8107

III

I

Różne akta z czasów namiestnictwa

Michała Bobrzyńskiego (1908-1913)

II ~~Publicystyka dotycząca Reformy wyborczej~~
sejmu galicyjskiego w obradach
sejmowej Komisji i jej Subkomitetu
1910-1913

Ściśle poufne

Protokól

z posiedzenia Komisyi dla Reformy Wyborczej, odbytego dnia 18. lutego 1910.

Po zagajeniu przez zastępcę przewodniczącego posła J. E. Wodzickiego zażądał głosu poseł Leo, prosząc o sprawdzenie za pomocą protokołów, iż mylną jest notatka dziennikarska, jakoby zapadła uchwała Komisyi, polecająca subkomitetowi wypracować wnioski już podczas obrad sejmowych.

Poseł Paygert odczytuje dotyczący protokół i potwierdza w zupełności słowa posła Lea.

J. E. pan Marszałek zabiera głos w sprawie porządku obrad komisyi permanentnej, wyrażając nadzieję, że tak komisya jak i subkomitet podzielą obrady swoje na okresy, zjechawszy się odbywać będą po kilka posiedzeń z rzędu, aby skarbu krajowego zbytecznie nie obciążać kosztami podróży.

Poseł Leo przedstawia życzenie subkomitetu co do biura, a względnie sił pomocniczych.

J. E. pan Marszałek oświadcza, iż da komisyi, a względnie subkomitetowi do pomocy jednego urzędnika konceptowego i on wyłącznie odpowiedzialny będzie za ściśle wykonanie po-

leceń, a gdy potrzeba tego wymagać będzie, przy da mu się do pomocy drugiego urzędnika. Dalej E. Marszałek zwraca uwagę komisyi, że już nader obszerny materyał statystyczny został opracowany i wydrukowany i nie zdaje mu się, aby można dużo do tego dodać.

Poseł Łaskowski stawia wniosek, aby nie przyjąć rezygnacyi posła Głąbińskiego z przewodnictwa i zawiadomić go o tem telegraficznie. Co znaczną większością głosów uchwalono.

Poseł Stołyszewski domaga się, aby członkowie komisyi mogli być obecni przy obradach subkomitetu; co uchwalono.

Dalej domaga się poseł Stołyszewski, aby posiedzenie subkomitetu i komisyi zwoływane były w tym samym okresie czasu, ułatwiałoby to bowiem członkom komisyi branie udziału w obradach subkomitetu. Żądanie to przy głosowaniu upadło.

Poseł Wasung domaga się, aby zastępcom członków subkomitetu wolno było być obecnym w czasie obrad subkomitetu, choć członkowie dotyczący nie są przeszkodzeni. Uchwalono.

Poseł Stołyszewski domaga się, aby obecny subkomitet zrezygnował, a obrano mniej liczny, złożony z 7. członków. Wniosek ten upadł.

W miejsce E. Pinińskiego obrano członkiem subkomitetu posła Wereszczyńskiego.

Poseł Jędrzejowicz składa mandat do subkomitetu, a w jego miejsce obrano posła Jaworskiego.

Podpisano: Głąbiński

Paygert sekretarz.

Projekt protokołu
z posiedzenia Komisyi reformy wyborczej, odbytego dnia 19. lipca 1910.

Obecni: Przew. p. Głąbiński; członkowie komisyi: p.p. Jaworski, ekscel. Stadnicki, Wereszczyński, Laskowski, Starzyński, Leo, Paygert, Urbański, Krzeczunowicz, Milewski, Tadeusz Cieński, Jędrzejowicz, Sobolewski, Witos, Lewicki, Maryewski; w zastępstwie nieobecnych członków: p.p. Makuch, Krynicki, Sare, Mycielski, Tertil, Wasung, Myjak i referent statystyczny, przydzielony Komisyi reformy wyborczej dr. Kasznica.

Przew. p. Głąbiński podaje do wiadomości Komisyi różnice zdań, które wyłoniły się podczas obrad subkomitetu i spowodowały żądanie zwołania posiedzenia Komisyi. Znachodzą one wyraz w rezolucyi prawicy sejmowej podanej do wiadomości subkomitetu przez p. Laskowskiego na dniu 22. czerwca a spowodowanej wnioskiem pp. Lea i Tertila zgłoszonym na posiedzeniu subkomitetu dnia 4. czerwca; z drugiej zaś strony znachodzą one wyraz w deklaracyi posłów z lewicy sejmowej, zasiadających w subkomitecie, złożonej przez pp. Lea i Tertila jak i oświadczeniu p. Wasunga z dnia 22. czerwca. P. Głąbiński zaznacza, że zadaniem Komisyi jest powstałe różnice rozstrzygnąć, wyraża przy-

tem nadzieję, że Komisya zdoła to tak uczynić, aby dalszy normalny bieg i postęp prac Komisyi i Subkomitetu nie natrafił na przeszkody i aby w nich przerwa nie nastąpiła.

P. Lewicki domaga się, aby na zaproszeniach na posiedzenia wymieniano dokładnie porządek dzienny z wyraźnem wymienieniem przedmiotu obrad.

Sekretarz p. Paygert odczytuje protokoły z ostatnich 3 posiedzeń Komisyi, które bez zmian do wiadomości przyjęto. Następnie na żądanie Przewodniczącego, aby podano wyniki prac Subkomitetu, streszcza uchwały Subkomitetu dotyczące wielokrotnego głosowania w Kuryi miejskiej i odczytuje te ustępy z protokołów z posiedzeń subkomitetu, które dotyczą sprawy, będącej przedmiotem obrad dzisiejszego posiedzenia.

Przew. p. Głąbiński otwiera dyskusyę nad powyższem sprawozdaniem.

P. Wasung żąda półgodzinnej przerwy, aby posłowie mogli porozumieć się.

Przew. p. Głąbiński po dłuższej przerwie otwiera na nowo posiedzenie.

P. Laskowski proponuje odroczenie posiedzenia do godziny 5tej po południu.

O godzinie 5¼ po południu otwiera na nowo przerwane posiedzenie p. Głąbiński.

P. Eksc. Stadnicki proponuje dalsze odroczenie posiedzenia do dnia następnego do godziny 11 tej, ponieważ poufne narady posłów nie zostały jeszcze ukończone, co też uchwalono.

Paygert
Sekretarz.

Protokól.

posiedzenia Komisji dla Reformy Wyborczej z d. 19 - XI 1910 r.

Przewodniczący: P. Głąbiński.

Obecni: P.P. Cieński Tadeusz, Głąbiński, Badeni, Schnell, Korol, Krzyształowicz, Laskowski, Leo, Lewicki, Makuch, Maryewski, Milewski, Myjak, Halban, Loewenstein, Rutowski, Skołyszewski, Sobolewski, Hupka, Stapiński, Starzyński, Vivien, Wereszczyński.

P. Cieński przedstawia przebieg wczorajszego posiedzenia Subkomitetu.

P.P. Leo, Lewicki i Milewski podnoszą konieczność wyboru referenta.

P. Cieński mniema, iż przedtem jeszcze winienby subkomitet bliżej sprecyzować zarysy, zawarte w ostatniej uchwale sejmowej.

P. Maryewski żąda, aby referent wypracował najpierw substrat dla subkomitetu.

P. Laskowski sądzi, iż referent wypracuje substrat roześle go członkom subkomitetu dla przestudjowania, poczem subkomitet zajmie się referatem, a dopiero potym komisja.

W głosowaniu przyjęto wniosek sub-

komitetu wybrania referenta.

P. Leo uprasza P. Głąbińskiego o przyjęcie referatu, do czego przyłączają się P.P. Stapiński i Starzyński.

P. Głąbiński nie uchyla się od obowiązku, zauważa jednak, iż czuje się związanym kompromisem stronnictw Polskich, od którego na własną rękę nie odstąpi.

Przy wyborze kartkami otrzymuje P. Głąbiński 18 gł., P. Myjak 1 gł.; 2 kartki próżne.

P. Głąbiński przyjmuje wybór i wyraża nadzieję, iż będzie mógł wykończyć projekt do Świąt Bożego Narodzenia.

Na tym posiedzenie zamknięto.

W zast. sekret. Przewodniczący

Halban. Głąbiński

Ściśle poufne

Protokół

posiedzenia Komisji dla Reformy Wyborczej z d. 16 stycznia 1911 r.

Przewodniczący: J.E. P. Wodzicki
Obecni: wszyscy członkowie z wyjątkiem przewodniczącego P. Głąbińskiego (jest zastępujący P. Adam), P. Loewensteina (jest zastępujący P. Sare), P. Paygerta (jest zastępujący P. Halban) i P. Stapińskiego.

Przewodniczący zawiadamia o liście P. Głąbińskiego z d. 28 Grudnia 1910 r., w którym tenże składa referat, oraz o liście J.E. P. Głąbińskiego z dnia 12 Stycznia 1911 r., zawierającym rezygnację z przewodnictwa w Komisji.

P. Maryewski żąda przerwy dla porozumienia się w sprawie wyboru przewodniczącego.

Po przerwie następuje głosowanie kartkami.

Oddano głosów 23; 18 otrzymał P. Leo, 1 P. Adam, 1 P. Rutowski; 3 kartki białe.

P. Leo obejmuje przewodnictwo i wzywa do wyboru referenta.

J.E. P. Wodzicki żąda przerwy dla porozumienia się.

Po przerwie P. Marjewski żąda, aby referat oddano członkowi lewicy, a to ze wzglę-

du na jej inicjatywę w sprawie reformy wyborczej, oraz z uwagi na jej życzenie, aby referat wyrażał myśli lewicy, jako inicjatorki.

P. Makuch popiera to żądanie.

J. E. P. Stadnicki uważa bez względu na przynależność partyjną P. Starzyńskiego za najodpowiedniejszego, ponieważ tenże brał udział w rozpoczętej pracy J. E. P. Głąbińskiego i przeprowadził studja wstępne potrzebne do kodyfikacji.

P. Korol oświadcza, iż wstrzyma się od głosowania, ponieważ na podstawie doświadczenia nie ma zaufania, aby i referent z łona lewicy posunął sprawę naprzód.

P. Sobolewski żąda oddania tej sprawy subkomitetowi

J. E. P. Stadnicki sprzeciwia się formalnemu traktowaniu wniosku P. Maryewskiego; nie można bowiem uchwalać, aby przynależność partyjna rozstrzygała o wyborze referenta.

P. P. Cieński i Milewski przyłączają się do tego zdania

P. Maryewski zaznacza, iż referat niniejszy, jako ściśle polityczny, różni się od wszystkich innych referatów fachowych i stwierdza, iż jego wniosek nie uchybia powadze naukowej i politycznej P. Starzyńskiego

J. E. P. Wodzicki wnosi, aby rozstrzygnięto najpierw pytanie, czy wniosek P. Maryewskiego ma być traktowany formalnie i

czy nad jego meritum ma się odbyć głosowanie

Przewodniczący przyłącza się do tego zdania i zarządza głosowanie nad pytaniem, czy wniosek P. Maryewskiego ma być poddany pod głosowanie.

W głosowaniu oświadczyło się za tym 9 głosów; wniosek upada.

Przewodniczący zarządza wybór referenta. W głosowaniu oddano 24 kartek. Otrzymali: P. Stażyński 13 gł., P. Rutowski 4 gł., P. Leo 1 gł., P. Wereszczyński 1 gł.; 5 kartek białych. Wybrany zatym Referentem P. Stażyński.

P. Adam uprasza Przewodniczącego o porozumienie się z Referentem co do jaknajrychlejszego zwołania subkomitetu dla obrat nad referatem, który należałoby członkom poprzednio rozesłać.

Przewodniczący konkluduje, iż komisja życzy sobie rychłej pracy i rozesłania referatu na 8 dni przed zebraniem się subkomitetu członkom i zastępcom, a potym tak samo komisji

Na tym posiedzenie zamknięto.

W zast. sekret. — Przewodniczący

Halban. — Leo.

~~Ściśle~~ poufne

Projekt protokołu
posiedzenia Komisyi dla reformy wyborczej
z 25 września 1911.

Przewodniczący: Prezydent Leo.
Obecni: Posłowie: Raciborski, J. E. Stąbiński, Jaworski, Jędrzejowicz, Korol, Krzysztofowicz, Laskowski, Lewicki, Makuch, Maryewski, Myjak, Paygert, Loewenstein, Rutowski, Skołyszewski, Sobolewski, J. E. Stadnicki, Stapiński, Starzyński, Witos.

Przewodniczący: Prezydent Leo otwierając posiedzenie zaznacza, że za pół godziny ma się rozpocząć pogrzeb ś. p. J. E. Zaleskiego, w którym większa część obecnych chce wziąć udział, proponuje zatem odroczenie posiedzenia do 4tej po południu.

O godzinie 4 1/4 Przewodniczący Prezydent Leo zagaja dalszy ciąg odroczonego posiedzenia.
Obecni ci sami co rano; jako reprezentant rządu zjawił się wiceprezydent namiestnictwa Grodzicki.
Przewodniczący Prezydent Leo podnosi, że od ostatniego posiedzenia komisyi niestety upłynąć musiała znaczna przerwa, spowodowana poczęści zmianą w osobie referenta, następnie wyborami do parlamentu, a wreszcie i tem, że daty z ostatniego spisu ludności nie są jeszcze ogłoszone. Z tego ostatniego powodu referent nie przedkłada jeszcze podziału

kraju na okręgi, zwłaszcza dla kuryi powszechnej i kuryi gmin wiejskich.

Przewodniczący daje wyraz przekonaniu, że wszyscy dołożymy wszelkich starań, aby jak najprędzej spełnić życzenie sejmu, przedkładając projekt ordynacyi wyborczej, poczem udziela głosu referentowi.

P. Starzyński zauważa, że referat jego składa się z dwóch części: projektu ordynacyi wyborczej i statutu krajowego; zadaniem tego ostatniego jest wzmocnienie stanowiska kraju jako jednostki administracyjnej, a więc utrwalenia naszej autonomii. Ustawa zwana „Lex Sala" została wcieloną jako integralna część statutu.

Uważa za wskazane porozumiewać się ze rządem centralnym, aby też wiedział, czego w tym kierunku domagamy się.

Referent sądzi, że jego projekt statutu jest w przeważnej mierze wyrazem życzeń kraju.

Jako jedną z najważniejszych części ordynacyi wyborczej podnosi referent zabezpieczenie mniejszościom narodowym zastępstwa w okręgach trójmandatowych. Zaznacza, że oficyalne zgłaszanie kandydatów nie jest niczem nowem; istnieje ono na Węgrzech i we wielu krajach, posiadających proporcyonalne prawo wyborcze.

Następnie omawia p. sprawozdawca ustępy przedłożonego projektu, dotyczące wyborów zastępców w trójmandatowych okręgach. Zwraca uwagę, że reklamacye, tyczące okręgów Lwowa i Krakowa rozstrzygać ma

namiestnik, inne zaś dotyczące władze polityczne powiatowe. Na wzór ordynacyi wyborczej do Rady państwa ustanawia projekt komisarzy wyborczych i mężów zaufania.

Co do mandatów ruskich z okręgów miejskich proponuje referent, aby tworzyć dla nich okręgi wyborcze w kuryi powszechnej, a nie w kuryi miast, jak to przewiduje drukowany projekt, przez co w kuryi miast pozostałoby dwa mandaty do rozdania, a którem miastom należałoby je przydzielić, oczekuje pod tym względem wniosków ze strony posłów miejskich.

P. Lewicki zaczyna swoje przemówienie od pytania, czy mogą posłowie ruscy na podstawie referatu p. Starzyńskiego brać udział w dalszej pracy. Powołuje się na protest, założony przez posłów ruskich w sejmie w listopadzie zeszłego roku.
Uważa za wielką lukę projektu, iż nie oznacza liczbowego stosunku mandatów ruskich do polskich. Referent chce chronić mniejszości narodowe, ale czyni to w ten sposób, iż zagrożone są prawa większości.
Nie zgodzą się posłowie ruscy na dwumandatowe a tembardziej na trójmandatowe okręgi. Żądają kuryi narodowych.
Sprzeciwiają się zwiększaniu liczby wirylistów.
Żądają uwzględnienia narodowości ruskiej we wielkich miastach. Żądają kuryi dopełniającej, a nie powszechnej.

Dla kuryi gmin wiejskich 80 mandatów to stanowczo za mało.

Dalej krytykuje mowca zasadę pluralności i warunek dwuletniego zamieszkania.
Ruscy członkowie wydziału krajowego powinni być wybierani tylko przez posłów ruskich. Kończy swoje przemówienie odczytaniem następującego oświadczenia.
: Z uwagi, że projekt reformy wyborczej dla sejmu galicyjskiego, przedłożony przez sprawozdawcę p. Stażyńskiego w zupełności nie uwzględnił żądań, postawionych przez posłów sejmowych ruskich na posiedzeniu komisyi dla reformy wyborczej d. 15 listopada 1910, nie zważając przytem na protest ich, założony na posiedzeniu sejmu galicyjskiego d. 18 listopada 1910, ani na kompromisową rezolucyę sejmu z tego samego dnia, przedłożony projekt stoi bezwzględnie i wyłącznie na stanowisku interesów polskiej większości.
Z uwagi, że konstrukcya przedłożonego projektu tak pod względem zasadniczym jak i technicznym zagraża w wysokim stopniu prawno-politycznemu stanowisku ruskiego narodu, nie dopuszczając go do należytego zastępstwa w galicyjskim sejmie, jak również z uwagi, że swoim przedłożonym nam projektem sprawozdawca przekroczył zakres działania komisyi dla reformy wyborczej, wprowadzając daleko idące zmiany statutu krajowego, skierowane ku rozszerzeniu autonomii z naruszeniem interesów ruskiego narodu, przeto członkowie komisyi dla reformy wyborczej ruskiej narodowości niniejszem oświadczają, że projekt ten nie nadaje się do specyalnej dyskusyi w komisyi i wnoszą, aby go zwróco-

no do subkomitetu celem przygotowania nowego, któryby uwzględnił żądania ruskich posłów sejmowych, gdyż w dalszych naradach komisyi nad przedłożonym obecnie projektem wszyscy posłowie sejmowi nie będą uczestniczyć. — / Powyższy tekst przetłómaczono z oryginału w języku ruskim /.

P. Korol oświadcza, iż zgadza się z wywodami p. Lewickiego, pragnie jednak podnieść jeszcze niektóre inne momenta.
Projekt p. Starzyńskiego zabezpiecza zdaniem mowcy tylko interes narodowy Polaków. Okręgi wielomandatowe są dla nas zupełnie nieodpowiednie; na obce kraje powoływać się nie można, tam bowiem chodzi tylko o sprawiedliwy rozdział mandatów między partye polityczne, a tu chodzi o sprawę narodową.
Następnie mowca podnosi, że niesłusznem jest postanowienie § 77 projektowanej ordynacyi wyborczej, mocą którego ten z wybranych posłów, który otrzymał najmniej głosów, a raczej trzeci z rzędu kandydat pod względem liczby zgromadzonych głosów, musi być reprezentantem mniejszości narodowej; łatwo to doprowadzić może, że większość narodowa ruska będzie miała tylko jednego reprezentanta zamiast dwóch, albowiem gdy polski kandydat będzie drugim z rzędu pod względem liczby głosów, a trzecim Rusin, wybór tego ostatniego uznany będzie za nieważny.
Mowca przypomina, że przy tworzeniu ordynacyi do Rady państwa zapewniano Rusinów, że

będą mieli 28 mandatów; już przy pierwszych wyborach odebrano im jeden, a przy drugich dwa mandaty.

Mówca oświadcza się za reformą wyborczą, któraby gminy polskie wyłączyła i tworzyła z nich odrębne okręgi.

Podnosi dalej, że p. Starzyński powołuje się na kompromis polskich partyi; Rusini muszą to uważać za wyłączanie ich od współudziału w pracy nad reformą wyborczą.

Przestrzega p. Korol Polaków, aby nie robili sobie żadnej nadziei z powodu walki partyjnej między Rusinami; przy tej najważniejszej dla nich sprawie będą iść ręka w rękę, nie chodzi tu bowiem o zabezpieczenie interesu stronnictw, ale o zabezpieczenie interesu narodu ruskiego.

Zarzuca p. Korol p. Starzyńskiemu, że zmiany statutu krajowego przez niego projektowane przekraczają jego zakres działania jako referenta komisyi reformy wyborczej. Postanowienia projektowane w §. 24 statutu byłyby chińskim murem między dworem a gminą. Mówca kończy, popierając wniosek p. Lewickiego – odesłanie sprawy do subkomitetu.

P. Stapiński zaznacza przedewszystkiem, że projekt przedłożony przez p. Starzyńskiego nie pod każdym względem jest wynikiem kompromisu stronnictw polskich. Odnosi to przedewszystkiem do postanowień projektowanych w §. 24. statutu. Mówca zastrzega się, że nie można żądać od stronnictwa ludo-

-wego, aby dla okruszyny zwiększonych praw wyborczych zgodziło się na cofnięcie rozwoju ustawodawstwa gminnego.

Mówca nie może popierać wniosków p. Lewickiego i p. Korola - odestania przedłożenia do subkomitetu; traktowanie rzeczy odrazu w pełnej komisyi wydaje mu się jako prędzej do celu prowadzące.

P. Makuch uważa projekt p. Starzyńskiego za prowokacyę Rusinów; zdaniem jego gdyby posłowie ruscy zgodzili się na przystąpienie do dyskusyi szczegółowej, naród ruski musiałby ich uznać za zdrajców.

Mówca zwraca się przeciw projektowanym postanowieniom §.22 i §.18. statutu krajowego. Jak długo Rusini nie będą mieli odpowiedniego stanowiska w sejmie galicyjskim, nie pozwolą na zmianę statutu krajowego.

Mówca sądzi, że p. sprawozdawca umyślnie przedłożył projekt, o którym wie, że go Rusini przyjąć nie mogą, aby w ten sposób sprawę przewlec.

P. Starzyński, nie zrzekając się ostatniego głosu, należnego mu jako sprawozdawcy, pragnie w tym miejscu odpowiedzieć na wywody p.p. Lewickiego i Korola. Przedewszystkiem wyrazić pragnie zdziwienie, że obaj ci posłowie wysuwają na pierwszy plan kwestyę liczby mandatów ruskich, podczas gdy przedłożony projekt o tej sprawie całkiem nie przesądza, nie zawiera jeszcze nawet planu rozdziału okręgów wyborczych, co jest w ści=

stym związku z liczbą mandatów obu narodowości.

Co do zarzutów przeciw przedłożonemu statutowi krajowemu, zaznacza, że rozszerzenie autonomii leży w interesie nietylko polskiej, ale i ruskiej narodowości.

Zastrzega się przeciw podejrzeniu, jakoby kuryę gmin wiejskich traktował gorzej niż inne.

P. Rutowski podnosi, że w projekcie przedłożonym przez p. Starzyńskiego znachodzą się postanowienia, na które stronnictwo jego t. j. stronnictwo lewicy sejmowej godzić się nie może, uznać jednak musi, że projekt p. Starzyńskiego jest krokiem naprzód w pracy nad reformą wyborczą. Dyrektywa, którą miał p. sprawozdawca w kompromisie stronnictw polskich była jasną, dawała jednak ogromne pole przy kodyfikacyi i trudno się dziwić, że p. Starzyński skorzystał z tego w duchu własnych przekonań.

Mówca zauważa, że już zeszłego roku przy pertraktacyach w sprawie reformy wyborczej większość polska dowiodła, iż unikając wszelkiego uporu pragnie o ile możności żądania posłów ruskich uwzględnić. Bliższe porozumienie dałoby się łatwiej osiągnąć w mniejszem kole; to zdaje się przemawiać za przychyleniem się do wniosku p. Lewickiego, aby sprawę odesłać do subkomitetu.

Mniejszości polskich we wschodniej Galicyi poświęcić nie możemy, to powinni ruscy posłowie zrozumieć. Unikając haseł radykalnych znajdziemy drogę prowadzącą do zgodnego wyjścia.

P. Starzyński jako sprawozdawca zrzeka się ostatniego należnego mu głosu.

P. Leo jako przewodniczący celem umożliwienia bliższego zastanowienia się nad wnioskami posłów ruskich, odracza posiedzenie, naznaczając dalszy ciąg na dzień następny na godzinę 3½.

Sekretarz.
Paygert m. p.

Przewodniczący:
Leo m. p.

Ściśle poufne

Projekt protokołu
posiedzenia komisyi dla reformy wyborczej
z 26 września 1911.

Przewodniczący: Prezydent Leo
Obecni posłowie: Raciborski, J. E. Głąbiński, Jaworski, Korol, Krzysztofowicz, Laskowski, Lewicki, Małuch, Maryewski, Milewski, Paygert, Rutowski, Skotyszewski Sobolewski, Starzyński, Urbański, i Witos.

Prezydent Leo, otwierając posiedzenie przypomina, że wczoraj postawiono wniosek, aby referat p. Starzyńskiego i postulaty ruskie przedłożone nam przez p. Lewickiego przekazać subkomitetowi. Nad tym wnioskiem otwiera dyskusyę.

P. Rutowski stawia następujący wniosek: projekt nowej ordynacyi wyborczej oraz statutu krajowego objęte referatem p. Starzyńskiego, oraz zgłoszone przez posłów ruskich zasady reformy wyborczej przekazuje się subkomitetowi, by w myśl uchwały sejmowej z dnia 18 listopada 1910 przedłożył komisyi sprawozdanie. Sprawozdanie subkomitetu ma być przedłożone komisyi do końca listopada b. r.

Przewodniczący otwiera dyskusyę nad wnioskiem p. Rutowskiego; gdy nikt głosu nie zabiera, poddaje wniosek ten pod głosowanie; uchwalono go jednomyślnie, poczem przewodniczący zamyka posiedzenie.

Sekretarz:
Paygert m. p.

Przewodniczący:
Leo m. p.

172
17

Protokół

posiedzenia Komisyi z dnia 8/2 1912.

Przewodniczący: Leo.
Obecni: Wodzicki, Stadnicki, Lewicki, Małach, Jaworski, Witos, Myjak, Stapiński, Marynowski, Sare, Rutowski, Głąbiński, Starzyński, Łazarski, Krzeczunowicz, Wereszczyński, Urbański, Krzyształowicz, Schnell, Cieński, Halban.

Przewodniczący zdaje sprawę z dotychczasowych rokowań prezydyalnych. Prezydya zażądały od przewodniczącego komisyi, aby Komisya zwróciła się do Wydziału Krajowego z wezwaniem przeprowadzenia badań cyfrowych, dla ilustracyi tych sposobów konstruowania okręgów, o jakich w pertraktacyach była mowa. Wezwanie to miałoby dotyczyć podkładu 4 projektów zabezpieczenia narodowego.

P. Urbański przypomina ostatnią uchwałę sejmową, która przewidywała współudział Wydziału krajowego i uważa ten współudział właśnie teraz za potrzebny.

P. Stadnicki zapytuje o związek między dalszą pracą a kompromisem stronnictw polskich.

Przewodniczący objaśnia, iż kompromis jest sprawą wewnętrzną polskich stronnictw, nie może więc być przedmiotem narad komisyi, obejmującej i Rusinów.

P. Cieński stwierdza, iż żądanie od Wydziału krajowego materyałów nie przesądza dalszej pracy komisyi ani kompromisów.

P. Lewicki podnosi, iż najważniejsza sprawa procentu udziału mandatów ruskich nie jest jeszcze załatwioną. Ma-

teryały zaś mogły być już dawno zestawione.

Przewodniczący odpowiada, iż chodzi właśnie o najnowsze daty.

P. Stapiński twierdzi, iż jego stronnictwo ma wprawdzie już zdanie wyrobione, ale skoro omawiane 4 systemy są sporne i opinia jest chwiejna, więc graficzne zestawienie na podstawie najnowszych dat jest potrzebne.

P. Halban przedkłada wniosek następujący:

„Odwołując się do uchwały Sejmu Krajowego, która poleciła Komisyi wypracowanie projektu ustawy o reformie wyborczej przy współudziale Wydziału Krajowego i uznając potrzebę przeprowadzenia w najbliższym czasie dyskusyi celem powzięcia uchwały w sprawie proponowanych 4 systemów tworzenia okręgów wyborczych, uprasza Komisya Wydział Krajowy, by w jaknajkrótszym czasie przedłożył Komisyi materyały statystyczne potrzebne dla rozwiązania tej sprawy, oraz opracowanie terytoryalnego rozkładu odnośnie do każdego z tych systemów, niemniej projekt sformułowania dotyczących przepisów ustawy wyborczej."

P. Stadnicki nie czuje się zadowolonym odpowiedzią przewodniczącego, lecz uważa za wytyczne 1° Kompromis, 2° referat referenta, 3° prace dotychczasowe subkomitetu, które posunęły się już dość daleko. Mógłby więc za żądaniem dat tylko wtedy głosować, gdyby to nie miało przesądzać Kompromisowi.

P. Rutowski przypomina, że gdyby Rusini byli w subkomitecie wzięli udział w dyskusyi o systemach, to już subkomitet byłby się odniósł do Wydziału Krajowego

i może dziś mielibyśmy już materyały.

P. Lewicki odpowiada, że Rusini byli zmuszeni opuścić subkomitet, gdy Polacy nie chcieli rozstrzygać sprawy procentu mandatów ruskich. I nadal Rusini nie będą brali udziału w pracy, jeżeli procent sprawiedliwy nie będzie załatwiony.

P. Cieński zwraca się do posłów ruskich z uwagą, że procent jest w ścisłym związku z rozkładem okręgów. Zamiar rozpatrywania różnych systemów leży właśnie w interesie Rusinów, bo Polacy mają już projekt kompromisowy, na który mogliby się zgodzić.

W głosowaniu przyjęto wniosek P. Halbana, poczem posiedzenie zamknięto.

Halban m. p.
sekretarz

Leo m. p.
przewodniczący

 175 19

Protokół

posiedzenia komisyi z dnia 17/6 1912.

Przewodniczący: Leo

Obecni: Stadnicki, Cieński, H. S. Badeni, Wereszczyński, Urbański, Krzysztofowicz, Laskowski, Kreczunowicz, Schnell, Starzyński, Bandrowski, Lewicki, Korol, Makuch, Skołyszewski, Witos, Kręźel, Jaworski, Loewenstein, Jędrzejowicz, Maryewski, Rutowski, Głąbiński, Halban, Stapiński i Leo.

Przewodniczący zagajając, podnosi, że otrzymawszy materyały, których od Wydz. Kraj. zażądała Komisya uchwałą z dnia 8. lutego b. r. uważał za swój obowiązek natychmiast zwołać komisyę.

P. Pilat (jako zastępca Wydz. Krajowego) wyjaśnia, że materyały przedłożone nie są projektem Wydziału, lecz pracą biura statystycznego. Na inicyatywie Wydziału wzgl. J. E. Marszałka polega jedynie podstawa rachunkowa 205 czł. Sejmu, co naturalnie nie przesądza niczemu.

P. Kasznica referuje przedłożony materyał i zaznacza, że J. E. Marszałek zalecił wziąć za podstawę pracy stosunek 26·4%, a w cyfrze ogólnej wyjść poza dotychczasową cyfrę tylko o tyle, o ile tego wymaga możność umieszczenia 26·4% mandatów ruskich. Również polecono biuru stat. uwzględnienie systemu proporc. tylko dla mięszanej ludności i objaśnia rozkład mandatów według 4 systemów.

Przew. otwiera dyskusyę.

P. Cieński mimo wyjaśnienia, udzielonego przez Zast. Marsz. zastrzega się, by elaborat niniejszy nie był precedensem co do 26·4% rus. mandatów, gdyż ani Komisya ani prezydya polskie, ani żadna organizacya, do tego upoważniona – nie przyjęły tego stosunku. Byłby wolał, gdyby p. Marszałek był inną cyfrę podał

np. 20 lub 30%, a nie taką, która przez kogoś była wymienianą - więc mogłoby być przypuszczenie, że Wydz. do tego stosunku się przychyla. Przyjmując 26·4% trzeba było i powiększyć całość do 205, a to zmienia stosunek między kuryami.

P. Lewicki omawia zastrzeżenia p.p. Pilata i Lićińskiego i stwierdza, że nie było żadnych kompromisów ani porozumienia tak, że stanowisko Rusinów jest niezmienione.

P. Głąbiński uważa materyał za niekompletny, a przedewszystkiem podnosi nierównomierność powiększania liczby mandatów ze szkodą kuryi miejskiej, oraz nierównomierność w traktowaniu ludności włościańskiej polskiej i ruskiej; ta ostatnia otrzymałaby stosunkowo większą liczbę mandatów niż polska.

P. Starzyński krytykuje podniesienie cyfry do 205 nie ze względu na cyfrę samą, bo do cyfry ogólnej trochę wyższej lub niższej nie przywiązuje wagi, lecz ze względu na stosunek kuryi. Wobec twierdzenia p. Lewickiego, jakoby Polacy się zgodzili na ustawowe zabezpieczenie mandatów, wyjaśnia, że zgodzili się na zabezpieczenie, polegające na zapewnieniu wyborcom możności wybrania posła pewnej narodowości, ale nie na przymusowem wykluczeniu posła innej narodowości. Co do cyfry 26·4% przypomina, że była tylko proponowaną na zebraniu prezesów, ale nie została przez kluby przyjętą.

P. Korol przystępuje do deklaracyi p. Lewickiego i żąda przed dalszą dyskusyą ustalenia procentu mandatów ruskich, tem bardziej, że obecnie nawet przeciw 26·4% podnoszą się tu zastrzeżenia, w tych zastrzeżeniach przeciw 26·4 widzi nie zbliżenie, lecz oddalanie się. Rusini więc również zastrzegają się przeciw 26·4% jako zupełnie niedostatecznej ilości.

P. Skołyszewski imieniem stronnictwa lud. oświadcza się za cyfrą 26·4% jako odpowiadającą sile liczebnej i podatkowej Rusinów. Żąda rozstrzygnięcia sprawy jaknajprędzej, aby zapobiedz

dalszemu wzburzeniu ludności tak na Zachodzie jak na Wschodzie. Zaznacza jednak braki w materyałach przedłożonych i żąda uzupełnienia. Wreszcie zastrzega się przeciw gorszemu traktowaniu Polaków niż Rusinów w kuryi wiejskiej.

P. Pilat prostuje twierdzenie p.p. Lewickiego i Korola jakoby i Wydz. Kraj. zastrzegał się przeciw cyfrze 26·4%. Wydział Kraj. nie oświadcza się ani za, ani przeciw, bo nie był do tego powołanym.

P. Rutowski uznając wartość pracy statyst. widzi w niej dużo czynnika politycznego, pewną dowolność, polegającą n.p. na wskazówkach co do podniesienia cyfry mandatów wiejskich ze szkodą miejskich; na takie przesunięcie mogliby się posłowie miejscy zgodzić dopiero, gdyby cały materyał to uzasadnił. Wskazówkę J. E. Marsz. co do 26·4 uważa za rozcięcie trudności, a imieniem swego stronn. nie występuje przeciw tej cyfrze i skoro raz padła, nie chce jej ukrócać. Spodziewa się iż przez zestawienie wszystkich punktów, które Polaków i Rusinów dzielą, dojdziemy do porozumienia. Apeluje do Rusinów, aby zaniechali peremptorycznego stawiania kwestyi, skoro musieli już odnieść wrażenie, że się staramy o ustalenie cyfry; sprzeciwianie się pracy konstrukcyjnej zagradza drogę. Wnosi zawezwanie refer. statyst. do uzupełnienia swego referatu przedstawieniem stosunków miejskich.

P. Maryewski popiera wniosek Rutowskiego.

Przewodn. wzywa ref. statyst., aby przedstawił stosunki kuryi miejskiej.

P. Kasznica referuje.

P. Stapiński życzy, aby Komisya mogła przez kilka dni in continuo obradować, tak aby Sejm we wrześniu znalazł projekt gotowy. Żąda aby zestawianie materyałów zostało ukończone. Stronnictwo lud. już dawniej oświadczyło się za katastrem, równie jak za cyfrą 26·4. W zaspokojeniu żądań ruskich muszą jednak brać udział wszystkie warstwy, włościaństwo polskie nie może samo ponosić kosztów, ale też nie może doznać krzywdy. Apeluje do Rusinów w interesie włościaństwa tak ruskiego jak i

polskiego, aby zeszli ze swego stanowiska, które utrudnia reformę. Występuje przeciw powiększeniu liczby wielkiej własności do 45.

P. Cieński nawiązując do oświadczenia ludowców zgadza się, że nie można żadnej kuryi krzywdzić i chciałby widzieć realny projekt posłów ruskich. Nie omawia poszczególnych kuryi, ale żąda takiego przeprowadzenia, żeby przy zgodzeniu się na 26·4% nie popełnić niesprawiedliwości.

Poczem przerwa do godz. 4.

P. Witos występuje również przeciw podniesieniu liczby mandatów większej własn. z 44 na 45; przeciw nierównemu rozmieszczeniu Polaków i Rusinów w kuryi wiejskiej. Broni praw włościaństwa polsk. wobec ruskiego. Twierdzi, że 91 mandatów włośc. na 205 jest mniej niż w obecnej ustawie, podczas gdy przecież lud, zwłaszcza polski podniósł się. Zaznacza, że właśnie mandaty włośc. są narodowo najpewniejsze.

P. Makuch twierdzi, że znaczną ilość gr. kat. zapisano niesłusznie jako Polaków i tem się tłumaczy, że pozornie włośc. ruskie dostaje więcej mandatów niż polskie. Należałoby też od Polaków odliczyć Żydów. Zarzuca, iż już raz dyskutowano materyały statyst., że więc ponowienie jest zbyteczne, przedyskutowano też całość na zebraniach prezydyów. Odnośnie do żądania p. Cieńskiego przypomina, że Rusini przedłożyli projekt. Co do 26·4% twierdzi, że prezydya polskie już to Rusinom przyrzekły i uważa dzisiejsze zastrzeżenia jako łamanie umowy.

P. Stadnicki przyłącza się do zastrzeżeń niektórych posłów przeciw przekroczeniu granic pracy przez Wydz. kraj. Komisya nie dała Wydziałowi prawa konstruować na innych podstawach, niż było omówione. Zastrzeżenie to nie jest zastrzeżeniem przeciw cyfrze 26·4, lecz przeciw samowolnemu postępowaniu Wydz. Krajowego. Twierdzi, że wiele zaszkodziły poufne układy i poufne obietnice, układy na tle sytuacyi parlam., gdzie oprócz sprawy Uniwersytetu mówiono podobno też o reformie wyborczej. Pragnie uregulowania ca-

ukształtu spraw, jako to organiz. gminnej, rozszerzenia autonomii kraj. etc. tak, aby zgoda trwała w kraju nastała. Sprawę procentu uważa za drugorzędną, która się załatwi sama przez się. Życzyłby oddania ma„teryałów subkomitetowi.

Przewodn. stwierdza, że układy nie były tajne, bo je traktowały prezydya klubów polskich, które w pewnej fazie zwróciły się do J. E. Namiestnika o pośrednictwo. Nie wdając się w meritum tego pośrednictwa prostuje zdanie p. Stadnickiego o rokowaniach wiedeńskich; rokowania wied. toczyły się o Uniwersytet, ale nie o reformę. O tych pertraktacyach dzienniki podawały wieści bałamutne, które zostały sprostowane komunikatem w „Polnische Correspondenz". Prezes Koła nie może wszystkiego z osobna prostować. Kolportowanie treści bałamutnych zamąca stosunek między Kołem a społeczeństwem. Przewleczenie - mimo dobrej woli obu stron - wynikało z oczekiwania ostatecznych dat, co obecnie nastąpiło. Proponuje, żeby jeszcze to co potrzeba, było przez Wydz. kraj. uzupełnione (kurya miejska, większa własność) i rozesłane, poczem wypadnie odbyć kilkudniowe posiedzenie.

P. Krzeczunowicz objaśnia powody opóźnienia i żałuje, że nie przyjęto w r. 1908 wniosku oddania pracy Wydz. kraj. W kuryi wiejskiej chciałby mieć kuryę uzupełniającą dla niesosiadłych i nie rolników, przez co kurya włościańska byłaby czysto włośc. Żąda oprócz dat zażądanych poprzednio przez innych mówców, dat, dotyczących ludności 74 okręgów wiejskich, mianowicie co do tych, co nie płacą podatku grunt. i t. d. Wniosek:

„1) Jak przedstawia się obecny stosunek ilościowy prawyborców polskich,
„prawyborców ruskich i prawyborców innych w każdym z obecnych
„74 okręgów wyborczych gmin wiejskich?
„Tablica a) ilości procentowe według języka towarzyskiego
„ " b) ilości procentowe według wyznania.
„2) Jakby się przedstawiał stosunek (jak wyżej) tych 24 letnich, którzy
„dotąd prawa wyborczego nie mają, a mają je otrzymać, dla każde„

„go z 12 projektować się mających okręgów, z których 2 mają objąć
„terytoryum 14 obecnych okręgów, a 10 mają objąć terytoryum każdy
„6 obecnych okręgów wyborczych gmin wiejskich?
„3) Jakby się przedstawiał stosunek (jak wyżej) tych 24 letnich,
„w miastach zamieszkałych, którzy dotąd prawa wyborczego nie
„mają, a mają je otrzymać, gdyby dla nich utworzono 7 okrę-
„gów wyborczych wszystkie miasta uprawnione do wyboru posłów
„miejskich obejmujących? (projektować podział okręgów).
„4) Ilu Rusinów miałoby szanse wejść do Sejmu, gdyby Sejm
„się składał ze 196 posłów a to:

„1) obecnych 12 wirylistów i rektora Uniw. ruskiego	13
„2) z wybranych przez kuryę większych posiadłości	44
„3) z wybranych przez kuryę obecną miejską	36
„4) z wybranych przez kuryę izb handlowych	3
„5) z wybranych przez kuryę izb rękodzielniczych	3
„6) z wybranych przez przemysłowców płacących więcej niż 2.000 K. podatku zarobkowego 2 z okręgu Kraków, 2 z okręgu Lwów-Brody)	4
„7) z wybranych przez kuryę robotniczą (uzupełniającą miejską)	7
„8) z wybranych przez kuryę (uzupełniającą) wiejską	12
„9) z wybranych przez kuryę obecną wiejską	74

„Dodatek. Niezebranie tych dat nie może wstrzymać zwołania i prac
„komisyi."

P. Maryewski sprzeciwia się żądaniu tak skomplikowanych dat.

P. Krzeczunowicz prostuje zapatrywanie p. Maryewskiego twierdząc,
że te materyały mogą być do 2 tygodni dostarczone. Nie żąda zresztą,
aby na te daty czekano.

P. Skotyszewski zapytuje Dra Kaźmirę czy takie daty mogą być dostar-
czone.

Dr Kaźmira odpowiada, że się nie może odrazu zoryentować.

P. Makuch przyłącza się do wywodów p. Maryewskiego. Uważa, że

daty podane wystarczają do załatwienia rozdziału procentu mandatów.

P. Krzyształowicz oświadcza się za okręgami 3.mandatowymi jako naj. elastyczniejszymi i jako zgodnymi z zasadą całości kraju. Wnosi:

„Jaki jest stosunek opłacania podatków bezpośrednich ze strony Pola„ „ków a Rusinów w całym kraju? w kuryi gmin wiejskich w ogóle? „wreszcie ze strony Rusinów wschodnio-galicyjskich w stosunku do „Polaków wschodnio-galicyjskich?"

„Dodatek: Prace statystyczne w myśl tego wniosku przeprowadzić się „mające nie mogą stać na przeszkodzie zwołaniu komisyi."

Dr. Kaznica uważa dostarczenie tych dat za możliwe.

Dyskusya zamknięta.

P. Stapiński żąda, aby pewne rezultaty obrad kilkuletnich uwa. żano już za przyjęte. Tymczasem p. Krzeczunowicz wznawia to co już w sprawie kuryi włośc. przesądzono, a wtedy należałoby też wznowić sprawę większej własności. Włościaństwo nie da się dzielić na koła wy. borcze lub kurye. Żąda głosowania nad wnioskiem Krzeczunowicza. Jako termin dalszej pracy wnosi 10/9.

P. Krzeczunowicz nie stawia formalnego wniosku, ale prosi o te daty.

Wniosek P. Skołyszewskiego:

„Wzywa się Wydział Krajowy do jak najszybszego wygotowania „dalszych dat statystycznych, obejmujących kuryę miejską, kuryę „miejską powszechnego głosowania, kurye izb handlowych i rę. „kodzielniczych, kurye wielkiej własności ziemskiej. Daty statystyczne „opierać się mają nie tylko na kryteryum narodowem, ale także „przedstawiać mają wielkość siły podatkowej każdej z poszcze. „gólnych kuryi. Poleca się prezydyum komisyi o poczynienie „odpowiednich i skutecznych starań w celu umożliwienia w jak „najszybszym czasie, w każdym jednak razie przed 10 września b. r. „zwołanie komisyi reformy wyborczej na dłuższą sesyę."

W głosowaniu:

1^sza^ część wniosku Skołyszewskiego co do dat uchwalono.
2^ga^ część wniosku Skołyszewskiego uchwalono.
Wniosek Krzyształowicza przyjęto.

Halban m. p. Leo m. p.

 179
23

Protokół

posiedzenia Komisyi reformy wyborczej z d. 10/9 1912.

Przewodniczący: p. Leo.

Obecni: Abrahamowicz, Halban, Cieński, Głąbiński, Jaworski, Hupka, Korol, Krzeczunowicz, Krzysztofowicz, Laskowski, Leo, Lewicki, Loewenstein, Makuch, Maryewski, Myjak, Rutowski, Skołyszewski, Stadnicki, Stapiński, Starzyński, Urbański, Wereszczyński, Witos, Wodzicki.

W obradach uczestniczy J. E. Namiestnik Dr. Bobrzyński i Wiceprez. Nam. Grodzicki.

Przewodniczący wita obecnych i wzywa sekretarza Komisyi p. Halbana do odczytania protokołu z dnia 17. czerwca b. r. Wobec tego, że protokół został rozesłanym, odpada odczytywanie.

P. Pilat zawiadamia imieniem Wydziału Krajowego, że materyały statystyczne, dotyczące przygotowania reformy wyborczej zostały zebrane i wydrukowane jako zeszyt III. Tomu XXIV. „Wiadomości statystycznych." Ponieważ jednak materyały były uważane za poufne, więc zeszytu tego nie rozesłano księgarzom.

Zapytuje, czy Komisya zgadza się na puszczenie tego zeszytu w obieg?

Ponieważ nikt się nie sprzeciwia, więc przewodniczący imieniem Komisyi zezwala.

Przed porządkiem dziennym zgłasza się w sprawie formalnej p. Halban i wnosi, aby ze względu na toczące się

rokowania polsko-ruskie nie prowadzić obrad merytorycz=nych, lecz odroczyć pracę Komisyi aż do ukończenia tych rokowań, a przynajmniej na tydzień. Zaznacza przytem, iż stronnictwo konserwatywne, jak dowodzi wczorajsza uchwała, nie zwalcza reformy i nie dąży do żadnego utrudniania lub opóźniania.

Ponieważ nikt się nie sprzeciwia, przeto Przewodni=czący odracza posiedzenie i oznajmia, że zamierza zwo=łać Komisyę w przyszłym tygodniu, o czem członków zawiadomi.

Na tem posiedzenie zamknięto.

Halban m. p.
Sekretarz.

[illegible]

[illegible] lub [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible] m. p.

[illegible]

24/2 1913 i 25/2

Protokół

Komisyi reformy wyborczej z dnia 24 lutego 1913 r.

—·—

Przewodniczący: Leo.

Obecni: Leo, Halban, Ciński, Stadnicki, Laskowski, Horodyski, St. Mycielski, Urbański, Abrahamowicz, Jaworski, Starzyński, Lewicki, Krzeczunowicz, Król, Makuch, Stapiński, Witos, Skołyszewski, Loewenstein, Maryewski, Głąbiński, Rutowski, Jędrzejowicz, Kręzel, Wereszczyński.

Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik i J. E. P. Marszałek.

—·—

P. Leo w porozumieniu z kilku kolegami proponuje aby wziąść za podstawę obecnej dyskusyi zasady sformułowane, które przedkłada, zaznaczając iż są one pomyślane jako całość organiczna, dająca wszystkim grupom korzyści wzamian za ustępstwa.–

P. Stadnicki podziela zdanie co do konieczności kompromisu, ale zapytuje dlaczego w ostatniem stadyum rokowań wykluczonem zostało centrum od udziału.–

P. Leo zaznacza, iż to nie należy do kompetencyi komisyi, która nie ma się zajmować rokowaniami stronnictw, konstatuje, że swą propozycyę uczynił w imieniu swojem i kilku kolegów. Na konferencyach grudniowych centrum było reprezentowane; konferencyi późniejszych mówca nie zwoływał.–

P. Stapiński oświadcza, zastrzegając sobie poprawki, że propozycya w całości będzie przez stronnictwo ludowe wziętą za podstawę dyskusyi szczegółowej.–

P. Głąbiński składa zasadniczo podobne oświadczenie, zaznaczając jednak, że w finalizacyi nie brał udziału.–

÷

P. Abrahamowicz wnosi rozpoczęcie dyskusyi generalnej.–

P. Lewicki stwierdza, że w układzie propozycyi nie brali Rusini udziału; mimo to wezmą udział w dysk. szczegółowej, ale z zastrzeżeniem, że w razie odrzucenia ich minimalnych żądań, nie mogliby w dalszej pracy uczestniczyć. System kuryalny przyjmują jako etap przejściowy. Ale w ustępstwach nie mogą iść za daleko. Dlatego żądali % oraz zabezpieczenia mandatów. Tego w propozycyi niema i gdyby te zasady miały być niezmiennemi, reformy nie mogliby przyjąć.–

P. Abrahamowicz nawiązuje do oświadczenia przewodniczącego co do całości organicznej propozycyi; przyjęcie każdego punktu zależy od pewności że i reszta będzie przyjętą; inaczej bowiem uchwalonoby za porządkiem 1 lub 2gi punkt, a przy jakimś dalszym powstałyby trudności. Życzy więc oświadczenia stronnictw co do całości.–

Przewodniczący proponuje, aby przy dyskusyi szczegółowej na razie nie głosować, lecz wysłuchać dyskusyi i zgłaszać ewentualne poprawki, a tym sposobem uzyskać pogląd na całość.–

P. Cieński zauważa, że propozycya jest dla jego stronnictwa nowością która odbiega od podstaw dawniejszych. Ostrożność jest wskazaną ponieważ nie brakło nawet pogróżek, nie można się więc narażać na podejrzenie ulegania groźbie. Nowa propozycya powinnaby iść do subkomitetu. Zgadza się jednak na dysk. szczegółową w myśl wniosku przewodniczącego t.j. bez głosowania. Głosowanie nad całością czyni zależnem od uwzględnienia

÷

poprawek, które zapowiada.-
P. Głąbiński zapowiada również poprawki i zastrzega sobie dalsze postępowanie po przedyskutowaniu zasad.-
P. Rutowski przestrzega przed przewlekaniem i wyraża wiarę w skuteczność pracy, w której demokracya chce brać i żywy i pośredniczący udział.-
P. Lewicki zapowiada żądanie zasady wybierania do komisyi osobno czł. polskich i ruskich według klucza, a tak samo do krajowych zakładów i instytucyi; uważa to za konsekwencyę zasady proponowanej co do wyboru do Wydziału krajowego; zapowiada również poprawki co do % i co do Rad powiatowych, a mianowicie co do klucza kuryj w Radach powiatowych i co do systemu wyborczego.-
P. Starzyński zwraca uwagę na sposób w jaki obecna propozycya powstała i na groźby, oraz na odstępstwa od dawnego kompromisu, podnosi też różnicę między układem grudniowym a obecną propozycyą, zwłaszcza porzucenie zasady proporcyi między posłami z powsz. głosowania a kuryalnymi i pominięcie zasady wspólnej działalności stronnictw polskich. Tem samem ci co się czuli związani kompromisem z r. 1910, są zwolnieni, jakkolwiek chcieli dla kompromisu ponosić ofiary, którychby nie ponosili dla elaboratu obecnego. Zgłasza zatem poprawki do wszystkich punktów.
Przewodniczący konstatuje ponownie, że w konferencyach, których wynikiem jest propozycya, brali udział reprezentanci wszystkich klubów

sejmowych; na tych naradach uchwalono, że to, na co się większość przezeń zgodzi, będzie przedstawione komisyi.–

P. Głąbiński stwierdza, że było inaczej, że uchwał nie powzięto.–

Przewodniczący ponawia stwierdzenie że było tak, jak przedstawił. Co do kompromisu i odstępstw od niego, zauważa, że właśnie referent p. Starzyński był pierwszym, który odmiennie od kompromisu wprowadził do projektu 2 nowe rzeczy.–

P. Starzyński odpiera ten zarzut, ponieważ owe 2 rzeczy nie były nowe, lecz ogólnie omawiane i na komisyi dyskutowane.–

P. Jaworski zgłasza wniosek o przyjęcie do statutu kraj. postanowień o krajowej Izbie obrachunkowej, nadmieniając, że nie chodzi o polityczne junctim z reformą, lecz o względy rzeczowe, które przedstawi w dyskusyi szczegółowej.–

P. Skarbek zgłasza opozycyę przeciw okręgom 2 mandatowym.–

P. Maryewski zastrzega się przeciw proporcyonalności.–

P. Krzeczunowicz zapowiada swe poprawki do p. VIII.–

Dyskusya ogólna zamknięta.–

–.–

Przewodniczący otwiera dyskusyę szczegółową nad p. I.–

P. Starzyński proponuje cyfrę 192, zgodnie z kompromisem i referatem.–

P. Stapiński żąda dla kuryi małej własn. 100 mandatów zamiast 98; z tego 45 ruskich, 55 polskich.–

Namiestnik zwraca uwagę na usterki stylizacyi w ustępie I p. 2.–

P. Lewicki przypomina odpowiedź klubu ukr. z d. 10/9 1912 na oświadczenie prezydyów polskich z tegoż dnia co do %. Żąda 30%. Zapytuje zatem, czy % widoczny z ustępu I obecnej propozycyi jest niezmiennym; na ten % Rusini zgodzić się nie mogą i dalszy ich udział byłby zbytecznym. Żąda 30%.
Przewodniczący przypomina, że zaproponował za zgodą ogólną dyskusyę na razie bez głosowania, odpowiedź zaś której żąda p. Lewicki wymagałaby głosowania.-
P. Ciuński wskazuje na trudności umieszczenia nawet 26.4%; wobec tego żądanie wyższego procentu p. Lewickiego jest niewykonalne i powołuje się na dawniejsze, znacznie skromniejsze żądania ruskie.-
P. Stapiński doradza, aby Rusini zgodzili się na takie traktowanie, jakie Przewodniczący zaproponował, co nie przeszkadza zgłoszeniu wniosku.-
P. Maryewski przyłącza się do tego zdania.
P. Korol solidaryzuje się z zapytaniem p. Lewickiego, chce wiedzieć, czy 26.4% jest noli me tangere. Co do tego przegłosowanie jest niedopuszczalne uważa więc dalszą pracę dla Rusinów za niemożliwą.-
Przewodniczący uważa odstąpienie od traktowania przezeń zaproponowanego i przyjętego za niemożliwe; zaznacza, że nie można urywkowo rozstrzygać; przy głosowaniu zaś przyjdzie ten punkt jako I.-
P. Maryewski zastrzega na wypadek podniesienia cyfry, także podniesienie cyfry miejskiej.-

P. Głębiński zgłasza dodanie Izbom rękodz. 1 mandatu.—

P. Lewicki żali się iż mu nie odpowiedziano na zasadnicze pytanie i obstaje przy żądaniu decyzji. Żąda w miastach kur. 6, w powsz. kuryi 4, w kuryi mniejszej własn. 49.—

P. Abrahamowicz występuje w obronie zwyczajów parlam., które znają zgłaszanie wniosków; odstąpienie od tego zwyczaju dowodziłoby, że Rusini nie chcą reformy. Staje więc na stanowisku, które zajął Przewodniczący.—

P. Rutowski uważa taktykę Rusinów za niestosowną, bo bez objęcia całości nie może żadne stronnictwo powziąć decyzji.—

P. Stapiński popiera propozycyę Przew. i prosi w interesie reformy o zaniechanie utrudnień.—

P. Makuch wzbrania się pracować pod dyktatem i przyłącza się do żądania decyzji co do podwyższenia %. Wnosi też opuszczenie pluralności.—

P. Stapiński zauważa, że w tem stadyum wniosek Rus. jest nowym i wnosi odłożenie głosowania.— Przyjęto.—

P. Maryewski zgłasza do ust. II p. 1 poprawkę, żądając opuszczenia proporcyonalności w miastach, które mają mieć po 2 posłów i w Izbach handl.—

P. Rutowski popiera ten wniosek celem uniknięcia rozdźwięku społecznego lub wyznaniowego. Rozciąga ten wniosek też na kuryę powszechną.—

P. Abrahamowicz nie sprzeciwia się co do kuryi cenzusowej miejskiej; lecz nie zgadza się na porzucenie

proporcyonalności w kuryi powszechnej bo los tej kuryi nie jest obojętnym innym; niebezpieczna jest obok kuryi cenzusowej kurya powszechna nieograniczona choćby proporcyonalnością.
P. Głąbiński sprzeciwia się wnioskowi p. Maryewskiego, ze względu na eventualną przewagę Żydów; dla tego żąda mandatu większości i mniejszości.
P. Namiestnik imieniem rządu prosi o ścisłe określenie wydzielenia Ruskich wyborców i możności prawa reklamacyi.
P. Loewenstein objaśnia korzyści z mandatowości w miastach; zasada mandatu mniejsz. i większ. sprowadziłaby rozdział wyznaniowy, a za tem ułatwiałaby wybór radykalnych zastępców jednej i drugiej strony. Chodzi o współżycie obu wyznań, tem bardziej, że stosunek głosów obustronnych jest mniej więcej równy, tak że porozumienie będzie konieczne. Jeżeli jednak miałaby zachodzić obawa majoryzacyi, to możnaby zmianę odnośnego punktu pozostawić uchwale Sejmowej i to prostą większością.–
P. Starzyński zgłasza poprawkę do zdania 2 ust. II i chce zabezpieczyć mandaty ruskie w miastach systemem proporcyonalności.–
P. Maryewski uzupełnia wywody p. Loewensteina analogicznem żądaniem co do Izb handl. i to z tą samą remedurą. Kuryi powszechnej radzi dać okręgi jednomandatowe.–
P. Kręciszowicz przemawia przeciw rozłączeniu wyborców obu narodowości, a za okręgami wielomandatowymi.–

./.

./.

P. Lewicki co do reklamacyi pomnożonej przez p. Namiestnika zastrzega się przeciw masowym reklamacyom i żąda aby ruskie mandaty miejskie były jednomandatowe. —

Protokół
Komisyi reformy wyborczej z dnia 25 lutego 1913 r. (rano).

— . —

Przewodniczący: Leo.
Obecni: Leo, Halban, Głąbiński, Rutowski, Marynowski, Wereszczyński, Myjak, Witos, Stapiński, Makuch, Korol, Lewicki, Abrahamowicz, Jaworski, Urbański, Horodyski, Laskowski, Cieński, Jędrzejowicz, Stadnicki, St. Mycielski, Krzeczunowicz, Starzyński, Loewenstein, Skołyszewski.—
Mcrestniczą: J. E. P. Namiestnik i J. E. P. Marszałek.—

— . —

P. Korol wnosi skreślenie 2 ust. zasady III powołując się na swe dawniejsze wywody.—
P. Namiestnik wyjaśnia że granica 35% nie ma oznaczać, jakoby Rusini musieli mieć 65%, bo wśród tych okręgów są takie, gdzie Polacy mają 45%. Obawa p. Korola co do zabezpieczenia jest nieuzasadniona; kodyfikacya to zabezpieczenie przez unormowanie zgłaszania kandydatów, oraz przez odpowiednie przepisy co do skrutynium, wzorowane na przykładach belgijskich, ale znacznie uproszczonych.—
P. Cieński zgłasza wniosek określający proporcyonalność bez normy procentu. Życzyłby proporcyonalność w całym kraju. Uważa proporcyonalność przynajmniej w całej wsch. Galicyi

za sprawę zasadniczą.—
P. Korol zwalcza omówiony przez p. Namiestnika system zgłaszania kandydatów jako ograniczenie swobody dowolnego wyznaczania kandydatów, oraz jako sposobność dogodzenia władzy. Obstaje przy jednomandatowych okręgach.—
P. Stapiński uznaje jednomandatowość, ale dla umożliwienia reformy liczyć się musi z żądaniem tych stronnictw które bronią proporcyonalności; czyni to jednak pod warunkiem, że liczba mandatów na tym systemie opartych będzie ściśle określoną, tj. 10. Niebezpieczeństwa dla Rusinów nie widzi. Obstaje jednak przy żądaniu aby 35% nie dotyczyło „Polaków", lecz rz. katolików. Żąda dalej aby stosunek mandatów zach. Gal. do wsch. Gal. w kuryi wiejsk. pozostał jak dotychczas 27:74.—
P. Abrahamowicz podnosi, że proporcyonalność stała się dziś zasadą ogólnie propagowaną. Ustawa nie może być robioną dla dzisiejszych stronnictw, bo te są zmienne. Proporcyonalność powinna mieć zastosowanie w całej Galicyi, jako zabezpieczenie elementów spokojniejszych przed radykalizmem. Rozdział mandatów wiejskich między Gal. zach. a wsch. musi polegać na kluczu ludności. Uważa system omówiony przez p. Namiestnika za dobry. Obstaje przy 2 mandatowości w myśl propozycyi (ust. III.).—
P. Głąbiński nie widzi w tej stylizacyi dostatecznego zapewnienia dla

Polaków; nie odrzuca myśli p. Namiestnika pod względem technicznym, ale żąda zabezpieczenia pewniejszego pod względem narodowym.–
P. Makuch przyłącza się do wniosku p. Korola. Klub ukr. zgodziłby się na 2gi ust. zasady III, o ileby przyznano Rusinom 30% mandatów; skoro tego żądania ruskiego nie spełniono i obietnicy nie dotrzymano, więc mówca nie czuje się związanym rokowaniami.–
P. Namiestnik zastrzega się stanowczo przeciw podejrzewaniu Starostów o nielegalne postępowanie; podejrzenia takie uniemożliwiałyby wszelką ustawę.–
Przewodniczący prostuje, iż p. Makuch twierdzi, że klub ukr. zgodził się na proporcyonalność za obietnicę 30%, bo 30% nikt przy żadnej pertraktacyi nie przyrzekał.–
P. Cieński podnosi, że z strony polskiej już dokonano ustępstw i na polu proporcyonalności, ograniczając ją tak bardzo. Radby, aby prawica nakłoniła Stronnictwo ludowe do przyjęcia proporcyonalności dla całego kraju.–
P. Skarzyński zastrzega się przeciw temu, aby wady systemu proporc. w ust. wyborczej do Rady P. generalizowano, bo można ten system zastosować bez tych wad. Proporcyonalności żąda bezwarunkowo. Za reformą przemawia, ale gdyby miała być popsutą różnemi postanowieniami, wolałby ją odłożyć.–
P. Lewicki zwraca się przeciw–

proporcyonalności. Zaznacza, że przy pertraktacyach klub ukr. żądał okręgów jednomandatowych, ale dla umożliwienia reformy złożył na ręce p. Namiestnika Deklaracyę z d. 12 października, w której uczynił zależnem swe odstąpienie od opozycyi przeciw proporcyonalności od uzyskania na 30%.–
P. Makuch konstatuje to samo.–

Zasada IV.

P. Namiestnik zwraca uwagę na konieczność uzupełnienia w tym kierunku, aby mniejszości narodowe przyłączano do innych gmin.–
P. Lewicki chciałby zapewnienia że przyłączanie odbywać się będzie istotnie tylko do gmin sąsiadujących, oraz, że się nie będzie łączyć więcej niż 2 gmin.–

Zasada V.

P. Cieński żąda opuszczenia wyraźnego wymieniania wśród zastępców Marszałka Polaka i Rusina.–
P. Namiestnik imieniem rządu centr. widzi w tej stylizacyi ograniczenie praw korony.–
P. Korol zwalcza ten argument, powołując się na ust. o Radzie szkol. kraj., w której nominacya Cesarza jest nawet związana propozycyą.– Żąda więc tego zastrzeżenia.–
P. Lewicki przystępuje do tych wywodów. Ewentualnie wolałby wybór Marszałka i obu zastępców przez Sejm z zatwierdzeniem Cesarskiem.–
P. Namiestnik odpiera analogię z

Rada szk. kraj., powołuje się na przykład innych krajów. Marszałek jest, nietylko przewodn. Sejmu, ale ma ważną władzę. —

P. Abrahamowicz sprzeciwia się tworzeniu nowych trudności, których jak wiadomo przełamać nie zdołamy. —

Zasada VI.

P. Wereszczyński podnosi niestosowność składu Wydz. kraj. z 7 członków, bo tym sposobem Marszałek nigdy nie miałby prawa dyrymowania; wnosi cyfrę 8, jako parzystą; z tem łączy się poprawka, iż cały Sejm wybierałby nie 3 lecz 4. —

P. Cieński proponuje skład Wydz. kraj. w myśl referatu p. Starzyńskiego /. §12./. —

P. Lewicki zwraca uwagę na to, że zasada VI jest wynikiem konferencyi, że więc Rusini od tego nie odstąpią. Prawo Dyrymowania nie jest korzyścią, ale nieprzyjemnością. Domaga się utrzymania relacyi 2:7. Przy zwiększeniu do 8, żądałby 3 dla Rusinów. —

P. Głąbiński przychyla się do wniosku p. Wereszczyńskiego. Sprzeciwia się tworzeniu w Wydziale kraj. większości kuryi wiejskiej. —

P. Krzeczunowicz przemawia za powiększeniem cyfry Wydz. kraj. ze względu na zwiększone agendy, oraz za wyborem 4 członków z całego Sejmu. —

Przerwa do 3½. —

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
- z dnia 25 lutego 1913 (po południu.) -

—.—

Przewodniczący: Leo.-
Obecni: Leo, Głąbiński, Rutowski, Moryciewski, Loewenstein, St. Mycielski, Myjak, Witos, Stapiński, Skołyszewski, Makuch, Korol, Wereszczyński, Lewicki, Jaworski, Stadnicki, Jędrzejowicz, Urbański, Horodyski, Krzeczunowicz, Abrahamowicz, Laskowski, Cieński, Halban, Starzyński.-
Nieobecni: J. E. P. Namiestnik J. E. P. Marszałek.

—.—

P. Starzyński motywuje konieczność parzystej liczby członków Wydz. kraj. w interesie urzędowania i obradowania Wydziału oraz stanowiska Marszałka. Oświadcza się za wnioskiem P. Cieńskiego.- P. Abrahamowicz zwraca uwagę, że wyłomem jest przyznanie jednej kuryi t.j. mniejszej własn. 2 mandatów do Wydz. kraj. Dzieje się to na rzecz Rusinów, ale właśnie dla tego trzeba się zgodzić na 8my mandat.-
P. Skołyszewski broni prawa ludności włościańskiej do 2 mandatów w Wydz. kraj. Broni więc 7, a gdyby to nie przeszło, proponuje 10, z tego 3 Rusinów.-
P. Moryciewski żąda imieniem miast 8 członków, obawia się bowiem niedostat. uwzględnienia interesów miast i przewagi agrarnej w Sejmie.-

P. Korol Dziwi się, że nikt nie broni zasady zawartej w propozycyi, którą przecież przewodniczący przedłożył jako kompromisową.—

P. Cieński podnosi, że w grupie miejskiej Rusini są słabi, tem bardziej w wielkiej własności, więc zastrzeżenie mandatu osobnego z mniejszej włesn. ruskiej, jest wielkiem ustępstwem, a dalsze nie byłoby uzasadnionem.—

P. Stapiński oświadcza się za propozycyą t. j. za 7, a to ze wzgldu na układ.—

P. Lewicki uważa tę rzecz za załatwioną i dla tego nie odstępuje od żądania 2 na 7 i to 2 wybranych przez samychże Rusinów. W razie podwyższenia na 8 żąda 3.—

P. Rutowski uznaje wywody P. Wereszczyńskiego i wnosi, aby przyznano Marszałkowi zawsze prawo głosu, z tem że w razie równości jego zdanie przeważa.—

Zasada VII.

P. Lewicki wnosi opuszczenie słów „przez czas przeszkody" i chce aby obaj zastępcy stale urzędowali.—

P. Starzyński nie chce Marszałka krępować w wyborze zastępców narodowością i wnosi stylizacyę wyłączającą zastrzeżenie, że jeden zastępca musi być Rusinem.—

P. Abrahamowicz sprzeciwia się rozdziałowi administracyjnemu proponowanemu przez P. Lewickiego; taki podział różni się zasadniczo od zastępstwa chwilowego, obejmującego całość urzędowania.—

—:—

P. Starzyński przyłącza się do tego zdania. —

Zasada VIII a.

P. Namiestnik zwraca uwagę, że ta stylizacya nie może być uważana za ostateczną podstawę kodyfikacyi i odczytuje stylizacyę zestawioną urzędowo, którą wyjaśnia i która mogłaby stać się podstawą kodyfikacyi. —

P. Miakuch sprzeciwia się przyznaniu głosu wirylnego obszarnikowi już przy 50 Kor. i żąda 100 Kor. —

P. Witos oświadcza że taka reforma wyborcza jak projektowana nie ma dla ludu wartości, sprzeciwia się zabezpieczeniu obsz. dworskich. —

P. Krzeczunowicz stawia odmienny wniosek imieniem włościan w sprawie obsz. dworskich. —

P. Stapiński oświadcza, że dla przeprowadzenia reformy wyborczej zgadza się imieniem klubu ludowców z projektem o zabezpieczeniu obsz. dworskich i że za nim głosować będzie. —

P. Starzyński podaje poprawki piśmienne do projektu. —

P. Wereszczyński stawia poprawkę „połączone lub wcielone miały być do gmin,“ i 3 inne poprawki podane na piśmie. —

P. Abrahamowicz broni praw większej własn. i prostuje wywody p. Witosa.

P. Skołyszewski żali się na słabość organizacyi gminnej i przypisuje tę słabość w znacznej części właśnie odrębności obszarów dworskich. —

÷

Zasada VIII b.

P. Lewicki godzi się na część pierwszą; nie może się jednak zgodzić na petryfikacyę składu, stosunku grup i ustroju wyborczego Rad powiat. Żądałby zmiany klucza i oczekuje tego w nowym Sejmie; tak samo co do prawa wyborczego. Widzi w 2 i 3 ust. casus belli.–

P. Skrzeszunowicz broni propozycyi.–

P. Makuch twierdzi, że ludność nienawidzi Rad pow., bo nie spełniły one oczekiwań, a wywołują wielkie koszta.–

P. Wereszczyński wnosi opuszczenie słów „o ile one istnieć będzie" a przed słowem „określonej" dodać „i ich zakresu działania".–

P. Jędrzejowicz zastrzega się przeciw generalizacyi P. Makucha i broni tej placówki auton. oraz tych, którzy w nich pracują.–

P. Witos widzi w Radach pow. instytucyę auton., ale gani jej złe strony; podnosi zależność od Starostwa. Sprzeciwia się łączeniu Rad pow. z ref. wyborczą.–

P. Namiestnik zwraca uwagę, że ten ustęp nie wyklucza reformy Rad pow. zwłaszcza co do usunięcia braków w organizacyi i funkcyonowaniu Rad; te braki bowiem nie zależą od składu lub prawa wyborczego; zresztą braków tych nie należy generalizować. Zasada VIII b. nie dotyczy reorganizacyi wewnętrznej celem ulepszenia funkcyonowania. Przyjęcie byłoby odstąpieniem od opozycyi przeciw

-/-

propozycyi, albo przynajmniej oznaczenie konkretne zmian, zamiast negatywnego stanowiska.—

P. Stapiński zwalcza również Rady pow., ale pociesza się myślą, iż po demokratyzacyi Sejmu i po reformie gmin, Rady pow. przestaną być niebezpiecznemi, bo będą mogły w myśl wywodów P. Namiestnika ulegać reformie.—

P. Maryewski występuje również przeciw generalizacyi zarzutów, broni stanowiska miast w Radach powiat. i przemawia za propozycyą VIII b.—

P. Abrahamowicz uważa reformę wyborczą za ważny środek, ale nie za cel wykluczający wszystko inne; nie można więc w imię reformy kondemnować Rad pow. Podnosi specyalnie znaczenie elementu miejskiego w Radach, obawia się natomiast zradykalizowania, coby pociągnęłoby za sobą zradykalizowanie gmin. Od tej zasady (VIII b.) nie mógłby mówca odstąpić.—

Zasada IX.

P. Urbański żąda usunięcia ust. 2go a w 3cim ust. cyfry 183.—

P. Głąbiński zastrzega sobie ponowienie wniosku dawniejszego prezydyów polskich co do kompletu dla zmiany zakresu działania Sejmu.—

P. Makuch sprzeciwia się propozycyi co do ust. 2 i żąda utrzymania tylko 3go.—

P. Witos sprzeciwia się wszelkim petryfikacyom.—

P. Skołyszewski również

P. Stapiński widzi w takich zastrzeżeniach rzecz niepopularną, która

-/-

-:-

wywołie agitacyę, zgadza się w konieczności tej propozycyę, ale odrzuca wniosek p. Urbańskiego.—
P. Głąbiński występuje przeciw tej zmianie i przypomina swe dawn. wnioski przyjęte przez prezydya polskie.—

Zasada X.

P. Lewicki żąda zmiany prawa zwyczajowego co do klucza komisyjnego na prawo pisane, oraz tego samego co do instytucyi krajowych.—
P. Cieński powołuje się w tym wzgl. na swe dawniejsze zasadnicze wywody przy analogicznej sposobności.—
P. Jędrzejowicz żąda wyjaśnień i zwraca uwagę na trudności u. p. co do komisyi podatkowych.—
P. Lewicki wyjaśnia, iż ma na myśli obecne prawo desygnacyjne Sejmu do zakładów krajowych.
P. Jędrzejowicz proponuje odroczenie tej sprawy, wystylizowanie wniosku i omówienie na prezydyach.—
P. Stapiński chce tę sprawę rozpatrywać ze stanowiska ułatwienia prac Sejmu.—
P. Maryewski zgadza się, o ile to nie będzie w kollizyi z statutami odnośnych instytucyi.—
P. Głąbiński uważa, że to nie należy do ordynacyi, lecz do regulaminu, a decydującą nie powinna być narodowość, lecz siła liczebna.—

Zasada XI.

P. Jaworski wnosi utworzenie Izby obwodnikowej.—
P. Głąbiński zgadza się
P. Mokuch również, ale pod warunkiem

-:-

/.

przyjęcia życzeń Rusinów.—
S. Jędrzejowicz liczy się z możnością rozszerzenia działalności takiej Izby także na Rady pow.—
S. Rutowski ma tylko wątpliwości co do trudności finansowych i technicznych, radziłby więc odłożyć.
S. Naumiestnik radzi jednak zająć się tem odrazu, ponieważ zaprowadzenie takiej instytucyi wymaga kwalif. większości.—
S. Jaworski zwraca uwagę, że wątpliwości p. Rutowskiego będą na czasie przy układaniu ustawy.—

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 27 lutego 1913.–

—.—

Przewodniczący: Leo.
Obecni: Abrahamowicz, Głąbiński, Halban, Jaworski, Leo, Lewicki, Myjak, Stapiński, Witos, Cieński, Loewenstein, Jędrzejowicz, Korol, Krzeczunowicz, Horodyski, Laskowski, Makuch, Maryewski, Skotyszewski, Stadnicki, Urbański, St. Mysielski, Lasc, Rutowski, Starzyński, Wereszczyński.–
Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik i J. E. P. Marszałek.–

—.—

Przewodniczący zawiadamia, że przeciw dali wnioski postawione w dyskusyi i konferowali o nich z reprezentantami Rus.. Wynik tych narad ma być przedmiotem głosowania. Proponuje głosowanie z opuszczeniem zasady I, która ma zostać na koniec.–
P. Lewicki żąda głosowania najpierw nad zas. I.–
Przyjęto propozycyę Przewodniczącego.–
Przewodniczący odczytuje zas. II w nowej redakcyi.–
P. Głąbiński podtrzymuje dawny tekst.–
P. Krzeczunowicz przypomina dodatek P. Loewensteina.– {Przyjęto zas. II z dodatkiem p. Loewensteina.
P. Rutowski zgłasza votum mniejsz. przeciw propoz. w okręgach kuryi koroszczk. miejskiej.–

.

P. Głąbiński również co do dawnego tekstu.–
P. Starzyński zgłasza kompromis z r. 1911 jako votum mniejszości i składa urząd referenta.

Zasada III.

Uchwalono.

Zgłaszają wniosek mniejszości.–
PP. Rutowski i Stapiński o jednomandatowość.
P. Cieński wnosi 2 mandat. dla całej Galicyi.–

Odrzucono–

P. Stapiński co do rozdziału Galicyi zach. i wsch. zgłasza votum mniejszości.–

Zasada IV.

Uchwalono.–

Zasada V.

Uchwalono.–

Zasada VI.

1º co do cyfry 8 członków: Odrzucono:
Votum mniejsz. zgłasza p. Cieński.
2º co do cyfry 7 z upraw. Marszałka i co do sposobu wybor.– Przyjęto.–

Zasada VII.

Zasadniczo.–– Uchwalono.–
1 Pol. i 1 Rus.–– Uchwalono.–
Wniosek p. Starzyńskiego. Odrzucono.–

Zasada VIII.

Uchwalono.–

Zasada IX.

Uchwalono.–

Zasada X.

Wniosek p. Starzyńskiego o 3 głosy. Uchwalono.–
Wszystkie Odrzucono.–
wniosek p. Skrzecznowicza odesłano się

÷

Do kodyfikacyi celem spisania i rozdania.-

Zasada XI.

Zasadniczo: system reprez. interesów Przyjęto.-

Stosunek kuryi w Radach pow. tekst szczegółowy: za: 14.—
contra: 9.—

Co do czynnego pr. wyborczego:——
tekst pierwotny: pro: 13.—
contra: 10.—

P. Lewicki oświadcza, iż wobec tego wyniku Posłowie ruscy nie biorą dalszego udziału.-

P. Stapiński ubolewa nad tem i protestuje energicznie przeciw rozbijaniu reformy o tę sprawę.-

Przewodniczący stwierdza, że wobec wyjścia 2 grup dalsze obrady nie mają celu.-

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 17 marca 1913 r.

— . —

Przewodniczący: Leo.—
Obecni: Abrahamowicz, Cieński, Głąbiński, Halban, Jaworski, Korol, Krzeczunowicz, Krzyształowicz, Laskowski, Leo, Loewenstein, Lewicki, Makuch, Maryewski, Myjak, Piniński, Rutowski, Stadnicki, Stapiński, Staryński, Urbański, Wasung, Witos, Wodzicki.—
Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik i J. E. P. Marszałek.—

— . —

Przewodniczący przedstawia nową formułę co do Radpow. i wnosi reasumcyę odnośnej uchwały z dnia 27/II.—
P. Krzeczunowicz zwraca uwagę na uchwałę Sejmu normującą prawo obecności na komisyi i naruszenie poufności. Żąda więc poufności.—
P. Stadnicki żąda odczytania protokółu.
Przewodniczący stwierdza, że protokół jeszcze nie gotów.—
Reasumcya przyjęta większością.—
P. Abrahamowicz życzy aby przy zasadzie niemajoryzowania przytoczono wyraźnie dzisiejszy stosunek 12:26.—
P. Krzeczunowicz radzi wyrazić to w słowach „o 1 mniej niż połowa!"—
P. Namiestnik radzi pozostawić to kodyfikacyi.—
Przewodniczący poddaje całość salva codific. pod głosowanie.—

.

Przyjęto.—

P. Głąbiński wnosi reasumcyę uchwał dotyczących Wydz. Kraj. i miast 2 mandatowych.—
Przewodniczący oświadcza iż poddla to na końcu pod głosowanie.—

Zasada X.

Do niej: wn. PP. Makucha i Głąbińskiego
ust. 1 przyjęto
" 2 "
" 3 " wobec tego odpadaję wn. PP. Makucha i Głąbińskiego.—

Zasada I.—

Do niej: wn. ruski 30%.—
P. Marynowski proponuje dodanie 2 mand. ruskich 1 w kuryi miejskiej i 1 w kuryi wiejskiej, a ogólnej cyfry do 223.—
P. Stapiński wnosi podnies. cyfry wiejsk. na 100.—
P. Abrahamowicz żąda oświadcz. posłów ruskich co do zgody na 62.—
P. Cieński przypomina, że się nieustannie dodawało mandaty ruskie bezpodstawnie. Cyfra 26.4 miała być ostateczną, chociaż i ona nie była uzasadnioną. Wyraża przekonanie, iż dzieło oparte na takich przywilejach może być narażone na nieudanie się.—
P. Lewicki zastrzega się przeciw traktowaniu żądań Rusinów jako żądań przywilejów. Sądzi, że 30% się należy, lecz dla zgody i z chęci doprowadzenia dzieła do skutku, oświadcza, iż przyjmuje 62, ale żąda,

aby 1 w kuryi miejskiej, a 1 w kuryi wiejskiej.—

P. Głąbiński sprzeciwia się dodaniu mandatu w kuryi wiejskiej, a na wypadek przyjęcia tego wniosku będzie głosował za wnioskiem p. Stapińskiego.—

P. Rutowski pragnąłby, aby oświadczenie p. Cieńskiego nie stanowiło dla jego stronnictwa przeszkody w udziale w dalszej pracy.—

P. Krzeczunowicz pragnąłby usunąć „kuryę narodową", a w tym wypadku zgodziłby się na 62.—

P. Makuch przyłącza się do oświadczenia Lewickiego.—

Zasada I z poprawką.—

P. Marszałek przyjęto.—

Wniosek pp. Stapińskiego i Głąbińskiego

Odrzucono.—

P. Stapiński zgłasza wn. mniejszości.—

P. Głąbiński żąda reasumcyi zas. II i VI.

Odrzucono.—

P. Starzyński przypomina, iż przedstawi projekt mniejszości.—

P. Jaworski przypomina, iż zasadę o obszar. dwor. przyjęto salva redact.—

P. Abrahamowicz przypomina potrzebę podnies. większ. kwalif. o 2.—

Przyjęto.—

P. Abrahamowicz wnosi wybór p. Wereszczyńskiego na referenta.—

Przyjęto.—

P. Stapiński wnosi wybór p. Rutowskiego na korref.—

P. Wodzicki zwraca uwagę, że co do korrefer. należałoby się porozumieć z referentem w tej chwili nieobecnym.—

P. Rutowski nie widzi powodu wyboru korrefer.—

Protokół

Komisyi reformy wyborczej z dnia 5 Kwietnia 1913 r.

—·—

Przewodniczący: Leo.
Obecni: Rutowski, Abrahamowicz, Jaworski, Piniński, Stadnicki, Urbański, Krzysztofowicz, Laskowski, Starzyński, Lewicki, Korol, Stapiński, Makuch, Witos, Książel, Loewenstein, Maryewski, Głąbiński, Wodzicki, Jędrzejowicz, Badeni.–
Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik, J. E. P. Marszałek i Wiceprez. Grodzicki.–

—·—

Przewodniczący Leo zagaja posiedzenie.– Referent P. Badeni oświadcza: W dotychczasowych pracach kolegialnych komisyi reformy wyborczej udziału nie brałem, będąc do niedawna jeszcze zastępcą członka komisyi. Dlatego przyjmując mandat referenta, mogłem go objąć nie jako „cum beneficio inventarii”, to znaczy w nadziei, że dla pewnych zmian w ogólnych zasadach uchwalonych już przez komisyę, znajdzie się w łonie komisyi większość i z zamiarem dołożenia w tym kierunku wszelkich starań. W czasie między objęciem przeze mnie referatu a dniem dzisiejszym zdarzył się fakt doniosłego znaczenia dla ogółu, a w szczególności dla tych, dla których poczucie katolickie jest koniecznem regulatywem całego życia, całego sposobu myślenia i działania. Stanowisko określone nie dwuznacznie w Deklaracyi, złożonej w Kole Polskiem przez St. Tarnowskiego, jest dla mnie w tej mierze obowiązującą dyrektywą. Od tego, czy nadzieję porozu-

mienia w tej deklaracyi wyrażone zostaną szczęśliwie urzeczywistnione, jak niemniej od tego, w jakiej ostatecznej formie projekt reformy wyborczej będzie miał być przedłożony pełnej Izbie, zależyć będzie, do jakiej chwili i do jakiego stopnia będzie mu w sumieniu możliwe z uchwałami Komisyi się solidaryzować.–

P. Starzyński stawia zapytanie: —

1. Czy projekt nowego statutu krajowego uchwalony został w subkomitecie czy też w komisyi. W drugim wypadku należałoby przedewszystkiem zreasumować poprzednie uchwały?–

2. Czy należy odrazu w pełnej komisyi prowadzić dyskusyę nad referatem, czy też przekazać go najpierw subkomitetowi?

3. Czy można rozpocząć dyskusyę nad referatem, zanim nie rozdano projektu ustawy o ordynacyi wyborczej.–

Przewodniczący wyjaśnia ad 1) że uchwały nowego statutu kraj. powzięte zostały jedynie w subkomitecie, więc odpada potrzeba reasumcyi, co się tyczy dwóch następnych kwestyi, to Przewodniczący jest wprawdzie zdania, że z wyjątkiem 2 paragrafów projektu stat. kraj. reszta paragrafów nie pozostaje w związku z ordynacyą wyborczą poddaje jednak obie poruszone kwestye pod rozstrzygnięcie komisyi.–

P. Abrahamowicz stawia wniosek otwarcie dyskusyi generalnej nad projektem stat. kraj.

W dyskusyi formalnej zabierają głos: — Ekc. Namiestnik, pp. Maryewski, Abrahamowicz, Starzyński, Stadnicki, Wodzicki, Stapiński, Cieński.–

Komisya uchwala, by nie odsyłać sprawy do subkomitetu lecz traktować wzecz-

obrazu w plenum. –
Komisya uchwala rozpocząć dyskusyę generalną. –
Komisya wybiera sekretarzem P. Jaworskiego, zastępcami pp. Mukucha i Maryszewskiego. –
W dyskusyi generalnej zabierają głos: – pp. Abrahamowicz, Baden, Namiestnik Starzyński. –
Ogólnie. 12 m. 5 obejmuje sekret. p. Jaworski.
P. Piniński stawia wniosek rozpoczęcia dyskusyi szczegółowej od ordynacyi wyborczej, po czem dopiero ma nastąpić dyskusya szczegółowa nad statutem. –
P. Lewicki oświadcza, że posłowie ruscy stoją bezwzględnie na stanowisku uchwał komisyi z dnia 17/3 1913. Projekt referenta odstępuje od niej. Zapowiada wnioski: – 1) § 3a) nie trzyma się schematu uchwalonego w komisyi, w szczególności mają być wymienieni rektorowie („rektor przyszłego ruskiego uniwersytetu"); b) zapowiada wniosek dodatkowy i „dopóki rektora uniwersytetu ruskiego niema, zastępuje go delegat profesorów ruskich uniw. we Lwowie"; c) przy § 13 zrównanie członków Wydziału krajowego z urzędnikami (§ 6) co do urlopu; d) kolej powoływania zastępców Wydziału krajowego ma być w ten sposób uregulowana, że w pierwszej linii ma być powołany zastępca wybrany specyalnie dla nieobecnego członka Wydziału krajowego
e.) opuszczone jest postanowienie co do wyboru ruskich członków komisyi i instytucyi; f.) W § 38 ust. 2 wbrew uchwałom komisyi podano wyższej kwalifikowanej większości ustawę o reprezentacyi powiatowej; g.) w § 26a opuszczono wyraz „finansowej". Oświadcza się przeciw

4. wnioskowi p. Pinińskiego.—
Przemawiają dalej: PP. Głąbiński; Badeni, Stapiński; Cieński.—
Przewodniczący stwierdza, że dyskusya generalna skończona.—
P. Wodzicki proponuje przystąpienie po południu do dyskusyi szczegółowej nad statutem.—
P. Piniński godzi się na ten wniosek pod warunkiem że § 3 będzie zostawiony in suspenso.—
P. Cieński zwalcza wniosek p. Wodzickiego i żąda odroczenia aż do przedłożenia projektu ordynacyi wyborczej na trzy dni przed posiedzeniem.—
P. Starzyński popiera p. Cieńskiego.—
Wniosek p. Wodzickiego uchwalono.
Odroczono do 3½ po poł.—

Dalszy ciąg o 3½ po poł.—

Przewodniczący Leo stawia kwestę, który projekt (większości, czy mniejszości) wziąć za podstawę dyskusyi.—
W głosowaniu przyjęto za podstawę projekt referenta, jako projekt większości.—
Przystąpiono do dyskusyi nad § 4.—
P. Stadnicki zwraca się z prośbą do posłów Leo, Stapińskiego, Abrahamowicza, Rusinów i Namiestnika, aby przez dopuszczenie zmian umożliwili jemu i jego przyjaciołom głosować za reformą.—
P. Starzyński stawia § 4 w brzmieniu projektu mniejszości.—
Wiceprezydent Grodzicki oświadcza, że rząd nie będzie czynił trudności, jeżeli § 4 będzie uchwalony w brzmieniu pr. większości
Spraw. Badeni broni § 4 w brzmieniu pr. większości:
Głosowanie: przyjęto § 4 w brzmieniu projektu większości tj. projektu referenta.—

276
41

5. P. Starzyński zapowiada votum mniejszości tak co do § 4, jak i co do wszystkich innych wniosków, które postawi, a które zostaną w mniejszości, jednak nie przesądza, czy w to votum wejdą wszystkie wnioski odrzucone.–
W dyskusyi nad § 6 P. Starzyński stawia wniosek: 1.) Ust. 1 w brzmieniu pr. mniejszości, 2.) porządek ustępów proponuje wedle porządku projektu mniejszości, 3.) proponuje przyjąć język projektu mniejszości, a zaniechanie języka dotychczasowego tłómaczenia urzędowego.–
Sprdw. Badeni wyjaśnia, że język poprawił. Przyjmuje brzmienie ust. 1 wedle pr. mniejszości z wyjątkiem wyrażenia „okres wyborczy,” który proponuje pozostawić w dotychczasowem tłomaczeniu, bo to pociągnęłoby zmianę językową całego statutu.–
Namiestnik przestrzega przed utrudnieniem, któreby nastąpiło, gdyby językowo chciano zmieniać statut.– Oświadcza że wskazaną jest reasumpcya w § 4. słów „dla kierownictwa obradami Sejmu” na słowa „do kierownictwa Sejmem,” co przyjęto.–
P. Piniński jest za pozostawieniem wyrazu „peryod” radzi opuścić z pr. mniejszości słowa „tak, że działalność ...... pierwszego zebrania,” na co się zgadza p. Starzyński.–
P. Głąbiński żąda usunięcia wyrazu „peryod” i zastąpienia go wyrazem „okres wyborczy Sejmowy.”–
Namiestnik zauważa, że wyraz „peryod” ma prawo obywatelstwa.–
P. Korol żąda pozostawienia wyrażeń „a dla tego posła nie został wybrany zastępca” in suspenso ze względu na

związek z ordynacyą wyborczą.–
§ 6. Głosowanie: 1) Ust. 1 w brzmieniu pr. większości z dodatkiem „które się liczą...... Sejmu" i „Marszałek..... Marszałka. 2) inne ustępy w brzmieniu pr. większości z uwagą, że w ustępie 5ym in suspenso-słowa „ a dla tego posła .... zastępca" są in suspenso.–
3). „Byli posłowie...... ponownie" ma przyjść jako ustęp przedostatni.–
Uchwalono.–
P. Stapiński wnosi zmianę §§ 9 i 10 w brzmieniu pr. mniejszości.–
Namiestnik odradza, bo trzebaby zmienić cały statut, a stylizacya pociągnie za sobą i zmiany merytoryczne
P. Krzeczunowicz jest za zmianą wedle wniosku p. Krzeczunowicza.–
W głosowaniu § 9 pr. mniejszości odrzucono
§ 10 " " "
P. Piniński wnosi odroczenie uchwały nad § 11, 12 i 13 pr. większości aż po uchwaleniu ordynacyi wyborczej.–
P. Korol sprzeciwia się temu.–.
Spraw. Badeni nie sprzeciwia się – wnioskowi p. Pinińskiego.–
P. Lewicki sprzeciwia się wnioskom p. Pinińskiego.–
P. Abrahamowicz stawia odroczenie do załatwienia statutu, z czem się zgadza p. Stapiński i p. Piniński.
Uchwalono odroczyć na koniec statutu.–
Poseł Skrzyński wnosi § 17 w brzmieniu pr. mniejszości.–
Namiestnik proponuje zamiast „uchwały" wyraz „zgody".–
§ 17 pr. mniejszości przyjęto ze zmianą „zgody" zamiast „uchwały".–
§§ 18, 19, 22, 23, 24 pr. mniejszości–
./.

odroczono, § 31 pr. mniejszości przyjęto.
P. Starzyński wnosi § 35 pr. mniejszości.
P. Lewicki wnosi § 35a, odpowiadający ustępowi VIII zasad. –
P. Starzyński wnosi odroczenie § 35a.
Spraw. Badeni wnosi odroczenie całego § 35 i 35a. –
P. Lewicki protestuje przeciwko odroczeniu wszystkich ważniejszych kwestyi. –
P. Stapiński godzi się w tym względzie z P. Lewickim i wnosi na odrzucenie § 35 pr. mniejsz. –
Przewodniczący zamyka posiedzenie.
P. Makuch oświadcza imieniem posłów ruskich, że Rusini mimo święta gr. kat. proszą o posiedzenie na poniedziałek. –
P. Wożnicki zastrzega się aby to było precedensem co do świąt rz. kat. a przemawia za wtorkiem. –
Przewodniczący wyznacza posiedzenie na wtorek godz. 10. Na tem posiedzenie zamknięto. —

Zestawienie uchwał.

§ 4 Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego do kierownictwa Sejmem Marszałka krajowego i jego 2 zastępców, po jednemu z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej. –
§ 6 Czas trwania funkcyi Marszałka krajowego i jego zastępców tudzież wybranych członków Sejmu krajowego (peryod sejmowy) oznacza się na lat 6, które się liczą od 1go dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu. Marszałek krajowy ma pozostać w urzędzie aż do zamianowania nowego Marszałka. —

Wybory posłów do Sejmu nie mogą być przez wyborców odwołane.—
Po upływie tego okresu wyborczego (peryodu sejmowego), tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu, następują powszechne nowe wybory.-

W czasie trwania okresu wyborczego należy przedsięwziąć wybory uzupełniające, jeśli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, zejdzie ze świata, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu, a dla tego posła nie został wybrany zastępca.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.—

Urzędnicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania swego mandatu.—

Uwaga: wyrazy podkreślone są in suspenso.—

§17. Projekty do ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenie rządowe, jako przedłożenia Wydziału krajowego lub jako samoistne wnioski poselskie.—

Do każdej ustawy krajowej potrzeba zgody Sejmu i sankcyi Cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw odrzuconych przez Sejm lub takich, co do których jeszcze w czasie tej samej sesyi na której je uchwalono, nastąpiła odmowa sankcyi Cesarskiej, nie mogą być przedkładane powtórnie na tej samej sesyi.—

§31 Wydz. kraj. bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów Sejm., zdaje sprawę Sejmowi i stawia odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm sam.—

Protokół

Komisyi reformy wyborczej z dnia 8 kwietnia 1913 r.

Początek o godzinie 10½ rano.
Obecni: Jaworski, Jędrzejowicz, Stadnicki, Piniński, Laskowski, Krzeczunowicz, Min. Kraiński, Krzysztofowicz, Urbański, Cieński, Głąbiński, Badeni, Rutowski, Maryewski, Loewenstein, Skotyszewski, Witos, Stapiński, Makuch, Kozel, Lewicki, Abrahamowicz.
Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik i J. E. P. Marszałek, Wicep. Grodzicki.—

Przewodniczący p. Leo zawiadamia, że protokoły posiedzeń z lutego i marca tudzież projekt referenta ordynacyi wyborczej zostały rozdane.—
Przewodniczący otwiera dyskusyę nad §§ 35 i 35a
P. Lewicki popiera przyjęcie § 35a odpowiadającego zasadzie VIII z d. 17/3 b. r.: —

Art. IV

Postanowienia § 35 statutu krajowego zmienione ustawą z dnia 10 maja 1873, Dz. u. kr. Nr 248 uzupełnia się następującemi postanowieniami.—

§ 35a.

Wszystkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie Polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisyi przypadających na Rusinów wybierają posłowie Ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.—

W ten sam sposób dokonuje się wyborów do instytucyi krajowych, do których

Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucyi.—

Co do § 35 nie chce robić trudności, proponuje jednak modyfikacyę ——

§ 35

Poszczególne sprawy wchodzą przed Sejm krajowy: ——
a) albo jako przedłożenia rządowe, wnoszone przez Rząd, na ręce Marszałka krajowego;
b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego;
c) albo jako przedłożenia komisyi, wybranej przez Sejm krajowy z własnego grona.—

Uchwała Sejmowa ustanawiająca komisyę z poleceniem wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy której to komisyi działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesyę Sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.—

Komisya taka obraduje jedynie podczas posiedzeń Sejmu krajowego; zamknięcie więc lub odroczenie sesyi sejmowej zawiesza jej czynności, o ile już ukończone nie zostały, aż do ponownego otwarcia sesyi sejmowej w tym samym okresie sejmowym.—

Z chwilą ponownego otwarcia sesyi zbiera się komisya ponownie i, jeśli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsca w komisyi należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.—

Do utworzenia stałej komisyi, któraby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i w czasie odroczenia lub zamknięcia sesyi sejmowej w obrębie tego samego okresu wyborczego potrzeba osobnej ustawy krajowej. —

3. Z upływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisyi sejmowych, chociażby nie dokończyły swych prac,—
d) albo jako wnioski poszczególnych członków Sejmu.—

Samoistne wnioski poszczególnych członków Sejmu, nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia rządowego lub wydziałowego, mają być składane pisemnie do laski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określony jest regulaminem sejmowym.—

Marszałek krajowy ma wykluczyć z pod obrad wnioski, dotyczące przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu krajowego.

P. Głąbiński uważa, że treść §35a należy do regulaminu. Nie sprzeciwia się modyfikacyom §35, proponowanym przez p. Lewickiego.—

P. Baden uważa, że §35a należy do regulaminu. Na §35 zgadza się ze zmianą „okres" na „peryod".

Wicepr. Grodzicki Wzięcie §35a do statutu jest koniecznem ze względu, że określają one sposób dojścia do skutku uchwał, który jest określony w statucie w §38.—

Pos. Krzeczunowicz jest przeciwny §35a.—

Namiestnik Regulamin nie może zmienić zasady §38, przeto treść §35a nie mogłaby wejść do regulaminu.—

P. Cieński jest przeciwny §35a.

PP. Głąbiński i Piniński przemawiają również przeciwko §35a.—

P. Piniński jest za zatrzymaniem z wniosku mniejsz. w §35 słów „z poleceniem ...." i zapowiada votum mniejszości w razie przyjęcia §35a

P. Abrahamowicz obejmuje przewodnictwo z tytułu wieku (nieobecnym jest wiceprezes komisyi p. Wodzicki). Będzie głosował za §35, bo to rozszerza pracę komisyi; nie jest objęte projektem większości, który został przyjęty za podstawę dyskusyi.—

Przewodnictwo obejmuje poseł Leo.—

P. Stadnicki oświadcza się za stylizacyą przyj. mniejszości co do §35. Natomiast jest przeciwny §35a. Polemizuje z „Czasem." Oświadcza

4. że § 35a, przyjęty w komisyi, uniemożliwi reformę.
P. Maryewski jest przeciwny § 35, bo nie jest objęty proj. większości. Zgadza się z „Czasem".
Jak długo zasady [któremi] stoję, nie możemy odwiel. odstępować.
P. Piniński oświadcza, że dla § 35a nie będzie kwalifikowanej większości w Sejmie.—
P. Lewicki oświadcza, że naruszenie zasad z D. 17/3 b. r. uczyni posłom ruskim niemożliwem wzięcie udziału w pracy nad reformą.
Głosowanie: 1) Pytanie zasadnicze. Kto jest za zmianą § 35? —
Większość przyjęła zmianę. —
2) Przyjęto § 35 w brzmieniu proj. mniejszości z poprawkami p. Lewickiego. —
3) § 35a przyjęto.— 12 głosów pko 9. —
PP. Cieński, Głąbiński i Piniński zgłaszają votum mniejszości co do § 35a. —
Przystąpiono do obrad nad § 38. —
P. Stapiński oświadcza, że na § 38 godzi się tylko obecnie dla pacyfikacyi kraju, gdyby jednak obecny projekt nie stał się ustawą, to nie godziłby się już później na § 38. Walki nie chcą, ale wydaną przyjmą. —
P. Głąbiński zamiast ostatniego ustępu proj. większości, proponuje dwa ostatnie ustępy § 38 proj. mniejszości, w brzmieniu:
W miejsce ostatniego ustępu § 38 referenta wnoszę: —
„Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień §§ 11 do 14 statutu krajowego (skład i sposób wyboru członków Wydziału krajowego) tudzież § 23 statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej 3/4 części członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały większość conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu. —
Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany innych postanowień statutu krajowego, tudzież postanowień ordynacyi wyborczej potrzebną jest obecność conajmniej 2/3 członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały większość conajmniej 3/5 głosów obecnych członków Sejmu."—
P. Lewicki stawia wniosek: —

300 45

5. 1) Z ustępu II § 38, wyeliminować słowa „i zasad ustawodawstwa o representacyi powiatowej (§ 18c. statutu). —

2) Z ustępu końcowego § 38, wyeliminować słowa „oraz dołączonej do niego ordynacyi wyborczej i dodatku do tejże ordynacyi." —

Namiestnik rozumie wniosek 1/ P. Lewickiego, ale oświadcza się przeciwko wnioskowi 2.) p. Lewickiego, bo § 52 ord. wybor. posłowie ruscy nie kwestyonowali, a obecnie § 38 ściąga tylko zasadę § 38 i zasadę § 52 ord. wyborczej razem. —

P. Cieński polemizuje z p. Stapińskim

Zabierają głos PP. Krzeczunowicz, Badeni i Loewenstein. Ten ostatni proponuje:

Dodatek do § 38. al. 3. — po słowach „i dodatku do tejże ordynacyi" dodać „o ile sama ordynacya wyborcza w § nie zawiera w tej mierze odmiennych szczegółowych postanowień. —

P. Jaworski oświadcza się za 1) wnioskiem p. Lewickiego przeciwko wnioskowi 2) i przeciwko proj. mniejszości. — Autonomia miałaby wedle proj. mniejszości mniejszą ochronę, niż inne szczegóły. —

Zabierają głos PP. Piniński, Namiestnik, Stapiński, Witos, Głąbiński i Abrahamowicz.

Ten ostatni jest za 1) wnioskiem p. Lewickiego.

Pos. Lewicki rezsumuje: —

1) jest za kwalif. większ. 186 co do składu Sejmu.
2) jest za kwalif. większ. 186 co do obszar. dworskich
3) jest p.ko kwalif. większ. 186 co do representacyi powiat.

Zasady te o representacyi powiatowej będą miały ~~[illegible]~~ ochronę 3/4 i 2/3 wedle 3go ustępu § 38.

4) Odstępuje od wniosku 3) poprzednio zgłoszonego. —

Głosowanie: —

1. § 38 ust. 1 przyjęto
2. § 38 „ 2 " bez słów „i zasad ustaw o representacyi powiatowej
3. dwa ostatnie ustępy wedle proj. mniejsz. upadły.
5. ostatni ustęp pr. ref. przyjęto z dodatkiem P. Loewensteina. —

PP. Cieński, Piniński i Stadnicki zgłaszają votum mniejszości co do representacyi powiatowej.

6. 88. Głąbiński i Stadnicki co do 2 ust.-
Przystąpiono do obrad nad art. II.-
8. Leo w ust. 5 wnosi przełożenie wyrazów „ponad 20%" na początek po „gminnych".
Namiestnik 1) opuścić wyrazy „o ile z niego nie korzystają w chwili złączenia."
2) Co do ust. 3) i 4) tylko „obywatel austr. może mieć zastrzeżone tam prawa.-
3) co do ust. 3). żąda wyjaśnień.—
8. Krzeczunowicz wnosi:

Część pierwsza.

Ustawa.

z dnia .... zmieniająca § 7 ustawy z 12 sierpnia 1866 o obszarach dworskich i §§ 17.30 i 85 ustawy gminnej z 12 sierpnia 1866.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia § 7 ustawy z 12 sierpnia 1866 o obszarach dworskich i §§ 17 i 85 tudzież ustępu c) § 30 ustawy gminnej z 12 sierpnia 1866 zostają uchylone w dotychczasowem brzmieniu i mają opiewać, jak następuje:

§ 7 ustawy o obszarach dworskich.

Obszar dworski winien jest wypełniać w swoim obrębie wszelkie obowiązki i powinności gminy tyczące policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego.-

Wszelkie inne obowiązki i powinności gminy wypełniać ma gmina na terytoryum obszaru dworskiego tak długo, dopóki ustawa nie utworzy z obszaru dworskiego osobnej gminy miejscowej, w zamian zaco winien obszar dworski kontrybuować do wszystkich bieżących ściśle administracyjnych wydatków gminnych przez opłacanie na ten cel nakładanych dodatków do podatków bezpośrednich.-

§ 17 ustawy gminnej.

Radnym bez wyboru jest także reprezentant obszaru dworskiego, którym może być sam właściciel, lub jego pełnomocnik, który może być zastąpić przez

substytuta.—

§ 30 ustępu c) ustawy gminnej.

c) uchwalania dwóch budżetów rocznych, jednego obejmującego tylko ściśle administracyjne dochody i wydatki bieżące, do których pokrywania kontrybuują i obszary dworskie, drugiego obejmującego wszystkie inne dochody i wydatki, które pokrywać mają same gminy, starać się o pokrycie niedoborów.—

§ 85 ustawy gminnej.—

Dodatki do podatków bezpośrednich przeznaczone na pokrycie niedoboru budżetu administracyjnego muszą być rozkładane na wszystkie w gminie i w obszarze dworskim przypisane podatki bezpośrednie równo (podług tej samej stopy procentowej).—

Do rozkładu podług rozmaitej stopy procentowej dodatków do podatków bezpośrednich na pokrycie niedoboru drugiego budżetu gminnego, to jest tego, który gmina sama pokrywać ma, potrzebnem jest pozwolenie Rady powiatowej jeżeli nie zachodzi przypadek w § 83 wskazany.—

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie dnia 1 stycznia roku następującego po dniu wejścia w życie równocześnie uchwalonej ustawy o zmianie statutu krajowego.—

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.—

Część druga:

Zamiast projektowanego przez referenta ustępu b) § 18 statutu krajowego ma wejść do statutu krajowego następujące postanowienie:

§ 18. b): Podstawą stosunku obszarów dworskich do gmin są ustawy o obszarach dworskich z 12 sierpnia 1866:

21 marca 1888 tudzież równocześnie z niniejszą ustawą uchwaloną ustawa o zmianie §7 ustawy o obszarach Dworskich i §§17. 30 i 85 ustawy gminnej z 12 sierpnia 1866 r.—

P. Badeni wyjaśnia: Dodać w ust. 1/ „o ile ...... złączenia", bo takie wypadki istnieją.— Dodatku o „obywatelu austr." nie uważa za konieczne w statucie.— Co do ust. 3/, to proponuje zmianę: —

§18.b.) 3/...... wskutek czego obszar dworski opłacać będzie przypadające nań Dodatki gminne od sumy wynoszącej jedynie 80% przypisu podatkowego obszaru Dworskiego.—

Na tem odroczono do godz. 4½ po poł..—

Dalszy ciąg o godz. 4½ po poł.

P. Urbański wnosi: 1/ do ust. 2 po słowie „mają" w 1szem zdaniu dodać „tylko" lub „jedynie"; 2) Ust. 3 ma się zaczynać „Każdoczesnemu właścicielowi złączonego z gminą obszaru dworskiego ma być"....

P. Jaworski zabrał głos, aby usunąć większość wątpliwości, które kodyfikacya §18.b. o obszarach Dworskich mogłaby nasunąć. Przyjęto w projekcie kodyfikacyi odróżnia pojęcie „połączenia" od „wcielenia". Pojęcia te użyte są w znaczeniu ustawowem a nie potocznem to znaczy pojęcie „połączenia" (§§ 95 u. ust. gmin.) nie obejmuje „wcielenia" które jest unormowane w ustawie z r. 1866 L. 20 dz. u. kr. Wynika z tego że jeżeli w przyszłości wyjdzie ustawa o „połączeniu" to obszary dworskie nie zostaną wchłonięte, nie znikną bo to wtedy by tylko nastąpiło, gdyby ustawa mówiła o „wcieleniu". Tak jak obecnie rzecz proponuje referent, „połączenie" nie powoduje zaniku obszaru dworskiego co już z tego wynika że „włączony obszar" ma głos wirylny.

9.

Sprzeciwia się 2-mu wnioskowi p. Urbańskiego ze względu na stałość administracyi. —
P. Ignacyowicz pyta: 1/ czy 20% mają być odpisane od podatku, czy od przypisanych potrzeb administracyjnych; 2/ jak mają urządzone budżety gminne, czy mają być dwa, czy trzy? —
P. Piniński jest zdania, że 20% zapłaci gmina. Popiera drugi wniosek p. Urbańskiego. W ust. 3 proponuje zamiast „postawione" użyć wyrazu „przyznane". Wobec tego brzmiałby początek: „Złączonemu obszarowi dworskiemu ma być przyznane na jego żądanie......"
Po pośle Abrahamowiczu zabiera głos poseł Badeni dla odpowiedzi. Jest za fakcyjnem obniżeniem o 20% przypisu obszarów dworskich. Proponuje zmianę: §18b. 3)......wskutek czego obszar dworski opłacać będzie przypadające nań dodatki gminne od sumy wynoszącej jedynie 80% przypisu podatkowego obszaru dworskiego. Sprzeciwia się poprawce p. Pinińskiego. Jest za opinią p. Jaworskiego. „Dotychczasowy" odnosi się do chwili wejścia w życie przyszłej ustawy. —
Namiestnik doradza dodatek, że prawo zastrzeżone właściciela obszaru służy tylko obyw. austr. Co do 20% zgadza się z referentem. —
P. Rutowski zgadza się, że są dwa pojęcia „połączenie" i „wcielenie" ale „połączenie" jest znowu dwojakie: z policyą lub bez niej. Z tego powodu proponuje wnioski: §18.b. Ustęp I alinea b. Zamiast: „połączone z gminami miejscowemi" ma być „połączone z gminami miejscowemi a nie wcielone"! 4) Zamiast „złączone związkiem gminnym" ma być „połączone z gminą obszary dworskie w związek gminny". 2) zamiast „złączone ze związkiem gminnym" ma być „połączone

z gminami obszary dworskie," 3/ zamiast całego ust. 3 ma być „na żądanie każdego dotychczasowego obszaru dworskiego może mu być zostawione wykonywanie całej policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego.—
W takim razie obszar dworski opłacać będzie jedynie 4/5 (80%) dodatku gminnego jaki będzie nałożony na innych członków gminy."
P. Urbański popiera swoje wnioski.
P. Leo wykazuje niemożliwość tego, czego żąda p. Urbański w 2^im^ wniosku.
P. Stapiński występuje przeciwko wszelkim zmianom proj. ułożonego d. 17/3 w szczególności przeciwko dodatkowi w ust. I^ym^ „o ile z niego nie korzystają w chwili złączenia". W ustępie 5 żąda podwyższenia do 25%. W ust. 4 żąda podwyższenia na kor. 200. Wnioski te brzmią: —
Ad art. II § 18.b.
W ustępie drugim wykreślić /wierszu trzeci/ wykreślić od słowa „o ile" do „chwili złączenia." W ust. 4 zamiast "100 K." dać „200 K.". W ust. 5 zamiast „ponad 20%" dać „ponad 25%".—
Przemawiają PP. Piniński, Witos który stawia wniosek przejście do porządku dziennego nad § 18.b.—
P. Lewicki proponuje w ust. 1 do słów „o ile z niego..... złączenia" dodać „na podstawie tytułów prywatno prawnych" lub ten dodatek skreślić. Co do ust. 4 żąda dodania „jeden"—
P. Badeni 1) przyjmuje jednolite wyrażenie „połączony z gminami miejscowemi obszary dworskie. 2) cofa z ustępu 1^ego^ „o ile" z niego...... złączenia, 3) stawia wniosek: „6." Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obyw. austr. winien dla wykonywania policyi miejscowej oraz do udziału w Reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego

1.1. wymogi żądane w §10 ustawy o obszarach dworskich z 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. № 20 do sprawowania urzędu przełożonego obszaru dworskiego.—
Proponuje aby ten ustęp przyszedł jako ustęp 6.— 4) w ust. 3 proponuje zmianę: §18c. 3)..... wskutek czego obszar dworski opłacać będzie przypadające nań dodatki gminne od sumy wynoszącej jedynie 80% przypisu podatkowego obszaru dworskiego.—
Głosowanie:—
1) wniosek o przejście do porządku dziennego. —— Upadł.
2) wniosek p. Krzeczunowicza — Upadł.
3) ust. 1) przyjęto w stylizacyi referenta z opuszczeniem „o ile — złączenie"
4) w ust. 2 uchwalono „jedynie."
5) w ust. 3 odrzucono zasadę wniosku p. Urbańskiego.—
6) Ust. 3 przyjęto w pierwotnej redakcyi referenta.—
7) Odrzucono wniosek p. Rutowskiego co do ust. 3.—
8) ust. 4 uchwalono wedle proj. refer.
9) ust. 5 uchwalono " " "
ze zmianą szyku wedle wniosku p. Leo.
10) ust. 6 nowy o obywatelstwie uchwalono. 11) ust. 7 i 8 uchwalono.
Przystąpiono do §18c.—
Protokół obejmuje p. Mackach

———•———

Przystąpiono do dyskusyi nad §18c.
Referent odczytuje §18c.—
P. Abrahamowicz żąda dodania przykładowo w ust. 2 §18c.: 12:26 i wyjaśnia że użyty w §18c. ust. 2 wyraz „nie majoryzować" oznacza nie tylko że jedna ~~kurya~~ kurya nie może mieć więcej członków niż wszystkie inne kurye, lecz także że jedna kurya nie może dekompletować Rady. Referent wnosi, ażeby wyraz „nie majoryzować

12.

określić bliżej w ten sposób że jedna kurya może mieć najwyżej o jednego członka mniej niż połowa wszystkich członków.–

P. Cieński wnosi ażeby zamiast projektowanego § 18c. uchwalić następujące postanowienia: ——————

"§ 18 c.

Reprez. powiatowe powołane do życia przez ust. kraj. z 12 sierpnia 1866 N 21 dz. u. kr. istnieć mają i nadal. Podstawą ich ustroju jest system reprezentacyi interesów we formie określonej przez rzeczoną ustawę z dnia 12 sierpnia 1866 tak co do rodzaju i ilości grup zawodowych mających składać reprezentacyę powiatową i wzajemnego liczbowego do siebie stosunku reprezentantów poszczególnych grup jak i co do czynnego prawa wyborczego na którem reprezentacye powiatowe mają się opierać. Reprezentanci żadnej grupy nie mogą majoryzować reprezentantów wszystkich innych grup razem."

P. Krzeczunowicz wyjaśnia że wyraz "nie majoryzować" znaczy że jedna grupa nie może majoryzować wszystkie inne, lecz że nie może dekompletować i stawia wniosek że jedna grupa ma[?] że mieć najwyżej o jednego członka mniej niż połowa członków wszystkich grup.–

P. Stapiński oświadcza że nie może petryfikować Rad powiatowych i wnosi o przejście do porządku dziennego nad § 18 c.–

P. Piniński jest przeciw zmianie sposobu wyboru w kuryi gmin wiejskich i zgłasza zasadę co się tyczy wyborów do Rad powiatowych z gmin wiejskich ma być utrzymany sposób wybierania dzisiejszy.–

P. Maryewski sprzeciwia się wnioskowi

./.

p. Cieńskiego i p. Pinińskiego.—
P. Jędrzejowicz jest przeciwny petryfikacyi Rad powiatowych, projektowanej przez p. Cieńskiego i p. Pinińskiego a jest za wnioskiem p. Abrahamowicza.—
Namiestnik rozpatruje wniosek p. Abrahamowicza i zaznacza że wyraz „nie majoryzować" oznacza, że jedna grupa musi mieć o dwu członków mniej jak inne grupy razem. Stosunek 12:26 nie odpowiada intencyi wyrażenia nie majoryzowania. Jest on bliższem określeniem wyrazu nie majoryzować, przez dodanie wyrazów: tj. jedna grupa musi mieć o jeden głos mniej niż połowa członków wszystkich grup.—
P. Cieński popiera swój wniosek.
Referent wnosi, by w ust. 2 §18c. zamiast słów: „by członkowie jednej grupy nie mogli majoryzować reszty grup" użyć „aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiat., zaś w Radach powiat. liczących tylko dwie grupy liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona.
Przystąpiono do głosowania nad §18c.
Wniosek p. Stapińskiego o przejście nad §18c. do porządku dziennego za którym oświadczyło się cztery głosy. Odrzucono. PP. Stapiński, Witos, Skotnyszewski i Myjak zgłosili votum mniejszości.—
Wniosek Cieńskiego za którym oświadczyło się dziewięć głosów. Odrzucono.
P. Cieński zgłosił votum mniejszości.—
Wniosek P. Pinińskiego. Odrzucono.
P. Piniński zgłosił votum mniejszości.—
—Uchwalono.
§18c. wstęp i ustęp 1 w brzmieniu referenta

bez zmiany i dodatku. a ust. 2 z poprawką referenta tj: zamiast słów „by członkowie jednej grupy nie mogli majoryzować reszty grup" wstawiono „Aby w Radach powiat. liczących więcej niż dwie grupy interesów liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiat. zaś w Radach powiat. liczących tylko dwie grupy liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona." Ust. 3 uchwalono bez zmiany i dodatku. Uchwalono bez dyskusji art. III i § 26a z dodatkiem „kontroli finansowej".-

Posiedzenie zamknięto o godz. 7 wiecz. a następne posiedzenie wyznaczono na dzień 9/4 1913 godz. 10 rano.—

Zestawienie uchwał.

§. 35.

Poszczególne sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe, wnoszone przez rząd na ręce marszałka kr.

b) albo jako przedłożenia Wydz. kraj.

c) albo jako przedłożenia komisyi, wybranej przez Sejm krajowy z własnego grona. Uchwała sejmowa, ustanawiająca komisyę z poleceniem wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy, której to komisyi działalność ma trwać dłużej, niż przez jedną sesyę sejmową, może być powzięta tylko większością 2/3 części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisya taka obraduje jedynie podczas posiedzeń Sejmu kr.; zamknięcie więc lub odroczenie sesyi sejmowej zawiesza jej czynności, o ile już ukończone nie zostały, aż do ponownego otwarcia sesyi sejmowej ~~zawiesza jej czynności, o ile już ukończone nie zostały, aż do ponownego otwarcia sesyi sejmowej~~ w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego otwarcia sesyi zbiera się komisya ponownie i, jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisyi należy je obsadzić przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisyi, któraby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i w czasie odroczenia lub zamknięcia sesyi sejmowej w obrębie tego samego okresu

 wyborczego potrzeba osobnej ustawy krajowej.

Z upływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu, ustaje czynność wszelkich komisyi sejmowych chociażby nie ukończyły swych prac;

D/ albo jako wnioski poszczególnych członków Sejmu.

Wnioski samoistne poszczególnych członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia rządowego lub wydziałowego, składane mają być pisemnie do laski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określony jest regulaminem sejmowym.

Marszałek kr. ma wykluczyć z pod obrad wnioski, dotyczące przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu kraj.

§. 35 a.

Wszystkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisyi przypadających na Rusinów, wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

W ten sam sposób dokonuja się wybory do instytucyj krajowych, do których sejmowi służy prawo wybierania swych reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydz. krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucyi.

§. 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy

17 wszystkich członków Sejmu i zgoda bez-
względnej większości członków obecnych. W ra-
zie równości głosów uważa się wzięty pod
obrady wniosek za odrzucony.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie
postanowień statutu krajowego określających
skład Sejmu (§. 3 statutu), oraz postanowień od-
noszących się do zasad połączenia obszarów dwor-
skich z gminami miejscowemi (§. 18 b statutu)
potrzebna jest obecność conajmniej stu osiem-
dziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda
conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie
zmiany wszystkich innych postanowień
statutu krajowego, oraz dołączonej do niego
ordynacyi wyborczej i dodatku do tejże ordynacji
wyborczej, o ile sama ordynacya wyborcza
w §----- nie zawiera w tej mierze
odmiennych szczegółowych postanowień,
potrzebna jest obecność przynajmniej
trzech czwartych części wszystkich członków
Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich
części członków obecnych.

§. 18 b.

„Gdy obszary dworskie istniejące na za-
sadzie ustaw krajowych z dnia 12 sierpnia 1866.
Dz. u. kr. Nr. 20. i z dnia 21 marca 1888. Dz. u.
kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawo-
dawstwa krajowego połączone z gminami miej-
scowemi, natenczas może to nastąpić
tylko wśród następujących zasadach:

1) Połączone z gminami miejscowymi
obszary dworskie nie mają prawa do korzysta-

nia z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle o ile majątek ten w całości lub częściowo służy dla celów administracji gminy, nie mają zaś prawa korzystania, o ile on służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pociągane do pokrywania wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie złączone z gminami miejscowemi pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2) Złączone z gminami miejscowemi obszary dworskie kontrybuować mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy gminnych ustaw – o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel – a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3/ Każdemu dotychczasowemu obszarowi dworskiemu ma być pozostawione na jego żądanie wykonywanie całej policji miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego, wskutek czego obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80 prc. – t.j. o 20 procent mniej aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policji nie było pozostawione.

4/ Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezentacji gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 koron podatków realnych.

5/ Nałożenie dodatków gminnych ponad 20 prc. na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2-go obszar dworski ma kontrybuować, podlega zatwierdzeniu Reprezentacji powiatowej.

6/ Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austryjackim, winien dla wykonywania policji miejscowej oraz do udziału w Reprezentacji gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane w § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 do sprawowania urzędu przełożonego obszaru dworskiego.

7/ Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8/ Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21 marca 1888. Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18c.

W razie zmiany ustawy o Reprezentacji powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1/ Organizacja ich opierać się ma na zasadzie reprezentacji interesów.

2/ Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, by w Radach powiatowych, liczących więcej niż 2 grupy, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o 1 mniej niż połowę wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach pow. liczących tylko po dwie grupy, liczba członków obu grup była równą.

3/ Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź to z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacji, na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej.

Przez powyższe postanowienia nie przesą-

21. dza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienie §. 26. statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§. 26 a.

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

[illegible]

Protokół

Komisyi reformy wyborczej z dnia 9 Kwietnia 1913 r. (rano)

—·—

Przewodniczący P. Leo.—
Protokół prowadzi P. Jaworski.—
Obecni: Jaworski, Piniński, Laskowski, Stadnicki, Krzysztofowicz, Wróbleński, Cieński, Starzyński, Badeni, Lewicki, Stapiński, Korol, Krzeczunowicz, Mykuch, Witos, Jędrzejowicz, Głąbiński, Rutowski, Abrahamowicz.

—·—

Uczestniczą: J. E. P. Namiestnik, J. E. P. Marszałek i Wicepr. Grodzicki

—·—

Sekretarz P. Jaworski prosi o skontrolowanie, przedewszystkiem uchwał.— P. Starzyński zabiera głos co do protokołu z dnia 5/4 i żąda sprostowania:
1) na str. 2 dodać należy: „Komisya uchwaliła, by nie odsyłać sprawy do subkomitetu, lecz traktować rzecz odrazu w plenum, oraz nie czekać na rozdanie wydrukowanego projektu referenta większości. Następnie uchwaliła komisya przystąpić na dzisiejszem posiedzeniu do dyskusyi nad zmianami statutu, i, na wniosek p. Abrahamowicza przeprowadzić przedewszystkiem rozprawę ogólną."
2) Na str. 5 ma być, że „P. Starzyński stawia wniosek, aby § 6 przyjąć wedle proj. mniejszości."—
P. Korol co do protokołu z d. 27/2 prosi o uzupełnienie go: „Wniosek mniejszości na skreślenie ustępu 2 zasady III i sformułowanie ust. 3 tejże zasady w ten sposób „Powiaty wschodnie

2.

mają tworzyć okręgi jednomandatowe ruskie itd." —

„Wniosek zgłosili PP. Korol, Lewicki i Makuch." —

P. Badeni zwraca uwagę na błąd drukarski w § 17, gdzie zamiast „przedłożenie" ma być liczba mnoga „przedłożenia". —

P. Lewicki oświadcza, że protokół jest zgodny z uchwałami. —

Przystąpiono do dyskusyi nad §§ 18, 19, 22, 23, 24 proj. mniejsz. z tem, że z § 23 jest przedmiotem dyskusyi tylko ust. 1.

W dyskusyi zabierają głos PP. Cieński, Starzyński i Rutowski, który oświadcza, że wciągnięcie do reformy wyborczej kwestyi rozszerzenia autonomii opóźniłoby tę reformę, i z tego powodu wnosi, aby ograniczyć się tylko do projektu większości; P. Głąbiński; Namiestnik, który oświadczył, że rząd nie zgadza się na umieszczenie w § 22 wyrazu „podatki"; P. Stapiński; Abrahamowicz; Lewicki który sprzeciwia się łączeniu §§ 18, 19, 22, 23 i 24 ze sprawą reformy wyborczej i oświadcza, że zadania rewizyi statutu, bardzo ważne i wymagające dłuższej spokojnej pracy, będzie zadaniem przyszłego Sejmu, gdy tymczasem obecnie sprawa ta, wywołując zresztą różnicę poglądów, utrudniłaby tylko dojście do skutku reformy. P. Badeni który wnosi, aby komisya przedewszystkiem zasadniczo rozstrzygnęła, czy pragnie rozszerzyć swoją pracę, osobiście zaś jest za ograniczeniem jej prac tylko do spraw reformy wyborczej; PP. Cieński, Piniński, Głąbiński, Krzysztofowicz, Loewenstein i referent mniejsz. P. Starzyński. —

Głosowanie: Przewodniczący poddaje pod głosowanie zasadnicze pytanie, czy Komisya pragnie rozszerzyć swą pracę na §§ 18, 19, 22, 23 i 24. —

·/·

3. Komisya większością uchwala nie rozszerzać pracy na te paragrafy.— 344/56
P. Starzyński zgłasza votum mniejszości.
Przystąpiono do dyskusyi nad § 11.
Wicepr. Grodzicki za uzupełnieniem § 11 słowami: „we Wydziale krajowym."
W dyskusyi zabierają głos: PP. Abrahamowicz; Starzyński, który wnosi § 11 w brzmieniu proj. mniejsz.; Piniński; Jaworski; Lewicki, który oświadcza, że posłowie ruscy obstają przy liczbie dwóch członków ruskich Wydziału kraj. na siedmiu, a zmiana byłaby możliwą tylko trzech na dziewięciu; Namiestnik, PP. Badeni; Jędrzejowicz, który stawia zmianę wyrazu „jako" na „jest" wskutek czego przed wyrazem „składa" ma być dodane „i"; PP. Leo, Stapiński, Abrahamowicz, Krzyształowicz, Głąbiński, Rutowski, Korol, Cieński; Lewicki który mówi: „Dnia 20 stycznia 1912 r. na posiedzeniu prezydyów pod przewodnictwem min. Bilińskiego żądałem trzech ruskich członków Wydziału kraj. na ośmiu.
Dnia 1 lutego 1912 na posiedzeniu prezydyów pod przewodnictwem również min. Bilińskiego, Marszałek Badeni postawił wniosek pośredni „dwóch na siedmiu" i wówczas zgodziłem się, stwierdzam, że ze strony polskiej nie było protestu.- Teraz wobec tych faktów dokonanych nie mogą posłowie ruscy odstąpić od tego stanowiska."
Wreszcie przemawiają PP. Piniński, Badeni i refer. mniejsz. Starzyński.
W polemice o udział stronnictwa centrum w zawarciu kompromisu stwierdzają:—
P. Starzyński stwierdza, że Prezes stronnictwa Ks. Witold Czartoryski nie współdziałał przy ostatecznem zawarciu kompromisu i na treść jego się nie zgodził;—

4. Przewod. Leo stwierdza, że w naradach w październiku r. 1912 brali udział prezesi tak demokracyi narodowej, jak i centrum, że w tych naradach zgodzono się — wprawdzie nie na liczbę 7 członków Wydziału kraj., — ale na takie kwestye, jak np. sposób wyboru członków Wydz. kraj., ilość członków Sejmu, i że od tych uchwał odstąpiło wielu posłów, że przeto jemu tylko nie można czynić zarzutu odstąpienia; —

P. Piniński odpiera z oburzeniem zarzut, jakoby nie dotrzymał kiedykolwiek układu, i stwierdza, że klub prawicy nigdy nie ratyfikował liczby siedmiu członków Wydz. kraj.;

P. Stadnicki stwierdza na podstawie opowiadania Ks. Witolda Czartoryskiego, że tenże w paźdz. 1912 r. zgodził się na pewne szczegóły, że jednak zgodę uczynił zależną od przyjęcia innych kwestyi, gdy zaś to iunctim nie zostało dotrzymane, nie czuje się związanym; —

P. Cieński stwierdza, że przy ostatnich pertraktacyach w r. 1913 sprzeciwiał się liczbie siedmiu członków Wydz. kraj.;

P. Abrahamowicz potwierdza fakty przytoczone przez p. Lewickiego, dodaje jednak, że „ofertę siedmiu członków Wydz. kraj." uważał za zależną od dojścia do skutku porozumienia, gdy zaś porozumienie nie doszło do skutku, straciła moc także i oferta. —

Uchwalono większością głosów § 11 w brzmieniu proj. refer. z dodatkiem „we Wydziale krajowym" i z wypuszczeniem słów „jako krajowej".

Pos. Starzyński zgłasza votum mniejszości. Przyłącza się do niego P. Głąbiński. Posiedzenie odroczono do godz. 4ej po południu. —

5. # Zestawienie uchwał.

§ 11.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z siedmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.—
Marszałek krajowy mianuje dwóch członków Wydziału krajowego po jednym z pomiędzy członków narodowości polskiej i ruskiej swoimi zastępcami we Wydziale krajowym.—

Protokoł

Komisyi reformy wyborczej z dnia 9 kwietnia 1913 /popołudniu/

Przewodniczący Leo.—
Obecni: Piniński, Krzeczunowicz, Laskowski, Kieniński, Stadnicki, Urbański, Starzyński, Badeni, Lewicki, Korol, Makuch, Gritos, Stapiński, Skołyszewski, Majewski, Krzysztofowicz, Głąbiński, Jędrzejowicz, Abrahamowicz, Rutowski, Loewenstein, Myjak.—
Uczestniczą: J. E. p. Namiestnik, J. E. p. Marszałek i Wicep. Grodzicki.—

Przewodniczący Leo otwiera posiedzenie.
Namiestnik odnośnie do uchwalonego przed południem § 11 z opuszczeniem słów „jako zawiadowczy i wykonawczy organ reprezentacyi krajowej" zmienia stosunek Wydziału kraj. do Sejmu, co nie było zamiarem komisyi i jest zdania że należy utrzymać tekst pierwotny według proj. refer. większości.—
P. Piniński popiera wywody Namiestnika.
P. Starzyński oświadcza, że w projekcie mniejsz. zatrzymano ustęp o którym mowa.—

6.

P. Badeni obstaje aby przywrócić pierwotne przez niego proponowane brzmienie §11.–
Przewodniczący poddaje pod głosowanie najpierw uchwały §11 powziętej przed połud. a następnie poddaje pod głosowanie §11 w stylizacyi proponowanej w proj. referenta. Oba wnioski zostają uchwalone.—
Przewodniczący poddaje pod uchwałę komisyi §12.–
P. Badeni odczytuje §12. objaśnia go wykazując różnicę między obecnie obowiązującym a proponowanym.
P. Starzyński sprzeciwia się proj. większ. i stawia wniosek o przyjęcie proj. mniejsz. który objaśnia.–
P. Cieński stojąc na zasadniczem stanowisku 8 członków Wydziału krajowego proponuje odmienną stylizacyę: ——
„Jednego członka Wydziału kraj: wybierają posłowie obrani przez klasę wyborczą wielkiej posiadłości ziemskiej /razem z klasą wyborczą średniej posiadłości./, jednego posłowie obrani przez klasę wyborczą większych miast i izb handlowych i przemysłowych – kl. powszech. miej. oraz związku stowarzyszeń przemysł. i rękodz., dwóch posłowie obrani przez klasę wyborczą gmin wiejskich – dalszych czterech członków Wydziału kraj: wybierają wszyscy członkowie Sejmu.
Wybieralnymi na członków Wydziału kraj. są wszyscy wybrani posłowie Sejmowi. Wybór członka Wydziału kraj. przez posła klasy wyborczej wielkiej posiadłości i kl. wybor. miast izb handl. i przem. oraz związku stow. przem. i rękodz. przychodzi do skutku bezwzględną większ. głosów. Natomiast wybór dwóch członków z klasy wybor. gmin wiejsk. /i z klasy wyborczej śred. posiadł./ oraz wybór czterech członków Wydziału kraj. z całego Sejmu ma być dokonany na podstawie systemu proporcyonalnego."—
Przewodniczący zwraca uwagę, że wnioski pp. Starzyńskiego i Cieńskiego są sprzeczne z uchwalonym już §11 i dlatego w tej formie

7. nie mógłby poddać je pod głosowanie.—

P. Starzyński nie zgadza się z opinią Przewodniczącego i oświadcza, że mniejszość nie może się akomodować do uchwał większości i zastrzega, że wniosek mniejsz. wejdzie do Sejmu albo jako odrzucony przez komisyę przy głosowaniu lub jako nie poddany pod głosowanie.—

P. Głąbiński twierdzi, że obradowanie nad §12 jest niedorzecznością, jak długo niema uchwały co do składu Sejmu.—

P. Abrahamowicz przyznając słuszność p. Głąbińskiemu, twierdzi jednak, że wnioski sprzeczne z powziętemi już uchwałami, nie powinny być poddawane pod głosowanie.—

P. Urbański nie zgadza się z wywodami p. Abrahamowicza.—

P. Krzeczunowicz jest zdania, że Przewodniczący może poddać pod głosowanie wniosek p. Cieńskiego z opuszczeniem ilości członków Wydziału krajowego.—

Przewodniczący zapytuje się komisyi, czy wobec żądania aby przed §12 przeprowadzić obrady nad §3 nie należałoby żądaniu temu zadosyć uczynić.—

P. Wodzicki odnośnie do wniosku p. Starzyńskiego oświadcza, jakkolwiek tendencyę jego rozumie, to jednak jest zdania, że nie można głosować sprzecznie do powziętych już uchwał.—

P. Stadnicki stawia wniosek aby obrady zwrócić do §3.—

P. Krzeczunowicz stawia wniosek aby pierwej uchwalono ordynacyę wyborczą a następnie przystąpiono dopiero do dalszych obrad nad statutem. Wniosek ten w głosowaniu upadł.—

Przewodniczący poddaje pod obrady §3.—

P. Badeni przedstawiając §3 w stylizacyi przez siebie proponowanej, żąda aby

8 komisya zastanowiła się czy nienależałoby już w statucie przy § 3 przeprowadzić rozdziału mandatów w poszczególnych kuryach między polaków i rusinów. —
P. Starzyński przedstawia wniosek mniejsz. w brzmieniu podanym w projekcie. Zastrzega się przeciw propozycji, referenta większości aby przy § 3 statutu zastanawiać się nad rozdziałem mandatów między polaków i rusinów. Wyjątek stanowi kurya wielkiej posiadłości w której nie przyznaje mandatu dla rusina i żąda aby kurya ta składała się tylko z 44 mandatów.
Namiestnik sądzi, że należy w § 3 w ustępie 2 zamiast 100 K podatku realnego, wstawić 100 K podatku gruntowego. —
Ustęp 3 powinien brzmieć: —
„Z 44 posłów z klasy cenzusowej większych miast wybranych na zasadzie kwalifikacyi podatkowej i osobistej wyborców". —
w ust. 7 dodatek końcowy: —
„dwóch pierwszych trzecich części w każdej gminie bezpośrednio opodatkowanych".
Zwraca uwagę, że w kuryi gmin wiejskich i miejskiej wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością podatkową, inteligencya nie opłacająca podatków będzie pokrzywdzoną".
W końcu zastrzega zmianę nomenklatury przy większych miastach. —
P. Badeni podaje do wiadomości, że p. Lewicki zgłosił dwie poprawki do § 3 a mianowicie: — „c) z rektorów Uniwersytetu Jagiel. w Krakowie, uniwersytetu im. ces. Franciszka we Lwowie i uniwersytetu ruskiego, tudzież rektora szkoły politechnicznej we Lwowie. Do czasu wprowadzenia w życie uniwersytetu ruskiego, jest członkiem Sejmu krajowego corocznie wybierany delegat grona ruskich profesorów

9 uniwersytetu im. ces. Franciszka we Lwowie" poprawka ta odnosi się do ustępu pierwszego. —
Poprawka druga opiewa: —
Do b/1 dodatek „z tych jeden okręg wyborczy ruski
" b/2 " „z tych połowa okręg. wybor. ruskich
" b/3 " „z tych pięć okręg. wybor. ruskich
" b/4 " „z tych trzy okręgi wyborcze ruskie
" b/7 " „z tych czterdzieści pięć okręgów
——— wyborczych ruskich". —
Referent sprzeciwia się rezolucyi p. Lewickiego żądającej aby grono profesorów narodowości ruskiej wybierało corocznie delegata do Sejmu, —
co do b/2 jest za utrzymaniem podatku realnego zamiast gruntowego. —
Odnośnie do innych poprawek stawianych przez Namiestnika zgadza się na nie. —
Odnośnie do b/6 komunikuje żądanie izb rzemieślniczych z całego kraju aby nie tylko wybierały Izby rzemieślnicze we Lwowie i Krakowie lecz i inne związki rzemieślnicze istniejące w kraju.
P. Wodzicki żąda aby inteligencyi w kuryi wiejskiej przyznano to samo prawo głosowania jak w kuryi miejskiej. —
P. Głąbiński oświadcza, że wobec powziętych uchwał, nie czuje się związanym kompromisem i proponuje: —
Do ust. b z 209 §3. wybranych posłów
b/2 odpada (klasa średnia)
" b/4 winien opiewać „z dwunastu posłów kuryi robotniczej miejskiej"
" b/6 winien opiewać „z pięciu posłów z klasy związków stowarz. przemysł. i t. d.
P. Stapiński sprzeciwia się pluralności w gminach wiejskich i małych miast, jak również pluralności z tytułu inteligencyi i stawia poprawkę do b/7. —

314
59

„Liczbę mandatów z kuryi wiejskiej po-
10. dnieść do liczby sto.“ –
W dalszej dyskusyi biorą udział pp. Abrahamowicz, Skotyszewski i Mukuch. –
P. Witos w zasadzie jest przeciwny pluralności w kuryi gmin wiejskich, jeżeli jednak musi pozostać, to wnosi aby drugi głos przysługiwał każdemu opłacającemu jakikolwiek podatek. Popiera poprawkę p. Stapińskiego żądającą sto posłów w kuryi gmin wiejskich a odnośnie do kuryi średniej posiadłości wnosi do nast. 2 poprawkę „Prawo głosowania w kuryi średniej własności ziemskiej mają opłacający conajmniej 50 k podatku gruntowego.“ –
P. Lewicki uzasadnia poprawki przez siebie wniesione, popiera wniosek pluralności w kuryi gmin wiejskich z tytułu inteligencyi. –
Odnośnie do podstawy podatkowej w kuryi śred. własn. ziemskiej zgadza się na podatek gruntowy. –
Namiestnik pomimo, że stoi tak przy § obecnie omawianym, jak i przy innych na zasadach uchwalonych, to jednak jest zdania, że wymienienie ilości posłów ruskich powinno mieć miejsce w ord. wybor. a nie w statucie; nie można bowiem ograniczać woli wyborców. Jest za wnioskiem p. Abrahamowicza, aby w § 3 podać tylko nomenklaturę kuryi bez bliższego określenia, co powinno mieć miejsce w ordynacyi wyborczej. –
Ponieważ po przemówieniu p. Lewickiego zamknięto dyskusyę, wnosi p. Abrahamowicz aby ze względu przemówienia Namiestnika dyskusyę na nowo

11. otworzyć; co też uchwalono.—
P. Jaworski oświadcza się za zatrzymaniem przy nomenklaturze kuryi kryteryów a ponieważ nie mogą być szczegółowemi, określenia dalsze odnieść do ordynacyi wyborczej.—
P. Baran żąda aby zasadnicze kryterya w statucie były wymienione, szczegółowo zaś w ordynacyi wyborczej. Wnosi aby podatek 200 K w kuryi wielkiej posiadłości i 100 K. w kuryi średniej posiadłości był realny. Wnst. 7. zgadza się na pluralność dla inteligencyi.
P. Abrahamowicz zgadza się z wnioskiem p. ~~Lewickiego~~ Jaworskiego i wnosi aby w ust. 6/ dodano do słów „z klasy wielk. posiadłości tabularnej. Sprzeciwia się zmniejszeniu w kuryi średniej podatku 100 K na 50 K.—
P. Korol nie zgadza się z wywodami Namiestnika odnośnie do wyszczególnienia ilości mandatów ruskich w statucie i żąda aby poprawka p. Lewickiego została uwzględniona, jako jeden z najważniejszych postulatów posłów ruskich.
Namiestnik oświadcza, że odnośnie do życzenia Rusinów, odniesie się do Wiednia z zapytaniem czy kodyfikacya żądana przez p. Korola jest możliwą.—
P. Krzeczunowicz odczytuje § 5 obecnego obowiązującego statutu, który bliższe określenia i kryterya prawa wyborczego odsyła do ord. wyborczej.
P. Abrahamowicz twierdzi, że z praktyki parlamentarnej przyszedł do przekonania że tylko przez okręgi wyborcze, można zapewnić wybór rusinów lub polaków.—
P. Lewicki sądzi, że najważniejszym postulatem umowy Polaków z Rusinami było zabezpieczenie mandatów ruskich
÷

12. Zatego żąda aby w statucie przy każdej kuryi wymieniono ilość okręgów ruskich, bliższe zaś określenie umieszczono w ordynacyi wyborczej.—
P. Starzyński sprzeciwia się aby grono profesorów narod. ruskiej uniwersytetu we Lwowie, wybierało corocznie delegata do Sejmu. Sprzeciwia się wprowadzeniu do statutu innych określeń jak te które są zawarte w proj. mniejszości.—
P. Baworowski oświadcza, że na wypadek gdyby Komisya zgodziła się na wniosek p. Lewickiego odnośnie do oznaczenia okręgów ruskich w statucie, należałoby głosowanie odroczyć. Zgadza się na poprawkę aby w kuryi średniej własn. ziemsk., przyjęto za podstawę podatkową 100 K podatku gruntowego. W kuryi wielkiej posiadłości dodano wyraz „tabularnej"
P. Krzeczunowicz do wniosku p. Cieńskiego str. 6 (Protokołu dzisiejszego po poł.)—
„W ten sposób, że każdy uprawniony do wyboru oddaje tylko jeden głos na jednego członka Wydziału kraj. a za wybranych uważa się tych dwóch, względnie trzech, którzy największą względną ilość głosów otrzymali."—
Przystąpiono do głosowania:—
Ustęp pierwszy uchwalono jednogłośnie jak a w projekcie mniejszości —
b. „z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie" uchwalono jednogłośnie —
c. „z rektorów istniejących każdocześnie w kraju uniwersytetów oraz szkoły politech." uchwalono jednogłośnie.—
Poprawka p. Lewickiego nie otrzymała większości. Wniosek mniejszości proponujący jako wirylistów oprócz rektorów również prorektorów upadł.—

61 316

13.
÷

Uchwalono w zasadzie kuryi wielkiej posiadłości ilość posłów 44 uchwalono jednogłośnie.- powiększenie tej ilości do 45 posłów uchwalono większością.-

Wniosek p. Głąbińskiego na skreślenie kuryi średniej posiadłości ziemskiej upadł.-

Kurye średniej własności w brzmieniu projektu referenta większości, uchwalono większością.-

Poprawka p. Witosa upadła.-

Kuryę cenzusową większych miast uchwalono większością, według projektu referenta większości.-

Wniosek p. Głąbińskiego żądający kuryi robotniczej miejskiej upadł.-

Uchwalono większością kuryę powszech. z miast według projektu referenta większości.-

Kurye Izb handl. i przemysł. uchwalono według brzmienia proj. referenta większości.-

Wniosek p. Głąbińskiego żądający 5u posłów związków stow. przemysłowych, upadł.-

Uchwalono dwóch posłów z Izb rękodzielniczych w Krakowie i we Lwowie według wniosku referenta większości.

Wniosek p. Stapińskiego podnoszący ilość posłów z kuryi małej własności na sto upadł.-

Uchwalono kuryę pozostałych gmin wiejskich i miejskich wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania i t. d. według proj. referenta większości, z przyjętą poprawką pluralności dla inteligencyi. —

÷

14.

§. 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków: —

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa stanisławowskiego —

W razie wakansu stolicy arcybiskupiej lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu kraj.

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie. —

c) z rektorów istniejących każdocześnie w kraju uniwersytetów i szkoły politechnicznej —

d) Z dwustu piętnastu wybranych posłów a to: —

1) z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej tabularnej, wybranych przez uprawnionych do wyboru opłacających conajmniej 200 K podatków realnych.

2) z ośmiu posłów z klasy średniej posiadłości ziemskiej wybranych przez uprawnionych do wyboru opłacających co najmniej 100 K podatku gruntowego —

3) z czterdziestu czterech posłów z klasy ceunsowej większych miast wybranych na zasadzie kwalifikacyi podatkowej i osobistej uprawnionych do wyboru —

4) z dwunastu posłów z klasy większych miast wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania —

5) z pięciu posłów z klasy izb handlowych i przemysłowych —

15.
./.

6) z dwóch posłów z klasy związków
stow. przemysłowych miasta Lwowa
i miasta Krakowa zorganizowanych
na podstawie ustawy z dnia 5 lutego
1907 Dz. u. p. № 26 —
7) z dziewięćdziesięciu dziewięciu po-
słów z klasy pozostałych gmin wiej-
skich i miejskiej wybranych na
zasadzie powszechnego prawa gło-
sowania z jednokrotną pluralno-
ścią głosów obecnie w tej kuryi
uprawnionych. —

P. Lewicki zgłasza votum mniejszości
co do swoich wniesionych poprawek. —
P. Cieński zgłasza votum mniejszości.
P. Głąbiński zgłasza votum mniejszości.
P. Stapiński zgłasza votum mniejszości co
do poprawki o powiększenie ilości po-
słów w kuryi wiejskiej. —

Na tem posiedzenie zakończo-
no, naznaczając następne na
czwartek t. j. d. 10/4 1913 o godz. 10ej
przed południem. —

377
62

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 10 Kwietnia 1913
Początek o godz. 10ej rano.

Przewodniczy p. Leo
Protokół pisze p. Jaworski
Obecni: PP. Laskowski, Stadnicki, Krzystofowicz, Abrahamowicz, Jędrzejowicz, Badeni, Lewicki, Korol, Makuch, Stapiński, Witos, Głąbiński, Maryewski, Myjak, Skołyszewski, Rutowski.–
Uczestniczą: J. E. p. Namiestnik, J. E. p. Marszałek, Wicepr. Grodzicki.–

Przewodniczący oznajmia, że protokół z 8/4 został rozdany.–
Sekr. p. Jaworski prosi o skontrolowanie uchwał. Na wniosek p. Starzyńskiego odroczono dyskusyę nad protokołem na koniec posiedzenia.–
P. Abrahamowicz przypomina, że wedle ustawy obrady są poufne, a tymczasem gazety podają sprawozdania i to tendencyjne. Jest to lichwa moralna. Z tego powodu wnosi przenieść pracę z Komisyi permanentnej do zwykłej, zrobić ją jawną i przybrać stenografów. Wniosek opiewa: „Stała komisya dla reformy wyborczej sejmowej raczy uchwalić: Upraszа się J. E. p. Marszałka kraj. o najrychlejsze zwołanie posiedzenia Sejmowego, celem powzięcia uchwały, iż powołaną ustawą kraj. z dnia ... stałą komisyę sejmową, Sejm uznaje jako nieistniejącą a przydzielone jej czynności przekazuje się komisyi sejmowej dla reformy wyborczej złożonej tak samo jak istniała stała komisya dla reformy wyborczej. Obrady tej nowo powołanej komisyi są jawne a z rozpraw prowadzone będą protokoły stenogra-

÷

2.
/.
ficune. Wrazie nieuchwalenia powyższego czynię wniosek ewentualny następującej treści:—
Stała komisya reformy wyborczej wzywa swe prezydyum do wydania i ogłoszenia komunikatu, iż obrady komisyi stałej dla reformy wyborczej w myśl uchwalonej przez Sejm o jej permanencyi są ściśle tajne a przeto wszelkie ogłaszanie rozpraw z tejże komisyi jest nadużyciem i nielojalnością wykraczającą przeciw woli i postanowieniom Sejmu krajowego."—
Przewodniczący proponuje dyskusyę nad tą sprawą odroczyć na po poł., na co wnioskodawca się zgadza.—
Przystąpiono do obrad nad § 12 proj. ref. do którego zgłosili na posiedzeniu dnia 9/4 po poł. wnioski pp. Starzyński, Cieński, Krzeczunowicz.—
W dyskusyi zabierają głos pp. Makuch, Cieński i Abrahamowicz, który oświadcza, że przez głosowanie nad § 12 proj. refer. nie odpowiada się za kuryę narodową, że w tym §ie nie widzi początku wprowadzenia kuryi narodowej, że jest przeciwnikiem tak kuryi narodowej jak i katastru, że wreszcie w § 12 jest zdaniem jego ~~unormowanym~~ unormowanym tylko sposób wyboru.—
W dalszym ciągu przemawiają PP. Starzyński i Badeni który przyłącza się do zapatrywania p. Abrahamowicza.—
Wnosi zmianę wyrazów „miejscowości...... wymienionych" ma być „większych miast," a zamiast „związków" ma być „stowarzyszeń przemysłowych".—
Głosowanie: ———
1.) Wniosek pp. Cieńskiego i Krzeczunowicza upadł, 2.) Wniosek miejscowości upadł, 3.) wniosek referenta uchwalono ze zmianami p. Badeniego.—

3\. P. Starzyński zgłasza wniosek mniejszości.
P. Cieński zgłasza wniosek mniejszości.
Przystąpiono do § 13. Zabierają głos pp. Badeni i Skotyszewski który zgłasza wniosek: —
Drugi ustęp § 13 ma opiewać: —
„Jeżeli w czasie w którym sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego, zrezygnuje lub też dozna przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziałowych na czas dłuższy jak 2 tygodnie, natenczas w jego miejsce wstępuje zastępca wybrany dla zastępowania tegoż członka Wydziału." —
— W dalszym ciągu przemawia p. Abrahamowicz popierając wniosek referenta. —
P. Stadnicki oświadcza, że przyłącza się do wniosku referenta. —
P. Lewicki popiera wniosek p. Skotyszewskiego i stawia wniosek o dodanie czwartego ustępu do § 13 „Urzędnicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani członkami Wydziału kraj. nie potrzebują urlopu do wykonywania swego urzędu. Tem postanowieniem nie przesądza się o prawie do poborów służbowych odnośnego urzędnika względnie funkcyonaryusza publicznego." —
P. Rutowski stawia wniosek na dodanie jako ustępu trzeciego: 3) „Gdyby jednak właściwy zastępca członka Wydziału kraj. nie mógł objąć zastępstwa z powodów powyżej przytoczonych, natenczas Marszałek powołuje na jego miejsce któregokolwiek innego zastępcę tej samej narodowości." —
Przemawiają dalej pp. Witos i Kroszczyński. —

÷

4.
½ Namiestnik zaznacza, że wobec świeżo postawionej kwestyi zawartej we wniosku p. Lewickiego nie może jeszcze określić stanowiska rządu, zwraca jednak uwagę, że praktyka czyni z członka Wydziału krajowego stałe zajęcie szefa departamentu, że przeto jest różnica pomiędzy pełnieniem obowiązków tylko poselskich a obowiązkami członka Wydziału. W końcu podnosi kwestyę ewentualnej podwójnej płacy.–
P. Leo nawiązując do ostatniej uwagi zapytuje, czy nie należałoby zmienić stylizacyi we wniosku p. Lewickiego, aby oddawał główną myśl, że wybrany członkiem Wydziału kraj. nie potrzebuje starać się o urlop.–
P. Stapiński popiera wniosek p. Skotyszewskiego.–
Przewodnictwo obejmuje p. Cieński.
Zabierają dalej głos pp. Krzystofowicz, Marynowski, Abrahamowicz, Lewicki, Loewenstein, (w ciągu przemówienia p. Loewensteina obejmuje przewodnictwo p. Leo) i Starzyński.–
Spraw. Badeni zastrzega się jakoby w jego wniosku była tendencya „despektu" dla jakiejkolwiek grupy lub stronnictwa. Kierował się tylko względami rzeczowymi, nie jest przecież wykluczonem, że Marszałkiem będzie członek któregoś ze stronnictw demokratycznych. Sprzeciwia się wszelkim poprawkom, co do wniosku p. Lewickiego zaś wnosi odroczenie głosowania nad nim.–
P. Lewicki zgadza się na odroczenie.–

5. Głosowanie: —
1) Wniosek pp. Skołyszewskiego i Rutowskiego upadł, przyczem wnioskodawcy zgłosili votum mniejszości. —
2) wniosek referenta uchwalono. —
Przystąpiono do obrad nad § 42. —
P. Badeni wyjaśnia: Marszałek ma prawo głosowania a nie obowiązek głosowania, wedle jego zdania w praktyce Marszałek będzie głosował tylko wtedy, gdy przeciwko 4 oświadczy się 3, a Marszałek będzie się solidaryzował z tymi trzema. — Proponuje: zamiast wyrazu „oświadczy" ma być „oświadczył." —
P. Starzyński stawia zmianę w ustępie 2im: zamiast „4 członków" ma być „5 członków." —
Namiestnik wyjaśnia, że na każdej sesyi Wydziału kraj. musi być przewodniczący i czterech członków Wydziału. Jeżeli więc przewodniczy zastępca Marszałka to oprócz niego musi być czterech członków Wydziału. —
P. Badeni wnosi na dodanie wusz. 2 słów „oprócz przewodniczącego." —
Głosowanie: —
Uchwalono § 42 wedle proj. refer. z jego poprawkami. —
Wniosek p. Starzyńskiego upadł.
Uchwalono art. V VI i VII. —
Uwaga: § 35a uchwalono jako art. IV. —
P. Abrahamowicz porusza sprawę terminu wejścia w życie nowych ustaw wyborczych i proponuje odroczenie ostatecznej decyzyi w tej sprawie. —
Po przemówieniach Namiestnika

6\. i p. Strzeszewicza zgodzono się na odroczenie ostatecznej decyzji t. z. zastrzeżono reasumpcyę art. VI.
P. Stadnicki wnosi §§ 39 i 40 proj. mniej.
Zabierają głos pp. Starzyński, następnie Stanniestuck, który odradza uchwalenie tych §§ów i ponownie p. Starzyński.—
P. Badeni nie przyłącza się do wniosku p. Stadnickiego.—
Głosowanie: —
Wnioski o zmianę paragrafów 39 i 40 upadły. Zgłoszono votum mniejszości.
Uchwalono tytuł do ustawy i nagłówki do art. I, II, III, IV.—
Rozwinęła się dłuższa dyskusya nad dalszem planem pracy komisyi.—
W rezultacie uchwalono prosić prezesa o przedstawienie odpowiednich wniosków na następnem posiedzeniu.—
P. Starzyński wnosi aby przeprowadzić dyskusyę generalną nad ordynacyę wybor. czą. Uchwalono.—
Do protokołu z 8/4 nie zgłoszono zarzutów. Przyjęto protokół.
Posiedzenie odroczono do godz. 3½ po poł.

Zestawienie uchwał.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i z klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej większych miast oraz z klasy izb handlowych i przemysłowych i z klasy związków stowarzyszeń przemysłowych, jednego członka wybierają posłowie z klasy pozostałych gmin wiejskich i miejskich

./.

7. Zaliczających się do narodowości polskiej, jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; dwóch członków — Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej łącznie z takimiż wirylistami każdego z osobna; jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej łącznie z takimiż wirylistami.—
Każdy taki wybór przychodzi do skutku bezwzględną większością głosujących.
Jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, natenczas należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwiema osobami, które otrzymały największą ilość głosów.—

§ 13.

W sposób wskazany w poprzednim paragrafie wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.—
Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, rezygnuje lub też doznaje trwającej dłużej przeszkody w sprawowaniu spraw Wydziału, natenczas Marszałek powoła na jego miejsce zastępcę, należącego do tej samej narodowości.—
Jeżeli Sejm jest zebrany, natenczas przedsięwziętym zostanie nowy wybór w miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje.—

§ 42.

Wydział krajowy ma rozstrzygać i załatwiać przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.
Do ważności uchwały potrzebną

jest, obecność przynajmniej 4 członków Wydziału kraj. oprócz Przewodniczącego.—

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów.

Marszałek krajowy ma prawo głosu, a w razie równości głosów, ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczył się Marszałek.—

Marszałek ma prawo i obowiązek powstrzymać wykonanie uchwały Wydziału kraj., jeżeli uważa ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom i ma przedłożyć sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

322
67

Protokół

Komisyi reformy wyborczej z dnia 10 kwietnia 1913 (popoł.) – o godz. 4ej.

Przewodniczący p. Leo.
Protokół pisze p. Jaworski.
Obecni: Lewicki, Korol, Makuch, Stapiński, Witos, Skotyszewski, Maryewski, Rutowski, Laskowski, Ciński, Krzecunowicz, Stadnicki, Starzyński, Badeni, – Abrahamowicz. –
Uczestniczą: J. E. p. Namiestnik, J. E. p. Marszałek i Wicepr. Grodzicki. –

Przewodniczący otwiera dyskusyę generalną nad ordynacyą wyborczą. –
Zabierają głos pp. Badeni, Starzyński, Krzeczunowicz, Rutowski, Namiestnik, który porusza myśl zwołania ankiety burmistrzów miast, mających wybierać po dwóch posłów; pp. Abrahamowicz, Głąbiński, Ciński, Makuch, Korol, Lewicki, Krzysztofowicz, Leo, Loewenstein, Starzyński, Krzecunowicz, Stapiński, i Starzyński. –
Przewodniczący p. Leo poddaje pod głosowanie który projekt ma być wzięty za podstawę dyskusyi: czy projekt referenta, czy projekt, wniesiony jako poprawka, a podpisany przez kilku posłów? – Uchwalono wziąć za podstawę dyskusyi projekt referenta. –
Przystąpiono do § 1. –
P. Starzyński wnosi zamiast „domowego" ma być „domowo klasowego", a dalej „z czego przynajmniej 3/4 części przypaść musi na podatek gruntowy." –
P. Leo i Namiestnik oświadczają się przeciw zmianie; za nią zaś przemawia p. Abrahamowicz. –

2. Uchwalono §1 wedle proj: refer. z poprawką „z czego przynajmniej 3/4 części przypaść musi na podatek gruntowy."–
Uchwalono § 2.—
Refer. Badeni dodaje w § 3: —
pod lit. a) „duszpasterze i" —
pod lit. g) po „zakładu" ma być „publicznego".
Namiestnik nie zgadza się na lit. f. w brzmieniu proj: refer. i proponuje dawny tekst ord. wyborczej. —
Referent prosi o odroczenie uchwały co do lit. f.
P. Lewicki zwraca uwagę na podwójne „kryterium „przynależności" i „stałego zamieszkania" i jest za wypuszczeniem pierwszego.—
P. Wereszczyński wnosi reasumpcyę §1 w tym kierunku, aby słowo „domowego" odpadło.–
Namiestnik zwraca uwagę, że —
1) przy kuryi wiel. własn. szło o utrzymanie obecnego stanu, —
2) przy kuryi wiel. własn. jest jeszcze inne kryterium, a mianowicie kryterium „tabularności".
3) stosunki Gal. zach. są inne, jak w Gal. wsch., więc reasumpcya nie jest wskazana.—
Wobec tego do reasumpcyi nie przystąpiono za zgodą p. Wereszczyńskiego.—
Uchwalono § 3 z poprawką p. Lewickiego t.j: z opuszczeniem „ze przynależności", a z pozostawieniem in suspenso ustępu od lit. a) do lit. g).
Przystąpiono do § 4.–
P. Starzyński proponuje zastosowanie pełnomocnictw do panien i wdów.–
P. Badeni broni swego projektu.–
Zabierają głos Namiestnik i p. Starzyński.
P. Leo wnosi —
1. w ust. 1 po słowie „współposiadaczom" dodać „nieruchomości lub przedsiębiorstw";
2. pod lit. d zamiast „ten z nich ...... upoważnia" ma być „ta osoba, którą posiadacze większości części do tego upoważnią. —

323
68

3. P. Głąbiński występuje w ogóle przeciwko pełnomocnictwom, co do kobiet jest za wnioskiem referenta.—
P. Maryewski proponuje co do mężatek dodatek „o ile sama nie głosuje".—
P. Korol jest za wykluczeniem pełnomocnictw także i co do osób prawnych.—
P. Makuch jest za opuszczeniem lit. b.
Referent zgadza się na pierwszą poprawkę p. Leo, zresztą utrzymuje swój wniosek.—
Głosowanie: —
Ustęp 1. z dodatkiem p. Leo uchwalono.
" 2. lit. a) uchwalono, z opuszczeniem słów „lub .... pełnomocnicy".
" 2 lit. b) upadł 7 ma głosami p-ko 12
" " " c) uchwalono —
" " " d) uchwalono ze zmianą „oni" ma być „większość".—
Końcowy ustęp „Jeżeli ..... paragrafu" odpada
Przystąpiono do § 5.
P. Badeni proponuje ustęp 1: „Niewiasty zamężne uprawnione do głosowania mają prawo głosować przez męża, jako pełnomocnika."
P. Staryński żąda rozstrzygnięcia, czy pełnomocnik ma być z tej samej klasy i tego samego okręgu, czy może być z innego okręgu.—
Zabierają głos pp. Abrahamowicz, Loewenstein, Namiestnik, Wereszczyński.—
P. Staryński proponuje dodać słowa „bez względu na okręg".—
Na pytanie p. Krzecznowicza wyjaśnia referent że trzeciego głosu nie będzie mógł mieć mąż, głosujący w kuryi wiel. własn. za siebie i za żonę.—
P. Wereszczyński jest za dodatkiem „w tym samym okręgu".—
Głosowanie:
Ustęp 1. wedle dodatku referenta uchwalono.
" 2, 3, 4 uchwalono z dodatkiem p. Staryńskiego. —
./.

4.

Przewodniczący oznajmia, że w myśl ewentualnego wniosku p. Abrahamowicza wyda komunikat do dzienników, wobec tego odpadła sprawa dyskusyi i uchwały nad jego wnioskiem.–

Posiedzenie zamknięto.–

Następne w piątek o godz. 10 rj.–

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 11 Kwietnia 1913 r.
o godz. 10ej rano.

—— . ——

Przewodniczący p. Leo.
Protokół pisze p. Jaworski.
Obecni: Korol, Lewicki, Makuch, Stapiński, Witos, Myjak, Maryewski, Rutowski, Wodzicki, Jędrzejowicz, Laskowski, Stadnicki, Cieński, Urbański, Krzyżstopowicz, Stanyński, Wereszczyński.
Uczestniczą: J. E. p. Namiestnik J. E. p. Marszałek i Wicepr. Grodzicki.—

—— . ——

Przewodniczący zawiadamia, że protokół z 9/4 1913 rozdano.—
Ref. Badeni zastrzega zmianę paragrafów 4 i 5 z powodu spreczności.—
Uchwalono § 6. 7.—
Namiestnik proponuje dodatek do § 8:
„Nadto posiadają drugi głos osoby wyszczególnione w ust. 3 i 4 § 8, chociażby ze względu na podatek, głosu podwójnego nie miały."—
Uchwalono § 8 z dodatkiem proponowanym przez Namiestnika.—
Uchwalono § 9 (ze zmianą początku na: „z posiadających czynne prawo wyborcze głosują jedynie te osoby prawnicze ...."), § 10, § 11, 12.—
Przystąpiono do § 13.—
P. Cieński zastrzega votum mniejszości co do materyi objętej powyższymi paragrafami.
P. Korol zwraca uwagę na niedogodności wynikające z jednego miejsca wyboru siedzibej własności (§ 13.—

—— . ——

2. P. Leo proponuje w ust. 1 §13 zamiast „jest miasto" „ma być" „są miastami".–
Przemawiają p.p. Cieński, Makuch, Namiestnik i Witos, który wyraża życzenie co do ust. 3 aby przy łączeniu brano względ na dogodność środków komunikacyjnych.–
P. Lewicki stawia wniosek: „§13 ost. ustęp: „Należy ogłosić w c.k. Starostwie i w odnośnych gminach."–
Zabierają głos pp. Makuch, Cieński, Stapiński, Namiestnik, Cieński.–
Uchwalono §13 z dodatkiem p. Lewickiego i ze zmianą w ust. 1 „są miasta."–
P. Cieński zastrzega votum mniejszości.–
Uchwalono §§ 14, 15 (bez 2 wyrazów „lub")
Przystąpiono do §16.–
P. Makuch wnosi do l. 2 jako ost. ustęp: „wszystkie osoby fizyczne przynależne do jakichkolwiek zakonów duchownych."
Zabierają głos Namiestnik, Abrahamowicz, Makuch który cofa swój wniosek.
Uchwalono §§ 16. 17. 18.–
Przy tytule rozdziału drugiego ref. zwraca uwagę na potrzebę zgodności nawpowszechnych kuryi.–
Uchwalono §19.–
Przystąpiono do §20.–
Wicepr. Grodzicki: w przedostatnim ustępie zamiast: „rozstrzygającym jest" lepiej umieścić" „należy brać za podstawę."–
Namiestnik wyjaśnia co do ust. 4 że postanowienie to nie odnosi się do okręgów dwumandatowych.–
P. Witos wnosi: w ostatnim ustępie wykreślić wyraz „przynajmniej."–
P. Lewicki 1) w ostatnim ustępie zamiast „dwóch" wnosi „trzech", 2) w ust. 1 wnosi zmianę: „z podaniem imion i nazwisk zawodu i mieszkania."–
P. Korol w przedostatnim ustępie dodać–

„ogłoszony” po wyrazie „ostatni”.—
P. Krzeczunowicz wnosi skreślić ustępy 4 i 7 my.—
Uchwalono § 20 cały ze zmianami: „trzech” zamiast „dwóch” i innemi zmianami.—
Przystąpiono do § 21.—
P. Makuch wnosi w ust. 5 skreślenie „o ile to nie przeszkadza ..... listy”.—
P. Głąbiński stawia poprawki: do ustępu 7 dodać: ma to oznajmić „ustnie lub piśmienne”, „oświadczenie tego rodzaju uprawnia żądającego do otrzymania zamówionej listy najpóźniej do dni 8 i obowiązuje go do zapłaty kosztów i t.d.”—
P. Stapiński popiera wniosek p. Makucha stawia wniosek, aby w innych gminach wystawiano listy przez 5 godzin. Jest za opuszczeniem ustępu „zgłoszeń .... nie należy uwzględniać”.—
Referent przyjmuje poprawkę „ustnie lub piśmienne”.—
Uchwalono § 21: —
1) trzy pierwsze ustępy bez zmiany —
2) ust. 4 przyjęto bez zmiany —
3) ust. 5 z opuszczeniem słów „o ile .... listy”.—
4) ust. 6. zmieniono: „w gm. liczących mniej niż — 5000 przez 5 godzin, w gm. ponad 5000 przez 8 godz.
5) ust. 7. dodano „ustnie lub piśmiennie”—
6) ust. 8 przyjęto —
7) resztę ustępów uchwalono.
Przystąpiono do § 22.
Zabierają głos pp. Badeni, Namiestnik, Makuch, Starzyński (zastrzega votum mniejszości w sprawie wszystkich postanowień niezgodnych z konstrukcyą votum mniejszości) i Krzeczunowicz.—
Zabierają głos pp. Namiestnik, Abrahamowicz, Wodzicki, Lewicki.—
Refer. Badeni wnosi zamiast 3 ust. zmianę

„Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został, a do żądania przeniesienia wyborcy z listy okręgu wyborczego ogólnego na listę okręgu narodowego lub odwrotnie, on wyłącznie jest uprawniony o ile reklamacya opiera się na twierdzeniu że wpis języka potocznego wydany przy ostatnim spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy."

P. Lewicki w ostatnim ustępie dodać po „przytoczyć" wyraz „i wykazać".-

Uchwalono: ust. 1 i 2 bez zmiany.
ust. 3 w stylizacyi p. Badeniego —
ust. 4 i 5 bez zmiany —
ust. 6 z dodatkiem „i wykazać" i zmianę „Jeżeli reklamujący......" —

Przystąpiono do § 23. —

Wiceprz. Grodzicki wnosi: 1) jako 8 ust. § 23 dodać: „Reklamacye i odwołania przy których nie stosowano się do powyższych przepisów, należy a limine odrzucać." 2) w ust. 2 dodać: „..... dołączając przy przedłożeniu pierwszej reklamacyi dowody". —

P. Głąbiński wnosi: dodatek do ust. 1 § 23. „Dokonane sprostowania listy wyborczej obowiązany jest naczelnik gminy wyłożyć przez dni trzy w lokalu urzędowym gminy od dnia publicznego o tem obwieszczenia dla wolnego przeglądu (z równoczesnem wyznaczeniem trzech dniowego terminu reklamacyjnego przeciw osobom w drodze sprostowania na liście umieszczonym ust. § 21 ust. 4.)".

P. Makuch wnosi: Do § 23 dodatek, po ust. 4 dodać: „Nieprzyjęte reklamacye może interesowany dołączyć do zażalenia wniesionego do władzy politycznej powiatowej," ust. 7. dodać po słowie należy: dodać „bezzwłocznie", ust. 10. zamiast 24 godzin umieścić „3 dni. —

÷

5.

P. Krzeczunowicz zapowiada, że wniosek mniejszości obejmować będzie skreślenie wszystkich ustępów o katastrze w tym i następnych §§ach.
P. Stapiński wnosi skreślenie ost. ustępu.
Zabierają głos pp. Abrahamowicz i Witos.
Uchwalono: ust. 1 bez zmiany, ust. 2 z dodatkiem Wicepr. Grodzickiego i przestawieniem wyrazu „w gminie" po „wyborów", ust. 3, 4 z dodatkiem p. Makucha, ust. 5. 6. 7 bez zmiany, ust. 8 bez zmiany (dodatek Wicepr. Grodzickiego upadł). – ust. 10 zamiast „24 godzin" ma być „3 dni", ust. 9 i 11 bez zmiany. –
Uchwalono wniosek p. Głąbińskiego.
[Po uchwaleniu wniosku p. Głąbińskiego wywiązała się dyskusya, w której brali udział pp. Nowiestnik, Wicepr. Grodzicki, Stapiński, Starzyński, Abrahamowicz, Makuch, Głąbiński, Nowiestnik, wskutek czego wyłonił się wniosek o reasumpcyę. Wniosek ten upadł.] –
Ustęp 12 i 13 bez zmiany.
Ustęp 14 z poprawką „3 dni". –
Posiedzenie odroczono do godz. 4 po poł.

— . —

Protokół

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 11 kwietnia b. r. o godz. 4 po poł.

Przewodniczący p. Leo.
Protokół pisze p. Maryewski
Obecni: Stadnicki, Jędrzejowicz, Stapiński, Krzeczunowicz, Abrahamowicz, Makuch, Lewicki, Korol, Witos, Loewenstein, Badeni, Urbański, Krzysztofowicz, Starzyński, Laskowski, Cieński, Myjak, Głąbiński, Mycielski. Uczestniczą: J. E. p. Namiestnik, J. E. p. Marszałek i Wicepr. Grodzicki.—

Przewodniczący otwiera posiedzenie.—

P. Krzeczunowicz żąda o umieszczenie w protokóle, że przy dyskusyi nad art. V statutu postawił wniosek: „Ustawa niniejsza wchodzi w życie w 6 miesięcy po jej ogłoszeniu".—

Przewodniczący otwiera dyskusyę nad § 24 ord. wyborczej.—

P. Makuch stawia poprawkę do 1 ustępu, aby po słowach „doręczyć" dodać: „najpóźniej 3 dni przed wyborem".—

P. Badeni nie zgadza się z powyższą poprawką.

P. Lewicki poprawkę p. Makucha popiera.

Przewodniczący poddaje pod głosowanie § 24 bez poprawki, który uchwalono.—

Poprawka p. Makucha nie otrzymuje większości.—

P. Makuch do § 25 zabiera głos i sądzi, że należałoby wyborcom doręczać koperty urzędowe, kartki zaś głosowania mogłyby być dowolne.— W okręgach dominu- Datowych wyborca powinien otrzymać dwie koperty.—

Namiestnik wyjaśnia że żądanie p. Makucha sprowadziłoby zamęt przy wyborach

i oświadcza że przy właściwym § się poddaje
pod decyzję komisji czy nalepki na kartach
głosowania są dopuszczalne.—
P. Stapiński jest przeciwny kartom głosowania
urzędowym.—
W dalszej dyskusyi biorą udział pp. Głąbiń-
ski, Myjak, Witos i Lewicki którzy są przeciwni
kartom głosowania urzędowym wykazując
ich szkodliwość.—
P. Badeni sprzeciwia się wszelkim poprawkom.
W głosowaniu przyjęto § 25 bez zmiany.
P. Makuch przy § 26 żąda aby w komisyi
zbiorowej liczącej więcej jak 1000 wyborców
komisya składała się z 7miu członków.—
P. Głąbiński stawia poprawkę do ust. 4
aby po pierwszem zdaniu dodać:—
„W gminach mających w danej klasie wybo-
rczej więcej niż 1000 wyborców należy dla
każdych 1000 wyborców ustanowić osobną komisyę
wyborczą."
P. Myjak stawia poprawkę do ust. 4 aby w
dziesiątym wierszu wykreślić słowa:—
„przytem podług porządku abecadłowego
albo też" a dalej w tym samym ustępie wy-
kreślić słowa „przydzielenie zaś w porząd-
ku abecadłowym w każdym razie przed wy-
stawieniem kart legitymacyjnych."—
W ustępie 6-ym wykreślić słowa „i dla
wyborców w celu wypełnienia kart do głoso-
wania".—
P. Abrahamowicz popiera poprawkę p. Głąbiń-
skiego odnośnie do miast, sprzeciwia się jednak
zastosowaniu jej w gminach wiejskich.—
P. Badeni zgadza się na poprawkę p. Głąbińskie-
go.—
P. Myjak cofa poprawkę pierwszą.—
W głosowaniu przyjęto poprawkę p. Głąbińskiego i dru-
gą p. Myjaka jak również cały § 26.—
P. Starzyński przy § 27 zwraca na usterki

329
74

językowe w ostatnim ustępie co też zmieniono.
§ 27 uchwalono bez zmiany.—
P. Głąbiński przy § 28 żąda, aby „oprócz członków komisyi tak reprezentacya gminna jak komisarz rządowy wybierali po dwóch zastępców członków komisyi" motywując tem, że często się przytrafia brak kompletu, który powoduje zwłokę w akcie wyborczym.
P. Witos również jest za zmianą składu komisyi i popiera poprawkę p. Głąbińskiego.
P. Makuch popierając poprawkę p. Głąbińskiego i stawia dwa dodatki a mianowicie:
I „W dwumandatowych okręgach wyborczych należy przy wyborze komisyi wyborczej uwzględnić wyborców obu narodowości."—
II „W zbiorowem miejscu wyborczem należy uwzględnić przy wyborze komisyi wyborczej wyborców wszystkich przynależnych gmin."
Namiestnik odnośnie do powyższych poprawek wykazuje niemożliwość przeprowadzenia jej w praktyce. Zadaniem zaś komisarza jest uwzględnić powyższe żądania.—
P. Badeni przychyla się do poprawki p. Głąbińskiego, sprzeciwia się poprawkom Makucha.—
W głosowaniu § 28 z poprawką p. Głąbińskiego uchwalono, poprawka p. Makucha upadła.—
Uchwalono bez zmiany § 29.—
P. Lewicki przy § 30 w ust. 1, w wierszu pierwszem żąda dodania słów „i ukonstytuowanie się".—
§ 30 uchwalono z poprawką p. Lewickiego.
§ 31 uchwalono bez zmiany
§ 32 " " "
P. Makuch przy § 33 stawia poprawkę do 3 ust. „zarówno w komisyach szczegółowych i komisyi głównej" a to po słowach

mają prawo być obecni przy akcie wyborczym."
Namiestnik zgadza się z dodatkiem zastrzegając stylizacyę.—

P. Stapiński stawia poprawkę do ust. 5 "wolno im jednak podczas aktu wyborczego czynić prywatne zapiski".—

P. Witos wnosi opuszczenie drugiego zdania w 2 ust. żądanie to należycie motywując.

P. Głąbiński popiera wniosek p. Witosa i wnosi wykreślenie z ostatniego zdania w ust. 4 a mianowicie: "z możliwem uwzględnieniem" w ust. zaś 6 w ostatniem zdaniu zamiast "należy się starać" ma być: "lokal wyborczy należy tak urządzić i t. d.".—

W dalszej dyskusyi pp. Korol, Stapiński, popierają poprawki pp. Witosa i Głąbińskiego.

P. Abrahamowicz jest za tekstem referenta.

P. Badeni nie przyjmuje wniesionych poprawek i obstaje przy brzmieniu projektu.

Przy głosowaniu poprawka pp. Głąbińskiego i Stapińskiego przeszły.—

§ 33 uchwalono.—

P. Stapiński przy § 34 wnosi skreślenie 2 ust.— Przy głosowaniu poprawka p. Stapińskiego upadła.—

§ 34 przyjęto nie zmieniony.—

P. Lewicki przy § 35 stawia dodatek "Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być wypisywane, drukowane lub pieczęciami wyciskane a nie naklejane.—

P. Cieński sądzi że można zezwolić aby na życzenie wyborcy kartki mogły być nalepiane.—

P. Stapiński sprzeciwia się nalepkom.—

P. Witos stawia poprawkę "do głosowania można używać kart. papieru w formacie oznaczonym przez władzę" motywując, że karty głosowania urzędowe

prowadzi do nadużyć i stworzyłoby dla ludności niepotrzebne trudności.—
P. Lewicki popierając wniosek p. Witosa stawia poprawkę „każdy kandydat jest uprawniony do nabycia kart głosowania u władzy za złożeniem kosztów".—
P. Badeni przyjmuje poprawkę p. Lewickiego, na inne nie zgadza się.—
§ 35 przyjęto z poprawką p. Lewickiego, inne upadły.—
P. Makuch stawia dodatek do § 36 ust. 1go w drugim wierszu po słowach „ma się komisya wyborcza" dodać „wobec mężów zaufania i. t. d.—
P. Witos stawia poprawkę, aby wyborcy głosowali nie w porządku alfabetycznym, tylko jak wchodzą.—
Poprawkę tę popiera p. Stapiński.—
P. Badeni przyjmuje poprawkę p. Makucha z poprawką p. Witosa nie zgadza się.—
§ 36 uchwalono z poprawką p. Makucha poprawka p. Witosa upadła.—
Komisarz rządowy Wicepr. Grodzicki do § 37 stawia dodatek:
„Wyjąwszy znaku na karcie głosowania dla podwójnego głosu (§ 25. 2) nie mogą mieć karty do głosowania na stronie zewnętrznej żadnych znaków wpadających łatwo w oczy. Kartę taką winien przewodniczący komisyi zwrócić wyborcy nie otwierając jej a komisarz wręczy mu czystą kartę głosowania. Wyborcy służy prawo oddania innej karty głosowania w czasie do głosowania przeznaczonym!"—
P. Starzyński sprzeciwia się dodatkowi rządowemu, motywując, że trudno orzec co jest znakiem umyślnie uczynionym a spowodowanym przypadkiem.—
Namiestnik popiera przedłożony dodatek,

-

który może tylko na czystość wyborów wpłynąć.—
PP. Witos i Stapiński sprzeciwiają się poprawce, p. Abrahamowicz stwierdzając faktami nadużycia jakie przy przeszłych wyborach miały miejsce przez znaczenie kart, dodatek rządowy popiera:
P. Badeni jest przeciwny poprawce wniesionej przez Wicepr. Grodzickiego. W głosowaniu poprawka upada.—
§ 37 uchwalono.—
P. Głąbiński do § 38 stawia poprawkę na początku pierwszego ustępu:—
„Głosowanie raz rozpoczęte nie może być z reguły przerwane i t. d."—
§ 38 z poprawką Głąbińskiego przyjęto.—
P. Makuch do § 39 wnosi poprawkę do ustępu trzeciego jako zdanie ostatnie:—
„Summę głosów oddanych na odnośnego kandydata musi być i literami w protokole wypisano"!—
§ 39 wraz z powyższą poprawką przyjęto.—
§ 40 przyjęto—
§ 41 przyjęto—
P. Makuch do § 42 stawia poprawkę aby w ustępie trzecim, wierszu trzecim po słowach „wyznaczonem" dodać „i ogłoszonem" w tymże ustępie po słowach „z pierwszych członków" dodać w nawiasach (zastępców) dalej wierszu 6 dodać „i po dwóch zastępców"!—
P. Krzeczunowicz żąda aby Wydział Rady powiatowej wybierał członków komisyi głównej.—
P. Stapiński sprzeciwia się wnioskowi p. Krzeczunowicza, motywując, że jest nie dopuszczalne, aby członkowie innych kuryj, rozstrzygali o wyborze komisyi kuryi małej własności.—

§ 42 uchwalono, jak również zasadę, że do komisyi głównej mężowie zaufania mają być wybierani na tych samych zasadach jak do komisyi, pozostawiając koryfikacyę na później. —
Na tem posiedzenie zamknięto. —
Przewodniczący z powodu nabożeństwa za śp. Andrzeja hr. Potockiego oznacza najbliższe posiedzenie na sobotę 12 kwietnia b. r. na godzinę 3 po poł. —
Protokół z dnia poprzedniego został przez komisyę przyjęty. —

Zestawienie uchwał.

§ 24

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacyi sprostowaną zostanie, winna władza polityczna w § 21 ustępie pierwszym oznaczona, dla miejsca wyboru właściwa, wydać wyborcom karty legitymacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 13 ustęp 3) to celem wystawienia kart legitymacyjnych należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej, dla miejsca wyboru właściwej.
Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącej listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej, jakoteż godzinę, kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych

przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 8 ustęp 3.), i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności. —

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26 stycznia 1907 r., Dz. u. p. № 18. —

W miastach mających własny statut, można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta. —

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy. —

Władza, która wystawia karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany, wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonem. —

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej wydać ma uprawnionemu na jego żądanie powołana do pierwszego wystawienia władza, duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru. —

§ 25.

Celem dokonania wyboru posłów, należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnemi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pie-

częcia urzędowe oznaczonej w § 24 ustępie 1. władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 24 ustęp 4). i które nadto zawierać mają uwagę, że każda innemi z urzędu wydana kartka do głosowania uważaną będzie za nieważną.—

Na karcie do głosowania wymienione być powinno, na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła, czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborcy służy głos podwójny (§ 8 ustęp 3), to okoliczność ta powinna być zanotowana wewnątrz karty do głosowania, oraz zewnątrz jej w sposób taki, aby okoliczność ta po złożeniu karty była widoczna.—

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wydać ma na żądanie uprawnionych do wyboru władza do pierwszego wystawienia powołana, względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy inne karty do głosowania.—

Komisarz wyborczy wydaje także karty do głosowania, potrzebne dla przedsięwzięcia wyboru ściślejszego o ile poprzednio władza powyżej oznaczona kart głosowania do wyboru ściślejszego wyborcom w innej drodze nie doręczyła.—

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możności dla wyborców zabezpieczone.—

:

§ 26

Kierownictwo czynności wyborczej odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utworzonej z wyborców komisyi wyborczej składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców z pięciu członków.—

Z reguły ustanowić należy w każdem miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisyę wyborczą.

Gdyby w którem miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych, (§ 20 ustęp 4), natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisyę wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzić dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Jeżeli ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, władza polityczna nad gminą bezpośrednio przełożona, zarządzić ustanowienie kilku komisyi wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców, należy dla każdych 1000 wyborców ustanowić osobną komisyę. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisyi wybor-

cyjch odbywać się ma przytem podług porządku abecadłowego albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie w właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie podług przynależności terytoryalnej (§ 20 ustęp 3), ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porządku abecadłowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisyi wyborczej gmina miejsca wyboru postarać się ma o odpowiedni lokal wraz z potrzebnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisyi wyborczej.

§ 27.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju, to Starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone, lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.–

Urząd komisarza wyborczego jest niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia jest obowiązany każdy, kto w miejscu wyborczem jest do wyboru uprawniony.–

Każdej Komisyi wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić ma protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisanie do niego wszystkie ważne wydarzenia, które zaszły podczas czynności

wyborczej, w szczególności zapadłe w komisyi wyborczej rozstrzygnięcia. –

§ 28.

Reprezentacya gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznacza po trzech względnie po dwóch członków komisyi wyborczej i po dwóch zastępców członków komisyi z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym. –

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców) wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisyi wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danem kole wyborczem, prawo wyboru. –

Gdyby i przy drugiem głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy. –

§ 29.

Członkowie komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większością głosów przewodniczącego. –

W razie równości głosów rozstrzyga los przez komisarza wyborczego wyciągnięty. –

§ 30.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisyi wyborczej potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków. –

Uchwały Komisyi wyborczej zapadają

bez względu na liczbę głosujących, względną większością głosów.—

Przewodniczący Komisyi wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.—

§ 31.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga Komisya wyborcza tylko w następujących przypadkach: ——

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstają uzasadnione wątpliwości co do tożsamości osoby, zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, a osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawioną;

b) jeżeli zachodzi wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.—

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nie tylko komisarz wyborczy i członkowie Komisyi wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie lub piśmiennie, i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym, o tyle tylko, o ile ktoś stwierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austryackie, albo z powodów przewidzianych

§§ 15 i 16 tej ordynacyi straciła prawo wyborcze.–

Rozstrzygnięcie Komisyi wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.–

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.–

§ 32.

Komisarz wyborczy ma starać się o utrzymanie spokoju i porządku podczas czynności wyborczej i czuwać nad przestrzeganiem postanowień ordynacyi wyborczej. Nie powinien także dopuścić, aby Komisya wyborcza przekroczeła swój zakres działania.–

W szczególności zaś ma komisarz sprzeciwić się rozstrzygnięciu Komisyi wyborczej powziętemu wbrew ustawie i żądać wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 33.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonych tam godzinach celem wzięcia udziału w wyborze.–

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. Oile się to do nierazwięconego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbie ograniczonej nie mniej jednak

jak po trzech do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.-

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu - w większych miastach do dziesięciu - mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcie wyborczym zarówno w Komisyach szczegółowych i Komisyi głównej aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczem.

Tych mężów zaufania podadzą przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej, która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, z możliwie największem uwzględnieniem wszystkich ubiegających się stronnictw.

Mężowie zaufania mają być jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 31 lit. a) i c). prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej. Wolno im jednak podczas aktu wyborczego czynić prywatne zapiski.

W czasie czynności wyborczej zakazane są w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez polityczną władzę powiatową oznaczonym, przemowy do wyborców, jakoteż jakiekolwiek inne agitacye wyborcze. Lokal wyborczy na-

leży tak urządzić, by wyborcy mogli swobodnie wchodzić i wychodzić z lokalu wyborczego.–

Oznaczenie obwodu, w obrębie którego są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacye wyborcze należy do politycznej władzy powiatowej, która ma to ogłosić w miejscu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 Dz. u. p. № 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej ma komisarz wyborczy zarządzić, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznem na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.–

§ 34.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o oznaczonej godzinie i w przeznaczonem do tego miejscu, ukonstytuowaniem Komisyi wyborczej, która odbierze listę wyborczą jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.–

Gdyby z braku ustawowych warunków Komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować lub gdyby po ukonstytuowaniu się Komisyi wskutek ubytku członków i (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30 ustęp pierwszy), natenczas czynności Komisyi wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.–

§ 35

Głosowanie odbywa się za pomocą

kart do głosowania.—

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu. Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być: wypisywane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 36.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania ma się Komisya wyborcza wobec mężów zaufania przekonać, czy urna przeznaczona na karty do głosowania jest próżna.—

Głosowanie się zaczyna od tego, że członkowie Komisyi wyborczej oddają swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborcy.—

Każdy wyborca oddając głos, ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzeniu.—

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku, notując oddanie głosu, do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków Komisyi wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.—

§ 37.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący Komisyi wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej, nie otwierając jej, i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym

się za jeden nie oddano karty z głosem, liczącym się za dwa.—

§ 38.

Głosowanie raz rozpoczęte, nie może być z reguły przerwane. Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosu wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym, w poczekalni przez Komisyę wyborczą dla wyborców przeznaczonej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przedewszystkiem komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osobiste od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.—

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może Komisya wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.—

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.—

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma Komisya wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartemi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.—

§ 39.

Po ukończeniu głosowania, które

przewodniczący Komisyi wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko Komisarz wyborczy i członkowie Komisyi wyborczej wraz z protokolantem i mężami zaufania (§ 33.).-

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, ponniesze przewodniczący Komisyi wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków Komisyi wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom Komisyi.-

Dwaj członkowie Komisyi wyborczej prowadzić mają dla osób, które otrzymały głosy a to każdy jedną listę obliczenia głosu, do której wpisuje się każdego, kto otrzyma głos na posła po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1., przy drugim na niego oddanym głosie liczbę 2, przy trzecim liczbę 3 i t. d.. Obie te listy obliczenia głosów muszą się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków Komisyi i komisarza wyborczego. Summa głosów oddana na odnośnego kandydata musi być i literami w protokole wpisana.-

Postanowienie ustępu poprzedzającego obowiązuje także pod względem wyboru zastępców (§ 47), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła w liście obliczenia głosów dla zastępców, należy przeto obok imienia i nazwiska

wybranego podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).—

§ 40.

Głosy oddane na osobę, która po myśli § 16 tej ordynacyi jest wykluczona od wybieralności; głosy przywiązane do warunków lub głosy, do których dołączono polecenia dla mającego być wybranym; na koniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej niemi osoby, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do oddanych głosów nie należy również doliczać próżnych kartek do głosowania.—

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek do głosowania opiewających nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.—

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na karcie do głosowania umieszczone.—

§ 41

Po ukończeniu czynności wyborczej należy zamknąć spisany z niej protokół, a członkowie Komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant mają go podpisać, również jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanemi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania tak

ważnemi jak i za nieważne uznanemi, wspólnie opieczętować i opatrzywszy napisem, treść oznaczającym oddać komisarzowi wyborczemu.—

Wynik obliczenia głosów, ogłosi przewodniczący Komisyi wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.—

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akta wyborcze Namiestnictwu, gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tegosamego wyboru odbywało się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu ustanowionemu dla głównej Komisyi wyborczej.—

Jeżeli nie wszyscy członkowie Komisyi wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.—

§ 42.

W tych wypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, zestawienie ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania przedsięweźmie główna Komisya wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej Komisyi wyborczej, akta wyborcze przesłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.—

Komisarza dla głównej Komisyi wyborczej, wyznacza władza oznaczona w § 27 ustęp 1. i ona też wyznacza

dzień i godzinę zebrania się tej Komisyi.

Główna Komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego w miejscu wyznaczonem i ogłoszonem przez Namiestnictwo, w obrębie odnośnego okręgu wyborczego i składać się ma z siedmiu członków (i zastępców), z których po trzech członków (i po 2 zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym, Reprezentacya gminna siedziby głównej Komisyi wyborczej i komisarz wyborczy; siódmego członka wybiera się lub mianuje po myśli postanowień § 28. Przewodniczącego głównej Komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie Komisyi względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 29).

Członkowie Komisyi wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru w miejscu głównej Komisyi wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej Komisyi wyborczej. —

Gdyby w braku ustawowych warunków główna Komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się Komisyi wskutek ubytku członków zabrakło kompletu (§ 30 ustęp 1.), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 34 ustęp 2.). —

Podczas obliczania wyników wyborów do lokalu tej Komisyi mają wstęp tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej Komisyi wyborczej i protokolant.

Główna Komisya wyborcza ma zestawić wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisye wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tychże Komisyj.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie Komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez pojedyńczych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczętują a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który prześle wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej Komisyi wyborczej, ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisyjnego.-

———— . ————

340
85

PROTOKOŁ

Komisyi reformy wyborczej
z dnia 14 kwietnia 1913
godz. 10 rano.–

—— . ——

Przewodniczący p. Leo.–
Protokół pisze p. Maknuch.–
Obecni: Lewicki, Korol, Jedynak, Krzyżel, Bandrowski, Sare, Rutowski, Skrzyński, Laskowski, Cieński, Stapiński, Marszałkowicz, Piniński, Krzysztofowicz, Hupka, Abrahamowicz, Viview.–
Ministerstwo: J. E. p. Namiestnik, J. E. p. Marszałek i Wicep. Grodzicki.

—— . ——

P. Lewicki wnosi o ponowne otwarcie dyskusyi nad § 45 i wnosi poprawkę do ust. 8. § 45, a mianowicie: ——
„Że w razie nie zgłoszenia kandydatów na jedną listę narodową Namiestnik rozpisuje nowy wybór".–
Namiestnik sprzeciwia się tej poprawce.–
Dalej zabierają głos w tej sprawie p. Korol, Namiestnik, Lewicki, ponownie Namiestnik, Piniński, Abrahamowicz, Badeni, ponownie Korol, Stapiński.
Uchwalono odesłać § 45 i 46 do subkomitetu celem zredagowania ich, a wybór komitetu odłożono na koniec posiedzenia.–
Przystąpiono do dyskusyi nad § 47.–
P. Krzeczunowicz wnosi na skreślenie ostatniego ustępu tego paragrafu.–

÷

Uchwalono § 47 bez zmiany i dodatku, a wniosek p. Krzeczunowicza odrzucono.—
§§ 48, 49, 50, 51 uchwalono bez zmiany i dodatku.—
§ 52 uchwalono bez zmiany i dodatku.—
Przystąpiono do dyskusyi nad § 53.—
Po dłuższej dyskusyi, w której zabierali głos Namiestnik dwukrotnie, pp. Stapiński czterokrotnie, Starzyński, Sare, Rutowski dwukrotnie, Bandrowski, Cieński, Korol i Lewicki uchwalono § 53 bez zmiany i dodatku.—
Wniosek p. Cieńskiego o zastosowanie proporcyonalnych wyborów w § 53 odrzucono.—
§§ 54, 55, 56, 57 i 58 uchwalono bez zmiany i dodatku.—
Dodatek p. Lewickiego, ażeby w ust. 1 § 58 przy końcu drugiego zdania dodać po słowach „karty do głosowania" słowa „do 3 dni przed wyborem", po dłuższej dyskusyi, w której uczestniczyli pp. Stapiński, Namiestnik, Abrahamowicz, Piniński, Krzeczunowicz, odrzucono.—
Następnie §§ 59 i 60 przyjęto bez zmiany i dodatku.—
Wniosek p. Lewickiego dotyczący składu i wyboru komisyi (§ 59) o ujednostajnienie składu i sposobu wyboru w § 59 proponowanego z postanowieniami co do składu i sposobu wyboru komisyi wyborczych w innych kuryach odrzucono.—
Uchwalono wniosek p. Lewickiego i propozycyę Namiestnika, ażeby

przed drugiem (II) czytaniem wydrukować uchwalony przez Komisyę tekst statutu krajowego i ordynacyi wyborczej, z dodatkiem na marginesie uwag referenta co do niejasnych i wątpliwych kwestyi w ordynacyi wyborczej.—

Wniosek p. Krzeczunowicza o zreasumowanie § 14 i opuszczenie z tego paragrafu słów „płci męskiej" odrzucono.—

Uchwalono na wniosek p. Lewickiego dodać w przedostatnim ustępie § 24 słowa „3 dni przed dniem wyboru głównego i 24 godzin przed dniem wyboru ściślejszego" i ustalono tekst tego ustępu, jak następuje:——

„Władza, która wystawia karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany, wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 3 dni przed dniem głównego wyboru, zaś na 24 godzin przed dniem ściślejszego wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonem".—

Na wniosek p. Piniúskiego 10 głosami przeciw 10. za przystąpieniem przewodniczącego p. Leo do żądających reasumcyi, reasumowano § 5 i po dłuższej dyskusyi uchwalono brzmienie § 5 jak następuje:——

„Niewiasty uprawnione do głosowania w którejkolwiek klasie mogą głosować osobiście lub przez pełnomocnika.—

W klasie większej posiadłości ziem—

skiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej może każdy wyborca głosować także przez pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być tylko ta osoba płci męskiej, która ukończyła 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma prawo jego pełnomocodawca.—

Nikt nie może przyjąć więcej niż jedno pełnomocnictwo".—

Zakończono o godz. 2 po południu a przewodniczący oznajmił, że następne posiedzenie zwoła zaproszeniami.—

ZESTAWIENIE UCHWAŁ.

z posiedzeń z 12 i 14 kwietnia 1913 r.

§ 43.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.—

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów, przystępuje się do wyboru ściślejszego.—

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada /§ 8 ust. 2./ to za wybranych uważa się tych, którzy uzyskali więcej niż połowę wszystkich

oddanych ważnych głosów, gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów, niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych, z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów osiągnęła wymaganą liczbę głosów niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru resztującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.—

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które po wybranym przy wyborze głównym pośle względnie posłach najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób pod ściślejszy wybór poddać się mających będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.—

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego Komisyi wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.—

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru, w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.—

Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.—

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego Komisyi wyborczej rozstrzy-

ga, kto z nich ma być uznany za wybranego.-

§ 44.

W okręgach wyborczych Nr..... pod względem narodowym jednolitych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, za obranego uważa się najpierw tego, kto uzyskał więcej, niż 40% wszystkich oddanych ważnych głosów, zaś za drugiego wybranego uważa się tego, kto z kolei uzyskał więcej niż 30% oddanych ważnych głosów.-

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej większości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.-

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padło najwięcej głosów.-

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego Komisyi wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.-

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.-

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego Komisyi wyborczej rozstrzyga, kto z nich ma być uznany za wybranego.-

-

 343 88

Gdyby przy pierwszym, względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezzwłocznie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze znajdzie zastosowanie przepis § 43.

§ 45.

W okręgach wyborczych Nr..... pod względem narodowym mieszanych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wyborcy głosować mogą tylko na kandydatów poprzednio zgłoszonych.–

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wyznaczy Namiestnik termin conajmniej czternastodniowy, w ciągu którego najmniej pięćdziesiąt osób zamieszczonych jako wyborcy na liście wyborczej danego okręgu, mogą w którémkolwiek Starostwie tegoż okręgu wyborczego zgłosić kandydata, wymieniając jego imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania oraz oznajmiając, czy żądają umieszczenia go jako kandydata na liście polskiej, czy też na liście ruskiej.–

Jako kandydat na jedną z tych dwu list narodowych może być zgłoszony tylko taki wyborca, który przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny język tej narodowości, na której listę został zgłoszony. Kandydat, względnie wyborca, który ostatnim spi-

szu ludności nie był objęty, musi przedłożyć politycznej władzy powiatowej odpowiednie oświadczenie co do swej narodowości. Żądanie umieszczenia kandydata na liście polskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny język polski. Tak samo żądanie umieszczenia kandydata na liście ruskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu ~~stu~~ takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język ruski.— Żądanie powinno być zgłoszone przez każdego z wyborców osobiście we właściwem Starostwie i zapisane do protokołu, przyczem nie wymaga się, aby wszyscy zgłaszający się równocześnie się jawili.—

Jeżeli zgłaszający wyborca nie jest w Starostwie osobiście znany, identyczność jego osoby musi być stwierdzona przez naczelnika gminy zamieszkania, lub innych dwóch wiarygodnych, w Starostwie osobiście znanych świadków.—

W protokole zgłoszenia na Starostwo co do każdego zgłaszającego wyborcy stwierdzić urzędownie identyczność jego osoby, tudzież okoliczność iż przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny język tej samej narodowości, do której należy zgłoszony przez niego kandydat.—

./.

na posła. Jeśli zgłaszający wyborca był konskrybowany w obrębie tego Starostwa, w którem następuje zgłoszenie kandydata, okoliczność powyższą ma Starostwo sprawdzić w krótkiej drodze na podstawie operatu konskrypcyjnego. Jeśli zaś wyborca ten był konskrybowany w innym powiecie, winien do protokołu zgłoszenia przedłożyć co do swego języka potocznego, jaki podał przy ostatnim spisie ludności, poświadczenie urzędowe tego Starostwa, w którego powiecie był konskrybowany.—

Zgłoszenie nastąpić może także pisemnie, przyczem podpisy mają być uwierzytelnione sądownie lub notaryalnie.—

Po upływie terminu wyznaczonego na zgłaszanie kandydatów, Starostwa protokoły zgłoszeń przedłożą Namiestnikowi, który zestawiając zgłoszenia, ułoży listę kandydatów polskich i listę kandydatów ruskich dla danego okręgu wyborczego i prześle je Starostwom tegoż okręgu celem ogłoszenia ich plakatami w każdej gminie (obszarze dworskim), zarządzając równocześnie ogłoszenie ich w kraj. Gazecie Urzędowej. Tak na plakatach jak i w Gazecie Urzędowej umieścić należy zastrzeżenie, że głosy, któreby padły na kandydatów na listach tych nie zamieszczonych, nie będą liczone jako głosy ważne.

Ogłoszenie list kandydatów nastąpić powinno najmniej na 10 dni przed wyborem.—

Gdyby w terminie i w sposób wyżej przepisany zgłoszono kandydatów tylko na jedną listę narodową, może odnośna strona jeszcze w terminie 3 dni zgłosić swych kandydatów.-

Gdyby w terminie i w sposób wyżej przepisany tylko na jedną listę narodową zgłoszono kandydatów, wyborcy ograniczeni są przy głosowaniu do tych kandydatów, a przy wyborze znajdą zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.

Gdyby w terminie w sposób wyżej przepisany nie zgłoszono wogóle żadnych kandydatów, wówczas przy wyborze znajdą zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.-

Gdyby kandydat zgłoszony na listę narodową zmarł przed wyborem, w takim razie zarządzi Namiestnik na podstawie tej samej listy wyborczej nowe zgłoszenie kandydatów, a termin wyboru odroczy.-

O zarządzeniach, wynikających z postanowień ustępów 8. 9 i 10 niniejszego paragrafu Namiestnik ma zawiadomić Starostwo danego okręgu i polecić ogłoszenie tych zarządzeń.

§ 46.

Jeżeli wybór odbywa się na podstawie ogłoszonych list kandydatów, ma główna Komisya wyborcza zestawić z całego okręgu osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy polskiej, a osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy ruskiej.-

Do ważności wyboru, potrzeba, aby suma głosów oddanych na kandydatów każdej z dwu list narodowych, wynosiła przynajmniej czwartą część ogółu oddanych ważnych głosów, tudzież aby zarówno jeden z kandydatów listy polskiej, jakoteż jeden z kandydatów listy ruskiej otrzymał bezwzględną większość głosów z ogółu głosów, które padły na kandydatów tej samej listy.- W takim razie ci dwaj kandydaci mają być uznani za wybranych.-

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy, do którego wchodzą ci dwaj kandydaci z listy polskiej, tudzież ci dwaj kandydaci z listy ruskiej, którzy otrzymali największą liczbę głosów.-

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego Komisyi wyborczej, którzy z kandydatów polskich względnie ruskich przychodzą do wyboru ściślejszego.-

Jeżeli z jednej z list kandydatów wszystkie głosy przy głównym wyborze padły tylko na jednego kandydata, w takim razie przy wyborze ściślejszym tylko ten jeden kandydat będzie umieszczanym na liście tej narodowości.-

Przy wyborze ściślejszym należy uznać tych dwóch kandydatów za wybranych, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów.

=

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez Przewodniczącego Komisyi wyborczej.

§ 47.

We wszystkich tych okręgach wyborczych, na który przypada dwóch posłów, a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§§ 44, 45) wybiera się zarazem za pomocą tych samych kart do głosowania także zastępców i to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania, oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym w którym dokonano wyboru posła. —

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kartkach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcę uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy nimi los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi, którą uważać należy za wybraną zastępcą. —

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępca został wybrany, opróżni się.

Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.—

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcyi jako zastępca, natenczas, w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.—

§ 48.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonywania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy, względnie, jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych: komisarz wyborczy głównej Komisyi wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.—

§ 49.

Namiestnik ma po przejrzeniu aktów wyborczych, nadesłanych mu po myśli §§ 41 i 42 wystawić i kazać doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 47, w razie opróżnienia

mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 14 niniejszej ordynacyi, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.-

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności zostanie odmówionem wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.-

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.-

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła mającego certyfikat wyborczy albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 47), dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.-

§ 50.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni ośmiu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu, a w razie wyboru uzupełniającego, najpóźniej do dni (8) ośmiu po pierwszem po wyborze posiedzeniu Sejmu, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie dokonane

przez Marszałka krajowego na publicznem posiedzeniu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpisać nowy wybór.—

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 47 zastępca dla posła, znajdą zastosowanie postanowienia przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.—

§ 51.

Jeżeli w ciągu 90 dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.—

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izb handlowych i przemysłowych oraz ze Związku Stow. przemysł. m. Krakowa i m. Lwowa

§ 52.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach tudzież Związki stowarzyszeń przemysłowych miasta Krakowa i miasta Lwowa, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.—

§ 53.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej

względnie przewodniczącego Związku stowarzyszeń przemysłowych właściwości komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.—

W klasie związków Stowarzyszeń przemysłowych prawo wyborcze przysługuje tylko obywatelom austryackim.—

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów i znajdą zastosowanie postanowienia § 43 ustęp 4 niniejszej ordynacyi wyborczej.—

§ 54.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 49).—

§ 55.

IV O przeprowadzeniu wybor. w okr. kl. wiel. posiadł. ziem. i kl. śr. posiadł. ziem.

Postanowienia rozdziału II niniejszej ordynacyi będą stosowane także przy wyborach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednak z następującemi zmianami.—

§ 56.

Lista wyborcza dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej ma być sporządzona przez Namiestnictwo i obwieszczoną,

przez zamieszczenie w dzienniku urzędowym krajowym z wyznaczeniem czternasto-dniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.—

§ 57.

Władza powołana do przyjmowania i rozstrzygania reklamacyi (§ 23) jest Namiestnictwo.—

§ 58.

Po sprostowaniu listy wyborczej klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisanym czasie reklamacyi - ma Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy przesłać Starostom w miejscach wyborczych. Ci mają wystawić i doręczyć poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 24 i 25).—

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej mieszkającym w kraju, należy ich karty legitymacyjne przesłać; uprawnionych do wyboru mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w urzędowym dzienniku krajowym do podjęcia kart legitymacyjnych w Starostwie miejsca wyboru.—

§ 59.

Kierownictwo aktu wyborczego

w każdym okręgu wyborczym, mającego się odbyć w obecności komisarza rządowego, wyznaczonego przez Namiestnika, poruczą się Komisyi wyborczej (§ 26) mającej się składać dla każdego okręgu wyborczego wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy, a dwóch powołuje komisarz wyborczy.—

§ 60.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten przeprowadzony będzie bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.—

W końcu uchwalono następującą zmianę w § 24 ustęp 6 który brzmi:—

„Władza która wystawia karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany, wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 3 dni przed dniem głównego wyboru, zaś na 24 godzin przed dniem ściślejszego wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonem."—

i zmianę § 5, który obecnie brzmi:—

„Niewiasty uprawnione do głosowania w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.—

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej

każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być tylko ta osoba płci męskiej, która ukończyła 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej w której ma prawo jego pełnomocodawca bez względu na okręg wyborczy. [Nikt nie może przyjąć więcej niż jedno pełnomocnictwo. —

Sprawozdanie

z działalności subkomitetu Komisyi dla reformy wyborczej po dzień 20. lutego 1910.

Subkomitet odbył 11 posiedzeń. Przewodniczącym obrano posła Stapińskiego, a jego zastępcą posła Laskowskiego, sekretarzem posła Paygerta. Po złożeniu przewodnictwa przez posła Stapińskiego, wybrano w jego miejsce przywodniczącym posła Lea.

Wszelkie obrady subkomitetu uznano za poufne.

Celem uzyskania podstawy do dyskusyi uproszono posła Starzyńskiego do opracowania kwestyonaryusza, który też ze swojego zadania wywiązał się.

Subkomitet uchwalił przystąpić do omówienia 4 znanych przymiotników prawa wyborczego. Tajność uchwalono 14. października 1908. Już na następnem posiedzeniu 19. października 1908 uchwalono zasadę powszechności w tem znaczeniu, by nikt z posiadających prawo wyborcze do Rady Państwa nie był wykluczony od prawa wyborczego do Sejmu.

Na tem samem posiedzeniu przystąpiono do dyskusyi o zasadzie bezpośredniości, przyczem poseł Battaglia zgłosił następujący wniosek: »Subkomitet oświadcza się za zasadą bezpośredniości nie przesądzając ewentualnym wyborom dokonywanym przez korporacye jako reprezentacye interesów zawodowych.«

Przeciw temu wnioskowi nie podniesiono protestu, tak iż część znaczna członków subkomitetu uważała go za uchwalony; inni zaś odmiennego byli zdania, zwłaszcza członkowie wybrani przez klub prawicy sejmowej. Sprawa ta stała się bezprzedmiotową przez przedłożenie wytycznych dla reformy wyborczej uchwalonych przez prawicę sejmową, gdzie zasada bezpośredniości wyraźnie przyjętą została.

Uchwalono odnieść się do Wydziału krajowego z życzeniem, aby przygotował materyał statystyczny i rozesłał członkom subkomitetu i Komisyi nowe ustawy wyborcze innych krajów koronnych, dotyczące przedłożenia i sprawozdanie stenograficzne z odnośnych dyskusyi sejmowych.

O tej uchwale poseł Paygert zawiadomił Wydział krajowy.

Dnia 22. września 1909. poseł Laskowski imieniem członków Komisyi dla reformy wyborczej należących do Klubu prawicy sejmowej złożył następujące oświadczenie:

»Nowa ordynacya wyborcza winna rozszerzyć prawo głosowania na tych, którzy go dotąd nie mają, jednak pod następującemi zastrzeżeniami:

I. Kołom wywierającym przez swój stopień, wykształcenie lub przez swą siłę ekonomiczną poważniejszy wpływ na rozwój życia społecznego należy zapewnić stosowną ilość mandatów, a więc:

a) Utrzymać dzisiejsze głosy wirylne.

b) Utrzymać grupę większej własności ziemskiej w odpowiedniej sile.

c) Oddać pewną ilość mandatów reprezentantom innych kół lub grup zawodowych.

II. Utrzymać zasadniczo dzisiejszy rozdział na okręgi wiejskie i miejskie, a przedewszystkiem należycie interesa narodowe zabezpieczyć«.

Zaraz na następnem posiedzeniu subkomitetu poseł Laskowski oświadczył, że prawica sejmowa w międzyczasie zastanawiała się gruntownie nad sprawą reformy wyborczej i uchwaliła następujące główne wytyczne, podług których miałby Wydział krajowy projekt opracować:

»I. Czynne prawo wyborcze w gminach wiejskich i w miastach rozszerza się na wszystkich obywateli mających już to prawo wyborcze do Rady Państwa i wykonywane jest bezpośrednio.

II. Nowych wyborców wiejskich wciela się do dotychczasowej kuryi gmin wiejskich.

III. Nowych wyborców miejskich wciela się do dotychczasowej kuryi gmin miejskich, albo tu tworzy się dla nich osobną kuryę uzupełniającą.

IV. Okręgi wyborcze gmin wiejskich dzieli się na:

a) wydzielone, b) pozostałe czyli ogólne. Wydzelone okręgi tworzy się z gmin, w których mieszka stosunkowo więcej Polaków, przyczem dopisuje się ex offo do tych okręgów tych wszystkich wyborców obrządku rzymsko-katolickiego, którzy żyją w okręgach ogólnych. Okręgów wydzielonych tworzy się około 15 we wschodniej części kraju.

V. Zarówno wydzielone jak i niewydzielone okręgi wyborcze gmin wiejskich dzieli się na dwa koła, z których każde wybierze jedną część posłów z tej kuryi. Pierwsze koło tworzy się z wyborców gminnych z pierwszego gminnego koła wyborczego, drugie koło z wyborców gminnych drugiego i trzeciego gminnego koła wyborczego wraz z nowymi wyborcami sejmowymi.

VI. W kuryi gmin miejskich jakoteż w drugiem kole okręgów wyborczych gmin wiejskich wprowadza się wielokrotność głosowania idącą co najmniej do trzech.

W razie atoli wprowadzenia osobnej kuryi uzupełniającej w miastach, ma wielokrotność zastosowanie tylko w tej nowej kuryi, niema zaś w kuryi miejskiej dotychczasowej.

VII. Tworzy się pewną ilość nowych mandatów dla wielkiego przemysłu.

VIII. W razie dalszego powiększania ogólnej ilości mandatów sejmowych, ma uledz dotychczasowy wymiar mandatów każdej poszczególnej dawnej kuryi odpowiedniemu podwyższeniu w tym kierunku, by dotychczasowy stosunek cyfrowy każdej z tych kuryi z wyjątkiem kuryi Izb handlowych i przemysłowych — do ogólnej liczby mandatów sejmowych pozostał niezmieniony.

IX. W razie gdyby daty statystyczne wykazały, że dla zabezpieczenia narodowych interesów polskich we wschodniej części kraju stosowniejszy jest system wyborów proporcyonalnych mają być urządzone wybory w całej kuryi gmin wiejskich w całym kraju na zasadzie proporcyonalności.

W takim razie odpada wykrawywanie okręgów polskich, tudzież odpada podział tej kuryi na dwa rodzaje kół wyborczych, natomiast wchodzi w całej tej kuryi w zastosowanie wielokrotność głosów«.

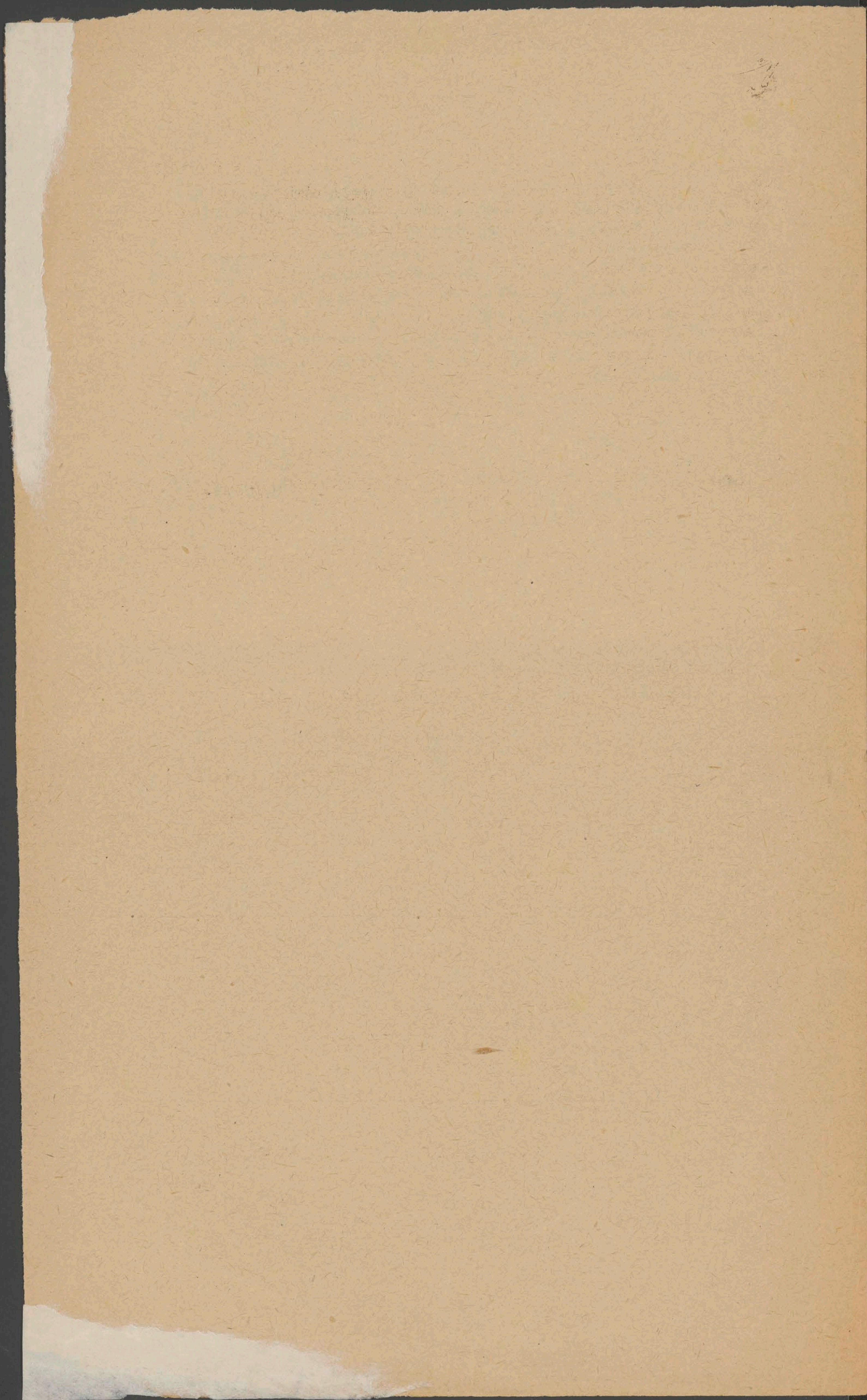
Na tem samem posiedzeniu subkomitetu poseł Loewenstein oświadczył, że klub lewicy sejmowej obstaje przy żądaniu permanencyi komisyi. Większością głósów uchwalono przedłożyć komisyi wniosek p. Tertila do przychylnego załatwienia.

Podczas zimowych obrad sejmu w roku bieżącym zastanawiał się subkomitet nad porządkiem dalszych swoich obrad i nad sprawami z permanencyą ściśle połączonemi. Na wniosek JE. Pinińskiego postanowiono rzecz tak uregulować, aby koszta dla skarbu krajowego były jak najmniejsze, a więc odbywać po kilka posiedzeń z rzędu.

Na wniosek przewodniczącego posła Lea postanowiono odnieść się do Wydziału krajowego z żądaniem zorganizowania pomocy biurowej potrzebnej dla normalnego postępu prac subkomitetu.

Przewodniczący:
Leo.

Sekretarz:
Paygert.

8 97

P r o t o k ó ł

z posiedzenia subkomitetu komisyi
reformy wyborczej
odbytego dnia 19. marca 1910.

Po odczytaniu i przyjęciu protokołów z ostatnich trzech posiedzeń, jak również streszczenia dotychczasowej działalności subkomitetu, które stosownie do uchwały komisyi polecono wydrukować i rozdać członkom komisyi, na wniosek przewodniczącego posła Lea uchwalono zapraszać na posiedzenia subkomitetu E.p.Marszałka i E.p.Namiestnika. Przewodniczący uchwałę tę natychmiast wykonał, tak, iż już podczas posiedzenia obaj naczelnicy władz krajowych przybyli.

Następnie przewodniczący zwraca uwagę, że do dalszego postępowania przy obradach subkomitetu mamy do wyboru dwie drogi: 1/. Obrać za podstawę naszych obrad jeden z przedłożonych projektów reformy wyborczej, albo 2/. bez takiej podstawy zastanawiać się i obradować nad zasadami, na których ma spoczywać przyszła ordynacya ?

Poseł Laskowski żąda, aby za podstawę naszych obrad przyjąć projekt prawicy.

Poseł Sobolewski sprzeciwia się temu, albowiem żaden z przedłożonych projektów nie odpowiada jego zapatrywaniom pragnąłby oprzeć nową ordynacyę na zasadzie zastępstwa interesów.

Przy głosowaniu pięciu posłów oświadczyło się za oparciem obrad na jednym z projektów, pięciu natomiast za omawianiem poszczególnych zasad. Utrzymało się to ostatnie zapatrywanie, przyłączył się bowiem do niego przewodniczący.

Dyskusyę nad równością rozpoczęto przemówieniem p. Stapińskiego.

:/:

Poseł Battaglia sądzi,iż chcąc dojść do pozytywnych rezultatów, należałoby dyskusyę o równości podzielić, a raczej przejść w niej wszystkie możliwe ograniczenia równości.

Poseł Jaworski podziela zdanie posła Battaglii co do formalnego traktowania i przytacza trzy główne grupy ograniczeń równości : 1/. system kuryalny, 2/. pluralność, 3/. a wreszcie ograniczenia równości, wynikające z konstrukcyi okręgów wyborczych.

Na wniosek przewodniczącego p.Lea uchwalono jednogłośnie, że przyszła ordynacya wyborcza opierać się ma na podziale okręgów, o typie przeważnie miejskim i o typie przeważnie wiejskim. Następnie przewodniczący poddaje pod dyskusyę, o ile przyjąćby należało zasadę kuryalności, zwraca uwagę,że opiera się na niej projekt prawicy, a i projekt lewicy sejmowej dopuszcza ją dla swojej grupy dopełniającej, a wreszcie opierałby się na zasadzie kuryalności projekt jeszcze bliżej nie sformułowany, o którym wspomniał dziś p.Sobolewski.

Następnie posłowie Battaglia i Laskowski streścili zasady projektów swoich stronnictw sejmowych. P.Sobolewski oświadczył,iż zdaniem jego każda grupa zawodowa powinna mieć swoje zastępstwo, a więc: Wielcy rolnicy, drobni rolnicy, duży przemysł, mały przemysł, profesorowie uniwersytetów i szkół wyższych, nauczyciele szkół średnich, nauczyciele ludowi itd.

Przewodniczący p.Leo konstatuje, że ani prawica,ani lewica sejmowa nieżądają wprowadzenia kuryi uzupełniającej, czyli tak zwanej piątej. Należałoby, aby subkomitet rozstrzygnął, czy oświadcza się za oparciem nowej ordynacyi na zasadzie kuryalnej, czy też ma tworzyć ona tylko dopełnienie, a raczej pewną korrekturę zasady równości? Przy głosowaniu sześciu posłów oświadczyło się za zasadą kuryalności, a czterech przeciw; za kuryalnością głosowali członkowie prawicy i p.So-

bolewski.

P.p.Urbański i Laskowski proszą p.Sobolewskiego,aby o ile możności do poniedziałku naszkicował główne zasady swego projektu.

P.p.Leo i Stapiński oświadczają się przeciw oparciu ordynacyi wyborczej wyłącznie na zasadzie zastępstwa interesów; ten ostatni zwraca uwagę, że prowadziłaby ona do bezwzględnej walki o korzyści dla poszczególnych zawodów, co musiałoby ubezwładnić normalny postęp działalności sejmu.

P.Battaglia i p.Leo zwracają uwagę, że w skutek tylko co powziętej uchwały siłą faktów, projekt prawicy staje się podstawą dyskusyi, a p.Battaglia sądzi, że nie można jej odwlekać dlatego, że drugi projekt o zasadzie kuryalnej t.j.p.Sobolewskiego nie został nam jeszcze przedłożony.

Przewodniczący poddaje pod głosowanie, czy projekt prawicy ma stanowić podstawę dyskusyi, za czem oświadcza się sześciu posłów, przeciw czterem, w obec tego otwiera przewodniczący dyskusyę nad nim.

P.Stapiński apeluje do prawicy, aby nie upierała się przy kuryi większej posiadłości.

P.Jaworski podnosi jako jeden z argumentów za utrzymaniem kuryi większej posiadłości widocznie podnoszący się poziom wykształcenia zawodowego większych rolników.

P.Leo zwraca uwagę, że przy wszystkich reformach wyborczych stosunek głosów poszczególnych grup został pewnej korrekturze poddany.

P.Stapiński zwraca uwagę, że przy utrzymaniu kuryi większej posiadłości trudno będzie popierać wybór większych rolników przez grupę gmin wiejskich.

Na tem posiedzenie odroczono do piątej godziny po południu. Po ponownem otwarciu posiedzenia zabrał głos p.Wi-

tos, przemawiając przeciw zasadzie kuryalności.

P.Jaworski proponuje, abyśmy omówili po kolei wszystkie kurye i zwraca uwagę, że w skutek wprowadzenia bezpośrednich wyborów, stronnictwo konserwatywne utraci prawdopo dobnie przeszło 20 mandatów; godząc się zatem na zasadę bezpośredniości, daje dostateczny dowód gotowości do kompromisu i więcej trudno od prawicy żądać.

P.Leo podnosi, że połowę podatków opłacają dziś miasta; nie tylko wielkiemu przemysłowi, ale i rękodziełom zastępstwo przyznać należy.

P.Korol zastrzegając się, iż przemawia jedynie imieniem własnem, oświadcza, że jest za taką reformą wyborczą, którąby jaknajmniej żywiołów radykalnych do sejmu wprowadziła. Z tego to właśnie powodu nie byłby za przyłączeniem po gminach wiejskich tych, którzy dziś nie mają prawa głosowania do obecnej kuryi czwartej, raczej żąda,aby z tych elementów stworzyć odrębną grupę wyborczą. Co do kuryi większej posiadłości, zwraca uwagę, że przeciętny poziom inteligencyi tych, którzy do niej należą, obniżył się przez przechodzenie większych majątków w ręce żydowskie.

P.Jaworski stawia wniosek, aby wybrać komisyę,która by wspólnie z p.Dr.Kasznicą zastanowiła się przez jutrzejszy dzień, jakich dat statystycznych nam jeszcze brakuje, na które pytania w cyfrach statystycznych odpowiedzi szukać mamy. Po poparciu tego wniosku przez p.Paygerta i dyskusyi, przeprowadzonej nad nim uchwalono go, a do komisyi wybrano posłów Battaglię, Jaworskiego, Korola i Stapińskiego, z tem, że p. Leo , jako przewodniczący subkomitetu może w niej brać udział

Na początku posiedzenia przewodniczący p.Leo przedstawił subkomitetowi p.Kasznicę, jako wydelegowanego przez Wydział krajowy urzędnika, który ma być komisyi i subkomite-

towi w pracach pomocnym.
Podpisano: Leo. Paygert.

Na żądanie posła Urbańskiego, a za zgodą innych członków subkomitetu uzupełnia się powyższy protokół tem, że po pośle Korolu zabrał głos poseł Urbański, dając szczegółowe wyjaśnienia, jak on wyobraża sobie podział kuryi wiejskiej /:gmin wiejskich:/ na dwa koła wyborcze, a mianowicie:

74 posłów grupy gmin wiejskich wybierać się ma w 37 okręgach. Każdy okręg składa się z dwóch powiatów autonomicznych i wybiera dwóch posłów, po jednym w każdem kole.

W kole pierwszym głosują wyborcy uprawnieni do głosowania w pierwszem kole przy wyborach do rady gminnej. W kole drugim uprawnieni do głosowania przy wyborach do rady gminnej w drugiem i trzecim kole i wyborcy nie mający dotąd prawa wyboru, a uprawnieni do głosowania przy wyborach do Rady państwa. Wyborcy w kole drugiem, o ile opłacają podatek bezpośredni, mają po dwa głosy, inni po jednym.
Podpisano: Sekretarz Paygert.

kowi w grudniu [illegible].
Podpisano: Sekr. Fajgert.

Na żądanie posła Ordańskiego, a za zgodą innych członków sekcji uzupełnia się pouczając protokół tem, że po pośle Kozole zabrał głos poseł Urbański, dając szczegółowe wyjaśnienie, jak on wyobraża sobie podział kurii wiejskiej /gmin wiejskich/ na dwa koła wyborcze, a mianowicie:

74 posłów gmin wiejskich wybierać się ma w 37 okręgach, każdy okręg składa się z dwóch powiatów [illegible] dych i wybiera dwóch posłów, po jednym w każdem kole.

W kole pierwszym głosują wyborcy uprawnieni do głosowania w pierwszem kole przy wyborach do Rady gminy, w kole drugiem uprawnieni do głosowania przy wyborach do Rady gminy w drugiem i trzeciem kole i wyborcy nie mający dotąd prawa wyboru, a uprawnieni do głosowania przy wyborach do Rady [illegible]. Wyborcy w kole drugiem, o ile wybierają posłów drogą średnią, mają po dwa głosy, inni po jednym.
Podpisano: Sekretarz Fajgert.

12
101

P r o t o k ó ł
z posiedzenia subkomitetu komisyi
reformy wyborczej
odbytego dnia 21. marca 1910.

Przewodniczący poseł Leo wyraża ubolewanie, że mimo ustawą zastrzeżonej poufności, dostają się do dzienników sprawozdania i to zupełnie błędne.- Zwraca uwagę na sprawozdanie umieszczone w Kuryerze lwowskim z sobotniego posiedzenia.- Zaznacza, że wbrew twierdzeniu sprawozdawcy kuryera oświadczył się przeciw tworzeniu dwóch kół dla wyborców z grupy miast.-

P.Eks.Stadnicki podnosi, że chcąc zapobiedz podobnym ubolewania godnym niedyskrecyom i szerzeniu błędnych wiadomości, byłoby rzeczą wskazaną, aby prezydyum subkomitetu wydawało komunikaty dziennikom z przebiegu posiedzeń.-

Przewodniczący P.Leo nie chce, aby cała odpowiedzialność z układania podobnych komunikatów na niego spadała.- Na jego wniosek poruczono to zadanie komisyi złożonej z przewodniczącego P.Lea i PP. Jaworskiego i Witosa.-

P.Makuch uskarża się, że choć jest zastępcą chorego obecnie p.Oleśnickiego, nie otrzymał zaproszenia na sobotnie posiedzenie.-

Przewodniczący zwraca się do Dra Kasznicy z życzeniem, aby zastępcy byli zawsze zawiadamiani o posiedzeniu, w razie przeszkody dotyczącego członka jeszcze w czas zapraszani.-

P. Laskowski podnosi, że członek przeszkodzony, powinien sam bezpośrednio zastępcę swego zawiadomić.-

Przystąpiono do odczytania i dyskusyi nad kwestyonaryuszem, wypracowanym przez komisyę, wybraną na sobotniem posiedzeniu w jej imieniu referował P.Jaworski.- Projekt komisyi, jak i kwestyonaryusz, uchwalony przez subkomitet, dołącza się do niniejszego protokołu.-

./.

Na wniosek P.Wereszczyńskiego w pierwszem pytaniu skreślono słowa " przeważnie izraelickich".-

Na wniosek P.Makucha w trzeciem pytaniu dodano słowa " greko- katolików " i " ruskiego ".-

Wniosek P. Makucha, aby skreślić pytanie piąte, doty czące rad gminnych upadł, głosował za nim tylko wnioskodawca i P. Korol.-

W pytaniu ósmem uchwalono opuścić słowo " dzielnych "

Po pytaniu dziewiątem uchwalono dodać pytania, odnoszące się do wielu wyborców do Rady Państwa, ilościowego stosunku opłacających podatek bezpośredni, do nie opłacających podatku.-

Przy pytaniu dziesiątem projektu, a dwunastem uchwalo nego kwestyonaryusza P. Wereszczyński wskazał na potrzebę zebrania dat, odnoszących się do posiadaczy wielkich realności miejskich.

P. Stapiński podnosi, że nie chcąc narazić się na zarzut, jakobyśmy rozmyślnie sprawę przewlekali, nie należy kwestyonaryusza zanadto rozszerzać.- P.Wereszczyński wobec tego wnio sek swój cofnął.-

Na wniosek P.Paygerta pytanie, odnoszące się do duchowieństwa, umieszczono bezpośrednio po pytaniach, odnoszących się do średniej i większej posiadłości ziemskiej.-

Dalej uchwalono w tem właśnie miejscu dodać pytanie odnoszące się do większych przedsiębiorstw w dziale przemysłu, handlu i górnictwa.-

Po uchwaleniu kwestyonaryusza przewodniczący stwierdza dalszą dyskusyę nad zagadnieniem, czy i w jaki sposób w kuryi gmin wiejskich ma być przeprowadzona zasada proporcyonalności.-

P.P.Laskowski i Urbański podnoszą, że najprzód musimy mieć potrzebne daty statystyczne, a dopiero potem możemy przystąpić do dyskusyi.-

P.Stapiński oświadcza się przeciw dzieleniu wyborców

./.

wiejskich na koła, przeciw proporcyonalności i w ogóle przeciw każdej konstrukcyi , którąby wymagała wielkich okręgów, powiat polityczny powinien być zarazem okręgiem wyborczym, swoje przemówie nie kończy, stawiając odpowiednie wnioski.-

Członkowie subkomitetu, należący do prawicy sejmowej zwracają uwagę P. Stapińskiego, że subkomitet nie jest jeszcze w tem stadyum pracy, aby mógł już tę kwestyę głosowaniem rozstrzygnąć i proszą P. Stapińskiego, aby nie upierał się przy żądaniu głosowania.-

P. Stapiński życzeniu temu zadość czyniąc, proponuje, abyśmy już dziś zadecydowali o liczbie mandatów.-

Przewodniczący P. Leo zauważa, że najprzód uchwalona być musi konstrukcya, a liczba będzie poniekąd wynikiem obranej konstrukcyi i proponuje, abyśmy przystąpili do dyskusyi nad grupą miejską.-

P. Battaglia oświadcza się przeciw dzieleniu wyborców miejskich na koła i przeciw pluralności.-

P.Paygert zwraca uwagę , że nie byliśmy przygotowani do dyskusyi nad tą sprawą, wyraża przekonanie, że wszelkie obrady nasze będą jałowe zanim nie będziemy mieli materyałów statystycznych, zebranych podług uchwalonego dziś kwestyonaryusza i stawia wniosek na zamknięcie posiedzenia, zaznaczając wreszcie że owoce naszej dwudniowej pracy są dość znaczne.-

Wniosek ten uchwalono.-

Przewodniczący P.Leo zaznacza, że nie możemy czekać aż wszystkie materyały będą zebrane, dlatego też muszą one być ugrupowane podług kuryi, wyraża życzenie, aby najprzód zebrano daty, odnoszące się do grupy miast, następnie do kuryi większej posiadłości, potem odnoszące się do grupy przemysłu i handlu , a w końcu do kuryi gmin wiejskich.- Na tem posiedzenie zamknięto.-

Na posiedzeniu byli obecni: Eks.Marszałek i członkowie subkomitetu Posłowie : Leo, Jaworski, Laskowski, Eks.Stad-

nicki, Sobolewski, Wincenty Kraiński, Makuch, Witos, Stapiński, Paygert, Urbański, Sare, Korol, Wereszczyński, i Battaglia.-

Podpisano Leo

Paygert.-

44/103

1./ Ile jest gmin wiejskich przeważnie polskich? przeważnie niemieckich? przeważnie izraelickich?

— wogóle? w poszczególnych powiatach?

2./ Ilu jest w tych gminach rzymsko-katolików? greko-katolików? izraelitów? Używających jako języka towarzyskiego: języka polskiego? ruskiego? niemieckiego? /: Cyfry absolutne i procentowe :/

3./ Ilu jest rzymsko-katolików? izraelitów? używających języka polskiego? niemieckiego? w pozostałych gminach /: t.j. przeważnie ruskich :/

4./ Z ogólnej liczby wyborców gminnych ile należy do Igo? ile do IIgo koła wyborczego gminnego? i to oddzielnie w gminach miejskich? oddzielnie w gminach wiejskich? /: powiatami politycznymi :/

Stosunki wyznaniowe i narodowe w obrębie poszczególnych kół wyborczych gminnych?

5./ Stosunki wyznaniowe i narodowe w radach gminnych wedle kół: gminach miejskich? wiejskich? /: na podstawie wykazów indywidualnych :/

6./ Ilość prawyborców sejmowych?/ ilość wyborców gminnych?

7./ Wśród wyborców sejmowych w miastach, a wśród prawyborców w gminach wiejskich ile jest uprawnionych do wyboru na podstawie cenzusu intellektualnego?

8./ Wśród wyborców do Rady Państwa ilu jest analfabetów? żonatych? dzietnych? i to osobno w gminach miejskich? w gminach wiejskich?

Stosunki wyznaniowe i narodowe w obrębie każdej z powyższych kategoryi?

9./ Wśród wyborców do Rady Państwa ilu jest posiadających wyższe wykształcenie? ilu posiadających średnie wykształcenie? i to osobno w gminach miejskich? w gminach wiejskich?

Stosunki wyznaniowe i narodowe w obrębie każdej z powyższych kategoryi?

10./ Ile jest dóbr ziemskich opłacających tytułem podatków bezpośrednich kwotę:

a./ od 100 do 150 K. ?
b./ " 150 " 200 " ?
c./ powyżej 200 K. ? –

i to oddzielnie dóbr tabularnych? nietabularnych?

Stosunki wyznaniowe i narodowe wśród posiadaczy każdej z wyżej wymienionych kategoryi dóbr?

11./ Ile jest dóbr ziemskich opłacających tytułem podatku gruntowego kwotę: a./ od 100 do 150 K. ?
b./ " 150 " 200 " ?
c./ powyżej 200 K.? – i to oddzielnie dóbr tabularnych? nietabularnych?

Stosunki ~~wyzna~~ wyznaniowe i narodowe wśród posiadaczy każdej z wyżej wymienionych kategoryi dóbr?

15
104

12./ Wśród wyborców gminnych ile jest opłacających tytułem podatków bezpośrednich kwotę:
a./ od 5 do 10 K. ?
b./ " 10 " 15 " ?
c./ " 15 " 20 " ?
d./ powyżej 20 K. ?

13./ Z pośród wyborców do Rady Państwa, ilu jest pozbawionych czynnego prawa wyborczego do Sejmu według obowiązującej obecnie ordynacyi wyborczej sejmowej ? i to oddzielnie w gminach miejskich ? oddzielnie w gminach wiejskich ?

Stosunki wyznaniowe i narodowe pośród nich ?

14./ Stosunki wyznaniowe i narodowe w poszczególnych powiatach kraju ?

15./ Stosunki wyznaniowe i narodowe wśród członków każdej organizacyi zawodowej wymienionej w § 3. ustęp III. lit. b-g projektu lewicy sejmowej ?

16./ Wśród duchowieństwa rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego ilu jest opłacających tytułem podatków bezpośrednich: powyżej 200 K. ? poniżej 200 K. ? /: powiatami politycznymi i dyecezyami :/

17./ Ilość ubezpieczonych w Kasach chorych, w Zakładzie ubezpieczenia od wypadków, w Kasach brackich ?

Ilość członków stowarzyszeń przemysłowych ? i to osobno w gminach wiejskich ? osobno w gminach miejskich ?

Stosunki wyznaniowe i narodowe w obrębie każdej z powyższych kategoryi ?

18./ Stosunki wyznaniowe i narodowe wśród członków reprezentacyi powiatowych wedle kół?

19./ Suma podatków opłacanych przez uprawnionych w każdej z obecnie istniejących kuryi sejmowych? ilość wyborców uprawnionych w każdej kuryi?

P r o j e k t p r o t o k o ł u

z posiedzenia subkomitetu komisyi reformy wyborczej

odbytego dnia 26. kwietnia 1910.

O b e c n i: Przewodniczący p.Leo i członkowie subkomitetu posłowie: Witos, Sobolewski, Laskowski, Jaworski, Wereszczyński, Paygert, Eks.Stadnicki, Urbański, Starzyński, Korol; w zastępstwie nieobecnych członków posłowie:Sare, Makuch, Tertil i Wasung; wśród obrad przybył Ekscelencya Pan Namiestnik.

Po odczytaniu i przyjęciu protokołu z poprzedniego posiedzenia,zażądał głosu p.Laskowski podnosząc, że materyały statystyczne opracowywane przez biuro winny być członkom, względnie zastępcom członków subkomitetu rozsyłane na kilka dni przed posiedzeniem; dziś spotykamy się z tabelami, w których dotąd nie mieliśmy sposobności rozeznać się, to też p. Laskowski proponuje, aby na dzi-siejszem posiedzeniu Dr, Kasznica objaśnił je.

P.Starzyński żąda, aby protokoły z posiedzeń były drukowane i rozsyłane członkom i ich zastępcom.

Po przemówieniach p.p.Wereszczyńskiego i Przewodniczącego uchwalono, że mniej więcej do 8 dni po każdem posiedzeniu odbitki projektów protokołówmają być rozsyłane z zastrzeżeniem ich ścisłej poufności. Dalej uchwalono przypomnieć Wydziałowi krajowemu, aby rozesłać polecił materyały ustawodawcze,odnoszące się do sejmowych ordynacyi wyborczych, a zwłaszcza wszystkie ustawy i nowele, uchwalone w ostatnich dziesięciu latach przez sejmy krajów austryackich

Następnie stosownie do życzenia p.Laskowskiego Przewodniczący udziela głosu p.Dr.Kasznicy celem objaśnienia przedłożonych tabel statystycznych.

P.Dr.Kasznica zaznacza, że nie mógł ściśle trzymać się porządku, przepisanego mu przez Subkomitet w opracowywaniu dat, chcąc bowiem,aby robota jak najszybciej postępowała, musiał zaczynać od materyału, który najłatwiej można zebrać, dlatego to juz dziś przedkłada kilka tabel, odnoszących się do kuryi gmin wiejskich, mimo, że nie posiada jeszcze wszystkich dla kuryi, które przed nią miały być na porządku obrad.

Na porządku dzi-siejszych obrad miała być sprawa kuryà miast, objaśnia więc przedewszystkiem tabele, do niej się odnoszące. Podnosi trudności, na jakie napotyka statystyczny podział wyborców miejskich podług ich stopnia wykształcenia, najbrudniejsze do przezwyciężenia są one dla Lwowa i Krakowa.

Następnie Dr.Kasznica wyjaśnia, dlaczego nie mógł jeszcze zebrać dat, odnoszących się do wielu pytań kwestyonaryusza. Podnosi wadliwość wykazów, dostarczanych przez urzędy podatkowe. Zapytuje jak ma rozumieć pytanie 12 kwestyonaryusza i proponuje, aby zamiast słów "podatków bezpośrednich" użyć słowa "podatków realnych".-Przewodniczący oświadcza, iż rzecz ta będzie rozważona na popołudniowem posiedzeniu.

Dalej prosi Dr.Kasznica o wskazówki co do pytania 15, wskutek czego uchwalono zamiast słowa "podatków" umieścić "podatku zarobkowego".

Odnośnie do pytania 16.Dr.Kasznica zauważa, że dotyczące daty dla 11 powiatów wedle wykazów z r.1901 ogłoszono już w tomie XXI zeszyt I."Wiadomości statystycznych" o

stosunkach krajowych; uchwalono żądać nowych dat, na podstawie cyfr z r.1908 i to dla wszystkich powiatów.

Co do pytania 21, na wniosek Dr.Kasznicy uchwalono oprzeć się na już opublikowanych materyałach.

Uchwalono przy pytaniu 12. uwględnić tylko oba obrządki katolickie i wyznanie mojżeszowe.

Przy zapytaniu 14. uchwalono uwzględnić tylko użytkowców dóbr beneficyalnych a tylko podatki realne według stopni: 100 - 150 150 - 200 i od 200 wyżej.

Co do pytania 19 wnosi Dr.Kasznica obliczenie grupami zawodowemi i to na cały kraj a nie powiatami.

Wracając do tabel dziś przedłożonych, a zwłaszcza tablicy VIIa, podniesiono potrzebę zebrania dat zawartych w rubrykach 14 - 17 przynajmniej dla odpowiedniej liczby typowych miejscowości. Przewodniczący podnosi, że tabele prócz cyfr bezwzględnych winny podawać i stosunek procentowy.

P.Makuch uskarża się, że tabele statystyczne zostały nam rozdane dopiero wśród posiedzenia, przez co trudno w nich rozeznać się;wyraża życzenie, aby na zaproszeniach wyszczególniano przedmiot obrad,a dotyczące materyały już wcześnie rozsyłano. Do tych wywodów przyłącza się poseł Tertil.

Przewodniczący uznaje słuszność tych uwag,zaznacza jednak, że mimo wszelkiej gorliwości p.Dr.Kasznicy daty statystyczne nie mogły być wcześniej zebrane, a tem samem trudno było porządek dzienny ustanowić.

P.Starzyński podnosi, że nie mamy jeszcze potrzebnych dat o stopniu wykształcenia wyborców miejskich,stąd trudność, na którą napotyka dzi-siejsza dyskusya o kuryi miast. Materyały, odnoszące się do przedmiotu obrad winny być rozsyłane na 14 dni przed posiedzeniem.

P.Wasung podnosi usiłowania przewodniczącego,aby

dostarczyć subkomitetowi tematu do rozprawy; wstrzymanie się członków od zabierania głosu poczytuje za bierny opór; gdybyśmy mieli czekać na wszystkie daty statystyczne, nigdy byśmy nie doszli do opracowania reformy.

P.Starzyński z całą stanowczością odpiera zarzut p.Wasunga, jakoby ktokolwiek z członków subkomitetu chciał sprawę przewlekać.

Przewodniczący zapytuje p.Dr.Kasznicę,których dat odnoszących się do kuryi miejskiej brak nam jeszcze i na kiedy mogą być zebrane.

Dr.Kasznica odpowiada, że do trzech tygodni zostaną rozesłane.

Przewodniczący otwiera dyskusyę nad kuryą miast.

P.Wasung utrzymuje, że pluralność oparta na stopnia wykształcenia nie wywrze żadnego wpływu na wynik wyborów i żąda skreślenia dotyczących pytań.

P.Paygert sprzeciwia się wywodom poprzedniego mowcy,podnosząc, że stopień wykształcenia nie ma być jedyną podstawą pluralności, a w połączeniu z innemi jak: wiek, posiadanie rodziny, opłacanie podatków bezpośrednich może wywrzeć wpływ bardzo doniosły.

P.Tertil podziela zapatrywania p.Wasunga.

PP.Laskowski i Urbański podnoszą znaczenie pluralności o czem świadczą nawet i daty już zebrane, do tego zdania przyłącza się i p.Starzyński i podnosi potrzebę dokładnych dat, odnoszących się do podstaw pluralnego prawa głosowania.

Przewodniczący zauważa, że koła o wyższem wykształceniu nie zawsze należą do umiarkowanych w swoich poglądach politycznych.

P.Makuch podnosi, że bądź wśród prawyborców w ku-

ryi gmin wiejskich tak niewielu posiada wyższe a choćby nawet średnie wykształcenie, że zbieranie co do nich odnośnych dat nie miałoby żadnego celu.

P. Starzyński zauważa, że w kuryi gmin wiejskich głosują niektóre miasta i miasteczka, a tam już rzecz inaczej wygląda.

Na tem posiedzenie przerwano do 4 popołudniu.

Po otwarciu popołudniowych obrad p. Laskowski imieniem członków subkomitetu, należących do prawicy, oświadcza iż obstają przy żądaniu zbierania dat co do stopnia wykształcenia, jednak nie sprzeciwiają się prowadzeniu dyskusyi w sprawie kuryi miast, mimo niedostateczności dat przez nas dotąd posiadanych.

P. Starzyński odnośnie do życzenia rano wyrażonego aby dla łatwiejszego zebrania dat o wykształceniu wybrać kilka miast jako typowe proponuje, aby wybrano ich 6 mianowicie: 2 ze siedzibą sądów obwodowych, dwa powiatowe, a 2 ze siedzibą sądów powiatowych; zawsze jedno ze wschodniej Galicyi, jedno ze zachodniej; prócz tego należy zebrać odnośne daty dla obu naszych głównych miast: Lwowa i Krakowa.

P. Witos żąda, aby nie zbierano dalej żadnych dat o stopniu wykształcenia i wyraża obawę, że domagając się tak rozlicznych materyałów statystycznych, nigdy ze sprawą nie będziemy gotowi.

P. Tertil wyraża przekonanie, że daty dziś nam przedłożone zupełnie wystarczają.

P. Eks. Stadnicki zaznacza że nikt sprawy nie przewleka, godzimy się bowiem na dalsze prowadzenie dyskusyi.

Przewodniczący na żądanie p. Witosa poddaje pod głosowanie wniosek skreślenia pytania 9, odnoszącego się do stopnia wykształcenia. Za skreśleniem głosowało tylko 6

członków, a zatem wniosek ten upadł.

P.Tertil przypomina, że są nawet większe miasta, mające przedmieścia o charakterze czysto rolniczym, tam liczbowy stosunek intelligencyi będzie zupełnie inny, niż w miastach nie mających takich przedmieść. Przy wyborze typowych miejscowości należy to uwzględnić, wątpi zatem czy po dwa typy z każdéj grupy wystarczy.

Dr.Kasznica prosi,aby sprawę wyboru typów i dokładnego oznaczenia ich liczby jemu pozostawić, albowiem sprawa ta na posiedzeniu bez wglądnięcia w odnośne dane,nie da się korzystnie załatwić.

P.Wasung podnosi życzenie już kilkakrotnie wyrażone, aby co do kuryi gmin wiejskich odnośnych danych nie zbierać.

Przewodniczący p.Leo zauważa, że rzecz ta da się załatwić ku obopólnemu zadowoleniu, wybierając z grupy mniejszych miast większą liczbę typów, one bowiem przeważnie głosują w kuryi gmin wiejskich. Ta propozycya znalazła ogólne uznanie wśród członków subkomitetu.

Przewodniczący zauważa, że musimy obecnie rozstrzygnąć wątpliwości,podniesione na rannem posiedzeniu,odnoszące się do pytania 12.

P.Laskowski oświadcza imieniem członków subkomitetu należących do prawicy,że podstawą ugrupowania mają być podatki realne, wymienić jednak należy sumy podatku osobisto- dochodowego. Subkomitet przychylił się do tego żądania.

Dr.Kasznica zapytuje odnośnie do pytania 4. czy podział wyborców ma być przeprowadzony tylko podług wyznania chrześcijańskiego i izraelickiego, czy też i oba obrządki mają być uwzględnione? W tym ostatnim wypadku czy nie możnaby się ograniczyć do opracowania kilku typowych miast?

P.Korol oświadcza, że sprawa ta jest doniosłej

wagi, podział podług obrządków pominiętym być nie może,ani też wybór typowych miejscowości nie może wystarczyć. Rusini muszą wiedzieć czy i o ile mają podstawę do żądania zastępstwa w kuryi miejskiej, a zresztą chodzi tu tylko o Galicyę wschodnią, co pracę bardzo ułatwia.

P. Starzyński przyłącza się do wywodów p.Korola, że obrządków pominąć nie można, ani też typami zadowolnić się.

Przewodniczący proponuje, aby przy zbieraniu tych dat ograniczyć się do miast, mających wyżej 10.000 mieszkańców.

P.Starzyński uważa tę granicę za zbyt wysoką.

P.Tertil proponuje obniżenie jej do 7.000.

Przewodniczący p.Leo zauważa,że na wcielenie pewnego miasta do kuryi miejskiej,wpływać musi nie tylko liczba mieszkańców , ale i siła podatkowa. Daty w mowie będące zebrać należy przedewszystkiem dla miast, tworzących pierwszych 34 okręgów w ordynacyi wyborczejdla Rady państwa i dla następnych kilkanaście miast, które podług liczby waludnienia i siły podatkowej po nich następują. Propozycyę tę jednomyślnie przyjęto.

Przewodniczący zapowiada, że przedmiotem następnego posiedzenia będzie dalsza dyskusya o kuryi miast.

P.Adam zapytuje, czy jako zastępca p.Głąbińskiego ma prawo brać udział w obradach subkomitetu?

Wyrażono zgodne zapatrywanie, że prawa przewodniczącego Komisyi przywiązane są tylko do jego osoby.P.Adam choć jest zastępcą p.Głąbińskiego jako członka Komisyi ma tylko te same prawa co każdy inny zastępca członka Komisyi.

P.Witos żąda odniesienia się do przewodniczącego Komisyi z prośbą o jej zwołanie.Wniosek ten upadł,głosowa-

ło za nim tylko trzech.

P.Urbański żąda, aby zaproszenia doręczano najpóź - niej na 7 dni przed posiedzeniem.

Przewodniczący oświadcza, iż materyały statystyczne będą rozsyłane najpóźniej na 8 dni przed posiedzeniem, a wobec trudności, na które napotyka zbieranie dat o kuryi większej posiadłości, po ukończeniu dyskusyi nad kuryą miejską, przejdziemy do kuryi gmin wiejskich,odkładając na poźniej kuryę większej posiadłości.-

Na tem posiedzenie zamknięte.

Podpisano Sekretarz Paygert.-

P r o j e k t p r o t o k o ł u
z posiedzenia subkomitetu komisyi i reformy wyborczej
odbytego dnia 3. czerwca 1910.
/przedpołudniem/.

O b e c n i . Przewodniczący poseł Leo, członkowie subkomitetu : Eks. Hr. Stadnicki, Laskowski, Witos, Korol, Sobolewski Jaworski, Wereszczyński, Paygert; w zastępstwie nieobecnych członków posłowie: Makuch, Wasung, i Tertil. Poseł Urbański usprawiedliwił swą nieobecność przez usta posła Laskowskiego, natomiast jego zastępca poseł Vivien i zastępca posła Starzyńskiego, poseł Wincenty Kraiński usprawiedliwili swą nieobecność telegraficznie.

Po odczytaniu i przyjęviu protokołu z poprzedniego posiedzenia , przewodniczący udziela głosu kierownikowi Biura statystycznego, Drowi Kasznicy, celem zdania sprawozdania z postępu prac od czasu ostatniego posiedzenia i objaśnienia tabel świeżo rozesłanych.-

Dr. Kasznica zaznacza, że dla zbadania liczby wyborców, posiadających średnie i wyższe wykształcenie, jeździł do 18. miast, które wybrał jako typowe, zbadał więc większą liczbę miast, niż mu to subkomitet polecił. Przedewszystkiem udawał się do Magistratów miejskich o udzielenie mu dotyczących danych, w niektórych miastach zbierał je sam bezpośrednio.-

Najgorzej powiodło się mu we Lwowie, gdzie uznano zbadanie tej kwestyi wprost za niewykonalne.- Chcąc uzyskać daty dla miasta Krakowa, udawał się listownie do szefa Prezydyum magistratu, otrzymał jednak odpowiedź nie wystarczającą. - Podług osobistego przekonania Dra Kasznicy, zbadanie sprawy w obu głównych miastach kraju naszego napotkać musi na trudności tak wiel-

kie , że należy je uważać za nie do przezwyciężenia.-

Przewodniczący prez. Leo objaśnia, że podział wyborców podług ordynacyi gminnej miasta Krakowa, daje nam pewne wskazówki o liczbie obywateli, posiadających średnie i wyższe wykształcenie.-

Dr. Kasznica podaje dalej, że są już w robocie tabele, mające za przedmiot podział wyborców kuryi gmin wiejskich wedle kół dla wyborów gminnych i opłacanych przez nich podatków bezpośrednich, tak, że materyały odnoszące się do tej kuryi będą do trzech tygodni zupełnie gotowe.-

Praca nad tabelami, odnoszącemi się do kuryi wielkiej posiadłości jest w toku, natrafia jednak na trudności, zwłaszcza odnośnie do pytania 12. kwestyonaryusza.-

Zbadanie liczby wyborców wiejskich, opłacających wyżej 100 koron tytułem podatków bespośrednich, teoretycznie pojedyńcze i łatwe, a w praktyce prawie niewykonalne: jeden i ten sam wyborca posiada często kilka arkuszy posiadłości, na niektórych przychodzi wspólnie z innymi, chcąc więc zbadać sumę podatku , opłacaną przez jednego, trzeba kombinować i kumolować, co wymagałoby pracy nie do przezwyciężenia dla zupełnie nielicznego i niewystarczającego personalu urzędników podatkowych.- Do tego dodać należy, że księgi gruntowe często nie są zgodne z arkuszami posiadłości, a te znowu nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi posiadania.-

Przewodniczący P.Leo z uznaniem podnosi gorliwą pracę Dra Kasznicy, której zawdzięczać należy, że materyały statystyczne , odnoszące się do kuryi miejskiej, z wyjątkiem jednej tabeli o liczbie inteligencyi, mamy już zupełnie gotowe, a i praca nad innemi jest już bardzo zawansowana.-

P.Wasung sądzi, że należałoby zwolnić biuro od opracowywania tabel, do których brak materyału.-

P. Jaworski zaznacza, że żądając dat, objętych

pytaniami od 12-14 kwestyonaryusza kierowaliśmy się chęcią zbadania o ile możnaby kuryę większych posiadłości zmodernizować, np. przez wypuszczenie warunku tabularności ; jest to jednak sprawa zbyt ważna, byśmy mogli o niej postanawiać na oślep, nie opierając się na dotyczących datach statystycznych; gdyby Sejm dla tej kuryi uchwalił jedną z granic podatkowych, określonych we wspomnianych pytaniach kwestyonaryusza, rząd tę rzecz przeprowadzić by musiał; nie widzi więc dostatecznego powodu, dlaczego by rząd nie mógł zrobić tego samego dziś.-

Należy w tej sprawie się odnieść do Eks. P.Namiestnika .-

Poseł Wereszczyński radzi ostateczną decyzyę odroczyć.-

P.Tertil mniema, że rozszerzenie kuryi większych posiadłości nie będzie obja-wem postępu, a raczej reakcyi .-

Przewodniczący P. Leo zaznacza, że wobec znanych błędów naszych ksiąg gruntowych, mające się zebrać daty nie będą obrazem rzeczywistości, a więc raczej zaniechać należy tej żmudnej i kosztownej pracy.-

P.Laskowski podnosi , że zebranie dat nawet bez kumulowania arkuszy posiadłości odnoszących się do tego samego wyborcy, miałoby pewne znaczenie, radzi w tej sprawie odnieść się do Eks. Namiestnika.-

P.Makuch w odpowiedzi na uwagi p.Jaworskiego zaznacza, że w razie uchwalenia podobnej ustawy przez sejm nie przedstawiałaby się rzecz tak, jak dziś wówczas bowiem wyborcy mający prawo głosować w tej kuryi, zgłaszaliby reklamacye i w ten właśnie sposób dowiadywalibyśmy się o liczbie uprawnionych.

P.Paygert stawia wniosek zamknięcia dyskusyi.-

Dr. Kasznica proponuje, aby zebrać na próbę daty w 2 lub 3 powiatach.-

Przystąpiono do głosowania.- Za wnioskiem p.Wereszczyńskiego odroczenia sprawy głosowało pięciu, a więc upadł za wnioskiem P. Wasunga zupełnego zaniechania dalszego zbierania dat w tym kierunku, głosowało pięciu, więc też i ten upadł.

Przewodniczący P. Leo otwiera dyskusyę nad propozycyą Dr. Kasznicy, próbnego zbierania dat.-

P. Tertil proponuje, aby zadowolnić się datami, zebranemi w owych dwóch powiatach i przyjąć je prowentowo, jako miarodajne dla wszystkich innych.-

Za tym wnioskiem oświadczyło się sześciu /: 6 :/ posłów, a więc uzyskał większość.-

Dr. Kasznica zauważa, że wykonywując polecenie sub komitetu zwrócił się Wydział krajowy do wszystkich innych Wydziałów krajowych z prośbą o przysłanie nowel do ordynacyi wyborczych.- Tylko trzy Wydziały krajowe uczyniły życzeniu temu zadość , inne odpowiedziały, że nie mają wolnych egzemplarzy.- Pan Dr. Kasznica zamierza sporządzić tabelę porównawczą, któraby zawierała wszystkie ważniejsze postanowienia krajowych ordynacyi wyborczych.-Pracę w tym kierunku już rozpoczęto.-

Przewodniczący P. Leo wyraża życzenie, aby tabelę tę wydrukowano i rozesłano wszystkim członkom sejmu, a owe materyały ustawodawcze, przysłane przez 3 Wydziały krajowe -- wszystkim członkom subkomitetu.-

Poseł Eks. Stadnicki, przywiązując wielkie znaczenie do dat o inteligencyi w mieście Lwowie, apeluje do przewodniczącego, iżby osobiście prosił prezydenta miasta Lwowa o ułatwienie tej akcyi.-

Przewodniczący Pan Leo przyrzeka zastosować się do tego życzenia, a co do tabeli porównawczej dla ordynacyi krajowych pragnie, aby była gotowa najdalej do dni 14.-

Dr. Kasznica zauważa, że nie jest to możebne, nie jest to bowiem rzecz łatwa, pracować nad tem może tylko je

den urzędnik i to ukończony prawnik.-

P.Wasung zapytuje p. Kasznicę , czy rozporządza dostateczną liczbą sił pomocniczych.-

Dr. Kasznica wyjaśnia, że Eks. Marszałek polecił mu przyjmować tylu pomocników, ilu tylko potrzeba, nie może on jednak liczby ich bez końca powiększać, może zajmować tylko tylu, ilu zkontrolować jes w stanie.-

W ostatnim czasie musiał nawet liczbę personalu zmniejszyć, a do opracowania tabeli porównawczej dla ustaw krajowych przydzielił mu Wydział krajowy jednego, z nadających się do tej pracy, urzędników konceptowych.-

Przewodniczący P. Leo otwiera dyskusyę nad sprawą kuryi miejskiej, dając przytem rzut oka na daty, zawarte w odnośnych tabelach, przez biuro nam przedłożnych.-

Pan Paygert, podnosząc gorliwość kierownika Biura statystycznego Dra Kasznicy, jego umiejętność i dar odpowiedniego zestawienia i ugrupowania cyfr statystycznych, zauważa, że przecież wolałby, aby praca postępowała nie w tak przyspieszonym tępie, a natomiast, aby nieco ściślejszą ; tam, gdzie nie mamy odpowiednich materyałów, z których daty do naszych celów czerpać możemy, raczej zaniechać by należało odpowiedzi na dotyczące pytania kwestyonaryusza, niż opierać je na kombinacyach, trochę dowolnych niezgodnych z zasadami ścisłej nauki.-

Na poparcie tych uwag przytacza mowca tabelę IV.a. która w zancznej części na takich kombinacyach polega, podaje ona cyfry żonatych i nieżonatych dla poszczególnych miast, wyprowadzając je z dowolnie przyjętego przecięcia, uzyskanego z dat dla miast Lwowa i Krakowa z jednej, z dla całego kraju z drugiej strony.-

Dalej przyjęto, że skład wyznaniowy i narodowościowy wyborców żonatych jest ten sam, jaki całej ludności, choć

statystyka dowodzi, że przymioty poszczególnych narodowości i zwyczaje wyznaniem uświęcone wywierają wpływ w wysokim stopniu na wcześniejsze, lub poźniejsze zawieranie małżeństw.-

Dalej ugrupowanie podług wieku, obliczono podług przeciętnych cyfr, choć tu indywidualne różnice mogą być bardzo znaczne; stosownie do tego, czy dotyczące miasto w szybszem lub powolniejszem tempie rozwija się.-

P. Jaworski podnosi, że każda statystyka podlega krytyce, Pan Paygert wytyka błędy nie wskazuje jednak na drogę którąby obrać należałoby, by im zapobiedz.-

P.Wereszczyński wspomina, że Biuro statystyczne dostarczyło nam takich dat, jakich dostarczyć mogło.-

P. Tertil podnosi, że cyfry przez Biuro podane nikogo w błąd zaprowadzić nie mogą, albowiem w uwagach poniżej tabel umieszczonych, wyjaśniono, w jaki sposób je uzyskano.-

Dr. Kasznica zauważa, że chcąc postępować wedle ściśle naukowej metody, jakiej domaga się P. Paygert, musianoby wiele pytań kwestyonaryusza zostawić bez odpowiedzi.-

P.Paygert w odpowiedzi na wszystkie poprzednie przemówienia podnosi, że nie każdy z posłów z naukową metodą statystyki jest obeznany, obawia się więc, że nie każdy zdawać sobie będzie ostatecznie z prawem z doniosłego znaczenia uwag, pod tabelami umieszczonych ; nie jeden przyjmować będzie cyfry w tabelach podanych bez krytycznego rozróżnienia, a gdy spostrzeże,tu i tam pewien błąd, mylnie lekceważyć sobie będzie wszystkie inne daty, choćby dobrze zebrane,wolałby więcej przezorności, zastrzega się jednak, że daleki jest od czynienia jakichkolwiek zarzutów i prosi, aby uwagi jego przyjąć tylko jakoradę tego który ze statystyką, naukowo prowadzoną, miał trochę do czynienia.-

Przewodniczący P. Leo odracza posiedzenie do czwartej po południu.-

Podpisano Paygert sekretarz.-

[illegible]

Dalej [illegible]

7. [illegible] Peggart [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

P. Peggart [illegible]

[illegible]

[illegible]

P r o j e k t p r o t o k o ł u

z posiedzenia subkomitetu reformy wyborczej
odbytego dnia 4.czerwca 1910.

Obecni: Przewodniczący p.Leo, Członkowie subkomitetu pp.Urbański, Ekso.Stadnicki, Wereszczyński, Jaworski, Laskowski, Sobolewski, Witos, Korol, Paygert; w zastępstwie nieobecnych członków: pp. Wasung, Makuch, Tertil.

Przewodniczący p.Leo otwiera posiedzenie.

P.Laskowski imieniem członków subkomitetu należących do prawicy sejmowej oświadcza, iż są oni za przyjęciem trzech podstaw dla wielokrotnego prawa głosowania ; pierwsza z nich: wyższe wykształcenie, pod którem należy rozumieć egzamin z ukończenia wyższych studyów czyto krajowych, austryackich wogóle, czy też zagranicznych; przez wyższe studya rozumiemy: uniwersyteckie, politechniczne lub wyższe fachowe jak n.p. akademię handlową, akademię weterynarską, ukończone studya farmaceutyczne i t.p. Dalej podstawą dla wielokrotnego prawa głosowania ma być przekroczony 40 rok życia; wreszcie ma mieć to prawo trzecia część liczby wyborców, opłacających podatek bezpośredni,mianowicie pierwsza trzecia część spisu zestawionego podług wysokości sum opłacanych podatków bezpośrednich, zaczynając wyborcy najwyżej opodatkowanego. Z powyższego wynika, że można mieć po czwórne prawo głosowania, jeden głos wspólny, czyli podstawowy i 3 oparte na podstawach wielokrotności.

Po tem oświadczeniu p.Laskowskiego poseł Leo oddaje mu przewodnictwo, sam bowiem musiał wziąć udział w posiedzeniu krajowej Komisyi przemysłowej.

Przewodniczący p.Laskowski otwiera dyskussyę nad podstawami pluralności.

Przeciw przemawiają p.p.Tertil i Wasung, za Urbański i Wereszczyński.

P.Laskowski, gdy nikt już głosu nie zabiera, poddaje pod głosowanie przyjęcie 40.roku życia za podstawę pluralności, co uchwalono sześcioma głosami.

P.Korol zapytuje, czy chodzi tu o pluralność dla wszystkich wyborców, czy tylko dla miejskich.

Przewodniczący wyjaśnia, że na razie jest tylko mowa o kuryi miejskiej a poddaje pod dyskusyę, następnie pod głosowanie przyjęcie za podstawę pluralności wyższego wykształcenia, co uchwalono znowu 6 głosami.

Przewodniczący p.Laskowski poddaje pod dyskusyę trzecią podstawę prawa pluralności, opartą na opłacaniu podatków.

P.Korol zaznacza, że projekt członków prawicy nie odpowiada zasadom sprawiedliwości, albowiem podług niego w jednych miejscowościach niższy podatek, w drugich dopiero znacznie wyższy będzie dawać prawo do drugiego głosu.

P.Wasung zaznacza, że nawet dzi-siejsza ordynacya jest sprawiedliwszą, bo w kuryi miejskiej jest oparta na stałym cenzusie.

P.Paygert podnosi, że p.Wasung myli się. Według dzisiejszej ordynacyi tylko ci wyborcy mają prawo głosowania którzy opłacają razem 2/3 sumy podatku przypisanej dotyczącej miejscowości, przez co cenzus jest nawet bardziej różnorodny niz nim być może przy obecnym naszym wniosku.

Przewodniczący p.Laskowski wobec wyczerpania dyskusyi poddaje pod głosowanie i tę trzecią zasadę pluralności, która zostaje uchwaloną, gdyż głosuje za nią 6 posłów.

W tem miejscu obejmuje znowu przewodnictwo p.Leo i poddaje pod dyskusyę sprawę okręgów wyborczych, przedewszystkiem przyłączenia wsi podmiejskich do kuryi miast.

P.Wasung oświadcza że posłowie ludowi nie będą sprzeciwiać się temu przyłączaniu o ile chodzi o gminy o typie miejskim, co do innych nie może złożyć żadnego oświadczenia, jest to sprawa bardzo ważna, łącząca się ściśle z zabezpieczeniem praw narodowych.

Przewodniczący p.Leo zaznacza,iż wchodzą tu w grę kwestye; jedna czysto przedmiotowa, zasadnicza, natury społecznej, czy obok okręgów czysto miejskich i wiejskich tworzyć należy okręgi mieszane, a druga to kwestya zabezpieczenia praw narodowych.

P.Wasung zaznacza,że niektóre miasteczka i mniejsze miasta pozostać mogą jak dotąd od kuryi gmin wiejskich.

Przewodniczący p.Leo przypomina, że ordynacya wyborcza do Rady państwa tworzy okręgi wyborcze złożone z wielkiej liczby miasteczek i małych miast.

P.Wasung oświadcza, że stronnictwo ludowe nie jest za tworzeniem rozległych okręgów.

P.Tertil zaznacza, że w dzisiejszem stadyum naszych obrad wystarczy skonstatowanie, że nie sprzeciwiamy się przyłączaniu gmin podmiejskich do miast; nie można jednak już teraz -mówić, że jesteśmy przeciwni wcielaniu małych i średnich miast do kuryi wiejskiej.

P.Wasung nie widzi powodu, abyśmy formalną uchwałę w tej sprawie powziąć mieli.

P.Tertil podziela to zapatrywanie p.Wasunga.

Przewodniczący p.Leo poddaje pod dyskusyę sprawę liczby mandatów i okręgów.

P.Korol oświadcza, że Rusini z całą stanowczością

sprzeciwić się muszą projektowi lewicy, ona bowiem na 200 mandatów daje Rusinom tylko 32; sprzeciwiać się muszą, aby przyjąć ją za podstawę obrad, choćby tylko dla kuryi miejskiej musiałoby to bowiem szkodliwie wpłynąć na całą konstrukcyę ordynacyi wyborczej. Sprawę liczby mandatów i okręgów musimy pozostawić na sam koniec.

P.Sobolewski proponuje aby wybrać Komisyę z 3 posłów miejskich, którąby się zastanowiła nad sprawą okręgów i liczby mandatów.

P.Wasung zaznacza, że cała trudność, w której obecnie się znajdujemy stąd pochodzi, że projekt prawicy trzyma się w ogólnikach, anie podaje konkretnych danych.

P.Jaworski zaznacza, że już jak to wczoraj podniósł przy oznaczeniu liczby okręgów i mandatów musimy iść od dołu, oznaczając przy dyskussyi nad każdą kuryą liczbę, mającą się jej przyznać. Co do geograficznej konstrukcyi okręgów, popiera wniosek p.Sobolewskiego przekazania tej sprawy osobnej Komisyi

P.Wasung apeluje do członków prawicy, by oświadczyli jasno ile mandatów dają kuryi miejskiej.

P.Wereszczyński zaznacza, że żądanie p.Wasunga nie jest słuszne.Żądanie reformy wyborczej nie od nas wyszło, nie można więc od nas w tej sprawie inicyatywy wymagać, raczej niech posłowie demokr. porzucą stanowisko nieprzejednane,stanowisko upierania się przy 4 przymiotnikowem prawie głosowania z czem utrzymać się nie mogą i niech szczerze powiedzą, jakie są ich rzeczywiste wymagania.

P.Tertil zarzuca, że prawica nie traktuje sprawy dość seryo, obracamy się w błędnem kole z winy prawicy, która nie chce z konkretnym liczbowym wnioskiem wystąpić.Zadowolniłby się, gdybyśmy uchwalili, że subkomitet jest za podniesieniem liczby mandatów miejskich, w stosunku do ogólnej liczby posłów.

Przewodniczący p.Leo myśl posła Tertila formołuje jako następujący wniosek: " Uznając, że obecna reprezentacya miast w sejmie w stosunku do reprezentacyi interesów innych grup społecznych nie jest odpowiednią. subkomitet uchwala, że w projekcie reformy wyborczej należy w odpowiedni sposób pomnożyć reprezentacyę miast w sejmie".

P.Urbański podnosi, że uchwalenie takiego wniosku sprzeciwia się punktowi VIII rezolucyi prawicy, należy przytem uwzględnić, że mamy tworzyć odrębną kuryę dla wielkiego handlu i przemysłu, która również interesa miast reprezentować będzie.

P.Korol oświadcza, że nie może zgodzić się na wniosek przewodniczącego, nie wiemy bowiem, które miasta należyć mają do kuryi miejskiej.

P.Witos uskarza się na trudności, z któremi walczyć musimy dziś przy obradach nad kuryą miejską, obawia się, że wyłonią się jeszcze większe przy kuryi gmin wiejskich i zaznacza, że jeżeliby stronnictwa zwłaszcza prawica nie dołożyły wszelkich starań do usunięcia tych trudności, stronnictwo ludowe nie mogłoby brać udziału w pracy.

Przewodniczący p.Leo na żądanie członków prawicy zarządza kilkuminutową przerwę.

Po ponownem otwarciu posiedzenia, oświadcza p. Laskowski, że członkowie prawicy za wnioskiem p.Lea głosować nie mogą, a stanowisko swoje nader umiarkowane już w poprzednich przemówieniach zaznaczyli.

Przewodniczący p.Leo zauważa, że chciałby, aby w bieżącym miesiącu subkomitet wywiązał się ze swego zadania o tyle, by uchwalił podstawy konstrukcyi dla wszystkich kuryi i mógł je już w lipcu pełnej Komisyi przedłożyć, na później pozostałaby tylko sprawa okręgów i liczba mandatów.

P.Makuch oświadcza się przeciw rezolucyi p.Lea zwłaszcza, że żądanie Rusinów, aby im przyznano 2 mandaty z kuryi miejskiej jest aż zanadto skromne i odnosi się tylko do dzisiejszej liczby mandatów.

Przewodniczący p.Leo zaznacza, że wniosek p.Sobolewskiego jest zawczesny, na razie pp.miejscy nie mogliby brać udziału w obradach tej komisyi, albowiem żądania swoje co do liczby okręgów i mandatów już we wniosku lewicy wyrazili.

Pp.Urbański i Paygert proszą pp.Lea i Tertila, aby wniosek swój cofnęli, a przynajmniej odroczyli, albowiem członkowie prawicy bez porozumienia się ze swoim klubem głosować za nim nie mogą.

Pp. Tertil i Leo oświadczają, że godzą się na odroczenie głosowania za tym wnioskiem, poczem przewodniczący p. Leo zamyka posiedzenie.-

Podpisano: Paygert sekretarz.

P.[illegible] oświadcza [illegible] polec- wskrzeszać, że [illegible] mandaty z [illegible] jest [illegible] się tylko do [illegible].

[illegible] p.Soba- [illegible] jest [illegible] się [illegible] w [illegible] swoje [illegible] już w [illegible] wyra- zili.

Pp. Urbański i Paygert proszą [illegible] i [illegible] wniosek swój cofnęli, a przynajmniej odroczyli, albowiem członkowie prawicy bez porozumienia się ze swoim klubem głosować za nim nie mogą.

Pp. Tertil i Lec oświadczyli, że [illegible] od [illegible] głosowania za tym wnioskiem, ponieważ [illegible] z [illegible] posiedzenia.-

[illegible]

P r o j e k t   p r o t o k o ł u
z posiedzenia subkomitetu reformy wyborczej
odbytego - dnia 22. czerwca 1910.-

Obecni : Przewodniczący p. Leo, Członkowie subkomitetu PP. Urbański, Wereszczyński, Jaworski, Laskowski, Sobolewski, Starzyński, Witos, Korol, Paygert; w zastępstwie nieobecnych członków PP. Hupka, Wasung, Makuch, Tertil, Sare, i referent statystyczny przydzielony subkomitetowi Dr. Kasznica, Eks. Stadnicki usprawiedliwił swą nieobecność przez usta P. Laskowskiego.-

Przewodniczący P. Leo otwiera posiedzenie i zapytuje czy ma kto z obecnych coś do zauważenia w sprawie rozesłanych projektów protokołów.-

Na żądanie p. Wasunga postanowiono na stronie 4 protokołu z 4. czerwca dopisać w pierwszym wierszu po słowach " Gmin wiejskich" słowa " Sprzeciwiamy się łączeniu większej liczby miasteczek z różnych powiatów politycznych w jeden okręg miejski"

Na żądanie P.Tertila postanowiono na tej samej stronie tego samego protokołu wykreślić wiersze 10, 11, i 12, a natomiast wpisać słowa: " oraz łączenie kilku małych miast w jeden okręg miejski " .-

Po tych dwóch zmianach przyjęto protokoły z ostatnich 3 posiedzeń subkomitetu.-

Dr. Kasznica objaśnia nowo przedłożone tabele.-

Przewodniczący P. Leo proponuje rozpoczęcie dyskusyi nad kuryą wielkiego przemysłu i handlu.-

P. Starzyński żąda traktowanie tej sprawy łącznie z kuryą miejską.-

P. Wasung zauważa, że sprawa kuryi wielkiego przemysłu i handlu dla niektórych członków subkomitetu jest rzeczą nową domaga się zatem informacyjnego traktowania.-

P. Starzyński szkicuje znaczenie takiej kuryi.-

P. Sare sprzeciwia się wprowadzeniu nowej kuryi, żąda natomiast powiększenia liczby mandatów dla izb przemysłowo-handlowych, chciałby, aby lwowska i krakowska miały po 3 posłów a brodzka 2.-

P. Starzyński zwraca ponownie uwagę na związek tej sprawy z kuryą miejską i stawia wniosek o odroczenie, aby najpierw ukończyć dyskusyę nad kuryą miejską.-

Wniosek powyższy uchwalono.-

W sprawie kuryi miejskiej przewodniczący udziela głosu p. Laskowskiemu.-

P.Laskowski przedstawia stanowisko klubu prawicy odnośnie do wniosków PP. Lea i Tertila i odczytuje następującą rezolucyę:

" K l u b Prawicy sejmowej podtrzymuje przedłożone przez się zasady reformy wyborczej, godzi się na pewne podwyższenie liczby posłów z miast z zastrzeżeniem aby ogólna cyfra członków sejmu nie przekraczała 170, ale pod warunkiem, wprowadzenia w miastach 2 kół wyborczych, albo podzielenia posłów miejskich/ na wybieranych przez rady miejskie i przez powszechne głosowanie z czterokrotną pluralnością.-

Przewodniczący P. Leo żąda od P. Laskowskiego sformułowania odpowiedniego wniosku.-

P. Laskowski czyniąc temu żądaniu zadość formułuje dyrektywę Prawicy jako wniosek.-

Przewodniczący P.Leo konstatuje, że wniosek ten nietylko ogranicza liczbę posłów sejmowych, ale i zawiera wytyczną dla konstrukcyi ordynacyi wyborczej zwłaszcza dla miast sprzeczne z powziętemi już uchwałami, tak iż wymaga on ich reasumcyi.-

Przewodniczący P.Leo zapytuje, czy tych 9 nowych mandatów ma przypaść wyłącznie miastom.-?.

P. Starzyński wyjaśnia, że Prawica przewidywała zrazu stworzenie tylko 3 nowych mandatów, dodania dalszych 6 dla żywiołu miejskiego uzasadnia zmianę konstrukcyi już uchwalonej w subkomitecie.-

P.Tertil odrzuca wniosek Prawicy i żąda najmniej tyle mandatów miejskich ile ma większa posiadłość, a w szczególności sprzeciwia się dzieleniu wyborców miejskich.-

P. Wasung przemawia również przeciw rezolucyi prawicy, a zapowiada przytem, że posłowie ludowi domagać się będą zwiększenia liczby mandatów włościańskich w stosunku do ogólnej sumy posłów. -

P. Leo podaje do wiadomości, że klub Lewicy sejmowej żąda, aby liczba mandatów miejskich wynosiła co najmniej tyle, ilu posłów mieć będzie kurya większych posiadłości.-

P. Starzyński oświadcza, że oczekuje wniosków co do przedzielania owych 9 nowych mandatów, Prawica nie domaga się ich dla siebie.-

P. Urbański oświadcza, że Prawica sejmowa daje tych 9 mandatów dla miast i kuryi wielkiego przemysłu i handlu, a jeżeli subkomitet nie chce tworzyć takiej kuryi, przydzielone one zostaną wszystkim miastom , co tworzyć będzie wydatne pomnożenie.-

P. Korol zarzuca, że Prawica nie dała odpowiedź na jego żądanie przyznania Rusinom reprezentacyi w łonie kuryi miejskiej.- Dalej żąda silniejszego zastępstwa interesów włościańskich i sprzeciwia się znaczniejszemu powiększaniu liczby mandatów miejskich.-

P. Laskowski odpowiada, że klub Prawicy zajmował się zapowiedzianym przez P. Korola postulatem, sądzi jednak, że

on jako czysto postulat narodowy musi być osobno traktowany.-

Co do potrzeby reasumcyi podniesionej przez przewodniczącego stwierdza, że dyrektywa Prawicy wprowadza novum a tem samem reasumcya nie jest konieczną.-

P.Witos uważa dzielenie wyborców na koła za żądanie zupełnie reakcyjne i zapowiada na wypadek powiększenia cyfry mandatów miejskich analogiczne żądanie dla kuryi gmin wiejskich.-

P.Makuch sądzi, że Prawica przedłożeniem swego wniosku ma na celu zatamować postęp pracy subkomitetu.-

Ogólnej liczby posłów oznaczać nie możemy, jak długo nie został ustalony stosunek posłów polskich i ruskich.- Rusinom nie wiele na tem zależy jak Polacy między sobą rozdzielą swoje mandaty.-

Ze względu na postęp włościaństwa sądzi, że liczba posłów z kuryi wiejskiej powiększona być winna kosztem większej własności.-

Rusini domagać się muszą 10% wschodnio galicyjskich mandatów miejskich.- Co do krytyki rezolucyi Prawicy przyłącza się do wywodów P.P. Tertila, Wasunga i Korola.-

P.Urbański przypomina, że rezolucya Prawicy wywołaną została wnioskiem P.P.Tertila i Lea.-

P.Tertil nie może się oswoić z myślą wprowadzenia kuryi wielkiego przemysłu i handlu.-Sprzeciwia się wyborowi posłów przez Rady miejskie, wybór taki zależałby zupełnie od przypadku, protekcya odgrywałaby wielką rolę.-Myśli Prawicy sprzeciwiać się musi.-

P. Witos podnosi, że większa posiadłość ma zbyt dużą reprezentacyę.- Nie może godzić się ze zwrotem jaki nastąpił w obradach subkomitetu z winy klubu Prawicy sejmowej.-

W.Wasung zauważa, że posłowie ludowi głosować będą za wnioskiem PP.Lea i Tertila tylko w tej nadziei, że ma

stępnie posłowie miejscy poprą żądania posłów ludowych o powiększenie liczby posłów wiejskich.-

Przewodniczący P.Leo chce najprzód poddać pod głosowanie wniosek swój i P. Tertila.-

P. Starzyński sądzi, że najprzód powinien być poddany pod głosowanie wniosek Prawicy.-

P. Urbański wyraża przekonanie, że na wypadek gdyby upadł wniosek P.P. Lea i Tertila, posłowie miejscy głosować powinni za rezoluzyą Prawicy.-

P. Tertil domaga się, aby pierwsza część wniosku prawicy osbno została poddaną głosowaniu, a osobno druga zawierająca warunki.-

Przewodniczący P.Leo oświadcza, że najprzód podda pod głosowanie wniosek swój i P. Tertila, potem pierwszą część wniosku Prawicy, a w końcu drugą jego część .-

Za wnioskiem P.P. Lea i Tertila głosuje 5 posłów, a zatem wniosek ten upadł.-

P.Laskowski domaga się, żeby najprzód Przewodniczący poddał pod głosowanie drugą część rezolucyi Prawicy.-

Przewodniczący P. Leo poddaje pod głosowanie przedewszystkiem żądania Prawicy, aby ogólna ilość posłów nie przekraczała liczby 170 .- zaczem głosuje 7 posłów, przewodniczący derymuje przeciw temu żądaniu.-

Następnie poddaje Przewodniczący pod głosowanie drugą część wniosku zawierającą warunki, a względnie wytyczne dla konstrukcyi wyborów miejskich; okazuje się znowu równość głosów, a przewodniczący rozstrzyga przeciw .-

W końcu przewodniczący poddaje pod głosowanie pierwszą część rezoluzyi prawicy mówiącą o powiększeniu liczby mandatów miejskich.- Za nią głosuje 5 posłów, a więc tak -- wniosek PP. Lea i Tetila jak i żadna z części rezoluzyi Prawicy nie zdołały większości uzyskać.-

Przewodniczący P. Leo zarządza przerwę w obradach dla porozumienia się posłów miejskich, a gdy to nastąpiło prosi P. Laskowskiego, aby objął przewodnictwo, sam bowiem musi złożyć deklaracyę imieniem bliższych kolegów.-

P. Leo odczytuje następującą deklaracyę posłów z Lewicy sejmowej zasiadających w subkomitecie: " Wobec odrzucenia przez większość subkomitetu zasadniczego wniosku P.P. Lea i Tertila co do odpowiedniego powiększenia liczby posłów z miast; wobec dalej treści wniosku dotyczącego tej samej sprawy zgłoszonego przez P.Laskowskiego imieniem stronnictwa Prawicy, a czyniącego najskromniejsze nawet podwyższenie liczby posłów miejskich zależnem od warunków dla posłów demokratycznych do przyjęcia nie możliwych.-

Oświadczają członkowie subkomitetu należący do Lewicy sejmowej, że bez zasadniczego rozstrzygnięcia tej sprawy, przez pełną komisyę nie mogą w pracach subkomitetu brać dalej udziału, i dlatego żądają bezzwłocznego zwołania pełnej komisyi dla reformy wyborczej"

P. Wasung składa następujące oświadczenie: " Ze względu na to, że warunki pod którymi Prawica godziła się na powiększenie liczby posłów z miast, zawierały żądanie podzielenia posłów na 2 koła i wymagały czterokrotnej pluralności w kole powszechnego głosowania; ze względu na to, że przypuszczać musimy, iż te same wsteczne zasady zechce Prawica narzucać mniejszej własności, uważamy również, iż dalsze obrady subkomitetu przed rozstrzygnięciem przez pełną komisyę sprawy 2 kół wyborczych i czterokrotnej pluralności nie prowadzą do celu.-"

Przewodniczący P.Leo zamyka posiedzenie .-

Paygert

sekretarz.

Przewodniczący P. Leo zarządza przerwę w obradach dla porozumienia się pomiędzy stronami. A gdy to [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] przez P. Jaworskiego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] najskromniejsze [illegible] [illegible] [illegible] miejskich [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] przyjęcia się [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] by najlepiej, że bez [illegible] [illegible] [illegible] przez pełną Komisję nie mogę w [illegible] [illegible] [illegible] odsiebie, i dlatego [illegible] [illegible] zebrania pełnej Komisji [illegible] [illegible]"

3. Radny [illegible] występuje z oświadczeniem: "Ze względu na to, że warunki [illegible] [illegible] [illegible] się na [illegible] przez pełną [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pluralności nie [illegible] [illegible]."

Przewodniczący P. Leo zamyka posiedzenie. –

Podpisy

Sekretarz.

34
121

Ściśle poufne

Projekt protokołu

z posiedzenia Subkomitetu dla reformy wyborczej, odbytego 10/września 1910 r. o godzinie 4.00 popołudniu.

Obecni: Ci sami oraz p. Krairński.

Przewodn. zagaja dyskusyę nad reprezentacyą Izb handlowych a ewentualnie i Związków rękodzielniczych lub utworzeniem nowej kuryi wielkiego przemysłu i handlu. Reasumuje tok dyskusyi już dawniej (t.j. przy omawianiu kuryi miejskiej) przeprowadzonej.

P. Tertil radzi raczej pomnożyć liczbę mandatów Izb handlowych i dodać mandaty rękodzielnicze, zamiast tworzyć nową kuryę wielkiego przemysłu.

P. Laskowski przypomina, iż prawica już dnia 22. czerwca oznajmiła, iż wszelkie tego rodzaju mandaty uważa jako służące interesom żywiołów miejskich.

P. Stapiński podziela to zapatrywanie.

Przewodn. proponuje ogólnikową uchwałę tej treści, iż: zastępstwo interesów handlu i przemysłu ma znaleźć uwzględnienie przez odpowiednie uposażenie kuryi miast i Izb handlowych, a względnie Izb rękodzielniczych.

P. Urbański widzi w tak sformułowanym wniosku przekroczenie granic zasad projektu prawicy, który nie przewidywał uwzględnienia Izb rękodzielniczych i zastrzega się przeciwko temu, aby z uwzględnienia Izb rękodzielniczych miało wyniknąć dalsze pomnożenie liczby tej kategoryi

mandatów, które wszystkie zdaniem prawicy są mandatami miejskimi.

P. Jaworski powołując się na dzisiejsze oświadczenie p. Laskowskiego, zgadza się na wniosek ogólnikowy Przewodniczącego, gdyż nie interpretuje go jako powiększenie ogólnej cyfry, lecz jako odmienny rozkład mandatów w łonie kuryi miejskiej.

P. Sobolewski żąda rozłączenia wniosku i wyraźnego zaznaczenia, iż subkomitet oświadcza się przeciw osobnej kuryi wielkiego przemysłu.

P. Loewenstein odczytuje p. VII. zasad prawicy i wnosi, aby się zadowolić na razie zasadniczem zaznaczeniem, iż interes przemysłu ma znaleźć zastępstwo, ale nie specyalizować, w jakiej formie to zastępstwo ma być stworzonem.

Przewodn. zauważa, iż takie wyjście nie przesądza ani jego wnioskowi, ani dawniejszym wnioskom p. Sarego, tak, że wnioski te będą mogły stanąć w swoim czasie na porządku dziennym. Wniosek Dr. Loewensteina, oparty na p. VII. zasad prawicy ma znaczenie odraczające i w tem znaczeniu poddaje go pod głosowanie.

Wniosek przyjęto. —

P. Sobolewski wnosi utworzenie kuryj zawodowych, a w szczególności kuryi lekarskiej.

Odrzucono. —

Przewodn. zagaja dyskusyę w sprawie liczby posłów.

P. Stapiński proponuje 161. wybieralnych posłów.

P. Laskowski przypomina, iż prawica godząc się na zasadnicze powiększenie liczby mandatów miejskich, postawiła za warunek, iż ogólna cyfra wraz z wirylistami nie powinna przekroczyć 170.

Przewodn. przypomina, iż zdaniem lewicy liczba mandatów miejskich ma się równać co najmniej liczbie mandatów wielkiej własności.

P. Eksc. Stadnicki wnosi, aby - ze względu na brak pełnomocnictw członków subkomitetu - wezwać kluby do ostatecznego porozumienia się co do ogólnej cyfry posłów, oraz co do liczbowego rozdziału mandatów między kurye i narodowości.

P. Stapiński sprzeciwia się zwłoce, twierdząc, iż członkowie subkomitetu mają już instrukcye. Imieniem swego stronnictwa żąda dla włościan polskich conajmniej liczby mandatów równej liczbie miast, a więc i liczbie większej własności.

P. Korol proponuje 158 posłów wybranych, a z tego 42% mandatów ruskich.

P. Stapiński uznaje, że sprawa rozdziału mandatów polskich i ruskich musi być przedmiotem porozumienia między klubami i dla tego przystępuje do wniosku p. Exc. Stadnickiego.

W głosowaniu wniosek ten przyjęto jednomyślnie.

P.P. Leo, Stapiński i Tertil wyrażają ponownie przekonanie, iż szybkie załatwienie reformy jest koniecznem, oraz, iż należy dołożyć wszelkich starań, aby Sejm uchwalił reformę w sesyi jesiennej.

Przewodn. konstatuje, że subkomitet dokonał zadania i apeluje do wszystkich stronnictw o przyspieszenie finalizacyi dzieła.

Na tem posiedzenie zamknięto.

Halban.

37
123

Protokół

Ściśle poufne

z posiedzenia Subkomitetu dla reformy wyborczej odbytego dnia 24 września 1916 r.

Obecni: przewodniczący prezydent dr. Leo; posłowie: Eks. Stadnicki, Jaworski, Sobolewski, Laskowski, Makuch, Stapiński, Witos, Wereszczyński, Paygert, Eks. Wodzicki, Lewicki.

Referent Biura statystycznego dr. Kasznica przedkłada zebrane materyały statystyczne odnoszące się do właścicieli tabularnych opłacających podatku gruntowego wyżej 50 K. Zaznacza, że odnośne daty dla właścicieli nietabularnych zebrać jest nadzwyczaj trudno, aby być w możności pewny, choćby przybliżony obraz przedstawić, przeprowadził osobiście ankietę w sześciu sądowych powiatach, a to: tarnopolskim, kołomyjskim, stryjskim, rzeszowskim, limanowskim i dąbrowskim. O rezultatach swych badań ustnie referuje.

Podstawą były dla niego księgi podatku gruntowego i osobiste zeznania kierowników urzędów podatkowych, egzekutorów podatkowych i innych osobistości ze stosunkami obeznanych.

Okazało się, że w powiecie sądowym dąbrowskim jest między 30 a 40 właścicieli rustykalnych opłacających podatku gruntowego wyżej 50 K, z tego dwa probostwa. W powiecie sądowym rzeszowskim podług księgi podatku gruntowego właścicieli tylko sześciu a prócz tego dwanaście probostw. W powiecie sądowym stryjskim ośmiu właścicieli a dziewięć probostw. W powiecie sądowym kołomyjskim 15 właścicieli a 19 probostw. W powiecie sądowym tarnopolskim 47 właścicieli.

Nad sprawozdaniem dra Kasznicy rozwiązała się dyskusya, przyczem odpowiadał on na postawione pytania. Następnie przewodniczący posiedzenie zamknął.

Pangert m. p.
sekretarz

Leo m. p.
przewodniczący

Protokół

posiedzenia Subkomitetu Komisji dla Reformy Wyborczej z dnia 18. listopada 1910 r.

Przewodniczący: P. Leo.
Obecni: P.P. Halban, Hupka, Jaworski, Laskowski, Makuch, Sobolewski, Stapiński, Staryński, Urbański.

Przewodniczący przedstawia konieczność porozumienia się co do dalszego postępowania, celem wykonania uchwały Sejmu.

P. Staryński wnosi odnieść się do komisji celem zaproponowania jej wyboru referenta.

P. Stapiński zauważa, iż prócz wyboru referenta potrzebnem jest ustalenie sposobu współdziałania komisji z Wydziałem Krajowym. W tym celu wnosi zwołanie komisji na d. 19 b. m.

Przyjęto i uchwalono i uchwalono zaproponować Komisji wybór referenta - poczem posiedzenie zakończono.

W zast. sekret.
Halban

Przewodniczący
Leo

Protokoł

z posiedzenia Subkomitetu
Komisyi reformy wyborczej
Dnia 14 kwietnia 1913 o godz.
4ej po południu.-

—.—

Obecni: Prezes Leo.
Referent Badeni.
Członkowie: Abrahamowicz, Stapiński, Cieński, Skrzyński, Rutowski, Korol, Makuch, Baudrowski.
Ze strony Rządu J.E. p. Namiestnik.
Radca dworu Kadyi.-

—.—

Przystąpiono do okręgów większej własności.
P. Cieński stawia wniosek zmniejszenia okręgów do l. 8. Co do większej własności proponuje zamiast 16-stu okręgów: 1) Lwów 9 posłów. 2) Tarnopol 8 posłów, 3) Przemyśl 4 posłów, 4) Stanisławów 6 posłów, 5) Sambor 6 posłów, 6) Rzeszów 4 posłów, 7) Tarnów 3 posłów, 8) Kraków 4 posłów.
Po dyskusyi w której brali udział: — Abrahamowicz, Rutowski, Namiestnik, zgodzono się na propozycyę P. Abrahamowicza odroczyć dyskusyę aż do zwołania komisyi parlamentarnej prawicy, którą zwoła na czwartek.-
Następnie przystąpiono do okręgów średniej własności.-
P. Namiestnik przedstawił projekt 8 okręgów.-
W dyskusyi brali udział PP. Abrahamowicz, Namiestnik, Cieński, Makuch, Badeni.-

.

Uchwalono przedłożony projekt z następującemi zmianami: —
W okręgu 22. Miejsce wyboru Sambor zamiast Drohobycza z dodaniem powiatów Stryj i Skole.- W okręgu 23 wykreślić Stryj, Skole, Żydaczów, do miejsce wyboru we Lwowie Dodać powiaty Brody, Radziechów, Kamionka, Żydaczów a zamiast miejsca wyboru w Sokalu przenieść go do Rawy i dodać do tego powiat Żółkiew.
Okręg 24 miejsce wyboru przenieść z Tarnopola do Brzeżan, wykreślić powiaty: Żółkiew, Radziechów, Kamionkę a dodać Rohatyn, wykreślić Tłumacz z miejsca wyboru w Buczaczu a dopisać Tłumacz do okręgu 25 miejsce wyboru Stanisławów.- Okręg 21 utworzono jeszcze jedno miejsce wyboru w Kołomyi przydzielając powiaty Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Tłumacz, Śniatyn, Kosów, Zaleszczyki, Borszczów. —
S. Cieński zgłosił załączony wniosek mniejszości dla 4-ch okręgów polskich.
Kurya średniej własności proponuje cztery okręgi: —
1) Kraków z 12 powiatami jeden okręg jeden poseł —
2) Tarnów z 16 powiatami dwa okręgi jeden poseł.—
3) Lwów z 24 powiatami jeden okręg trzech posłów proporcyonalnie wybieranych —
4) Stryj z 27 powiatami jeden okręg trzech posłów systemem proporcyonalnym wybierani.—
Przystąpiono do okręgów wyborczych kuryi miejskiej czerniowskiej.—

 351 128

Za podstawę dyskusyi przyjęto projekt referenta.–
W dyskusyi brali udział p. Rutowski, Głąbiński, Badeni, Makuch, Namiestnik, Abrahamowicz.–
Głosowanie i dyskusyę odroczono do dnia następnego, z powodu braku uzupełniających dat statystycznych.–
Przystąpiono do kuryi powszechnego głosowania.–
Za podstawę dyskusyi przyjęto przedłożony projekt referenta.–
W dyskusyi brali udział p.p. Rutowski, Stapiński, Badeni, Abrahamowicz, Makuch, Rutowski, Głąbiński, Cieński.–
Następnie o 7 3/4 odroczono dalszą dyskusyę do dnia następnego godz. 10½ r.

—— . ——

Posiedzenie subkomitetu dnia 15 kwietnia b. r. początek godz. 11 rano.

Obecni: Prezes Leo
Członkowie Badeni, Rutowski, Cieński, Skrzyński, Bandrowski, Korol, Makuch.–
Ze strony Rządu J. E. p. Namiestnik, Radca dworu Kadyi.–
Przystąpiono do okręgów wyborczych kuryi miejskiej cenzusowej polskiej. W dyskusyi biorą udział p.p. Rutowski, Cieński, Korol.–
Uchwalono okręgi: 1) Kraków 7 posłów, Podgórze 1 p. razem 8 posłów. 2) Tarnów 2 po. 3) Biała (ewentualnie z Lipnikiem) 1 poseł, 4) Nowy Sącz 1 poseł, 5) Bochnia z Wadowicami 1 poseł, 6) Rzeszów 1 poseł, 7) Jasło-Gorlice 1 poseł, 8) Sanok, Krosno, Korczyn 1 poseł, 9) Lwów 9 posłów. ——

10) Przemyśl 2 posłów, 11) Stanisławów (Knihininy) 2 posłów, 12) Drohobycz 1 pos., 13) Kołomyja 2 posłów, 14) Tarnopol Zagrobela 1 poseł, 15) Jarosław 1 poseł, 16) Sambor 1 poseł, 17) Stryj 1 poseł, 18) Brzeżany, Złoczów, Kossowa 1 poseł, 19) Brody, Brody stare 1 poseł, 20) Jaworów, Gródek, Żółkiew, Sokal 1 poseł. –

Przyjęto następnie okręgi miejskie ruskie a to: 1) Lwów – Złoczów 1 poseł, 2) Przemyśl, Jarosław, Sambor, Drohobycz 1 poseł, 3) Stanisławów (Knihininy ewentualnie), Kołomyja, Stryj 1 poseł, 4) Tarnopol z Zagrobelą, Brzeżany, Kossowa, Brody, Brody Stare 1 poseł, 5) Jaworów, Gródek, Żółkiew, Sokal 1 poseł.

Uchwalono kuryę powszechną polską. I. Lwów 2 posłów, II. Kraków – Podgórze 2 pos. III. Biała (Lipnik) Wadowice, Wieliczka, Bochnia, Tarnów, Nowy Sącz 1 poseł, IV. Gorlice, Jasło, Sanok, Krosno, Korczyn, Rzeszów, Jarosław 1 poseł, V. Przemyśl, Sambor, Drohobycz 1 poseł. VI. Kołomyja, Stanisławów, Stryj ewentualnie Knihininy 1 poseł, VII. Brody, Stare Brody, Tarnopol z Zagrobelą, Złoczów, Brzeżany, Kossowa, Jaworów, Gródek, Żółkiew 1 poseł.

Okręgi wyborcze kuryi wiejskiej.

Za podstawę dyskusyi przyjęto projekt referenta. –

S. Cieński przedstawił projekt mniejszości na podstawie proporcyonalności, 2 mandatowe na zachodzie, 3 mandatowe na wschodzie. –

Na tem o godz. 1ej posiedzenie zakończono, następne naznaczono na godz. 4 tą po południu. –

Posiedzenie subkomitetu początek godzina 4 ta po południu. –

Obecni ci sami.—
Dalszy ciąg dyskusyi nad okręgami polskiemi kuryi gmin wiejskich.
S. Abrahamowicz stawia wniosek co do podziału okręgów kuryi wiejskiej w zachodniej i wschodniej części kraju a to: Subkomitet należałoby zaproponować Komisyi pełnej rozdział mandatów następujący. Dla zachodniej części kraju z powiatem Brzozowskim przeznacza się 32, zaś dla wschodniej 22 mandatów polskich wiejskich.—
W dyskusyi brali udział Korol, Rutowski, Cieński, Głąbiński.—
S. Makuch stawia wniosek co do okręgów 3ch powszechnych ruskich i proponuje. 1/ Lwów, Złoczów, Brody, Brody stare, Tarnopol z Zagrobelą.— 2/ Jaworów, Żółkiew, Sokal, Gródek, Przemyśl, Jarosław, Sanok. 3/ Drohobycz, Stryj, Stanisławów, Kołomyja, Brzeżany, Kosowa.—
Okręgi te zostały przyjęte.—
Na tem o 6½ zamknięto posiedzenie i następne wyznaczono na jutro godzinę 10½ rano.—

Posiedzenie Komisyi subkomitetu dla okręgów wyborczych dnia 16 kwietnia 1913 godzinę 4tej popoł.—

Obecni: Prezes Leo, referent Badeni. Członkowie: Skrzyński, Rutowski, Korol, Makuch, Stapiński, Cieński, Abrahamowicz, Głąbiński.—
Ze strony Rządu J. E. p. Namiestnik, Radca dworu Kadyi.—
Dyskusya toczy się dalej w sprawie okręgów wyborczych kuryi wiejskiej

W dyskusyi biorą udział Abrahamowicz, Karol, Stapiński, Namiestnik, Rutowski, Makuch, Cieński.-
Na tem o godz. 7ej posiedzenie zakończono naznaczając następne na jutro t.j. dzień 17 kwietnia.—

U S T A W A

z dnia ....

zmieniająca §§ 3,4,6,8,10,11,12,13,14,17,18,19,22,23,24,31,35,38,39, 40 statutu krajowego z dnia 26 lutego 1861 r.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art.I.

Paragrafy 3,4,6,8,10,11,12,13,14, 17,18,19,22,23,24,31,35,38,39 , 40 statutu krajowego z dnia 26 lutego 1861 tracą moc obowiązującą w dzisiejszem swojem brzmieniu i mają odtąd brzmieć,jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a/ trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego,dwóch biskupów przemyskich,biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego

W razie wakansu stolicy arcybiskupiej lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu krajowego,

b/ z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie,

c/ z rektorów i prorektorów wszystkich istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz szkoły politechnicznej lwowskiej,

d/ ze 177 wybranych posłów, a mianowicie:

I. z 44 posłów z klasy wyborczej wielkich posiadłości ziemskich,

II. z 36 posłów większych miast wymienionych w ordynacyi wyborczej, wybranych w sposób określony w § 17. tejże ordynacyi,

III. z 10 posłów tychże samych miast, wybranych w sposób określony w § 18 ordynacyi wyborczej,

IV. z 5 posłów z Izb handlowych i przemysłowych,

V. z 2 posłów ze Związków stowarzyszeń przemysłowych i rękodzielniczych we Lwowie i w Krakowie w myśl ustawy z 7. lutego 1907 Nr. 26 Dz. p. p.

VI. z 80 posłów gmin wiejskich

wraz z resztą miast i z miasteczkami.

§ 4.

/wedle drukowanego projektu/.

§ 6.

Czas trwania funkcyi Marszałka krajowego, jego zastępców oraz wybranych członków Sejmu krajowego /okres wyborczy sejmowy/ oznacza się na lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu tak, że okres wyborczy Sejmu krajowego kończy się w szóstą rocznicę jego pierwszego zebrania.

Marszałek krajowy ma pozostać w urzędzie aż do zamianowania nowego Marszałka.

Wybory posłów na Sejm krajowy nie mogą zostać przez wyborców odwołane.

Po upływie zwykłego okresu wyborczego sejmowego lub w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu rozpisuje się nowe wybory powszechne. W razie, gdyby w ciągu okresu wyborczego sejmowego poszczególni posłowie złożyli mandaty, zmarli lub stracili bierne prawo wyborcze /wybieralność/ albo też, gdyby ich wybory zostały przez Sejm krajowy unieważnione /§ 38 statutu krajowego/ rozpisuje się

w ich miejsce wybory uzupełniające na czas aż do końca bieżącego okresu wyborczego,względnie aż do rozwiązania Sejmu z wyjątkiem wypadków,w których dla posłów są już wybrani zastępcy.

Byli posłowie sejmowi mogą być napowrót wybrani.

Publiczni urzędnicy i funkcyonaryusze wybrani posłami na Sejm krajowy,nie potrzebują urlopu do wykonywania swego mandatu.

§ 8.

/wedle drukowanego projektu/.

§ 10.

/wedle drukowanego projektu/.

§ 11.

/wedle drukowanego projektu/.

§ 12.

/wedle projektowanego projektu/.

§ 13.

ustęp pierwszy: Dla każdego członka Wydziału wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

/Dalsze ustępy wedle drukowanego projektu/.

§ 14

wedle drukowanego projektu,dodająo

na końcu wyrazy: Wystąpienie ze Sejmu pociąga za sobą wystąpienie z Wydziału krajowego.

§ 17.

/wedle drukowanego projektu/.

§ 18.

Zakres działania Sejmu krajowego obejmuje współdziałanie w ustawodawstwie po myśli § 12.ustawy zasadniczej o Reprezentacyi Państwa w brzmieniu nadanem mu ustawą z 26.stycznia 1907.Dz.p.p.Nr.15,zatem rozciąga się na wszystkie sprawy,które nie odnoszą się do praw,obowiązków i interesów wspólnych wszystkim królestwom i krajom w Radzie Państwa reprezentowanym, a nie są wyraźnie w § 11.ustawy zasadniczej o reprezentacyi państwa zastrzeżone dla Rady Państwa.

Za sprawy krajowe uznaje się w szczególności:

I.Wszystkie zarządzenia w przedmiocie:

1.Kultury krajowej tj.wszystkich spraw,których przedmiotem jest produkcya rolnicza i leśna oraz uprawianie i używanie przeznaczonych dla niej obszarów kraju,jako to:leśnictwo, polowanie,rybołowstwo,chów bydła, ochrona pól,zarządzenia celem tępienia szkodników rolnych i leśnych,uży-

wanie wód,odprowadzanie ich i ochrona przed niemi,melioracya,zabudowanie potoków górskich,regulacya i wykupienie praw używania lasów i pastwisk. Należą dalej do spraw kultury krajowej wszelkie sprawy ustroju agrarnego,w szczególności:przepisy o wolnej podzielności gruntów lub o jej ograniczeniu,o włościach rentowych,szczególne przepisy o dzieleniu spadków dla posiadłości włościańskich i przepisy o operacyach agrarnych,jak również udział w urządzeniu kredytu rolniczego,udział w organizacyi zawodów rolniczego i leśnego tudzież w urządzeniu stosunków robotniczych i czeladzi w rolnictwie i leśnictwie,

2.publicznych budowli,których koszta pokrywane są z funduszów krajowych,

3 zakładów dobroczynnych,uposażonych z funduszów krajowych,

4.preliminarza i zamknięć rachunkowych krajowych,zarówno

a/ co do dochodów krajowych z zarządu majątku krajowego,z opodatkowania na cele krajowe i korzystania z kredytu kraju,jakoteż

b/ co do zwyczajnych i nadzwyczajnych wydatków krajowych,

5.spraw gminnych wraz z organizacyą i określeniem autonomicznego zakresu działania gmin wyższego rzędu

związków gminnych i powiatów.

II. Bliższe zarządzenia w granicach ustaw państwowych w przedmiocie:

1. spraw kościelnych i szkolnych,

2. dostarczania podwód, następnie zaopatrzenia i zakwaterowania wojska, wreszcie

III. Takie zarządzenia ustawodawcze w przedmiocie organizacyi państwowych władz administracyjnych, które zawarunkowane są przez kompetencyę ustawodawstwa krajowego do organizacyi samorządnych władz administracyjnych, a poruszają się w obrębie zarysów zastrzeżonych w § 11. lit. 1 ustawy zasadniczej o reprezentacyi państwa dla ustawodawstwa państwowego,

IV. Zarządzenia co do innych przedmiotów dotyczących dobrobytu, interesów lub potrzeb kraju, które zostaną przekazane reprezentacyi krajowej specyalnemi zarządzeniami.

W sprawach, które na mocy tego statutu krajowego i ustawy zasadniczej o reprezentacyi państwa z 21. grudnia 1867 Nr. 141 Dz. p. p. /z uwzględnieniem jej zmian dokonanych przez ustawę z 26 stycznia 1907 Dz. p. p. Nr. 15/ należą do zakresu działania ustawodawstwa krajowego, może ustawodawstwo krajowe wydawać także postanowienia z dziedziny ustawodawstwa sądowo-karnego, policyjno-karnego jako-

też prawno prywatnego,potrzebne do unormowania dotyczącego przedmiotu

V.Do zakresu działania Sejmu należy także uchwalenie regulaminu obrad sejmowych.-

§ 19.

/wedle drukowanego projektu/

§ 22

statutu krajowego miałby brzmieć:

Ustęp pierwszy bez zmiany

Ustęp drugi W tym celu ma Sejm prawo do nakładania i pobierania dodatków do bezpośrednich podatków rządowych aż do wysokości 10% samoistnie, a wyżej 10% za cesarskiem zatwierdzeniem.Do nałożenia innych krajowych dodatków,opłat i podatków potrzeba ustawy krajowej.-

§ 23

wedle drukowanego projektu, o ile nie zostanie odrzucony,ale musiałby otrzymać cyfrę porządkową 22 a

§ 24 /recte 23/

/wedle drukowanego projektu/

§ 26.

/ wedle drukowanego projektu,o ile nie zostanie odrzucony,ale musiałby otrzymać cyfrę porządkową 24 a/.

§ 33./recte 31/

Wydział krajowy bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów sejmowych,zdaje sprawę Sejmowi i stawia odpowiednie wnioski .O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm sam.

§ 37 /recte 31/.

/Wedle drukowanego projektu,dodając w ustępie 6/ po słowach:"dwóch trzecich części głosów",słowa:"przy zwykłym komplecie".-

§ 40 /recte 38/.

Wedle drukowanego projektu z zaznaczeniem,iż od chwili,w której ruski rektor i prorektor wejdą do Sejmu,cyfra 154 powinna być podniesioną przynajmniej na 155,a raczej na 156.-

Proponowany nowy § 44
/recte 42/
w miejsce dawnego 42 odpada.-

Proponowany § 45 /recte 43/
w miejsce dawnego 43 odpada.-

Art.II.

Ustawa niniejsza w chodzi w życie równocześnie z ustawą wprowadzającą nową ordynacyę wyborczą do Sejmu krajowego galicyjskiego.

155
140

Art.III.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.-

~~§ 12~~

Projekt statutu

Uchwalony na posiedzeniu subkomitetu

29 i 30 Grudnia 1911 i 7 Stycznia 1912.

U S T A W A

z dnia ....

zmieniająca §§ 3,4,6,8,10,11,12,13,14, 17,18,19,22,23,31,35,38,42 statutu krajowego z dnia 26.lutego 1861 r.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art.1.

Paragrafy 3,4,6,8,10,11,12,13,14, 17,18,19,22,23,31,35,38,42 statutu krajowego z dnia 26.lutego 1861 tracą moc obowiązującą w dzisiejszem swojem brzmieniu i mają odtąd brzmieć, jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a/ trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego.

W razie wakansu stolicy arcybiskupiej lub biskupiej jest administrator

dyceczyi członkiem Sejmu krajowego,

b/ z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie,

c/ z rektorów i prorektorów wszystkich istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz szkoły politechnicznej lwowskiej,

d/ ze 177 wybranych posłów, a mianowicie:

I. z 44 posłów z klasy wyborczej wielkich posiadłości ziemskich,

II.z 36 posłów większych miast wymienionych w ordynacyi wyborczej, wybranych w sposób określony w § 17.tejże ordynacyi,

III.z 10 posłów tychże samych miast wybranych w sposób określony w § 18. ordynacyi wyborczej,

IV.z 5 posłów z Izb handlowych i przemysłowych,

V. z 2 posłów ze Związków stowarzyszeń przemysłowych i rękodzielniczych we Lwowie i w Krakowie w myśl ustawy z 7.lutego 1907, Nr.26 Dz.p.p.,

VI.z 80 posłów gmin wiejskich wraz z resztą miast i z miasteczkami.

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla

kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego pierwszego i drugiego zastępcę.-

§ 6.

Czas trwania funkcyi Marszałka krajowego, jego zastępców oraz wybranych członków Sejmu krajowego / okres wyborczy sejmowy / oznacza się na lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu tak, że okres wyborczy Sejmu krajowego kończy się w szóstą rocznicę jego pierwszego zebrania.

Marszałek krajowy ma pozostać w urzędzie aż do zamianowania nowego Marszałka.-

Mandat poselski nie może być przez wyborców odwołany.

Po upływie zwykłego okresu wyborczego sejmowego lub w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu rozpisuje się nowe wybory powszechne. W razie,gdyby w ciągu okresu wyborczego sejmowego poszczególni posłowie złożyli mandaty, zmarli lub stracili bierne prawo wyborcze / wybieralność / albo też, gdyby ich wybory zostały przez Sejm krajowy unieważnione+/ / § 31 statutu krajowego / rozpisuje się w ich miejsce wybory uzupełniające na czas aż do koń-

+/ Uwaga:
Na przedstawienie komisarza rządowego uchwalono, w al.4/ tego paragrafu

wstawić ustęp odpowiadający postanowieniu § 9 regulaminu / utrata mandatu /. Ustalenie brzmienia tego dodać się mającego postanowienia odroczono na później.

ca bieżącego okresu wyborczego, względnie aż do rozwiązania Sejmu z wyjątkiem wypadków, w których dla posłów są już wybrani zastępcy.

Byli posłowie sejmowi mogą być napowrót wybrani.

Publiczni urzędnicy i funkcyonaryusze wybrani posłami na Sejm krajowy, nie potrzebują urlopu do wykonywania swego mandatu.

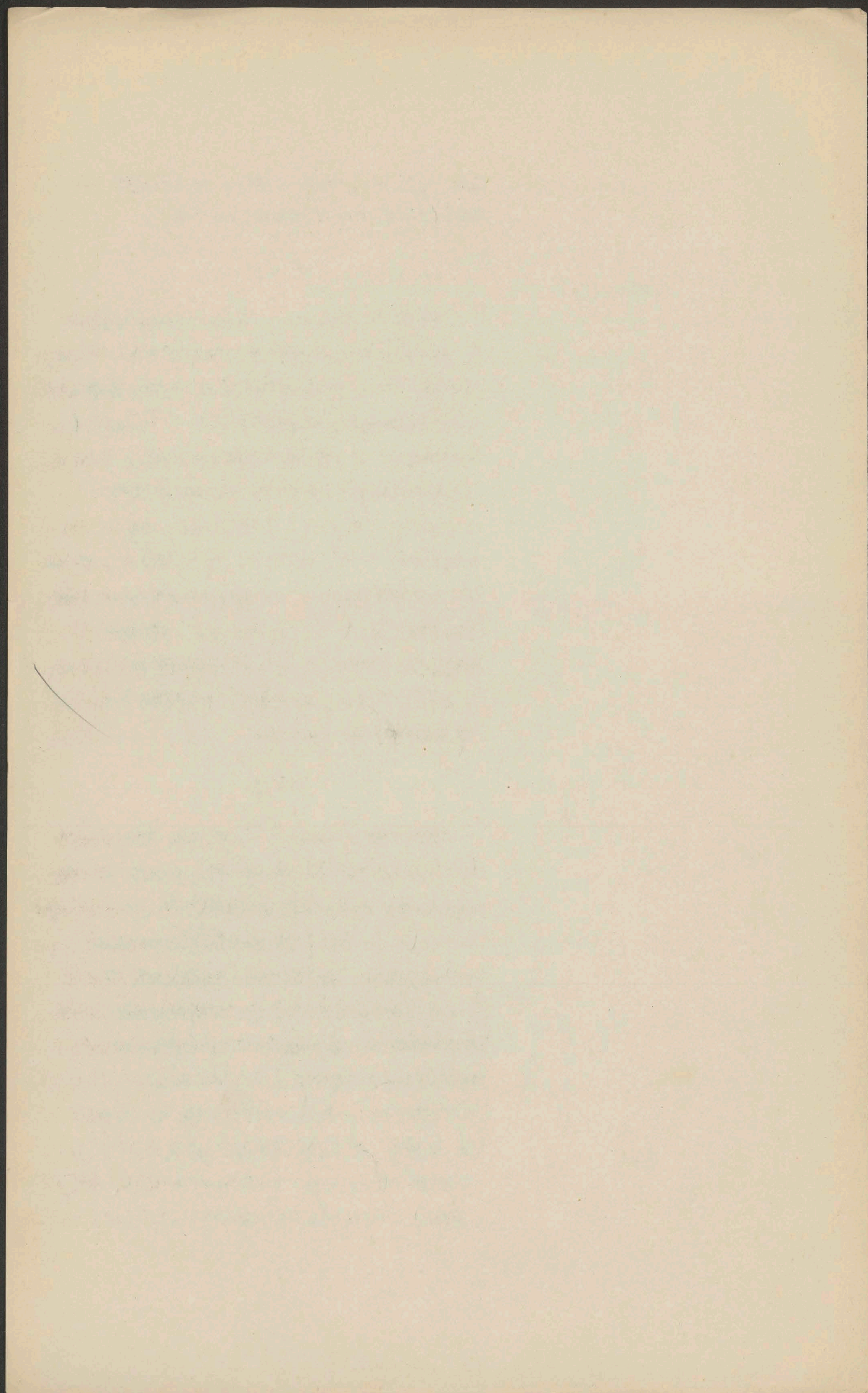
§ 8.

Sejm krajowy zwoływanym bywa przez Cesarza zazwyczaj raz na rok i zbiera się, o ile Cesarz inaczej nie postanowi w krajowem stołecznem mieście Lwowie. W razie potrzeby może jednak być zwoływanym i częściej.

§ 10.

Marszałek krajowy zagaja Sejm zwołany przez Cesarza, przewodniczy na jego posiedzeniach i kieruje rozprawami; odracza lub zamyka Sejm wskutek cesarskiego polecenia, a może także zamknąć Sejm wskutek wyczerpania spraw przedłożonych mu do załatwienia.

Cesarz rozwiązuje Sejm po upływie zwykłego okresu wyborczego; może go jednak rozwiązać każdego czasu także i podczas trwania tego okresu, zarządza-

jąc tak w jednym jak i w drugim razie równocześnie nowe wybory.

§ 11.

Wydział krajowy jako zarządzający i wykonawczy organ reprezentacyi kraju składa się, pod przewodnictwem Marszałka krajowego, z ośmiu / 8 / członków, wybranych z grona reprezentacyi kraju.

Marszałek krajowy mianuje dwóch członków Wydziału krajowego swymi zastępcami w kierowaniu Wydziałem krajowym przez czas , w którym sam doznaje przeszkody w urzędowaniu. Marszałek krajowy oznacza też porządek kolejny, w jakim obaj zastępcy sprawować mają czynności zastępcze.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie obrani przez klasę wyborczą wielkich posiadłości ziemskich / § 3,d.I /, jednego posłowie obrani przez klasę wyborczą większych miast i Izb handlowych i przemysłowych oraz Związków stowarzyszeń przemysłowych i rękodzielniczych / § 3,d II,III,IV,V /, jednego posłowie obrani przez klasę wyborczą gmin wiejskich / § 3,d VI /, z wyłączeniem posłów narodowości ruskiej; jednego wreszcie wybierają wszyscy posło-

wie wybrani, należący do narodowości ruskiej. Dalszych czterech członków Wydziału krajowego wybiera całe zgromadzenie sejmowe, łącznie z wirylistami.

Wybieralnymi na członków Wydziału krajowego są wszyscy wybrani posłowie sejmowi; pomiędzy wybranymi przez całe zgromadzenie sejmowe członkami Wydziału krajowego musi się znajdować jeden członek narodowości ruskiej.

jako wybrani vide § 12

Każdy taki wybór przychodzi do skutku bezwzględną większością głosów osób głosujących.

Jeżeli przy pierwszem i przy drugiem oddawaniu głosów nie uzyska się bezwzględnej większości, natenczas należy przedsięwziąć ściślejszy wybór pomiędzy temi dwiema osobami, które przy drugiem oddawaniu głosów otrzymały największą ich ilość.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

Dla każdego członka Wydziału krajowego wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje lub też dozna trwającej dłuższy czas przeszkody w prowadzeniu spraw wydziałowych, natenczas wstępuje w jego miejsce zastępca wybran dla zastępowania tegoż członka Wydziału

Gdyby jednakże zastępca właściwy członka Wydziału krajowego, wybranego przez całe zgromadzenie sejmowe, nie mógł objąć zastępstwa z powodów wyż przytoczonych, natenczas może zająć jego miejsce którykolwiek inny zastępca, wybrany przez całe zgromadzenie sejmow

Jeżeli Sejm jest zebrany, natenczas

przedsiębierze się nowy wybór w miejsce członka Wydziału, którego stale brakuje.-

§ 14.

Okres trwania funkcyi członków Wydziału krajowego i zastępców równa się okresowi trwania Sejmu, który ich wybrał. Trwa on jednakowoż i po upływie okresu wyborczego sejmowego, jakoteż w razie rozwiązania Sejmu, tak długo, dopokąd z łona Sejmu nie zostanie wybrany nowy Wydział krajowy. Wystąpienie ze Sejmu pociąga za sobą wystąpienie z Wydziału krajowego.

§ 17.

Projekty do ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenia rządowe, jako przedłożenia Wydziału krajowego lub jako samoistne wnioski poselskie.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba zgody Sejmu ~~sejmowej~~ i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, odrzuconych przez Sejm lub takich, co do których jeszcze w czasie tej samej sesyi, na której je uchwalono, nastąpiła odmowa sankcyi cesarskiej, nie mogą być przedkładane powtórnie na tej samej sesyi.-

§ 18.

Zakres działania Sejmu krajowego obejmuje współdziałanie w ustawodawstwi po myśli § 12. ustawy zasadniczej o Reprezentacyi Państwa w brzmieniu nadanem mu ustawą z 26.stycznia 1907,Dz.p.p. Nr. 15, zatem rozciąga się na wszystkie sprawy , które nie odnoszą się do praw, obowiązków i interesów wspólnych wszystkim królestwom i krajom w Radzie Państwa reprezentowanym, a nie są wyraźnie w § 11. ustawy zasadniczej o reprezentacyi Państwa zastrzeżone dla Rady Państwa

Za sprawy krajowe uznaje się w szczególności:

1.Wszystkie zarządzenia w przedmiocie:

1.Kultury krajowej tj.wszystkich spraw, których przedmiotem jest produkcya rolnicza i leśna oraz uprawianie i używanie przeznaczonych dla niej obszarów kraju, jako to: leśnictwo, polowanie, rybołostwo, chów bydła, ochrona pól, zarządzenia celem tępienia szkodników rolnych i leśnych, używanie wód, odprowadzanie ich i ochrona przed niemi, melioracya, zabudowanie potoków górskich, regulacya i wykupienie praw używania lasów i pastwisk. Należą dalej do spraw kultury krajowej wszelkie

AVI 138 150

sprawy ustroju agrarnego, w szczególności przepisy o wolnej podzielności gruntów lub o jej ograniczeniu, o włościach rentowych, szczególne przepisy o dzieleniu spadków dla posiadłości włościańskich i przepisy o operacyach agrarnych , jak również udział w urządzeniu kredytu rolniczego, udział w organizacyi zawodów rolniczego i leśnego tudzież w urządzeniu stosunków robotniczych i czeladzi w rolnictwie i leśnictwie;

2. publicznych budowli, których koszta pokrywane są z funduszów krajowych;

3. zakładów dobroczynnych, uposażonych z funduszów krajowych;

4. preliminarza i zamknięć rachunkowych krajowych, zarówno

a/ co do dochodów krajowych z zarządu majątku krajowego, z opodatkowania na cele krajowe i korzystania z kredytu kraju, jakoteż

b/ co do zwyczajnych i nadzwyczajnych wydatków krajowych;

5. spraw gminnych wraz z organizacyą i określeniem autonomicznego zakresu działania gmin wyższego rzędu związków gminnych i powiatów.

II. Bliższe zarządzenia w granicach ustaw państwowych w przedmiocie:

1.spraw kościelnych i szkolnych;

2. dostarczania podwód, następnie zaopatrzenia i zakwaterowania wojska; wreszcie

III. Takie zarządzenia ustawodawcze w przedmiocie organizacyi państwowych władz administracyjnych, które zawarunkowane są przez kompetencyę ustawodawstwa krajowego do organizacyi samorządnych władz administracyjnych , a poruszają się w obrębie zarysów zastrzeżonych w § 11,lit.l ustawy zasadniczej o reprezentacyi Państwa dla ustawodawstwa państwowego;

IV.Zarządzenia co do innych przedmiotów dotyczących dobrobytu, interesów lub potrzeb kraju, które zostaną przekazane reprezentacyi krajowej specyalnemi zarządzeniami.

W sprawach, które na mocy tego statutu krajowego i ustawy zasadniczej o reprezentacyi Państwa z 21.grudnia 1867, Nr. 141 Dz.p.p. / z uwzględnieniem jej zmian dokonanych przez ustawę z 26.stycznia 1907, Dz.p.p.Nr. 15 / należą do zakresu działania ustawodawstwa krajowego, może ustawodawstwo krajowe wydawać także postanowienia z dziedziny ustawodawstwa sądowo-karnego, policyjno-karnego jakoteż prawno-prywatnego,potrzebne do unormowania dotyczącego przedmiotu.

V. Do zakresu działania Sejmu należy

także uchwalenie regulaminu obrad sejmowych.-

§ 19.

Sejm jest powołany:

1. do obradowania i stawiania wniosków:

a/ w przedmiocie obwieszczonych powszechnych ustaw i urządzeń ze względu na ich szczególne oddziaływanie na dobro kraju; i

b/ w sprawie wydania powszechnych ustaw i zarządzeń , których wymagają potrzeby i dobrobyt kraju;

2.Do czynienia propozycyi we wszystkich przedmiotach,co do których wzywa rząd jego rady lub zapytuje o zdanie.

§ 22.

Sejm obraduje i uchwala w sprawie dostarczenia środków, potrzebnych dla spełnienia jego działalności w zakresie celów krajowych, dla utrzymania majątku krajowego , funduszów i zakładów krajowych, o ile dochody zakładowego majątku krajowego okazują się niewystarczające.

W tym celu ma Sejm prawo do nakładania i pobierania dodatków do bezpośrednich podatków rządowych aż do wysokości 10 % samoistnie, a wyżej 10 % za cesarskiem zatwierdzeniem.Do nałożenia innych kra-

jowych dodatków, opłat i podatków potrzeba ustawy krajowej.-

§ 23.+/

+/ Uwaga:
Postanowiono sprecyzowanie tego paragrafu zastrzec na później, równocześnie jednak przyjęto następujące zasady: 1/W razie wcielenia obszarów dworskich do związku gminy musi się obszarom dworskim pozostawić możność wykonania policyi miejscowej na obszarze dworskim. 2/ Zasada zastępstwa interesów musi pozostać podstawą instytucyi reprezentacyi powiatowej.-

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i stawia odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm sam.

§ 35.

Poszczególne sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a/ albo jako przedłożenia rządowe, wnoszone przez rząd na ręce Marszałka krajowego;

b/ albo jako przedłożenia Wydziału krajowego lub specyalnej komisyi, wybranej przez Sejm krajowy z własnego grona bądźto podczas bieżącej sesyi, bądź też na jednej z poprzednich sesyi tego samego okresu sejmowego, z poleceniem wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy.Uchwała sejmowa ustanawiająca taką komisyę,której działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesyę sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie, a polecenie wypracowania wspomnianego projektu musi jej być wyraźnie udzielone.

Komisya taobraduje jedynie podczas posiedzeń Sejmu krajowego; zamknięcie więc lub odroczenie sesyi sejmowej zawiesza jej czynności, o ile już ukończone nie zostały, aż do ponownego otwarcia sesyi sejmowej w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego otwarcia sesyi zbiera się komisya ponownie i , jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisyi należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.-

Do utworzenia stałej komisyi ,która-

by miała obradować nad pewnym przedmiotem także i w czasie odroczenia lub zamknięcia sesyi sejmowej w obrębie tego samego okresu wyborczego potrzeba osobnej ustawy krajowej.

Z upływem okresu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność tak komisyi specyalnych jak i stałych, chociażby nie ukończyły swych prac;

c/ albo jako wnioski poszczególnych członków Sejmu.

Wnioski samoistne poszczególnych członków Sejmu, nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia rządowego lub wydziałowego, składane bywają pisemnie do laski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określony jest regulaminem sejmowym.

Marszałek krajowy ma wykluczyć z pod obrad wnioski, dotyczące przedmiotów nie należą-cych do Sejmu ani na mocy jego własnej kompetencyi ani na mocy § 19 statutu krajowego.

§ 38.

Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebną jest obecność przynajmniej absolutnej większości wszystkich członków Sejmu, a do ważności powziętej uchwały bezwzględna większość głosów

obecnych członków Sejmu. W razie równości głosów uważa się poddany pod głosowanie wniosek za odrzucony.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu krajowego /§ 3 stat.kraj./, potrzebną jest obecność conajmniej 154 względnie z chwilą , w której rektor i prorektor ruskiego Uniwersytetu wejdą do Sejmu 155 członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień §§ 11 do 14 statutu krajowego / skład i sposób wyboru członków Wydziału krajowego /, tudzież § 23 statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej 3/4 części członków Sejmu krajowego , a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany innych postanowień statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej 130 członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

§ 42.

Wydział krajowy ma rozstrząsać i za-

załatwiać przekazane sobie czynności w obradach kollegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej pięciu członków Wydziału krajowego. Marszałek krajowy ma prawo i obowiązek powstrzymać wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uważa ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom i ma przedłożyć sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięnia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie równocześnie z ustawą wprowadzającą nową ordynacyę wyborczą do Sejmu krajowego galicyjskiego.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

~~220~~ 159

1/II 1913. przedstawione komisji i przyjmowane na niej bez głosowania

ZASADY REFORMY WYBORCZEJ.

I.

Sejm składa się z następujących członków:

a/. trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, z prezesa Akademii umiejętności w Krakowie, z rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz Szkoły politechnicznej /: czterech Rusinów : / 13 / 4

b/. Z 213 wybranych posłów, a mianowicie:

1/. z 45 posłów wielkiej posiadłości tabularnej wybranych jak dotychczas, z tych jeden Rusin; 1

2/. z 8 posłów średniej posiadłości ziemskiej opłacającej 100 K lub więcej podatku gruntowego a ~~niezaliczonej~~ nienależącej do ~~wielkiej własności tabularnej~~ większej posiadłości ziemskiej, z tych połowa Rusinów; 4

3/. z 43 posłów z większych miast wybranych jak dotychczas, z tych 4 Rusinów; 4-6

4/. z 12 posłów tychże miast wybranych na zasadzie powszechnego równego głosowania, z tych 3 Rusinów; 3-4

5/. z 5 posłów Izb handlowych i przemysłowych;

6/. z 2 posłów Izby rękodzielniczych

7/. z 98 posłów gmin wiejskich wraz z resztą miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego głosowania z jednokrotną pluralnością głosów podatkową dotychczas w tej kuryi uprawnionych, z tych 44 Rusinów. 44-49

60 - 68

II.

W tych okręgach kuryi miast cenzusowej i powszechnej oraz kuryi Izb handlowych, które wybierać będą dwóch posłów, zapewnioną będzie reprezentacya mniejszości.-

Mandaty ruskie w kuryach większej i średniej posiadłości oraz miast, zabezpieczone będą przez wydzielenie wyborców

./.

ruskich na podstawie ostatniego spisu ludności i zaliczenie ich do osobnych okręgów wyborczych.

III.

W kuryi gmin wiejskich w powiatach zachodnich oraz w powiecie brzozowskim utworzone będą okręgi jednomandatowe.-Wyborcy ruscy z tych powiatów wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności i zaliczeni do osobnego okręgu wyborczego ruskiego jednomandatowego.

Z tych powiatów politycznych ewentualnie sądowych wschodnich, w których liczba ludności polskiej według ostatniego spisu ludności wynosi 35%,utworzone będą okręgi dwumandatowe, w których mandat większości liczyć się będzie jako ruski, zaś mandat mniejszości jako polski.- Zarówno mandat ruski jakoteż mandat polski mają być zabezpieczone a głosowanie ma być najwyżej dwukrotne.

Reszta powiatów wschodnich ma tworzyć okręgi jednomandatowe ruskie. Wyborcy polscy z powiatów tych wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności i zaliczeni do osobnych okręgów wyborczych polskich jednomandatowych.-

Liczba mandatów polskich przypadających na zachodnie i wschodnie powiaty rozdzieloną będzie według liczby ludności polskiej, która na podstawie ostatniego spisu ludności zamieszkuje powiaty zachodnie względnie powiaty wschodnie.-

IV.

Głosowanie w kuryi gmin wiejskich będzie się odbywać w każdej gminie oddzielnie z wyjątkiem gmin niżej 500 mieszkańców, które do gmin sąsiednich przyłączone być mogą.-

V.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla kierownictwa Sejmu marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, jednego Polaka, a jednego Rusina.-

VI.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem marszałka z siedmiu członków wybranych z grona reprezentacyi kraju, jednego wybierają posłowie wielkiej posiadłości tabularnej i średniej własności ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz Izb rękodzielniczych, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej.- Dwóch członków wybierają wszyscy posłowie polscy, łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy.-

Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.-

VII.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego swymi zastępcami w kierowaniu Wydziałem krajowym przez czas, w którym doznaje sam przeszkody w urzędowaniu, jednego Polaka a jednego Rusina. Marszałek oznacza też porządek kolejny, w jakim obaj zastępcy sprawować mają czynności zastępcze.-

VIII.

Do statutu krajowego mają wejść następujące postanowienia:

A/.

Gdyby obszary dworskie istniejące na zasadzie ustaw z dnia 12. sierpnia 1866 i z dnia 21. marca 1888 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas ma być oparte to złączenie na następujących zasadach:

1/. Złączone ze związkiem gminnym obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra ~~lub~~ majątku gminnego, natomiast nie mogą być pociągane do pokrywania wydatków, wynikłych lub połączonych z zarządem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra ~~albo~~ majątku gminnego. Również nie mogą być obszary dworskie, złączone ze związkiem gminnym, pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed tem złączeniem.-

./.

2/. Złączone ze związkiem gminnym dworskie obszary kontrybuować mają do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12.sierpnia 1866, a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich bezpośrednich państwowych podatków w gminie opłacanych.-

3/. Każdemu dotychczasowemu obszarowi dworskiemu ma być pozostawionem na jego żądanie wykonywanie policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego, wskutek czego obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80% t.j. o 20% mniej aniżeli by opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawione.-

4/. Reprezentantowi obszaru dworskiego przysługuje głos wirylny w reprezentacyi gminnej.

5/. Nałożenie dodatków gminnych ściśle administracyjnych /:a więc tych, do których ad 2/ obszar dworski ma kontrybuować :/ponad 20% musi mieć zatwierdzenie reprezentacyi powiatowej.-

6/. Połączenie obszarów dworskich z gminami miejskiemi lub miasteczkowemi może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.-

B/.

Podstawą ustroju reprezentacyi powiatowej, o ile ona istnieć będzie, jest system reprezentacyi interesów, ~~w formie~~ określonej przez ustawę krajową z dnia 12.sierpnia 1866, ~~tak~~ co do rodzaju i ilości grup zawodowych, mających składać reprezentacyę powiatową i wzajemnego liczbowego do siebie stosunku reprezentantów poszczególnych grup, jak co do czynnego prawa wyborczego, na którem reprezentacye powiatowe mają się opierać.-

IX.

Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebną jest obecność przynajmniej absolutnej większości wszystkich członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały bezwzględna większość głosów obecnych członków Sejmu.-

./.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu krajowego /: § 3 statutu:/ potrzebną jest obecność conajmniej 163 członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej dwóch trzecich części głosów obecnych członków Sejmu.-

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej trzech czwartych części członków Sejmu krajowego a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej dwóch trzecich części głosów obecnych członków Sejmu.-

X.

[illegible]

[illegible]

Mšć. 27. II. 1913

ZASADY REFORMY WYBORCZEJ.

I.

Sejm składa się z następujących członków:

a/. trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa Krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, z Prezesa Akademii umiejętności w Krakowie, z Rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz Szkoły politechnicznej, /: 4 Rusinów:/.

b/. z 215 wybranych posłów a mianowicie:

1/. z 45 posłów wielkiej posiadłości ziemskiej, wybranych jak dotychczas, z tych jeden Rusin.

2/. z 8 posłów średniej posiadłości ziemskiej, opłacającej 100 koron lub więcej podatku gruntowego, a nie należącej do klasy wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej, z tych połowa Rusinów.

3/. z 44 posłów większych miast wybranych jak dotychczas, z tych 5 Rusinów.

4/. z 12 posłów tychże miast, wybranych na zasadzie powszechnego równego głosowania, z tych 3 Rusinów.

5/. z 5 posłów Izb handlowych i przemysłowych,

6/. z 2 posłów Izb rękodzielniczych,

7/. z 99 posłów gmin wiejskich wraz z resztą miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego głosowania z jednokrotną pluralnością głosów podatkową, dotychczas w tej kuryi uprawnionych, z tych 45 Rusinów.

II.

W tych okręgach kuryi cenzusowej miast, oraz kuryi Izb handlowych, na które przypada wybór dwóch lub więcej posłów, każdy wyborca głosować będzie na tylu posłów, ilu na okręg

./.

przypada. W okręgach kuryi miast powszechnej, które wybierać będą dwóch posłów t. j. we Lwowie i Krakowie zapewnioną będzie reprezentacya mniejszości.

Do kuryi cenzusowej i powszechnej miast oprócz miast dotychczas do nich należących, zaliczone będą jeszcze miasta .... oraz wsie podmiejskie Zagrobella i Knihyniny.

Mandaty ruskie w kuryach większej i średniej posiadłości ziemskiej, oraz w kuryach cenzusowej i powszechnej miast zabezpieczone będą przez wydzielenie wyborców ruskich na podstawie ostatniego spisu ludności i zaliczenie ich do osobnych jednomandatowych okręgów wyborczych z prawem reklamacyi.

III.

W kuryi gmin wiejskich w powiatach zachodnich oraz w powiecie brzozowskim, utworzone będą okręgi jednomandatowe. Wyborcy ruscy z tych powiatów wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności /: z prawem reklamacyi :/ i zaliczeni do osobnego okręgu wyborczego ruskiego jednomandatowego.

Z tych terytoryów wschodnich, w których liczba ludności polskiej wedle ostatniego spisu ludności wynosi 35 od sta, utworzone będą okręgi dwumandatowe, w których mandat większości liczyć się będzie jako ruski, zaś mandat mniejszości jako polski. Zarówno mandat ruski, jakoteż mandat polski mają być zabezpieczone a głosowanie ma być najwyżej dwukrotne.

Reszta powiatów wschodnich ma tworzyć okręgi jednomandatowe ruskie. Wyborcy polscy z powiatów tych wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności /: z prawem reklamacyi :/ i zaliczeni do osobnych okręgów wyborczych polskich jednomandatowych.

Liczba mandatów polskich przypadających na zachodnie i wschodnie powiaty rozdzieloną będzie wedle liczby ludności polskiej, która na podstawie ostatniego spisu ludności zamieszkuje powiaty zachodnie względnie powiaty wschodnie.

./.

IV.

Głosowanie w kuryi gmin wiejskich będzie się odbywać w każdej gminie oddzielnie z wyjątkiem gmin niżej 500 mieszkańców, które do gmin sąsiednich przyłączone być mogą.

W gminach, w których wyborcy należą do różnych okręgów narodowych, wyborcy reprezentujący ludność liczącą mniej niż 500 mieszkańców, mogą być przyłączeni do gmin sąsiednich tegoż okręgu wyborczego.

V.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, jednego Polaka a jednego Rusina.

VI.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 8 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz rękodzielniczych, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej. Trzech członków wybierają wszyscy członkowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

IX

VI.

Wniosek ewentualny.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 7 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie z wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz Izb rękodzielniczych, jednego posłowie

./.

IV.

Głosowanie w kuryi gmin wiejskich będzie się odbywać w każdej gminie oddzielnie z wyjątkiem gmin niżej 500 mieszkańców, które do gmin sąsiednich przyłączone być mogą.

W gminach, w których wyborcy należą do różnych okręgów narodowych, wyborcy reprezentujący ludność liczącą mniej niż 500 mieszkańców, mogą być przyłączeni do gmin sąsiednich tegoż okręgu wyborczego.

V.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, jednego Polaka a jednego Rusina.

VI.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 8 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz rękodzielniczych, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej. Trzech członków wybierają wszyscy członkowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

Wniosek ewentualny.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 7 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie z wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz Izb rękodzielniczych, jednego posłowie

./.

z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej, dwóch członków wybierają wszyscy posłowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę. Marszałek ma prawo głosu a w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczy się Marszałek.

VII.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego, jednego Polaka a jednego Rusina swoimi zastępcami w Wydziale krajowym.

VIII.

Wszelkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, zaś członków komisyi przypadających na Rusinów, wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

W ten sam sposób dokonują się wybory do Instytucyi krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych Instytucyi.

IX.

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

X. /: Salva redactione:/

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw z dnia 12. sierpnia 1866 i z dnia 21. marca 1888 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1/. złączone ze związkiem gminnym Obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego a z majątku gminnego mają to prawo tylko o tyle, o ile majątek ten w całości lub częścio-

./.

wo służy wyłącznie dla celów administracyi gminy, nie zaś jako źródło dochodu. Natomiast nie mogą być pociągane do pokrywania wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być Obszary dworskie złączone ze związkiem gminnym pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2/.Złączone ze związkiem gminnym Obszary dworskie kontrybuować mają do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12.sierpnia 1866 tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw - o ile Obszar dworski w myśl ustawy na ten sam cel już bezpośrednio do świadczenia pociągnięty nie został - a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich bezpośrednich państwowych podatków opłacanych w gminie. Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, Obszar dworski nie jest zmuszony.

3/. Każdemu dotychczasowemu Obszarowi dworskiemu ma być pozostawionem na jego żądanie wykonywanie policyi miejscowej na terytoryum Obszaru dworskiego, wskutek czego Obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80% t. j. o 20% mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawionem.

4/. Reprezentantowi Obszaru dworskiego przysługuje głos wirylny w reprezentacyi gminnej jeżeli Obszar dworski opłaca przynajmniej 100 koron podatków realnych.

5/. Nałożenie dodatków gminnych na pokrycie wydatków do których w myśl punktu 2/. Obszar dworski ma kontrybuować ponad 20 %, musi mieć zatwierdzenie reprezentacyi powiatowej.

6/. Połączenie Obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

7/. Wcielenie Obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tyl-

./.

ko po myśli przepisów ustawy z 12. sierpnia 1866 Dz.u.kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z 21. marca 1888 Dz.u.kr. Nr.41.

XI.

Z pośród postanowień ustawy o reprezentacyi powiatowej zagwarantowanem będzie przez umieszczenie w statucie krajowym postanowienie następujące:

Podstawą ustroju reprezentacyi powiatowej jest system re-reprezentacyi interesów, w formie określonej przez ustawę krajową z dnia 12. sierpnia 1866, tak co do rodzaju i ilości grup zawodowych mających składać reprezentacyę powiatową i wzajemnego liczbowego do siebie stosunku reprezentantów poszczególnych grup, jak co do czynnego prawa wyborczego, na którem reprezentacye powiatowe mają się opierać.

XII.

Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebną jest obecność przynajmniej absolutnej większości wszystkich człobków Sejmu a do ważności powziętej uchwały bezwzględna większość głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu krajowego /: § 3 statutu:/ oraz postanowień zawartych w powyżej pod X/. potrzebną jest obecność conajmniej 186 członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej 3/4 części członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.-

ko po myśli przepisów ustawy z 12. sierpnia 1866 Dz.u.kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z 21. marca 1888 Dz.u.kr. Nr.41.

XI.

Z pośród postanowień ustawy o reprezentacyi powiatowej zagwarantowanem będzie przez umieszczenie w statucie krajowym postanowienie następujące:

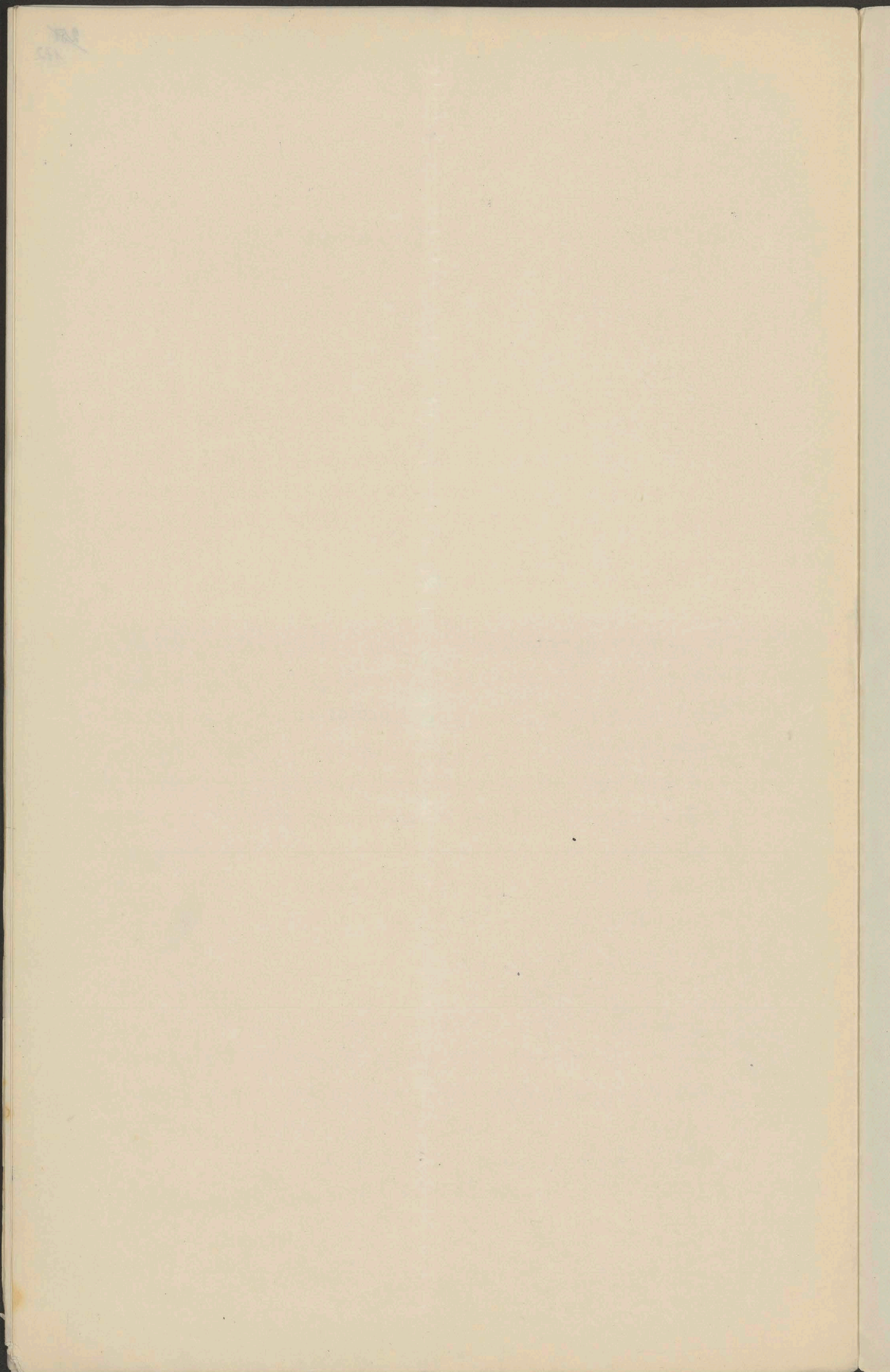
Podstawą ustroju reprezentacyi powiatowej jest system reprezentacyi interesów, w formie określonej przez ustawę krajową z dnia 12. sierpnia 1866, tak co do rodzaju i ilości grup zawodowych mających składać reprezentacyę powiatową i wzajemnego liczbowego do siebie stosunku reprezentantów poszczególnych grup, jak co do czynnego prawa wyborczego, na którem reprezentacye powiatowe mają się opierać.

XII.

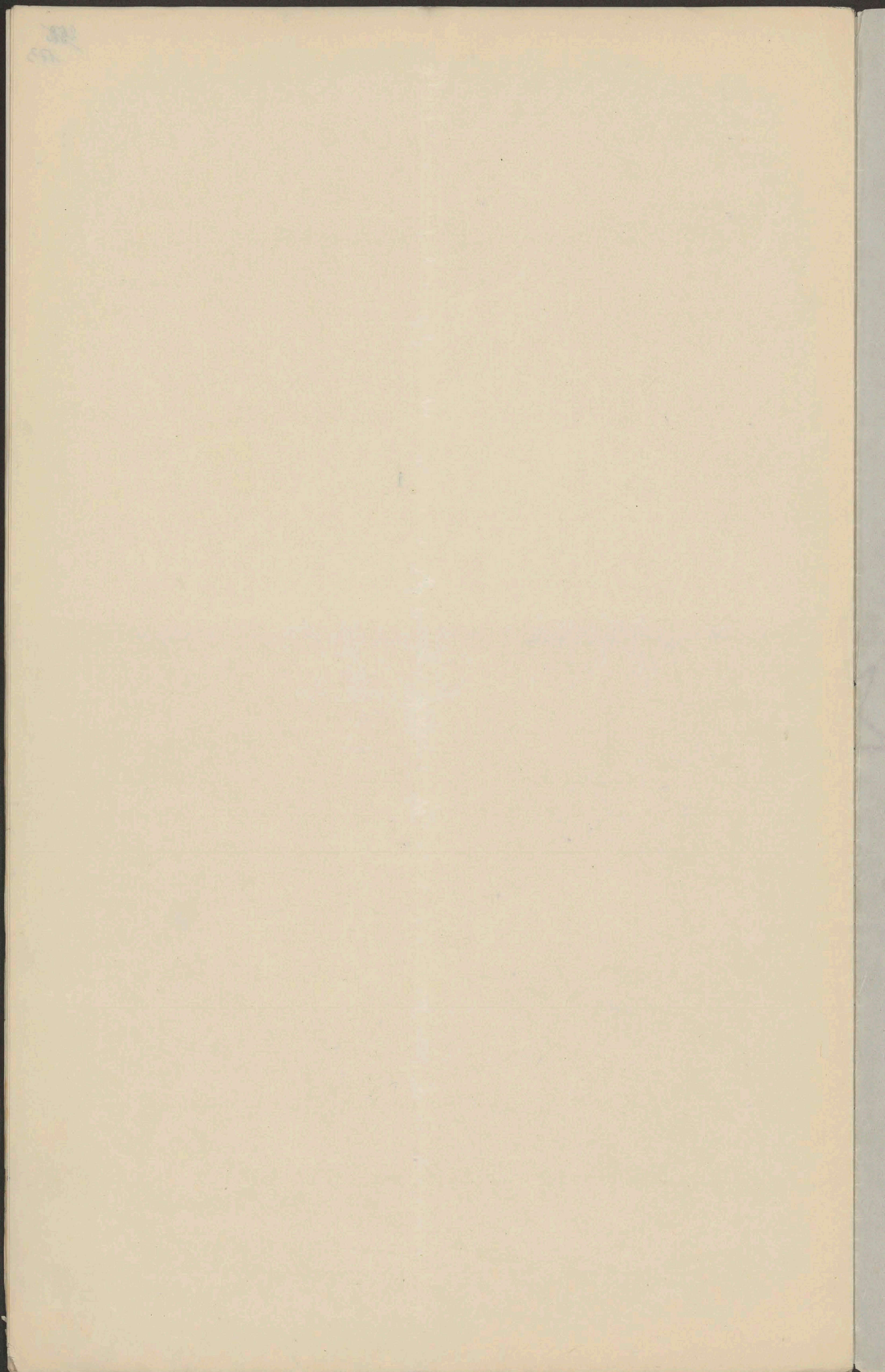
Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność przynajmniej absolutnej większości wszystkich członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały bezwzględna większość głosów obecnych członków Sejmu.

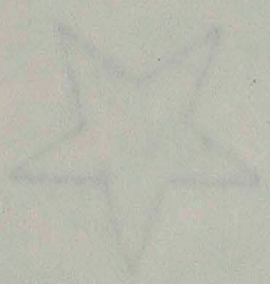
Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu krajowego /: § 3 statutu:/ oraz postanowień zawartych w powyżej pod X/. potrzebna jest obecność conajmniej 184 członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego potrzebna jest obecność conajmniej 3/4 części członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.-

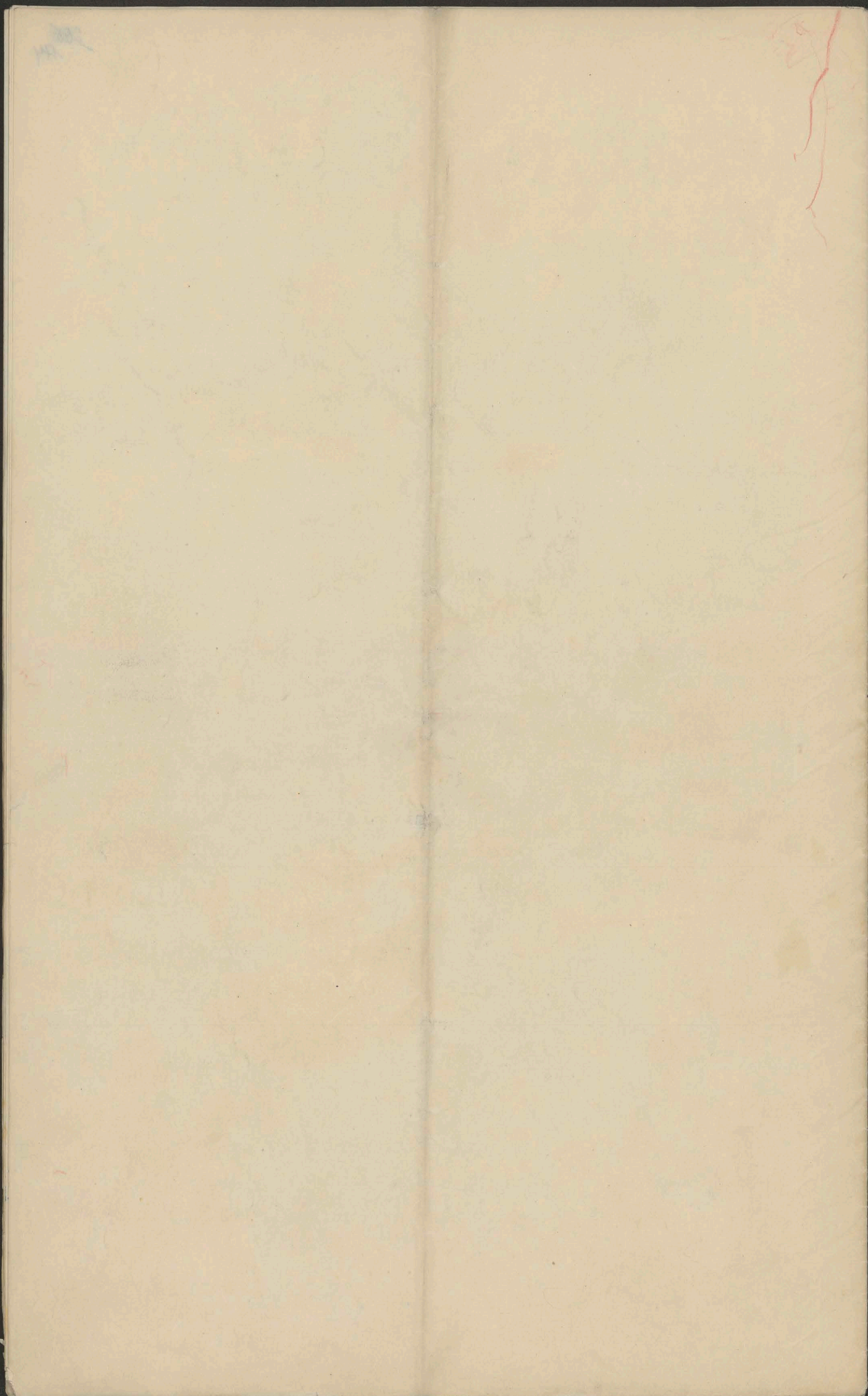

i

230
175

Z A S A D Y   R E F O R M Y   W Y B O R C Z E J.

I.

Sejm składa się z następujących członków:

a/. trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa Krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, z Prezesa Akademii umiejętności w Krakowie, z Rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz Szkoły politechnicznej, /: 4 Rusinów:/.

b/. z 213 wybranych posłów a mianowicie:

1/. z 45 posłów wielkiej posiadłości ziemskiej, wybranych jak dotychczas, z tych jeden Rusin.

2/. z 8 posłów średniej posiadłości ziemskiej, opłacającej 100 koron lub więcej podatku gruntowego, a nie należącej do klasy wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej, z tych połowa Rusinów.

3/. z 43 posłów większych miast wybranych jak dotychczas, z tych 4 Rusinów.

4/. z 12 posłów tychże miast, wybranych na zasadzie powszechnego równego głosowania, z tych 3 Rusinów.

5/. z 5 posłów Izb handlowych i przemysłowych,

6/. z 2 posłów Izb rękodzielniczych,

7/. z 98 posłów gmin wiejskich wraz z resztą miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego głosowania z jednokrotną pluralnością głosów podatkową, dotychczas w tej kuryi uprawnionych, z tych 44 Rusinów.

II.

W tych okręgach kuryi cenzusowej miast, oraz kuryi Izb handlowych, na które przypada wybór dwóch lub więcej posłów, każdy wyborca głosować będzie na tylu posłów, ilu na okręg

./.

7

231
176

przypada. W okręgach kuryi miast powszechnej, które wybierać będą dwóch posłów t. j. we Lwowie i Krakowie zapewnioną będzie reprezentacya mniejszości.

Do kuryi cenzusowej i powszechnej miast oprócz miast dotychczas do nich należących, zaliczone będą jeszcze miasta .... oraz wsie podmiejskie Zagrobella i Knihyniny.

Mandaty ruskie w kuryach większej i średniej posiadłości ziemskiej, oraz w kuryach cenzusowej i powszechnej miast zabezpieczone będą przez wydzielenie wyborców ruskich na podstawie ostatniego spisu ludności i zaliczenie ich do osobnych jednomandatowych okręgów wyborczych z prawem reklamacyi.

III.

W kuryi gmin wiejskich w powiatach zachodnich oraz w powiecie brzozowskim, utworzone będą okręgi jednomandatowe. Wyborcy ruscy z tych powiatów wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności /: z prawem reklamacyi :/ i zaliczeni do osobnego okręgu wyborczego ruskiego jednomandatowego.

Z tych terytoryów wschodnich, w których liczba ludności polskiej wedle ostatniego spisu ludności wynosi 35 od sta, utworzone będą okręgi dwumandatowe, w których mandat większości liczyć się będzie jako ruski, zaś mandat mniejszości jako polski. Zarówno mandat ruski, jakoteż mandat polski mają być zabezpieczone a głosowanie ma być najwyżej dwukrotne.

Reszta powiatów wschodnich ma tworzyć okręgi jednomandatowe ruskie. Wyborcy polscy z powiatów tych wydzieleni będą na podstawie ostatniego spisu ludności /: z prawem reklamacyi :/ i zaliczeni do osobnych okręgów wyborczych polskich jednomandatowych.

Liczba mandatów polskich przypadających na zachodnie i wschodnie powiaty rozdzieloną będzie wedle liczby ludności polskiej, która na podstawie ostatniego spisu ludności zamieszkuje powiaty zachodnie względnie powiaty wschodnie.

./.

IV.

Głosowanie w kuryi gmin wiejskich będzie się odbywać w każdej gminie oddzielnie z wyjątkiem gmin niżej 500 mieszkańców, które do gmin sąsiednich przyłączone być mogą.

W gminach, w których wyborcy należą do różnych okręgów narodowych, wyborcy reprezentujący ludność liczącą mniej niż 500 mieszkańców, mogą być przyłączeni do gmin sąsiednich tegoż okręgu wyborczego.

V.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, jednego Polaka a jednego Rusina.

VI.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 8 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz rękodzielniczych, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej. Trzech członków wybierają wszyscy członkowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

Wniosek ewentualny, (przyjęty przez Komisyę w skróceniu)

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 7 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie z wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz Izb rękodzielniczych, jednego posłowie

./.

8

IV.

Głosowanie w kuryi gmin wiejskich będzie się odbywać w każdej gminie oddzielnie z wyjątkiem gmin niżej 500 mieszkańców, które do gmin sąsiednich przyłączone być mogą.

W gminach, w których wyborcy należą do różnych okręgów narodowych, wyborcy reprezentujący ludność liczącą mniej niż 500 mieszkańców, mogą być przyłączeni do gmin sąsiednich tegoż okręgu wyborczego.

V.

Cesarz mianuje z grona Sejmu dla kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, jednego Polaka a jednego Rusina.

VI.

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 8 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz rękodzielniczych, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej. Trzech członków wybierają wszyscy członkowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę.

Wniosek ewentualny: [illegible]

Wydział krajowy składa się pod przewodnictwem Marszałka z 7 członków wybranych z grona reprezentacyi kraju. Jednego wybierają posłowie z wielkiej posiadłości ziemskiej i średniej posiadłości ziemskiej, jednego posłowie z miast, Izb handlowych i przemysłowych oraz Izb rękodzielniczych, jednego posłowie

./.

z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej, dwóch członków wybierają wszyscy posłowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę. Marszałek ma prawo głosu a w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczy się Marszałek.

VII.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego, jednego Polaka a jednego Rusina swoimi zastępcami w Wydziale krajowym.

VIII.

Wszelkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, zaś członków komisyi przypadających na Rusinów, wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

W ten sam sposób dokonują się wybory do Instytucyi krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych Instytucyi.

IX.

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

X. /: Salva redactione:/

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw z dnia 12. sierpnia 1866 i z dnia 21. marca 1888 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1/. złączone ze związkiem gminnym Obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego a z majątku gminnego mają to prawo tylko o tyle, o ile majątek ten w całości lub części-

./.

z gmin wiejskich narodowości polskiej, jednego posłowie z gmin wiejskich narodowości ruskiej, dwóch członków wybierają wszyscy posłowie polscy łącznie z wirylistami, jednego wszyscy posłowie i wiryliści ruscy. Dla każdego członka wybiera się w ten sam sposób i zastępcę. Marszałek ma prawo głosu a w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczy się Marszałek.

VII.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego, jednego Polaka a jednego Rusina swoimi zastępcami w Wydziale krajowym.

VIII.

Wszelkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, zaś członków komisyi przypadających na Rusinów, wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

W ten sam sposób dokonują się wybory do Instytucyi krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych Instytucyi.

IX.

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

X. /: Salva redactione:/

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw z dnia 12. sierpnia 1866 i z dnia 21. marca 1888 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1/. złączone ze związkiem gminnym Obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego a z majątku gminnego mają to prawo tylko o tyle, o ile majątek ten w całości lub częścio-

./.

wo służy wyłącznie dla celów administracyi gminy, nie zaś jako źródło dochodu. Natomiast nie mogą być pociągane do pokrywania wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być Obszary dworskie złączone ze związkiem gminnym pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2/.Złączone ze związkiem gminnym Obszary dworskie kontrybuować mają do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12.sierpnia 1866 tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw - o ile Obszar dworski w myśl ustawy na ten sam cel już bezpośrednio do świadczenia pociągnięty nie został - a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich bezpośrednich państwowych podatków opłacanych w gminie. Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, Obszar dworski nie ~~jest~~ może być zmuszony.

3/. Każdemu dotychczasowemu Obszarowi dworskiemu ma być pozostawionem na jego żądanie wykonywanie policyi miejscowej na terytoryum Obszaru dworskiego, wskutek czego Obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80% t. j. o 20% mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawionem.

4/. Reprezentantowi Obszaru dworskiego przysługuje głos wirylny w reprezentacyi gminnej jeżeli Obszar dworski opłaca przynajmniej 100 koron podatków realnych.

5/. Nałożenie dodatków gminnych na pokrycie wydatków do których w myśl punktu 2/. Obszar dworski ma kontrybuować ponad 20 %, musi mieć zatwierdzenie reprezentacyi powiatowej.

6/. Połączenie Obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

7/. Wcielenie Obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tyl-

./.

ko po myśli przepisów ustawy z 12. sierpnia 1866 Dz.u.kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z 21. marca 1888 Dz.u.kr. Nr.41.

XI.

Z pośród postanowień ustawy o reprezentacyi powiatowej zagwarantowanem będzie przez umieszczenie w statucie krajowym postanowienie następujące:

Podstawą ustroju reprezentacyi powiatowej jest system re-reprezentacyi interesów, w formie określonej przez ustawę krajową z dnia 12. sierpnia 1866, tak co do rodzaju i ilości grup zawodowych mających składać reprezentacyę powiatową i wzajemnego liczbowego do siebie stosunku reprezentantów poszczególnych grup, jak co do czynnego prawa wyborczego, na którem reprezentacye powiatowe mają się opierać.

XII.

Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebną jest obecność przynajmniej absolutnej większości wszystkich człobków Sejmu a do ważności powziętej uchwały bezwzględna większość głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu krajowego /: § 3 statutu:/ oraz postanowień zawartych w powyżej pod X/. potrzebną jest obecność conajmniej 184 członków Sejmu a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego potrzebną jest obecność conajmniej 3/4 części członków Sejmu krajowego, a do ważności powziętej uchwały zgoda conajmniej 2/3 części głosów obecnych członków Sejmu.-

Art. I.

Postanowienia §-fu 18 statutu ~~tegoż statutu~~ krajowego uzupełnione §-fem 18 a/ przez ustawę krajową z dnia 23.kwietnia 1909, Dz.u.kr.No.42 uzupełnia ~~ją~~ się na - stępującemi postanowieniami:

[Uchwalono 7.4.1913]

185

§ 18 b/.

~~/Salvo reiectione/~~

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia 1866 ~~i~~ z dnia 21. marca 1888 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

Dz. u. kr. № 20

Dz. u. kr. № 41

1/ Złączone ze związkiem gminnym obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego, ~~a~~ z majątku gminnego mają ~~to~~ one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości lub częściowo służy ~~wyłącznie~~ dla celów administracyi gminy, nie ~~zaś~~ jako źródło dochodu. ~~Natomiast~~ Wobec tego obszary dworskie nie mogą być pociągane do pokrywania wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie połączone ze związkiem gminnym pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

mają zaś prawa korzystania, o ile one z tego

~~Luceatur~~

2/ Złączone ze związkiem gminnym obszary dworskie kontrybuować mają do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. № 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw – o ile obszar

./.

dworski ~~w myśl ustawy na ten sam cel już bezpośrednio do świadczenia pociągnięty nie został~~ - a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich ~~bez~~ bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie. Do świadczeń dobrowolnych leżących po za obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3/ Każdemu dotychczasowemu obszarowi dworskiemu ma być pozostawione na jego żądanie wykonywanie policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego, wskutek czego obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80% - t.j. o 20 procent mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawione.

4/. Reprezentatowi obszaru dworskiego ~~przysługuje p~~ który głos wirylny w reprezentacyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 koron podatków realnych.

5/. Nałożenie dodatków gminnych na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2/. obszar dworski ma kontrybuować ponad 20 procent - musi mieć zatwierdzenie Reprezentacyi powiatowej.

6/. Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

7/. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów

./.

nie jest ~~[illegible]~~ ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel

do których dodatki gminne mogą być nakładane.

ustawy z dnia 12.sierpnia 1866,Dz.u.
kr.No.20 w brzmieniu noweli z dnia 21.
marca 1888,Dz.u.kr.No.41.

ustawy z dnia 12.sierpnia 1866,Dz.u.
kr.No.20 w brzmieniu noweli z dnia 21.
marca 1888,Dz.u.kr.No.41.

[uchwalono 7. 4. 1913]

257

Lustanny o

§ 18 c/.

W razie zmiany ~~ustroju~~ Reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1/. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów,

2/. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, by członkowie jednej grupy nie mogli majoryzować członków reszty grup.

3/. Jako podstawa uprawnienia wyborczego ~~wygmin~~ z grupy gmin wiejskich, służyć ma należytość podatków bezpośrednich państwowych, ~~przypadających opłacie~~xxxxx od których mogą być pobierane dodatki na cele gminne. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów, wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej.

Art. III.

~~Ustawa niniejsza~~

Postanowienia § 26 ~~tegoż~~ statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§ 26 a)

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

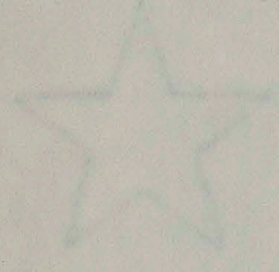
263 191

Art. ~~4~~ V

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.-

Art. ~~5~~ VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Projekt referenta.

Statut krajowy.

Ustawa

z dnia . . . . zmieniająca §§. 3, 4, 6, 11, 12, 13, 38 i 42, uzupełniająca postanowienia §§. 18 i 26. statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861. Dz. u. p. Nr. 20 i wprowadzająca nową ordynacyę wyborczą sejmową.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 3, 4, 6, 11, 12, 13, 38 i 42 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861 Dz. u. p. Nr. 20 w brzmieniu zmienionem ustawami krajowemi z dnia 12. kwietnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 9, 30. sierpnia 1899 Dz. u. kr. Nr. 109 i 18. marca 1900 Dz. u. kr. Nr. 41 przestają obowiązywać w dotychczasowem brzmieniu, a mają brzmieć, jak następuje:

§. 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a) trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego, z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie, z rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów oraz Szkoły politechnicznej.

W razie wakowania stolicy arcybiskupiej lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu krajowego.

b) z dwustu pietnastu wybranych posłów a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości ziemskiej, wybranych

przez uprawnionych do wyboru opłacających co najmniej 200 Kor. podatków realnych;

2. z ośmiu posłów klasy z średniej posiadłości ziemskiej wybranych przez uprawnionych do wyboru opłacających co najmniej 100 K. podatków realnych;

3. z czterdziestu czterech posłów z klasy cenzusowej miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacyi wyborczej wymienionych wybranych na zasadzie ograniczonego prawa głosowania;

4. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miejscowości wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania;

5. z pięciu posłów z klasy izb handlowych i przemysłowych;

6. z dwóch posłów z klasy związków stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

7. z dziewięćdziesięciu dziewięciu posłów z klasy pozostałych gmin wiejskich i miejskich wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów podatkową.

§. 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa obradami Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

§. 6.

Czas trwania funkcyi Marszałka krajowego i jego zastępców tudzież wybranych członków Sejmu krajowego (peryod sejmowy) oznacza się na lat sześć.

Wybory posłów do Sejmu nie mogą być przez wyborców odwołane.

Po upływie tego okresu wyborczego (peryodu sejmowego), tudzież wrazie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wybory.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

W czasie trwania okresu wyborczego należy przedsięwziąć wybory uzupełnia-

jące, jeżeli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, zejdzie ze świata, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu, a dla tego posła nie został wybrany zastępca.

Urzędnicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania swego mandatu.

§. 11.

Wydział krajowy jako zawiadowczy i wykonawczy organ reprezentacyi krajowej składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z siedmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego po jednym z pomiędzy członków narodowości polskiej i ruskiej swoimi zastępcami.

§. 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i z klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednego członka wybierają posłowie z klasy censusowej i z klasy powszechnej miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacyi wyborczej wymienionych, oraz z klasy Izb handlowych i przemysłowych i klasy związków rękodzielniczych, jednego członka wybierają posłowie z klasy pozostałych gmin wiejskich i miejskich zaliczający się do narodowości polskiej, jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; dwóch członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej łącznie z takimiż wirylistami każdego z osobna; jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej łącznie z takimiż wirylistami.

Każdy taki wybór przychodzi do skutku bezwzględną większością głosujących.

Jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, natenczas należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwoma osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

*

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§. 13.

W sposób wskazany w poprzednim paragrafie wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, Członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje lub też dozna trwającej dłuższy czas przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału, natenczas Marszałek powoła na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

Jeżeli Sejm jest zebrany, natenczas przedsiębierze się nowy wybór w miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje.

§. 38.

Do powzięcia uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów uważa się wzięty pod obrady wniosek za odrzucony.

Do powzięcia uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§. 3. statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowemi (§. 18. b statutu) i zasad ustawodawstwa o reprezentacyi powiatowej (§. 18. c. statutu) potrzebna jest obecność conajmniej stu ośmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacyi wyborczej i dodatku do tejże ordynacyi potrzebna jest obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§. 42.

Wydział krajowy ma roztrząsać i załatwiać przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej 4 członków Wydziału krajowego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów.

Marszałek krajowy ma prawo głosu, a w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczy się Marszałek.

Marszałek ma prawo i obowiązek powstrzymać wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uważa ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom i ma przedłożyć sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Postanowienia §-fu 18. statutu krajowego, uzupełnione §-fem 18. *a)* przez ustawę krajową z dnia 23. kwietnia 1909. Dz. u. kr. Nr. 42., uzupełnia się następującemi postanowieniami:

§. 18. b).

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 20. i z dnia 21 marca 1888. Dz. u. kr. Nr. 41. miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone związkiem gminnym obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego, o ile z niego nie korzystają w chwili złączenia. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości lub częściowo służy dla celów administracyi gminy, nie mają zaś prawa korzystania, o ile on służy jako źródło dochodu Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pociągane do pokrywania wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie złączone ze związkiem gminnym pociągane do oprocen-

towania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2. Złączone ze związkiem gminnym obszary dworskie kontrybuować mają do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych, wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 19., tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdemu dotychczasowemu obszarowi dworskiemu ma być pozostawione na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego, wskutek czego obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80% — t. j. o 20 procent mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawione.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezentacyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 koron podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2. obszar dworski ma kontrybuować ponad 20 procent, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

7. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12. sierpnia 1866. Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21. marca 1888. Dz. u. kr. Nr. 41.

§. 18 *c*.

W razie zmiany ustawy o Reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, by członkowie jednej grupy nie mogli majoryzować reszty grup.

3. Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi, na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej.

Przez powyższe postanowienia nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienia §. 26. statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§. 26 *a*.

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

Art. IV.

Ogłoszona patentem cesarskim z dnia 20. lutego 1861. Dz. u. p. Nr. 20. ordynacya wyborcza sejmowa wraz ze zmianami jej, które nastąpiły na mocy późniejszych ustaw krajowych, przestaje obowiązywać, a na jej miejsce wchodzi w życie ordynacya wyborcza sejmowa dołączona do niniejszej ustawy wraz z dodatkiem tabelarycznym.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

DODATEK TABELARYCZNY

do ordynacyi reformy wyborczej sejmowej .

Nr. okręgu wyborczego.		Liczba posłów mających się wybrać.
	I.Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.	
	a/. Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych :	
1.	Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia Brzesko, Wadowice, Biała, Oświęcim, Żywiec, Myślenice - miejsce wyboru Kraków	6
2.	Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, miejsce wyboru Tarnów	3
3.	Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Limanowa, Nowy Targ, miejsce wyboru Nowy Sącz	2
4.	Rzeszów, Strzyżów, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko, Łańcut, Przeworsk, miejsce wyboru Rzeszów	2
5.	Przemyśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, miejsce wyboru Przemyśl	3
6.	Sanok, Krosno, Brzozów, Dobromil, Lisko, miejsce wyboru Sanok	3
7.	Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, miejsce wyboru Sambor	3
8.	Lwów, Gródek, miejsce wyboru Lwów	1
9.	Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, miejsce wyboru Stryj	2
10.	Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany.........................	3

./.

11. Żółkiew, Rawa, Cieszanów, Sokal , miejsce wyboru Żółkiew 3
12. Złoczów, Kamionka, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Złoczów 3
13. Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, miejsce wyboru Tarnopol 3
14. Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, miejsce wyboru Czortków 3
15. Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, Buczacz, miejsce wyboru Stanisławów 2
16. Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Kosów, Śniatyn, miejsce wyboru Kołomyja 2

17.b/ okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączony z powyższych powiatów, miejsce wyboru Lwów 1

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej .

a/ Okręgi wyborcze składające się z powiatów politycznych :

18. Kraków, Chrzanów, Oświęcim, Biała, Żywiec, Wadowice, Myślenice, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Limanowa, Nowy Targ, miejsce wyboru Kraków 1
19. Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Tarnobrzeg, Nisko, Kolbuszowa, Rzeszów, Ropczyce, Pilzno, Nowy-Sącz, Grybów, Gorlice, Jasło, Krosno, Strzyżów, Brzozów, miejsce wyboru Tarnów 1

b/ okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające z powiatów politycznych :

./.

20. Przemyśl, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Cieszanów, Rawa, Sokal, Żółkiew, Gródek, Jaworów, Mościska, Rudki, Sambor, Stary Sambor, Drohobycz, Turka, Dobromil, Lisko, Sanok, miejsce wyboru Przemyśl 1

21. Lwów, Kamionka, Radziechów, Brody, Złoczów, Zborów, Przemyślany, Bóbrka, Żydaczów, Rohatyn, Brzeżany, Podhajce, Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, Husiatyn, Czortków, Borszczów, Zaleszczyki, Buczacz, Tłumacz, Horodenka, Kołomyja, Śniatyn, Peczeniżyn, Kosów, Nadwórna, Bohorodczany, Stanisławów, Kałusz, Dolina, Stryj, Skole, miejsce wyboru Lwów 1

c/ okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów politycznych:

22. Przemyśl, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Cieszanów, Rawa, Jaworów, Gródek, Mościska, Dobromil, Sanok, Lisko, miejsce wyboru Przemyśl 1

23. Lwów, Żółkiew, Sokal, Kamionka, Radziechów, Brody, Złoczów, Zborów, Przemyślany, Bóbrka, miejsce wyboru Lwów 1

24. Stryj, Skole, Drohobycz, Rudki, Sambor, Stary Sambor, Turka, Żydaczów, Dolina, Kałusz, miejsce wyboru Stryj 1

25. Stanisławów, Buczacz, Tłumacz, Horodenka, Kołomyja, Śniatyn, Peczeniżyn, Kosów, Nadwórna, Bohorodczany, miejsce wyboru Stanisławów 1

26. Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, Husiatyn, Czortków, Borszczów, Zaleszczyki, Podhajce, Brzeżany, Rohatyn, miejsce wyboru Tarnopol 1

./.

III. Klasa cenzusowa miast.

a/ Okręgi wyborcze składające z miast:

27.	Kraków i Podgórze	7
28.	Tarnów i Wieliczka	2
29.	Biała ze wsią Lipnikiem	1
30.	Bochnia i Wadowice	1
31.	Rzeszów	1
32.	Nowy Sącz	1
33.	Jasło i Gorlice	1

b/ okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast

34.	Lwów	8
35.	Jarosław	1
36.	Sanok i Krosno/: to ostatnie miasto bez wyłączenia wyborców ruskich : /	1
37.	Przemyśl	2
38.	Drohobycz i Dolina	2
39.	Tarnopol ze wsią Zagrobelą	2
40.	Stanisławów z Knihininem wsią i Knihininem kolonią	2
41.	Kołomyja i Tyśmienica	2
42.	Sambor	1
43.	Stryj	1
44.	Brzeżany i Złoczów	1
45.	Brody ze Staremi Brodami	1
46.	Gródek, Jaworów, Sokal i Żółkiew	1

c/ okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast :

47.	Lwów i Złoczów	1
48.	Przemyśl, Jarosław, Sanok, Sambor, Drohobycz i Dolina	1

./.

49. Stanisławów z Knihininem wsią i Knihininem kolonią, Stryj, Kołomyja i Tyśmienica 1
50. Tarnopol ze wsią Zagrobelą, Brzeżany i Brody ze Staremi Brodami 1
51. Gródek, Jaworów, Sokal i Żółkiew 1

IV. Klasa powszechna miast.

a/ Okręgi wyborcze składające się z miast :

52. Kraków i Podgórze 2
53. Tarnów, Nowy Sącz, Biała ze wsią Lipnikiem, Wadowice, Wieliczka 1
54. Rzeszów, Jasło, Gorlice, Krosno, Sanok, Jarosław /: dwa ostatnie miasta z wyłączeniem wyborców ruskich : / 1

b/ okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast :

55. Lwów 2
56. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Dolina, Jaworów i Gródek 1
57. Stanisławów z Knihininem wsią i Knihininem kolonią, Kołomyja, Tyśmienica i Stryj 1
58. Tarnopol ze wsią Zagrobelą, Brzeżany, Złoczów, Brody ze Staremi Brodami, Sokal i Żółkiew 1

c/ okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast :

59. Lwów, Tarnopol ze wsią Zagrobelą, Brzeżany, Złoczów, Brody ze Staremi Brodami, Sokal i Żółkiew . 1
60. Przemyśl, Jarosław, Sambor, Drohobycz, Dolina, Jaworów i Gródek 1

./.

61. Stanisławów z Knihininem wsią i Knihininem kolonią, Kołomyja, Tyśmienica i Stryj 1

V. Klasa Izb handlowych i przemysłowych.

62. Izba handlowa i przemysłowa krakowska 2
63. Izba handlowa i przemysłowa lwowska 2
64. Izba handlowa i przemysłowa brodzka 1

VI. Klasa Związków stowarzyszeń przemysłowych.

65. Związek stowarzyszeń przemysłowych miasta Krakowa 1
66. Związek stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa 1

VII. Klasa gmin wiejskich oraz reszty miast i miasteczek:

a/ okręgi wyborcze nierozdzielone pod względem narodowym:

Nr...... aż do Nr......../: po jedym pośle :/
Nr...... aż do Nr......../: po dwóch posłach :/

b/ okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z powiatów sądowych :

Nr.......aż do Nr....... /: po jednym pośle :/

c/ okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich wyłączonych z okręgów pod b/

Nr........

d/ okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców polskich składające się z powiatów sądowych :

Nr...... aż do Nr....... /: po jednym pośle :/

e/ okręgi wyborcze utworzone dla wyborców polskich wyłączonych z okręgów pod d/ składające się z powiatów sądowych

Nr........aż do Nr......./: po jednym pośle :/

82 [illegible]
83 [illegible]
84 [illegible]

VI. Plan [illegible]

[illegible]

VII. Plan [illegible]

a/ [illegible] pod [illegible]

aż do Nr ... / po jednym [illegible]
[illegible]

PROJEKT

REFORMY WYBORCZEJ SEJMOWEJ

WE LWOWIE
Z DRUKARNI WŁ. ŁOZIŃSKIEGO
1913.

Z posiedzeń komisyi i subkomitetu reformy wyborczej sejmowej dostawały się do dzienników i drukowane były w miarę postępu prac komisyi sprawozdania, a w nich tekst paragrafów uchwalonych przez komisyę względnie przez subkomitet. Sprawozdania te jednak były bardzo urywkowe (ponieważ komisya nie wydawała żadnych oficyalnych komunikatów) i zawierały nawet w tekscie uchwalonych paragrafów liczne niedokładności i błędy tak, że czytelnik nie miał pewności, co komisya ostatecznie przyjęła, zwłaszcza, że komisya uchwały swoje nieraz reasumowała.

Tymczasem na podstawie tak chwiejnego materyału ogół społeczeństwa naszego wyrabia sobie sąd o projekcie reformy wyborczej i zacięta walka stronnictw i dzienników toczy się nad tym projektem i nad jego poszczególnemi postanowieniami.

Zdaje nam się, że spełnimy nasz obowiązek dziennikarski, jeżeli z tych wszystkich sprawozdań, jakie częściami ogłaszane były, zestawimy z możliwą dokładnością cały projekt reformy wyborczej, o ile ostatecznie uchwalony został przez komisyę względnie subkomitet, zaznaczając przy tem, co do których paragrafów uchwała taka jeszcze nie zapadła.

Zestawienie takie ogłoszone przez nas posłuży do lepszego zorjentowania się publiczności, bo chociaż prace komisyi utknęły, to jednak reforma wyborcza wcześniej czy później stanie znów na porządku dziennym a uchwały komisyi, dotychczas powzięte, będą dla reformy wyborczej jeżeli nie punktem wyjścia to przynajmniej cennym materyałem.

Redakcya „Gazety Lwowskiej“.

PROJEKT

REFORMY WYBORCZEJ SEJMOWEJ.

A. Projekt zmian i uzupełnień statutu krajowego.

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie wakansu stolicy arcybiskupiej, lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów, tudzież Szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) z dwustu piętnastu wybranych posłów, a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 200 kor. podatków realnych;

2. z ośmiu posłów z klasy średniej posiadłości ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 100 kor. podatku gruntowego;

3. z czterdziestu czterech posłów z klasy cenzusowej większych miast w dodatku tabelarycznym do ordynacyi wyborczej wymienionych, wybranych przez uprawnionych do wyboru na zasadzie kwalifikacyi osobistej i podatkowej;

4. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miast, wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania;

5. z pięciu posłów z klasy Izb handlowych i przemysłowych;

6. z dwóch posłów z klasy Związków stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa, zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

7. z dziewięćdziesięciu dziewięciu posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów obecnie w tej klasie uprawnionych.*)

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa Sejmu Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

---

*) Posłowie ruscy żądali, aby, zgodnie z brzmieniem kompromisu, przy każdej klasie wyborczej oznaczona była ilość okręgów wyborczych przypadająca na wyborców narodowości ruskiej. Uchwałę w tym względzie komisya odroczyła.

§ 6.

Czas trwania funkcyi Marszałka krajowego i jego zastępców tudzież wybranych członków Sejmu krajowego (peryod sejmowy) oznacza się na lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu.

Wybory posłów do Sejmu nie mogą być przez wyborców odwołane.

Po upływie peryodu sejmowego, tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wybory.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

W czasie trwania peryodu sejmowego należy przedsięwziąć wybory uzupełniające, jeżeli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, zejdzie ze świata, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu, a dla tego posła nie został wybrany zastępca.

Urzędnicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania swego mandatu.

§ 11.

Wydział krajowy, jako zawiadowczy i wykonawczy organ Reprezentacyi krajowej, składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z siedmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje dwóch członków Wydziału krajowego, po jednym z pomiędzy członków narodowości polskiej i ruskiej, swoimi zastępcami w Wydziale krajowym.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i z klasy średniej posiadłości ziemskiej; jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej większych miast, oraz z klasy Izb handlowych i przemysłowych i klasy Związków Stowarzyszeń przemysłowych; jednego członka wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej; jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; dwóch członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej, łącznie z takimiż wirylistami, każdego z osobna; jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej, łącznie z takimiż wirylistami.

Każdy taki wybór przychodzi do skutku bezwzględną większością głosujących.

Jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, natenczas należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwoma osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

W sposób wskazany w poprzednim paragrafie wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje, lub też dozna trwającej dłuższy czas przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału, natenczas Marszałek powoła na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

Jeżeli Sejm jest zebrany, natenczas przedsiębierze się nowy wybór w miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje.

§ 17.

Projekty do ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenie rządowe, jako przedłożenie Wydziału krajowego, lub jako samoistne wnioski poselskie.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba uchwały sejmowej i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, odrzuconych przez Sejm lub takich, co do których jeszcze w czasie tej samej sesyi, na której je uchwalono nastąpiła odmowa sankcyi cesarskiej, nie mogą być przedkładane powtórnie na tej samej sesyi.

§ 18 b)

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 i z dnia 21 marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone z gminami miejscowemi obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości, lub częściowo służy dla celów administracyi gminy, nie mają zaś prawa korzystania, o ile on

służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pociągane do pokrywania wydatków wynikłych, lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem, lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikłych lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie złączone ze związkiem gminnym pociągane do oprocentowania, lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2. Złączone z gminami miejscowemi obszary dworskie kontrybuować mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych wynikłych z wykonania ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866, Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdemu dotychczasowemu obszarowi dworskiemu ma być pozostawione na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego, wskutek czego obszar dworski z przypadającej nań sumy dodatków gminnych opłacać będzie jedynie 80 prc. — t. j. o 20 procent mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było pozostawione.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezentacyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 kor. podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych wyższych ponad 20 procent, na pokrycie wydatków, do których w myśl punktu 2. obszar dworski ma kontrybuować, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austryackim, winien do wykonywania policyi miejscowej i do udziału w reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20.

7. Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21 marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18 c)

W razie zmiany ustawy o reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach powiatowych liczących tylko dwie grupy, liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona.

3. Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej. Przez powyższe postanowienie nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

§ 26 a).

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu krajowa Izba obrachunkowa.

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i stawia odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm sam.

§ 35.

Poszczególne sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe wnoszone przez rząd na ręce Marszałka krajowego;

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego;

c) lub jako przedłożenia komisyi wybranej przez Sejm krajowy z własnego grona.

Uchwała sejmowa ustanawiająca komisyę z poleceniem wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy, której to komisyi działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesyę sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisya taka obraduje jedynie podczas posiedzeń Sejmu krajowego; zamknięcie więc lub odroczenie sesyi sejmowej zawiesza jej czynności, o ile już ukończone nie zostały, aż do ponownego otwarcia sesyi sejmowej w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego otwarcia sesyi zbiera się komisya ponownie i jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisyi należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisyi, któraby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i w czasie odroczenia lub zamknięcia sesyi sejmowej w obrębie tego samego peryodu wyborczego, potrzeba osobnej ustawy krajowej.

Z upływem 6-letniego peryodu sejmowego alboteż z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisyi chociażby nie ukończyły swych prac.

d) albo jako wnioski poszczególnych członków Sejmu.

Wnioski samoistne poszczególnych członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia rządowego lub wydziałowego mają być składane pisemnie do laski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określony jest regulaminem sejmowym.

Marszałek krajowy ma wykluczyć z pod obrad wnioski dotyczące przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu.

§ 35 a)

Wszystkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisyi przypadających na Rusinów wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

W ten sposób dokonują się wybory do instytucyi krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów, z zachowaniem praw zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucyj.

§ 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów uważa się wzięty pod obrady wniosek za odrzucony.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§ 3 statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowemi (§ 18 b statutu) potrzebna jest obecność conajmniej stu ośmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacyi wyborczej i dodatku tabelarycznego do tejże ordynacyi potrzebna jest, o ile sama ordynacya wyborcza w § 8 nie zawiera w tej mierze odmiennych szczegółowych postanowień, obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§ 42.

Wydział krajowy ma rozstrząsać i załatwiać przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej 4 członków Wydziału krajowego prócz przewodniczącego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów.

Marszałek krajowy ma prawo głosu, a w razie równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, za którym oświadczył się Marszałek.

Marszałek ma prawo i obowiązek powstrzymać wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uważa ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom i ma przedłożyć sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

B. Projekt ordynacyi wyborczej sejmowej.

1. O prawie wyborczem i wybieralności, o okręgach wyborczych i miejscach wyboru oraz o rozpisaniu wyborów.

§ 1.

Do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej uprawnioną jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjętą lub wykluczoną i posiada takie dobra tabularne, z których roczna należytość podatkowa w dziale państwowego podatku gruntowego i domowego wynosi przynajmniej 200 kor., z czego przynajmniej $^3/_4$ części przypaść musi na podatek gruntowy.

Posiadanie dwu lub więcej dóbr tabularnych, z których roczna należytość w dziale podatku gruntowego i domowego razem wzięta wynosi przynajmniej 200 kor. uprawnia także do wyboru.

Uprawnieni do wyboru mający dobra tabularne we więcej niż jednym okręgu wyborczym, mają wykonywać swe prawo wyborcze w tym okręgu wyborczym, w którym leży ich najwyżej opodatkowany majątek.

§ 2.

Do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej uprawnioną jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjętą lub wykluczoną, posiada takie grunta, z których roczna należytość państwowego podatku gruntowego wynosi przynajmniej 100 kor., a niema prawa wyborczego w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej.

Posiadanie gruntów położonych w różnych miejscowościach, z których roczna należytość państwowego podatku gruntowego razem wzięta wynosi przynajmniej 100 kor., uprawnia również do wyboru.

Uprawnieni do wyboru w tej klasie mający grunta we więcej niż jednym okręgu wyborczym, mają wykonywać swe prawo w tym okręgu, w którym leżą ich najwyżej opodatkowane grunta.

§ 3.

Do wyboru w klasie cenzusowej miast uprawnioną jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień § 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjętą lub wykluczoną i należy do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich członków gminy opłacających w niej przynajmniej od roku podatek państwowy bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego, albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub klasie średniej posiadłości ziemskiej, nie mają być umieszczeni na tych spisach. Jeżeli kilku uprawnionych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Osoby uprawnione do wyboru w tej klasie z tytułu opłacania podatków mają wykonywać swe prawo wyborcze w tem mieście, w którem opłacają ten podatek, a jeżeli opłacają go w kilku miastach, w tem mieście, w którem w dniu rozpisania wyboru stale mieszkają, a w braku takiego mieszkania w tem mieście, w którem swoje prawo wyborcze chcą wykonać.

Przy wyborze posłów z tej klasy miast głosują wraz z wyborcami z tytułu podatków z równem prawem jako wyborcy uprawnieni, chociaż ze względu na podatek do wyborców tych nie należą, także następujące osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo austryackie, nie są po myśli zostanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęte lub wykluczone i ukończyły 24-ty rok życia:

a) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześciańskich i przełożeni klasztorów;

b) rabini starozakonni;

c) urzędnicy Dworu, państwa, kraju, powiatu, gmin, zakładów i funduszów publicznych;

d) oficerowie i strony wojskowe z tytułem oficerskim, jeśli są przeniesieni w stan stałego spoczynku lub wzięli dymisyę z zastrzeżeniem charakteru wojskowego;

e) strony wojskowe bez tytułu oficerskiego czy to w służbie zostające czy też pensyonowane, niemniej urzędnicy wojskowi, czy to w służbie zostający czy pensyonowani, o ile tak pierwsi jak drudzy nie należą do pewnego oddziału wojska;

f) adwokaci, notaryusze, doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z Uniwersytetów lub w innej szkole wyższej austryackiej, magistrowie chirurgii i farmacyi, dyplomowani weterynarze, którzy otrzymali dyplom w jednym z zakładów austryackich, technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austryackich studya swe ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli, kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej ustawą przepisane*);

g) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych, tudzież prywatnych, o ile oni posiadają kwalifikacyę naukową dla zakładu publicznego tej samej kategoryi.

Osoby uprawnione do głosowania z tytułu osobistej kwalifikacyi od a) do g) posiadają prawo wyboru tylko w tem mieście, w którem w dniu rozpisania wyborów stale mieszkają.

Osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo honorowe jednego z miast klasy cenzusowej, a z innego tytułu nie mają prawa wyborczego, mają je w tem mieście, którego są honorowymi obywatelami. Jeżeli są obywatelami honorowymi kilku miast, w takim razie wykonują prawo wyboru w tem mieście, w którem chcą.

§ 4.

Prawo wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w klasie średniej posiadłości ziemskiej i w klasie cenzusowej miast służy także tym, którzy nie mają własnowolności, dalej współposiadaczom nieruchomości lub przedsiębiorstwa, niewiastom, oraz osobom prawniczym (powiatom, gminom, korporacyom, stowarzyszeniom, instytucyom, fundacyom, funduszom i spółkom). Państwo i kraj nie mają prawa wyborczego.

Prawo to wykonywać jednak mają:

a) za osoby niewłasnowolne ich prawni zastępcy;

b) za osobę prawniczą ta osoba, która w myśl przepisów ustawy lub norm istniejących dla niej jest powołaną do reprezentowania jej na zewnątrz;

c) za współposiadaczy nieruchomości lub przedsiębiorstw ten z nich, którego posiadacze większości części do tego upoważnią.

*) Ostateczną stylizacyę ustępów a—f odłożyła komisya na później.

§ 5.

Niewiasty, uprawnione do głosowania w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika.

Pełnomocnikiem może być tylko ta osoba płci męskiej, która ukończyła 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma prawo jego pełnomocdawca, bez względu na okręg wyborczy.

Nikt nie może przyjąć więcej, niż jedno pełnomocnictwo.

§ 6.

Do wyboru w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, uprawniona jest każda osoba płci męskiej, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjętą lub wykluczoną, skończyła 24 rok życia, a w gminie (na obszarze dworskim), w której prawo wyboru ma być wykonane, w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku jest zamieszkałą.

Jeżeli pewne części gminy (miejscowości, okręgi miejskie, dzielnice miasta) przydzielone są do różnych okręgów wyborczych, w tym razie uprawniony do wyboru wykonywa swoje prawo wyborcze w tej części gminy, w której w czasie rozpisania wyboru mieszka.

Osoby, mieszkające na obszarze dworskim niewcielonym do związku gminnego, wykonują pod tymi samymi warunkami prawo wyborcze w tej gminie, z którą obszar dworski tworzy jedną miejscowość. Gdyby ta ostatnia okoliczność nie zachodziła, w takim razie Namiestnictwo oznacza gminę miejscową, w której mieszkańcy obszaru dworskiego wykonywać mają prawo wyboru.

Jeżeli uprawniony do wyboru w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku ma więcej mieszkań, natenczas dla wykonywania wyboru miarodajnem jest to miejsce zamieszkania, w którem, w czasie rozpisania wyboru publiczny urząd piastuje lub też, gdyby to miejsca nie miało, w którem ma siedzibę swoich czynności zawodowych, względnie, gdyby i to kryteryum nie dało się zastosować, to miejsce, gdzie główna jego siedziba w kraju się znajduje.

Gdyby nie można było rozstrzygnąć po myśli powyższych postanowień, pozostawia się uprawnionemu do wyboru, w której gminie miejsca zamieszkania chce wykonywać swoje prawo wyborcze.

§ 7.

Za miejsce zamieszkania jakiejś osoby uważa się to miejsce, w którem ona osiadła z widocznym lub też z różnych okoliczności dającym się wywnioskować zamiarem trwałego osiedlenia się. Nie bierze się przytem pod uwagę, czy osoba ta powzięła zamiar stałego osiedlenia się w danej miejscowości własnowolnie, czy też do tego została zobowiązaną ustawowo.

Dopóki ktoś w pewnej miejscowości ma miejsce zamieszkania, dopóty jego czasowa nieobecność w tejże nie przerywa czasu zamieszkania wymaganego do uprawnienia wyborczego.

§ 8.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w klasie cenzusowej miast i w klasie Izb handlowych i przemysłowych wyborca głosuje na tylu posłów, ilu na jego okręg wyborczy przypada; w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek każdy wyborca głosuje na jednego posła, ewentualnie także na jego zastępcę (§ 47), chociażby na okręg wyborczy przypadało dwóch posłów.

Gdyby jednak zaszła potrzeba zmiany powyższego postawienia w tym kierunku, ażeby głosowanie w klasie cenzusowej miast oparte było na zasadzie reprezentacyi mniejszości, to powzięcie takiej uchwały przez Sejm może nastąpić w sposób wskazany pierwszym ustępem paragrafu 38 statutu krajowego.

Każdy wyborca ma z reguły tylko jeden głos.

W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy), te osoby, które należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczyniając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub w klasie średniej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie mają być umieszczeni na tych spisach.

Nadto posiadają głos podwójny w tej klasie osoby wyszczególnione w ustępach trzecim i czwartym § 3 niniejszej ordynacyi, chociażby ze względu na opłacany podatek głosu podwójnego nie miały.

Jeżeli kilku opodatkowanych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

§ 9.

Z posiadających czynne prawo wyboru osób głosują w okręgach . . . . . jedynie te osoby prawnicze, które mają charakter narodowy ruski naturą swoją lub statutem określony, tudzież te, których czynniki powołane do zastępywania osoby prawniczej na zewnątrz ważną uchwałą wpisania na listę wyborczą odnośnego okręgu zażądają, oraz osoby fizyczne narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy wyborczej.

W okręgach Nr. . . . . klasy powszechnej miast oraz w okręgach Nr. . . klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze tylko te osoby, które są narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

W okręgach Nr. . . . . klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze te osoby, które są narodowości polskiej, wyłączone z innych okręgów z tej samej klasy.

§ 10.

Osoby uprawnione do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i osoby uprawnione do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej nie mają prawa wyboru w innych klasach.

Osoby, uprawnione do wyboru w klasie cenzusowej miast mają to prawo także w klasie powszechnej miast, lecz nie mają go w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Każdy wyborca może wykonywać swe prawo wyboru tylko w jednym okręgu tej samej klasy.

§ 11.

Celem wyboru posła tworzą uprawnieni do wyboru w każdym okręgu wyborczym każdej klasy wyborczej jedno koło wyborcze.

Okręgi wyborcze ustalone są w dodatku tabelarycznym, dołączonym do niniejszej ordynacyi.

§ 12.

Jeżeli w dołączonym do tej ordynacyi dodatku tabelarycznym do okręgu wyborczego przydzielony jest powiat polityczny lub sądowy jako taki, to należy go rozumieć w tym rozmiarze, jaki ma w czasie rozpisania wyboru; ten powiat polityczny względnie sądowy, nie obejmuje jednak gmin (części gmin), przydzielonych wyraźnie do innego okręgu wyborczego. W razie utworzenia nowego powiatu politycznego lub sądowego, uprawnieni do wyboru w obrębie nowoutworzonego powiatu politycznego względnie sądowego wykonywać mają prawo wyboru, aż do wydania ustawy zmieniającej dodatek do niniejszej ordynacyi wyborczej, w tym okręgu wyborczym, do którego podług dodatku przydzielony jest ten powiat polityczny względnie sądowy, do którego należeli przed utworzeniem nowego powiatu politycznego względnie sądowego.

Postanowienia powyższego ustępu mają analogiczne zastosowanie także i do gmin (części gmin).

Jeżeli z miastem (miasteczkiem), które w dołączonym do tej ustawy dodatku tabelarycznym przydzielone jest jako takie do okręgu wyborczego, złączone są w jedną gminę miejscową inne miejscowości (części miejscowości), w takim razie w tym okręgu wyborczym wybierają tylko uprawnieni do wyboru z obszaru miasta (miasteczka), chyba, że w dodatku tabelarycznym cała gmina miejscowa do danego okręgu wyborczego jest wyraźnie przydzielona.

§ 13.

Miejscami wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej są miasta wymienione przy każdym okręgu w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi.

Miejscem wyboru w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek jest każda gmina miejscowa i każda w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi osobno wymieniona część gminy (miejscowość, okręg miejski, dzielnica miast).

Gmina miejscowa, która według ostatniego spisu ludności liczy wraz z obszarem dworskim mniej niż 500 mieszkańców, nie wliczając osób będących w czynnej służbie wojskowej, może być zarządzeniem politycznej władzy krajowej połączona z jedną z najbliżej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

O ile jednak wyborcy z tej samej gminy i obszaru dworskiego ze względu na swoją narodowość należą do różnych okręgów wyborczych tej samej klasy wyborczej a w gminie tej i na obszarze dworskim, według ostatniego spisu ludności nie ma 500 mieszkańców, którzy jako język swój potoczny podali język polski względnie ruski, to wyborcy ci mogą być zarządzeniem politycznej władzy krajowej przyłączeni do jednej z najbliżej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

Wydane w tym względzie zarządzenia należy ogłosić w c. k. Starostwie, tudzież w odnośnych gminach równocześnie z rozpisaniem wyboru, w sposób w miejscu praktykowany.

§ 14.

Prawo wybieralności na posła służy każdej osobie płci męskiej, która przynajmniej od lat trzech posiada obywatelstwo austryackie, ukończyła 30-ty rok życia, po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru nie jest wyjętą lub wykluczoną i w jednej z klas wyborczych w kraju, uprawniona jest do wyboru posła na Sejm.

Zastępcy posłów, którzy w okręgach Nr. . . . . niniejszej ustawy mają być wybierani, muszą posiadać teżsame warunki wybieralności.

§ 15.

W stałej czynnej służbie pozostający oficerowie, duchowni wojskowi, gażyści bez klasy stopnia, tudzież osoby, należące do stanu szeregowców siły zbrojnej, a względnie do żandarmeryi — łącznie z czasowo urlopowanymi — nie mogą ani wybierać, ani być wybranymi. Oprócz osób powyższych wyjęci są od wybieralności także wszyscy urzędnicy siły zbrojnej, zostający w stałej służbie czynnej.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej osoby oznaczone w ustępie pierwszym nie są wyjęte od prawa wyborczego, mogą jednak głosować tylko przez pełnomocników.

We wszystkich innych klasach wyborczych nie mogą głosować osoby, które w dniu wyboru pełnią czasowo czynną służbę wojskową.

§ 16.

Od prawa wyboru i wybieralności są wykluczeni:

1. Wszystkie osoby, zostające pod władzą ojcowską, opieką lub kuratelą z wyjątkiem dopuszczonym w § 4 niniejszej ordynacyi co do prawa wyboru.

2. Ci, którzy z funduszów publicznych lub gminnych zaopatrzenie jako ubodzy pobierają lub także zaopatrzenie w roku, wybór bezpośrednio poprzedzającym pobierali, albo, którzy wogóle są ciężarem dobroczynności publicznej.

Nie należy jednak ze względu na prawo wyborcze uważać za zaopatrzenie ubogich albo za akty dobroczynności publicznej: wsparć z Kasy chorych, rent pobieranych z powodu wypadku, podeszłego wieku lub przez inwalidów, zasiłków pobieranych przez członków rodziny osób powołanych do czynnej służby wojskowej, bezpłatnego pielęgnowania w szpitalach publicznych, uwolnienia od opłaty szkolnej, obdarzenia środkami naukowymi, nadania zasiłku na kształcenie w jakiejkolwiek formie, jakoteż zapomóg z powodu klęsk.

3. Osoby, do których majątku otwarto konkurs, aż do ukończenia tegoż, a jeżeli upadłym dłużnikiem jest kupiec, aż do uzyskania powtórnie zdolności do praw oznaczonych w § 246 ordynacyi konkursowej z dnia 25 grudnia 1868, Dz. u. p. Nr. 1 z roku 1869.

4. Osoby, które zostały zasądzone na karę za zbrodnię lub za przekroczenie kradzieży, sprzeniewierzenia, uczestnictwa tychże, oszustwa, stręczenia do nierządu (§§ 460, 461, 463, 464, 512 u. k.), za czyny karygodne, oznaczone w § 1 ustawy z dnia 28 maja 1881, Dz. u. p. Nr. 47 i w § 1 ustawy z dnia 25 maja 1883, Dz. u. p. Nr. 78, lub też za przekroczenie §§ 1, 2, 3, 4 i 5, ustęp przedostatni ustawy z dnia 24 maja 1885, Dz. u. p. Nr. 89.

Skutek ten zasądzenia ustaje co do zbrodni wymienionych w § 6 L. 1 aż do 10 ustawy z dnia 15 listopada 1867, Dz. u. p. Nr. 131, z końcem kary, co do innych zbrodni po upływie lat dziesięciu, jeżeli winny był zasądzony najmniej na pięcioletnią karę, zresztą zaś po upływie lat pięciu, zaś co do reszty wyżej wyliczonych czynów karygodnych, po upływie lat trzech od ukończenia kary.

5. Osoby, które skazane zostały na karę z powodu występku po myśli §§ 66, 67, 68 i 69 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5 lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, na przeciąg lat trzech od ukończenia kary.

6. Osoby, które sądownie skazane zostały na karę z powodu występku przeciw prawno-karnym postanowieniom dla ochrony wolności wyboru, w myśl postanowień ustawy z dnia 26 stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18, jeżeli czyn popełniony został przy wyborach do Izby posłów Rady państwa lub do Sejmów.

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymusowych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

8. Osoby, którym przez sąd odjętą została władza ojcowska nad ich dziećmi, jak długo dzieci pozostają pod obcą opieką, na każdy zaś sposób na przeciąg lat trzech po sądowem zarządzeniu.

9. Osoby, które skazane były więcej jak dwa razy na karę aresztu za pijaństwo lub opilstwo na podstawie powszechnej ustawy karnej lub innych wydać się dopiero mających postanowień ustawowych, na przeciąg lat trzech od ukończenia kary.

§ 17.

Namiestnik wyznacza dzień, kiedy ma być przedsiębrany wybór posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ordynacyą wskazanych. Dla wyborów z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wyznacza Namiestnik równocześnie także dzień dla ewentualnych wyborów ściślejszych.

Dzień wyborów przy wyborach powszechnych ma być wyznaczony w ten sposób, aby najpierw wybierała posłów klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, następnie klasa powszechna miast, po niej klasa cenzusowa miast, następnie Izby handlowe i przemysłowe oraz Związki stowarzyszeń przemysłowych, po nich klasa średniej posiadłości ziemskiej, a na ostatku klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Dla każdej klasy wyborczej ma być wyznaczony ten sam dzień na wybory i ten sam dzień na ewentualne wybory ściślejsze; tylko w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek Namiestnik może wyznaczyć dla przedsiębrania wyborów oraz dla ewentualnych wyborów ściślejszych więcej dni wyborczych.

Dni wyborów mają być tak wyznaczone, by wszystkie potrzebne czynności przygotowawcze mogły być przedtem ukończone.

§ 18.

Rozpisanie powszechnych wyborów należy ogłosić w krajowym dzienniku urzędowym i plakatami we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i miejscach wyborczych w kraju.

Rozpisanie poszczególnych wyborów uzupełniających ogłosić należy w krajowym dzienniku urzędowym, a wyborów uzupełniających z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, nadto także plakatami w gminach (obszarach dworskich) i w miejscach wyborczych tego okręgu wyborczego, w którym wybór ma się odbyć.

Dzień ogłoszenia w dzienniku urzędowym ma się uważać za dzień rozpisania wyborów.

Zarazem ma Namiestnik wydać obwieszczenie, podające do powszechnej wiadomości postanowienia ustawy z dnia 26 stycznia 1907 Dz. u. p. Nr. 18 o przepisach karnych dla ochrony wolności wyborów i zgromadzeń.

Zwierzchności gminne i Przełożeństwa obszarów dworskich są obowiązane oba powyższe obwieszczenia ogłosić przez ich wywieszenie.

II. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

§ 19.

Uprawnienie do wyboru ustala się przez wpisanie do listy wyborczej.

§ 20.

Uprawnionych do wyboru z każdej gminy i z każdej klasy wyborczej wraz z uprawnionymi do wyboru wchodzącego ewentualnie po myśli § 6, ustęp 3 w rachubę obszaru dworskiego, ma naczelnik gminy (burmistrz) wpisać do osobnych list (list wyborczych) w porządku abecadłowym, z podaniem imion, nazwisk i zawodu i mieszkania.

W listach wyborczych dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek ma naczelnik gminy nadto w odnośnej rubryce uwidocznić, czy wpisanemu wyborcy służy jeden głos, czy też głos podwójny (§ 8, ustęp 3).

Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych, to należy dla każdej części gminy, przydzielonej do pewnego okręgu wyborczego sporządzić osobną listę wyborczą w porządku abecadłowym. Tak samo, jeżeli czynność wyborcza w obrębie jednej gminy odbywać się ma w kilku lokalach wyborczych, do których wyborcy podług terytoryalnej przynależności są przydzieleni (§ 26, ustęp 4) należy listę wyborczą sporządzić dla każdego z odnośnych terytoryalnych obszarów gminy z osobna w porządku abecadłowym.

Jeżeli uprawnieni do wyboru w gminie należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, natenczas należy sporządzić w gminie oddzielne listy wyborcze według narodowości, jedną dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, drugą dla reszty wyborców.

Gdy uprawnieni do wyboru z kilku gmin, wybierają w jednem zbiorowem miejscu wyborczem, natenczas za podstawę czynności wyborczej mają służyć listy wyborcze poszczególnych gmin miejscowych, uporządkowane kolejno po sobie jako listy częściowe, bez sporządzania z nich listy ogólnej.

Przy układaniu list wyborczych mają naczelnicy gmin z urzędu wszystkie te osoby do nich wpisać, których uprawnienie jest im znane lub też zapomocą pewnych danych może być stwierdzone.

Przy układaniu list wyborczych dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, należy brać za podstawę ostatni ogłoszony ogólny spis ludności i rubrykę języka potocznego.

Listy wyborcze sporządzać należy przynajmniej w dwóch egzemplarzach; jeden egzemplarz ma naczelnik gminy po ukończeniu czynności wyborczej utrzymywać w ewidencyi a z końcem każdego roku w ciągu ogłosić się mającego terminu ośmiodniowego wyłożyć do wolnego przeglądu.

§ 21.

Po sporządzeniu listy wyborczej ma naczelnik gminy oba jej egzemplarze przedłożyć przełożonemu starostwa, w stołecznem mieście Lwowie zaś Namiestnictwu. Dla miasta Krakowa wyznacza Namiestnictwo starostwo, któremu poruczone być ma sprawdzenie list wyborczych, jakoteż rozstrzyganie reklamacyi; tej władzy winien Prezydent miasta listę wyborczą przedłożyć.

Wraz z listą wyborczą dla wyborców z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborców z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek ma naczelnik gminy przedłożyć

właściwej Władzy politycznej także ten spis osób i opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, na podstawie którego obliczono, którym z tych osób służy prawo wyboru w klasie cenzusowej miast w myśl § 3, ustęp 1 tej ordynacyi, względnie prawo podwójnego głosu w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek w myśl § 8, ustęp 3.

Władza polityczna ma dostrzeżone usterki w liście wyborczej z urzędu sprostować i jeden egzemplarz sprostowanej listy zwrócić naczelnikowi gminy.

Sprostowanie listy wyborczej dokonane z urzędu może być zaczepione tylko w drodze reklamacyi.

Naczelnik gminy ma listę przez dni czternaście w lokalu urzędowym gminy, codziennie w czasie przez władzę polityczną oznaczonym i publicznie obwieścić się mającym, dla wolnego przeglądu wyłożyć i to wyłożenie listy wyborczej podać do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia, przytaczając zarazem postanowienia § 22 niniejszej ordynacyi odnoszące się do sposobu wnoszenia reklamacyi i rekursów. Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych (§ 20, ustęp 3, zdanie pierwsze), listy wyborcze wyłożyć należy w obrębie odnośnych okręgów wyborczych. — Wraz z listą wyborczą dla wyboru z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek ma naczelnik gminy wyłożyć dla wolnego przeglądu także spis, o którym mowa w ustępie drugim niniejszego paragrafu.

Prawo przeglądu listy wyborczej uprawnia także do robienia przy sposobności tego przeglądu notatek z tej listy.

W gminach liczących mniej niż 5000 mieszkańców lista wyborcza musi być wyłożona do przeglądu każdego dnia przez pięć godzin, w gminach ponad 5000 mieszkańców przez ośm godzin; nadto należy listę wyborczą wczas w dostatecznej liczbie odbić i na żądanie każdemu, z chwilą nastania terminu reklamacyjnego, za zwrotem przypadających za jeden egzemplarz kosztów sporządzenia, wydać.

Kto żąda wydania takiej odbitki listy wyborczej, ma to oznajmić ustnie lub pisemnie naczelnikowi gminy w ciągu dni ośmiu po rozpisaniu wyboru; oświadczenie tego rodzaju zobowiązuje żądającego do odbioru zamówionej listy i zapłaty kosztów jej sporządzenia, przypadających za sporządzone egzemplarze.

Zgłoszeń po tym czasie wpływających nie należy uwzględniać.

W ciągu dalszych dni ośmiu należy złożyć u naczelnika gminy 50 procent przybliżonych kosztów sporządzenia, w przeciwnym razie zgłoszenie jest bezskuteczne.

Przy odbiorze uiścić należy resztę kosztów, które w razie nieodebrania listy przez zgłaszającego, mogą być także ściągnięte w drodze politycznej egzekucyi.

Pod tymi samymi warunkami wydawać należy każdemu na żądanie także ewentualne dodatki do listy wyborczej.

§ 22.

Reklamacye przeciw liście wyborczej mogą być wnoszone:

1. z powodu wpisania nieuprawnionych do wyboru;

2. z powodu niewpisania uprawnionych do wyboru;

3. z powodu przyznania wyborcom z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek prawa głosu liczącego się za dwa zamiast głosu liczącego się za jeden;

4. z powodu nie przyznania wyborcom z tejże klasy prawa głosu liczącego się za dwa lecz tylko głosu liczącego się za jeden;

5. o przeniesienie wyborcy z listy ogólnego okręgu do listy okręgu narodowego;

6. o przeniesienie wyborcy z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego.

Reklamacye z powodów podanych pod 1, 2, 3 i 4, może wnosić każdy wyborca, który w listach wyborczych danego okręgu jest zapisany; reklamacye z powodów podanych pod 5 i 6 może wnosić każdy wyborca umieszczony na jednej z list wyborczych obu okręgów, o które idzie.

Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został a do żądania przeniesienia wyborcy z listy okręgu wyborczego ogólnego na listę okręgu narodowego lub odwrotnie, on wyłącznie jest uprawniony o ile reklamacya opiera się na twierdzeniu, że wpis języka potocznego wydany przy ostatnim spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy.

Reklamacye wnosić należy w każdym poszczególnym wypadku z osobna. Żądający wykreślenia osoby w liście zapisanej przytoczyć powinien fakty, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym niema prawa wyboru. Fakty te będą zbadane z urzędu.

Żądający wpisania osoby w liście niezapisanej przedstawić powinien dowody, które

uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym ma prawo głosowania.

Jeżeli reklamujący domaga się przeniesienia go z listy okręgu ogólnego do listy okręgu narodowego, lub z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego, to powinien przytoczyć i wykazać fakty, które twierdzenie jego o narodowej przynależności uzasadniają, na formularzu, który w tym celu przepisany zostanie.

§ 23.

Reklamacye należy wnosić u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

Reklamacye wpływające ma naczelnik gminy w ciągu trzech dni przedłożyć do rozstrzygnięcia oznaczonej w § 21, ustępie 1, władzy politycznej, a przy pierwszej dołączyć dowody ogłoszenia rozpisania wyborów w gminie i ogłoszenia terminu reklamacyjnego.

W razie zażądania wykreślenia osoby wciągniętej do listy wyborczej, lub zażądania przyznania pewnej osobie głosu liczącego się tylko za jeden, a nie za dwa, ma naczelnik gminy przez wystosowanie do niej zawiadomienia dać jej sposobność do oświadczenia się pod tym względem ustnie lub pisemnie w ciągu 24 godzin przed naczelnikiem gminy lub przed władzą do rozstrzygnięcia powołaną i zdać o tem sprawę władzy tej przy przedłożeniu reklamacyi. Jeżeli z przedłożonych aktów wynika, że naczelnik gminy tego rodzaju zawiadomienia nie uczynił, będzie obowiązkiem tej władzy zawiadomić o tem wprost interesowaną osobę.

Przy rozstrzyganiu tego rodzaju reklamacyi ma władza brać wzgląd na opóźnienie powstać mogące wskutek 24-godzinnego terminu wyznaczonego do składania oświadczenia, tudzież wskutek czasu, który upłynąłby od oddania tego oświadczenia na pocztę do doręczenia go władzy, i dopiero po upływie tak obliczonego czasu rozstrzygać. Nieprzyjęte reklamacye może interesowany dołączyć do zażalenia wniesionego do władzy politycznej powiatowej.

Przeciw rozstrzygnięciu starostwa tyczącemu się reklamacyi, może ten, kto wniósł reklamacyę jak i ten którego osoby wydane rozstrzygnięcie dotyczy, wnieść w ciągu dni trzech odwołanie do Namiestnictwa przez starostwo.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

Reklamacye i odwołania, które weszły po upływie terminu, należy odrzucić jako spóźnione.

W razie uwzględnienia reklamacyi w drodze rozstrzygnięcia, oznaczona w § 21, ustęp 1, władza polityczna ma przeprowadzić sprostowanie listy wyborczej w sposób rozstrzygnięciu odpowiadający.

Jeżeli władza rozstrzygnie, że osoba, co do której wniesiono reklamacyę, ze względu na swą narodowość nie należy do tego okręgu wyborczego, na którego liście została umieszczona, to polecając wykreślenie jej z tej listy, zarządzi równocześnie zapisanie jej na listę wyborczą okręgu wyborczego, do którego z tytułu swej narodowości należy.

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 21 ustęp czwarty) sprostowania listy wyborczej należy przedsiębrać tylko o tyle, o ile jest obowiązkiem władzy politycznej aż do czasu na trzy dni przed terminem wyboru, wykreślać z listy wyborczej te do niej zaciągnięte osoby, które utraciły obywatelstwo austryackie, lub o których okoliczność, uzasadniająca po myśli §§ 15 i 16 tej ordynacyi wyjęcie lub wykluczenie od uprawnienia do wyboru, dopiero później nastąpiła lub na jaw wyszła.

Sprostowania listy wyborczej przez władzę polityczną dokonane, podać należy do wiadomości naczelnika gminy w celu przeprowadzenia sprostowań tych także w egzemplarzu tej listy w urzędzie gminnym przechowywanym.

Dokonane sprostowania listy wyborczej obowiązany jest naczelnik gminy wyłożyć przez dni trzy w lokalu urzędowym gminy od dnia publicznego o tem obwieszczenia dla wolnego przeglądu (z równoczesnem wyznaczeniem trzechdniowego terminu reklamacyjnego przeciw osobom w drodze sprostowania na liście umieszczonym (§ 21 ustęp 4)*).

Na ośm dni przed wyborem ma naczelnik gminy będącą u niego w przechowaniu listę wyborczą przedłożyć ponownie władzy politycznej, która ma zbadać, czy sprostowania listy wyborczej zarządzone w czasie postępowania reklamacyjnego zostały przeprowadzone, a zatem, czy obydwa egzamplarze listy wyborczej zgadzają się ze sobą. Jeżeli tak nie jest, to władza ma obydwa egzemplarze zgodnie ze sobą sprostować.

Jeden egzemplarz listy wyborczej należy doręczyć komisarzowi wyborczemu.

Jeżeli zajdzie konieczna potrzeba nowego sprostowania listy wyborczej już po jej oddaniu komisarzowi wyborczemu, a przed

---

*) Ustęp ten dodany przez komisyę, wymaga bliższych postanowień o postępowaniu, których komisya nie zredagowała.

upływem trzech dni przed wyborem (ustęp 9), to władza ma o tem natychmiast zawiadomić naczelnika gminy miejsca wyboru i komisarza wyborczego. Naczelnik gminy ma przedsięwziąć sprostowanie listy w obecności komisarza wyborczego, dołączając do niej polecenie władzy, zarządzające jej sprostowanie.

§ 24.

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacyi sprostowaną zostanie, winna władza polityczna w § 21, ustępie 1 oznaczona, dla miejsca wyboru właściwa, wydać wyborcom karty legitymacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 13 ustęp 3), to celem wystawienia kart legitymacyjnych, należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej dla miejsca wyboru właściwej.

Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącej listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej jakoteż godzinę, kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 8 ustęp 3) i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności.

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26 stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

W miastach mających własny statut można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta.

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy.

Władza, która wystawia karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonem.

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej, wydać ma uprawnionemu na jego żądanie, powołana do pierwszego wystawienia władza, duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru.

§ 25.

Celem dokonania wyboru posłów należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnemi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pieczęcią urzędową oznaczonej w § 24, ustępie 1, Władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 24, ustęp 4) i które nadto zawierać mają uwagę, że każda inna nie z urzędu wydana karta do głosowania, uważaną będzie za nieważną.

Na karcie do głosowania wymienione być powinno na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborcy służy głos podwójny (§ 8, ustęp 3) to okoliczność ta powinna być zanotowaną wewnątrz karty do głosowania, oraz zewnątrz jej w sposób taki, aby okoliczność ta po złożeniu karty była widoczną.

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wydać ma na żądanie uprawnionych do wyboru władza do pierwszego wystawienia powołana, względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy, inne karty do głosowania.

Komisarz wyborczy wydaje także karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego, o ile poprzednio władza powyżej oznaczona kart głosowania do wyboru ściślejszego wyborcom w innej drodze nie doręczyła.

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możności dla wyborców zabezpieczone.

§ 26.

Kierownictwo czynności wyborczej, odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utworzonej z wyborców komisyi wyborczej, składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców z pięciu członków.

Z reguły ustanowić należy w każdem miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisyę wyborczą.

Gdyby w którem miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych (§ 20, ustęp 4) natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisyę wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzać dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Gdzie ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, władza polityczna, nad gminą bezpośrednio przełożona, zarządzić ustanowienie kilku komisyj wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców należy do każdych 1000 wyborców ustanowić osobną komisyę. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisyj wyborczych odbywać się ma przy tem podług porządku abecadłowego albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie we właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie podług przynależności terytoryalnej (§ 20, ustęp 3) ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porzędku abecadłowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisyi wyborczej gmina miejsca wyboru postarać się ma o odpowiedni lokal wraz z potrzebnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisyi wyborczej.

§ 27.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju to starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.

Urząd komisarza wyborczego jest, niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia obowiązany jest każdy, kto w miejscu wyborczem jest do wyboru uprawniony.

Każdej komisyi wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić na protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisywać do niego wszystkie ważne wydarzenia, które zaszły podczas czynności wyborczej w szczególności zapadłe w komisyi wyborczej rozstrzygnięcia.

§ 28.

Reprezentacya gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznaczą po trzech, względnie po dwóch członków komisyi wyborczej i po dwóch zastępców członków komisyi z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym.

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców), wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisyi wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danem kole wyborczem, prawo wyboru.

Gdyby i przy drugiem głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy.

§ 29.

Członkowie komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większością głosów przewodniczącego.

W razie równości głosów rozstrzyga los, przez komisarza wyborczego wyciągnięty.

§ 30.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisyi wyborczej potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków.

Uchwały komisyi wyborczej zapadają bez względu na liczbę głosujących, względną większością głosów.

Przewodniczący komisyi wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.

§ 31.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga komisya wyborcza tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstają uzasadnione wątpliwości co do tożsamości osoby zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, a osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawioną;

b) jeżeli zachodzi wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nietylko komisarz wyborczy i członkowie komisyi wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie lub pisemnie i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym o tyle tylko, o ile ktoś twierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austryackie

albo z powodów, przewidzianych w §§ 15 i 16 tej ordynacyi straciła prawo wyborcze.

Rozstrzygnięcie komisyi wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.

§ 32.

Komisarz wyborczy ma starać się o utrzymanie spokoju i porządku podczas czynności wyborczej i czuwać nad przestrzeganiem postanowień ordynacyi wyborczej. — Nie powinien także dopuścić, aby komisya wyborcza przekraczała swój zakres działania.

W szczególności zaś ma komisarz sprzeciwić się rozstrzygnięciu komisyi wyborczej powziętemu wbrew ustawie i żądać wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 33.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonych tam godzinach, celem wzięcia udziału w wyborze.

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. O ile się to do niezamąconego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbie ograniczonej, nie mniej jednak jak po trzech, do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu — w większych miastach do dziesięciu — mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcie wyborczym zarówno w komisyach szczegółowych jak i w komisyi głównej, aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczem.

Tych mężów zaufania podadzą przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej, która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, z możliwie największem uwzględnieniem wszystkich ubiegających się stronnictw.

Mężowie zaufania mają być jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 31 lit. a) i c), prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej. Wolno im jednak podczas aktu wyborczego czynić prywatne zapiski.

W czasie czynności wyborczej zakazane są w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez polityczną władzę powiatową oznaczonym, przemowy do wyborców, jakoteż jakiekolwiek inne agitacye wyborcze. Lokal wyborczy należy tak urządzić, by wyborcy mogli swobodnie wchodzić i wychodzić z lokalu wyborczego.

Oznaczenie obwodu, w obrębie którego są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacye wyborcze, należy do politycznej władzy powiatowej, która ma to ogłosić w miejscu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30 września 1857 Dz. u. p. Nr. 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej ma komisarz wyborczy zarządzić, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznem na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.

§ 34.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o oznaczonej godzinie i w przeznaczonym do tego miejscu, ukonstytuowaniem komisyi wyborczej, która odbierze listę wyborczą, jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.

Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisyi wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30 ustęp pierwszy), natenczas czynności komisyi wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.

§ 35.

Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania.

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu.

Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być: wypisywane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 36.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania ma się komisya wyborcza wobec mężów zaufania przekonać, czy urna przeznaczona na karty głosowania, jest próżna.

Głosowanie zaczyna się od tego, że członkowie komisyi wyborczej oddają swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborcy.

Każdy wyborca oddając głos, ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzeniu.

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku, notując oddanie głosu, do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków komisyi wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.

§ 37.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący komisyi wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej nie otwierając jej i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym się za jeden nie oddano karty z głosem liczącym się za dwa.

§ 38.

Głosowanie raz rozpoczęte nie może być z reguły przerwane.

Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosu wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym w poczekalni przez komisyę wyborczą dla wyborców przeznaczonej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przedewszystkiem komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osoby te od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może komisya wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma komisya wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartemi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.

§ 39.

Po ukończeniu głosowania, które przewodniczący komisyi wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko komisarz wyborczy i członkowie komisyi wyborczej wraz protokolantem i mężami zaufania (§ 33, ustęp 3).

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, pomiesza przewodniczący komisyi wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków komisyi wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom komisyi.

Dwaj członkowie komisyi wyborczej prowadzić mają dla osób, które otrzymały głosy, a to każdy jedną listę obliczenia głosów, do której wpisuje się każdego, kto otrzyma głos na posła po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1, przy drugim na niego oddanym głosie liczbę 2, przy trzecim liczbę 3, i t. d. Obie te listy obliczenia głosów muszą się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków komisyi i komisarza wyborczego. Suma głosów oddanych na odnośnego kandydata musi być i literami w protokole wpisana.

Postanowienia ustępu poprzedzającego obowiązują także pod względem wyboru zastępców (§ 47.), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła. W liście obliczenia głosów dla zastępców należy przeto obok imienia i nazwiska wybranego podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).

§ 40.

Głosy oddane na osobę, która po myśli § 16. tej ordynacyi jest wykluczona od wybieralności, głosy przywiązane do warunków lub głosy, do których dołączono polecenia dla mającego być wybranym, nakoniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej niemi osoby, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do oddanych głosów nie należy również doliczać próżnych kartek do głosowania.

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek do głosowania opiewających nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na kartce do głosowania umieszczone.

§ 41.

Po ukończeniu czynności wyborczej należy zamknąć spisany z niej protokół, a członkowie komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant mają go podpisać, równie jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanemi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania tak ważnemi jak i za nieważne uznanemi, wspólnie opieczętować i opatrzywszy napisem, treść oznaczającym oddać komisarzowi wyborczemu.

Wynik obliczenia głosów ogłosi przewodniczący komisyi wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akt wyborczy Namiestnictwu, gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tego samego wyboru odbywało się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu, ustanowionemu dla głównej komisyi wyborczej.

Jeżeli nie wszyscy członkowie komisyi wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.

§ 42.

W tych wypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, zestawienie ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania przedsięweźmie główna komisya wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej komisyi wyborczej, akta wyborcze przysłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.

Komisarza dla głównej komisyi wyborczej wyznacza władza oznaczona w § 27, ustęp 1, i ona też wyznacza dzień i godzinę zebrania się tej komisyi.

Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego w miejscu wyznaczonem i ogłoszonem przez Namiestnictwo w obrębie odnośnego okręgu wyborczego i składać się ma z siedmiu członków (i zastępców), z których po trzech członków (i po dwóch zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym reprezentacya gminna siedziby głównej komisyi wyborczej i komisarz wyborczy: siódmego członka wybiera się, lub mianuje po myśli postanowień § 28. Przewodniczącego głównej komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie komisyi względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 29).

Członkowie komisyi wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru w miejscu głównej komisyi wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej komisyi wyborczej.

Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisyi wskutek ubytku członków zabrakło kompletu (§ 30, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 34, ustęp 2).

Podczas obliczania wyników wyboru do lokalu tej komisyi mają wstęp tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej komisyi wyborczej i protokolant.

Główna komisya wyborcza ma zestawić wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisye wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tych komisyi.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez pojedynczych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczętują, a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który prześle wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej komisyi wyborczej ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisyjnego.

§ 43.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej, niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów, przystępuje się do wyboru ściślejszego.

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada

(§ 8, ustęp 2), to za wybranych uważa się tych, którzy uzyskali więcej niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów, gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów, niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów osiągnęła wymaganą liczbę głosów, niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru resztującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które po wybranym przy wyborze głównym pośle, względnie posłach najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób pod ściślejszy wybór poddać się mających będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.

Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, rozstrzyga, kto z nich ma być uznany za wybranego.

§ 44.

W okręgach wyborczych Nr. . . . . pod względem narodowym jednolitych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, za obranego uważa się najpierw tego, kto uzyskał więcej niż 40 proc. wszystkich oddanych ważnych głosów, zaś za drugiego wybranego uważa się tego, kto z kolei uzyskał więcej, niż 30 proc. oddanych ważnych głosów.

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej większości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padło najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej rozstrzyga, kto z nich ma być uznany za wybranego.

Gdyby przy pierwszym względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezzwłocznie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze znajdzie zastosowanie przepis § 43.

§ 45

W okręgach wyborczych Nr. . . . . pod względem narodowym mieszanych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wyborcy głosować mogą tylko na kandydatów poprzednio zgłoszonych.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wyznaczy Namiestnik termin conajmniej czternastodniowy, w ciągu którego najmniej pięćdziesiąt osób, zamieszczonych jako wyborcy na liście wyborczej danego okręgu, mogą w któremkolwiek starostwie tegoż okręgu wyborczego zgłosić kandydata, wymieniając jego imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania, oraz oznajmiając, czy żądają umieszczenia go jako kandydata na liście polskiej, czy też na liście ruskiej.

Jako kandydat na jedną z tych dwu list narodowych może być zgłoszeny tylko taki wyborca, który przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny, język tej narodowości, na której listę został zgłoszony. Kandydat, względnie wyborca, który ostatnim spisem ludności nie był objęty, musi przedłożyć politycznej władzy powiatowej odpowiednie oświadczenie co do swej narodowości. Żądanie umieszczenia kandydata na liście polskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język polski. Tak samo żąda-

nie umieszczenia kandydata na liście ruskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język ruski. Żądanie powinno być zgłoszone przez każdego z wyborców osobiście we właściwem starostwie i zapisane do protokołu, przyczem nie wymaga się, aby wszyscy zgłaszający równocześnie się jawili.

Jeżeli zgłaszający wyborca nie jest w Starostwie osobiście znany, identyczność jego osoby musi być stwierdzoną przez naczelnika gminy zamieszkania lub innych dwóch, wiarygodnych w Starostwie osobiście znanych świadków.

W protokole zgłoszenia ma Starostwo co do każdego zgłaszającego wyborcy stwierdzić urzędownie identyczność jego osoby, tudzież okoliczność, iż przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny język tej samej narodowości, do której należy zgłoszony przez niego kandydat na posła. Jeśli zgłaszający wyborca był konskrybowany w obrębie tego Starostwa, w którem następuje zgłoszenie kandydata, okoliczność powyższą ma Starostwo sprawdzić w krótkiej drodze na podstawie operatu konskrypcyjnego. Jeśli zaś wyborca ten był konskrybowany w innym powiecie, winien do protokołu zgłoszenia przedłożyć co do swego języka potocznego, jaki podał przy ostatnim spisie ludności, poświadczenie urzędowe tego Starostwa, w którego powiecie był konskrybowany.

Zgłoszenie nastąpić może także pisemnie, przyczem podpisy wyborców mają być uwierzytelnione sądownie lub notaryalnie.

Po upływie terminu wyznaczonego na zgłaszanie kandydatów, Starostwa protokoły zgłoszeń przedłożą Namiestnikowi, który zestawiając zgłoszenia, ułoży listę kandydatów polskich i listę kandydatów ruskich dla danego okręgu wyborczego i przeszle je Starostwom tegoż okręgu, celem ogłoszenia ich plakatami w każdej gminie (obszarze dworskim), zarządzając równocześnie ogłoszenie ich w krajowej Gazecie urzędowej. Tak na plakatach, jak i w Gazecie urzędowej umieścić należy zastrzeżenie, że głosy, któreby padły na kandydatów na listach tych niezamieszczonych, nie będą liczone jako głosy ważne.

Ogłoszenie list kandydatów nastąpić powinno najmniej na dziesięć dni przed wyborem.

Gdyby w terminie i w sposób wyżej przepisany tylko na jedną listę narodową zgłoszono kandydatów, wyborcy ograniczeni są przy głosowaniu do tych kandydatów, a przy wyborze znajdą zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.

Gdyby w terminie i w sposób wyżej przepisany nie zgłoszono wogóle żadnych kandydatów, wówczas przy wyborze znajdą zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.

Gdyby w terminie i w sposób wyżej przepisany tylko na jedną listę narodową zgłoszono kandydatów, może druga strona jeszcze w terminie trzech dni zgłosić swych kandydatów.

Gdyby kandydat zgłoszony na listę narodową zmarł przed wyborem, w takim razie zarządzi Namiestnik na podstawie tej samej listy wyborczej nowe zgłoszenia kandydatów, a termin wyboru odroczy.

O zarządzeniach, wynikających z postanowień ustępów 8, 9 i 10 niniejszego paragrafu Namiestnik ma zawiadomić Starostów danego okręgu i polecić ogłoszenie tych zarządzeń.

§ 46.

Jeżeli wybór odbywa się na podstawie ogłoszonych list kandydatów, ma główna komisya wyborcza zestawić z całego okręgu osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy polskiej, a osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy ruskiej.

Do ważności wyboru potrzeba, aby suma głosów, oddanych na kandydatów każdej z dwu list narodowych, wynosiła przynajmniej czwartą część ogółu oddanych ważnych głosów, tudzież aby zarówno jeden z kandydatów listy polskiej jako też jeden z kandydatów listy ruskiej otrzymał bezwzględną większość głosów z ogółu głosów, które padły na kandydatów tej samej listy. W takim razie ci dwaj kandydaci mają być uznani za wybranych.

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy, do którego wchodzą ci dwaj kandydaci z listy polskiej, tudzież ci dwaj kandydaci z listy ruskiej, którzy otrzymali największą liczbę głosów.

Wrazie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, którzy z kandydatów polskich względnie ruskich przychodzą do wyboru ściślejszego.

Jeżeli z jednej z list kandydatów wszystkie głosy przy głównym wyborze padły tylko na jednego kandydata w takim razie przy wyborze ściślejszym tylko ten jeden kandy-

dat będzie umieszczonym na liście tej narodowości.

Przy wyborze ściślejszym należy uznać tych dwóch kandydatów za wybranych, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącege komisyi wyborczej *).

§ 47.

We wszystkich tych okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§§ 44 i 45) wybiera się zarazem za pomocą tych samych kart do głosowania także zastępców i to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym, w którym dokonano wyboru posła.

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kartach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcą uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy niemi los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi, którą uważać należy za wybraną zastępcą.

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępcą został wybrany, opróżni się. Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego

---

*) Dla opracowania §§ 45 i 46 Komisya ustanowiła osobny subkomitet, który pracy nie ukończył.

Dyskusya w subkomitecie toczyła się głównie około pytania, jak unormować ściślejsze głosowanie. Trzy alternatywy wzięto pod rozwagę:

Alternatywa A) (do pięciu ostatnich ustępów § 46.)

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy, do którego wchodzą ci dwaj kandydaci z listy polskiej, tudzież ci dwaj kandydaci z listy ruskiej, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Za wybranych należy uznać tych dwóch kandydatów, którzy na liście polskiej i na liście ruskiej otrzymali większość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Alternatywa B)

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy, do którego wchodzą ci dwaj kandydaci z listy polskiej, tudzież ci dwaj kandydaci z listy ruskiej, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Za wybranych należy uznać tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Alternatywa C.

§ 46. Jeżeli wybór odbywa się na podstawie ogłoszonych list kandydatów, ma główna komisya wyborcza zestawić z całego okręgu osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy polskiej a osobno liczbę tych głosów, które padły na kandydatów listy ruskiej.

Do ważności wyboru potrzeba, ażeby jeden z kandydatów jednej listy uzyskał co najmniej 45% ogółu ważnych głosów, a jeden z kandydatów drugiej listy co najmniej 25% ogółu ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy. Do ściślejszego wyboru wchodzi trzech kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów, z ogółu ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru. Gdyby jednak wszystkich trzech wypadło wziąć z pośród kandydatów jednej listy, to zamiast trzeciego wchodzi kandydat, który jako kandydat drugiej listy otrzymał największą ilość głosów z tej listy.

Za wybranych należy uznać tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów. Gdyby jednak głosy tak się rozłożyły, że kandydat drugiej listy otrzymał z pośród trzech najmniejszą liczbę głosów, ale liczbę wynoszącą co najmniej 25% ogółu ważnych głosów, to za wybranych uważać należy najpierw tego kandydata, który z pośród dwóch kandydatów pierwszej listy otrzymał większą ilość głosów, a za drugiego wybranego uznać kandydata drugiej listy.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej.

Subkomitet nad temi trzema alternatywami nie ukończył dyskusyi.

równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcyi jako zastępca, natenczas w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów, względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.

§ 48.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonywania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy względnie, jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych, komisarz wyborczy głównej komisyi wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.

§ 49.

Namiestnik ma po przejrzeniu aktów wyborczych, nadesłanych mu po myśli §§ 41 i 42, wystawić i kazać doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 47 w razie opróżnienia mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 14 niniejszej ordynacyi, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności, zostanie odmówionem wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła, mającego certyfikat wyborczy albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 47) dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.

§ 50.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni ośmiu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu, a w razie wyboru uzupełniającego, po otwarciu najbliższej sesyi sejmowej, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie dokonane przez Marszałka krajowego na publicznem posiedzeniu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpisać nowy wybór.

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 47 zastępca dla posła, znajdą zastosowanie postanowiania przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.

§ 51.

Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych, użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izb handlowych i przemysłowych oraz ze Związków stowarzyszeń przemysłowych miasta Krakowa i miasta Lwowa.

§ 52.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach, tudzież Związki stowarzyszeń przemysłowych miasta Krakowa i miasta Lwowa, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.

§ 53.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej względnie przewodniczącego Związku stowarzyszeń przemysłowych w obecności komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów

i znajdą zastosowanie postanowienia § 43, ustęp 4 niniejszej ordynacyi wyborczej.

§ 54.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 49).

IV. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej.

§ 55.

Postanowienia rozdziału II. niniejszej ordynacyi będą stosowane także przy wyborach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednak z następującemi zmianami.

§ 56.

Lista wyborcza dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej ma być sporządzoną przez Namiestnictwo i obwieszczoną przez zamieszczenie w dzienniku urzędowym krajowym z wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.

§ 57.

Władzą powołaną do przyjmowania i rozstrzygania reklamacyi (§ 23) jest Namiestnictwo.

§ 58.

Po sprostowaniu listy wyborczej klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisanym czasie reklamacyi, ma Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy przesłać Starostom w miejscach wyborczych. Ci mają wystawić i doręczyć poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 24 i 25).

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej mieszkającym w kraju należy ich karty legitymacyjne przesłać; uprawnionych do wyboru, mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w urzędowym dzienniku krajowym do podjęcia kart legitymacyjnych w Starostwie miejsca wyboru.

§ 59.

Kierownictwo aktu wyborczego w każdym okręgu wyborczym, mającego się odbyć w obecności komisarza rządowego, wyznaczonego przez Namiestnika, porucza się komisyi wyborczej (§ 26), mającej się składać dla każdego okręgu wyborczego wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy.

§ 60.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten przeprowadzony będzie bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.

Dodatek tabelaryczny do ordynacyi reformy wyborczej sejmowej.

(Uchwalony przez subkomitet).

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.*)

a) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
1.	Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Wadowice, Biała, Oświęcim, Żywiec, Myślenice, miejsce wyboru Kraków	6
2.	Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, miejsce wyboru Tarnów	3
3.	Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Limanowa, Nowy Targ, miejsce wyboru Nowy Sącz . .	2
4.	Rzeszów, Strzyżów, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko, Łańcut, Przeworsk, miejsce wyboru Rzeszów	2
5.	Przemyśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, miejsce wyboru Przemyśl	3
6.	Sanok, Krosno, Brzozów, Dobromil, Lisko, miejsce wyboru Sanok	3
7.	Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, miejsce wyboru Sambor	3
8.	Lwów, Gródek, miejsce wyboru Lwów	1
9.	Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, miejsce wyboru Stryj	2
10.	Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany . . .	3
11.	Żółkiew, Rawa, Cieszanów, Sokal, miejsce wyboru Żółkiew .	3
12.	Złoczów, Kamionka, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Złoczów . . .	3
13.	Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, miejsce wyboru Tarnopol	3
14.	Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, miejsce wyboru Czortków	3
15.	Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, Buczacz, miejsce wyboru Stanisławów	2
16.	Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Kosów, Śniatyn, miejsce wyboru Kołomyja . .	2
17.	b) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączony z powyższych powiatów, miejsce wyboru Lwów . . .	1

*) Ewentualną zmianę dotychczasowych okręgów w kierunku łączenia ich i zmniejszenia ich liczby zastrzegła Komisya późniejszej uchwale.

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej.

a) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

18. Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, miejsce wyboru Kraków.
 Wadowice, Oświęcim, Biała, Żywiec, miejsce wyboru Wadowice.

Nowy Sącz, Limanowa, Grybów, Nowy Targ, Myślenice, Gorlice, Jasło, miejsce wyboru Nowy Sącz 1

19. Tarnów, Pilzno, Mielec, Dąbrowa, Ropczyce, Brzesko, miejsce wyboru Tarnów.
Rzeszów, Kolbuszowa, Nisko, Tarnobrzeg, Strzyżów, Przeworsk, Łańcut, miejsce wyboru Rzeszów 1

20. Przemyśl, Mościska, Gródek, Dobromil, Sanok, Brzozów, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl.
Jarosław, Cieszanów, Jaworów, Rawa ruska, Sokal, miejsce wyboru Jarosław.
Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, Stryj, Skole, Dolina, miejsce wyboru Sambor 1

21. Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Przemyślany, Żółkiew, Złoczów, Kamionka strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Lwów.
Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż, Husiatyn, Brzeżany, Podhajce, miejsce wyboru Tarnopol.
Stanisławów, Czortków, Buczacz, Bohorodczany, Kałusz, Rohatyn, Tłumacz, miejsce wyboru Stanisławów.
Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Śniatyn, Kosów, Zaleszczyki, Borszczów, Nadwórna, miejsce wyboru Kołomyja 1

b) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów politycznych:

22. Przemyśl, Dobromil, Sanok, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl.
Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Cieszanów, miejsce wyboru Jarosław.
Sambor, Stary Sambor, Drohobycz, Turka, Rudki, Stryj, Skole, miejsce wyboru Sambor 1

23. Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Gródek, Mościska, Kamionka, Radziechów, Brody, miejsce wyboru Lwów.
Rawa, Sokal, Żółkiew, Jaworów, miejsce wyboru Rawa . 1

24. Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż, miejsce wyboru Tarnopol.
Brzeżany, Złoczów, Zborów, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany.
Buczacz, Podhajce, miejsce wyboru Buczacz 1

25. Stanisławów, Tłumacz, Bohorodczany, Kałusz, Nadwórna, Dolina, miejsce wyboru Stanisławów.
Kołomyja, Peczeniżyn, Śniatyn, Kosów, Horodenka, miejsce wyboru Kołomyja.
Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Borszczów, miejsce wyboru Czortków 1

III. Klasa cenzusowa miast.

a) Okręgi wyborcze składające się z miast: *)

26. Kraków 7
27. Podgórze 1
28. Tarnów 2
29. Biała z Lipnikiem lub z częścią Lipnika oznaczyć się mającą 1
30. Nowy Sącz 1
31. Bochnia, Wadowice 1
32. Rzeszów 1
33. Jasło, Gorlice 1

Wieliczkę zaliczono do klasy cenzusowej miast, pozostawiając w zawieszeniu decyzyę co do przydzielenia jej do jednego z okręgów.

b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast:

34. Sanok, Krosno, Korczyna . . 1
35. Lwów 9
36. Przemyśl 2
37. Stanisławów i ewentualnie Knihinin wieś i kolonia . . . 2
38. Drohobycz 1
39. Kołomyja 2
40. Tarnopol, Zagrobela . , . . 1
41. Jarosław 1
42. Sambor 1
43. Stryj 1
44. Brzeżany, Złoczów, Kozowa . 1
45. Brody, Brody stare 1
46. Jaworów, Gródek, Żółkiew i Sokal 1

*) Kwestyę zaliczenia Lipnika i Knihininów pozostawiono w zawieszeniu.

c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast:

47. Lwów i Złoczów 1
48. Przemyśl, Jarosław, Sambor i Drohobycz 1
49. Stanisławów ewentualnie z Knihininem wsią i kolonią, Kołomyja i Stryj 1
50. Tarnopol, Zagrobela, Brzeżany, Kozowa, Brody i Brody stare 1
51. Jaworów, Gródek, Żółkiew, Sokal 1

IV. Klasa powszechna miast.

a) Okręgi wyborcze składające się z miast:

52. Kraków i Podgórze 2
53. Tarnów, Nowy Sącz, Biała (ewentualnie z Lipnikiem lub częścią wsi Lipnik), Wadowice, Bochnia i Wieliczka . 1
54. Rzeszów, Jasło, Gorlice, Krosno, Korczyna, Sanok, Jarosław (ostatnie miasto z wyłączeniem wyborców ruskich) 1

b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast:

55. Lwów 2
56. Przemyśl, Sambor, Drohobycz 1
57. Stanisławów ewentualnie z Knihininem wsią i Knihininem kolonią, Kołomyja i Stryj . 1
58. Tarnopol ze wsią Zagrobelą, Brzeżany, Kozowa, Złoczów, Brody ze Staremi Brodami, Sokal, Żółkiew, Jaworów i Gródek 1

c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast:

59. Lwów, Tarnopol ze wsią Zagrobelą, Złoczów, Brody ze Staremi Brodami 1
60. Przemyśl, Jarosław, Jaworów, Żółkiew, Sokal i Gródek . . 1
61. Stanisławów z Knihininem wsią i Knihininem kolonią, Kołomyja, Stryj, Sambor, Drohobycz i Brzeżany 1

V. Klasa Izb handlowych i przemysłowych.

62. Izba handlowa i przemysłowa krakowska 2
63. Izba handlowa i przemysłowa lwowska 2
64. Izba handlowa i przemysłowa brodzka 1

VI. Klasa Związków stowarzyszeń przemysłowych.

65. Związek stowarzyszeń przemysłowych miasta Krakowa . 1
66. Związek stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa . . 1

VII. Klasa gmin wiejskich oraz reszty miast i miasteczek:

Rozdziału okręgów subkomitet nie dokonał.

62/274

Przedłożenie rządowe.

Ustawa

z dnia zmieniająca §§ 3, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 31, 35, 38 i 42, uzupełniająca postanowienia §§ 18 i 26 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 i wprowadzająca nową ordynacyę wyborczą sejmową.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Postanowienia § 3 statutu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesarskim patentem z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 w brzmieniu zmienionem ustawą krajową z dnia 18. marca 1900, Dz. ust. kr. Nr. 41 oraz postanowienia §§ 4, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 31, 35, 38 i 42 tegoż statutu przestają obowiązywać w brzmieniu dotychczasowem a mają brzmieć jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następujących członków:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie opróżnienia stolicy arcybiskupiej, lub biskupiej jest administrator dyecezyi członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów istniejących każdocześnie w kraju Uniwersytetów, tudzież Szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) z dwustu piętnastu wybranych posłów, a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 200 K. rocznie podatków realnych (§ 1 ord. wyb.);

2. z ośmiu posłów z klasy średniej posiadłości ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 100 K. rocznie podatku gruntowego (§ 2 ord. wyb.);

3. z czterdziestu czterech posłów z klasy cenzusowej miast i miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacyi wyborczej wymienionych, wybranych przez uprawnionych do wyboru na zasadzie kwalifikacyi osobistej i podatkowej (§ 3 ord. wyb.);

4. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miast i miejscowości, wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania (§ 6 ord. wyb.);

5. z pięciu posłów z klasy Izb handlowych i przemysłowych;

6. z dwóch posłów z klasy Stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa, zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

7. z dziewięćdziesięciu dziewięciu posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów, która służyć będzie osobom uprawnionym do wyboru na zasadzie kwalifikacyi osobistej i podatkowej (§ 8 ord. wyb.).

Zwiąsków

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa Sejmem Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

§ 6.

Peryod sejmowy, to jest okres, przez który funkcyonują Marszałek krajowy, jego zastępcy i wybrani członkowie Sejmu krajowego trwa lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu.

Dokonany wybór posła do Sejmu nie może być przez wyborców odwołany.

Po upływie peryodu sejmowego, tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wybory.

W czasie trwania peryodu sejmowego należy przedsięwziąć wybory uzupełniające, jeżeli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, umrze, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu, a dla tego posła nie został wybrany zastępca.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

Urzędnicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania mandatu.

§ 10.

Marszałek krajowy zagaja Sejm zwołany przez Cesarza, przewodniczy na jego zgromadzeniach i kieruje rozprawami; ogłasza po ukończeniu czynności zamknięcie lub przedtem, na podstawie specyalnego Najw. Zarządzenia odroczenie albo zamknięcie Sejmu.

Cesarz może rozwiązać Sejm każdego czasu, także podczas trwania zwykłego peryodu sejmowego, zarządzając równocześnie nowe wybory.

§ 11.

Wydział krajowy jest organem zawiadowczym i wykonawczym Reprezentacyi krajowej, i składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z ośmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje swoimi zastępcami w Wydziale krajowym dwóch jego członków jednego narodowości polskiej, drugiego narodowości ruskiej.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i z klasy średniej posiadłości ziemskiej; jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej miast, oraz z klasy Izb handlowych i przemysłowych i klasy Stowarzyszeń przemysłowych; jednego członka wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej; jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; trzech członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej, łącznie z wirylistami narodowości polskiej, jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej, łącznie z wirylistami narodowości ruskiej.

Wybór trzech członków Wydziału, przedsiębrany przez wszystkich posłów zaliczających się do narodowości polskiej, wraz z takimiż wirylistami, odbędzie się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda głos na jedną osobę a wybranymi będą ci trzej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów.

Wszystkie inne wybory członków Wydziału przychodzą do skutku bezwzględną większością głosujących; jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwiema osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

W sposób wskazany poprzednim paragrafem wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje, lub też dozna przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału trwającej dłuższy czas, powoła Marszałek na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

W miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje, dokona Sejm, skoro się zbierze, nowego wyboru.

§ 17.

Projekty ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenie rządowe, jako przedłożenie Wydziału krajowego, jako wnioski komisyi sejmowych, lub jako samoistne wnioski członków Sejmu.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba uchwały sejmowej i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, którym Cesarz odmówi sankcyi, albo które Sejm odrzuci, nie mogą wejść powtórnie na tej samej sesyi.

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i czyni odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm.

§ 35.

Sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe wnoszone przez Rząd na ręce Marszałka krajowego;

64
716

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego;

c) albo jako przedłożenia komisyi wybranych przez Sejm z własnego grona.

Uchwała Sejmowa ustanawiająca dla wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy komisyę, której działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesyę sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisya taka obraduje jedynie, gdy Sejm krajowy jest zebrany; zamknięcie więc lub odroczenie Sejmu zawiesza jej czynności, aż do ponownego zebrania się Sejmu w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego zebrania się Sejmu podejmuje komisya napowrót swoje czynności i jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisyi należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisyi, któraby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i podczas odroczenia lub zamknięcia sesyi sejmowej w okresie tego samego peryodu sejmowego, potrzeba osobnej ustawy krajowej.

Z upływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisyi.

d) albo jako wnioski członków Sejmu.

Wnioski samoistne członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia Rządu, Wydziału krajowego lub komisyi sejmowej mają być składane pisemnie do laski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określa regulamin sejmowy.

Marszałek krajowy wykluczy z pod obrad wnioski tyczące się przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu.

§ 35 a).

Wszystkie komisye sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisyi przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisyi przypadających na Rusinów wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

Według tych samych zasad dokonują się wybory do instytucyi krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów. Przepis ten nie narusza praw, zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucyi.

§ 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu (§ 3. stat. kraj.) i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów wniosek wzięty pod obrady upada.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§ 3 statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowemi (§ 18 b statutu) potrzebna jest obecność conajmniej stu ośmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacyi wyborczej i dodatku tabelarycznego do tejże ordynacyi potrzebna jest, o ile sama ordynacya wyborcza w § 8 nie zawiera w tej mierze odmiennych szczegółowych postanowień, obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda conajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§ 42.

Wydział krajowy rozstrząsa i załatwia przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków Wydziału krajowego i przewodniczącego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów.

Marszałek krajowy głosuje tylko w razie równości głosów.

Marszałek ma prawo i obowiązek wstrzymać wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uzna ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom. W takim razie przedłoży sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Postanowienia § 18 statutu krajowego uzupełnione § 18 a) przez ustawę krajową z dnia 23. kwietnia 1909 Dz. u. kr. Nr. 42 uzupełnia się następującemi postanowieniami:

§ 18 b)

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia

1866 Dz. u. kr. Nr. 20 i z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowemi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone z gminami miejscowemi obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości, lub częściowo służy dla celów administracyi gminy, nie zaś o ile on służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pociągane do pokrywania wydatków wynikających, lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem, lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikających lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie, złączone ze związkiem gminnym, pociągane do oprocentowania lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2. Złączone z gminami miejscowemi obszary dworskie przyczyniać się mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych wynikających z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866, Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdoczesnemu właścicielowi złączonego z gminą obszaru dworskiego ma być poruczone na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytoryum obszaru dworskiego. W takim razie obszar dworski opłacać będzie z przypadającej nań sumy dodatków gminnych jedynie 80 prc. — t. j. o 20 procent mniej, aniżeliby opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było poruczone.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezentacyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 K. podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych ponad 20 procent, na pokrycie wydatków, do któ-

rych w myśl punktu 2. obszar dworski ma się przyczyniać, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austryackim, winien do wykonywania policyi miejscowej i do udziału w reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20.

7. Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18 c).

W razie zmiany ustawy o reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach powiatowych liczących tylko dwie grupy, liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona.

3. Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej. Przez powyższe postanowienie nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienia § 26 statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§ 26 a).

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu, krajowa Izba obrachunkowa.

Art. IV.

Ogłoszona patentem cesarskim z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 ordynacya wyborcza sejmowa wraz ze zmianami jej, które nastąpiły na mocy późniejszych ustaw krajowych przestaje obowiązywać, a na jej miejsce wchodzi w życie dołączona do niniejszej ustawy ordynacya wyborcza sejmowa wraz z dodatkiem tabelarycznym.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ordynacya wyborcza sejmowa.

1. O prawie wyborczem i wybieralności, o okręgach wyborczych i miejscach wyboru oraz o rozpisaniu wyborów.

§ 1.

Do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i posiada takie dobra tabularne, z których roczna należytość podatkowa w dziale państwowego podatku gruntowego i domowego wynosi przynajmniej 200 kor., z czego przynajmniej trzy czwarte części przypaść muszą na podatek gruntowy.

Posiadanie dwu lub więcej dóbr tabularnych, z których roczna należytość w dziale podatku gruntowego i domowego razem wzięta wynosi przynajmniej 200 kor., uprawnia także do wyboru.

Uprawnieni do wyboru, mający dobra tabularne we więcej niż jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo wyborcze w tym okręgu wyborczym, w którym leży ich majątek najwyżej opodatkowany.

§ 2.

Do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona, posiada takie grunta, z których roczna należytość państwowego podatku gruntowego wynosi przynajmniej 100 kor., a nie ma prawa wy-

2*

borczego w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej.

Posiadanie gruntów, położonych w różnych miejscowościach, z których roczna należytość państwowego podatku gruntowego razem wzięta wynosi przynajmniej 100 kor., uprawnia również do wyboru.

Uprawnieni do wyboru w tej klasie, mający grunta we więcej niż jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo w tym okręgu, w którym leżą ich najwyżej opodatkowane grunta.

§ 3.

Do wyboru w klasie cenzusowej miast uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i należy do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich członków gminy, opłacających w niej przynajmniej od roku podatek państwowy bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego, albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośrod opłacających w gminie podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub w klasie średniej posiadłości ziemskiej, nie będą umieszczeni na tych spisach. Jeżeli kilku uprawnionych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Osoby, uprawnione do wyboru w tej klasie z tytułu opłacania podatków, wykonują swe prawo wyborcze w tem mieście, w którem opłacają ten podatek, a jeżeli opłacają go w kilku miastach, w tem mieście, w którem w dniu rozpisania wyboru stale mieszkają, a w braku takiego mieszkania w tem mieście, w którem swe prawo wyborcze chcą wykonać.

Do wyboru w tej klasie miast uprawnione są bez względu na opłatę podatków także następujące osoby, jeżeli w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo austryackie, nie są po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęte lub wykluczone i ukończyły 24-ty rok życia:

a) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześciańskich i przełożeni klasztorów;

b) rabini starozakonni;

c) urzędnicy Dworu, państwa, kraju, powiatu, gmin, zakładów i funduszów publicznych;

d) oficerowie (audytorzy, lekarze wojskowi, oficerowie rachunkowi) w stanie spoczynku i w stanie pozasłużbowym;

e) urzędnicy wojskowi tak w czynnej służbie jak i w stanie spoczynku lub pozasłużbowym;

f) adwokaci, notaryusze, doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów lub w innej szkole wyższej austryackiej, magistrowie chirurgii i farmacyi, dyplomowani weterynarze, którzy otrzymali dyplom w jednym z zakładów austryackich, technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austryackich studya ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli, kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej, ustawą przepisane;

g) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych, tudzież prywatnych, o ile posiadają kwalifikacyę naukową dla zakładu publicznego tej samej kategoryi.

Osoby uprawnione do głosowania z tytułu osobistej kwalifikacyi od a) do g) posiadają prawo wyboru tylko w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyborów stale mieszkają.

Osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo honorowe jednego z miast klasy cenzusowej, a z innego tytułu nie mają prawa wyborczego w żadnej klasie wyborczej, mają je w tem mieście, którego są honorowymi obywatelami. Jeżeli są obywatelami honorowymi kilku miast, w takim razie wykonują prawo wyboru w tem mieście, w którem chcą.

§ 4.

Prawo wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w klasie średniej posiadłości ziemskiej i w klasie cenzusowej miast służy także tym, którzy nie mają własnowolności, dalej współposiadaczom nieruchomości lub przedsiębiorstwa, niewiastom, oraz osobom prawniczym (powiatom, gminom, korporacyom, stowarzyszeniom, instytucyom, fundacyom, funduszom, spółkom i t. p.). Państwo i kraj nie mają prawa wyborczego.

Prawo to wykonywać jednak będą:

a) za osoby niewłasnowolne ich prawni zastępcy;

b) za osobę prawniczą ta osoba, która w myśl przepisów ustawy lub norm istniejących dla niej jest powołaną do reprezentowania jej na zewnątrz;

c) za współposiadaczy nieruchomości lub przedsiębiorstw umocowany przez nich pełnomocnik.

§ 5.

Niewiasty, uprawnione do głosowania, w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika.

Pełnomocnikiem może być tylko mężczyzna, który ukończył 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma to prawo jego mocodawca, bez względu na okręg wyborczy.

Nikt nie może głosować więcej niż raz za pełnomocnictwem.

§ 6.

Do wyboru w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uprawniony jest każdy mężczyzna, który w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęty lub wykluczony, skończył 24 rok życia, a w gminie (na obszarze dworskim), w której prawo wyboru ma być wykonane, w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku jest zamieszkały.

Jeżeli pewne części gminy (miejscowości, okręgi miejskie, dzielnice miasta) przydzielone są do różnych okręgów wyborczych, w tym razie uprawniony do wyboru wykonywa swoje prawo wyborcze w tej części gminy, w której w czasie rozpisania wyboru mieszka.

Osoby, mieszkające na obszarze dworskim niewcielonym do związku gminnego, wykonują pod tymi samymi warunkami prawo wyborcze w tej gminie, z którą obszar dworski tworzy jedną miejscowość. Gdyby ta ostatnia okoliczność nie zachodziła, w takim razie Namiestnictwo oznacza gminę miejscową, w której mieszkańcy obszaru dworskiego wykonywać mają prawo wyboru.

Jeżeli uprawniony do wyboru w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku ma więcej niż jedno mieszkanie wykonuje prawo wyboru tam, gdzie w czasie rozpisania wyboru piastuje urząd publiczny, względnie tam, gdzie ma siedzibę swych czynności zawodowych, a gdyby brakło i tego kryteryum, tam, gdzie ma swą główną siedzibę w kraju.

Jeżeliby i pod tym względem zachodziła wątpliwość, uprawniony wybiera sam gminę zamieszkania, w której chce wykonywać swoje prawo wyborcze.

§ 7.

Za miejsce zamieszkania wyborcy uważa się to miejsce, w którem z widocznym lub z okoliczności wynikającym zamiarem stałego pobytu osiadł, czy to dobrowolnie, czy też z obowiązku nałożonego przepisem ustawy.

Dopóki ktoś w pewnej miejscowości ma miejsce zamieszkania, dopóty jego czasowa nieobecność w tejże nie przerywa czasu zamieszkania wymaganego do uprawnienia wyborczego.

§ 8.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w okręgach Nr. 26 i 36 klasy cenzusowej miast, i w klasie Izb handlowych i przemysłowych wyborca głosuje na tylu posłów, ilu na jego okręg wyborczy przypada; w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek oraz w niewymienionych powyżej okręgach klasy cenzusowej miast i klasy powszechnej miast każdy wyborca głosuje na jednego posła, ewentualnie także na jego zastępcę (§ 45), chociażby na okręg wyborczy przypadało dwóch posłów.

Zmiana postanowień niniejszej ordynacyi wyborczej co do sposobu wyboru posłów w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie Izb handlowych i przemysłowych może nastąpić w sposób wskazany pierwszym ustępem § 38. statutu krajowego.

Każdy wyborca ma z reguły tylko jeden głos.

W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy), ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających

w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub w klasie średniej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach.

Nadto posiadają głos podwójny ci wyborcy, którzy należą do osób wyszczególnionych w ustępie trzecim § 3. niniejszej ordynacyi, chociażby ze względu na opłacany podatek głosu podwójnego nie miały.

Jeżeli kilku opodatkowanych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

§ 9.

Z posiadających czynne prawo wyboru osób głosują w okręgach Nr. 17, następnie 22 do 25 włącznie i 48 do 52 włącznie jedynie te osoby prawnicze, które mają charakter narodowy ruski naturą swoją lub statutem określony, tudzież te, których czynniki powołane do zastępowania osoby prawniczej na zewnątrz ważną uchwałą wpisania na listę wyborczą odnośnego okręgu zażądają. oraz osoby fizyczne narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy wyborczej.

W okręgach Nr. 62, 63 i 64 klasy powszechnej miast oraz w okręgu Nr. 152 klasy gmin wiejskich i resztymiast i miasteczek mają prawo wyborcze tylko te osoby, które są narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

W okręgach Nr. 148 do 151 włącznie klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze te osoby, które są narodowości polskiej, wyłączone z innych okręgów z tej samej klasy.

§ 10.

Osoby uprawnione do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i osoby uprawnione do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej nie mają prawa wyboru w innych klasach.

Osoby, uprawnione do wyboru w klasie cenzusowej miast mają to prawo także w klasie powszechnej miast, lecz nie mają go w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Każdy wyborca może wykonywać swe prawo wyboru tylko w jednym okręgu tej samej klasy.

§ 11.

Celem wyboru posła tworzą uprawnieni do wyboru w każdym okręgu wyborczym każdej klasy wyborczej jedno ciało wyborcze.

Okręgi wyborcze ustalone są w dodatku tabelarycznym, dołączonym do niniejszej ordynacyi.

§ 12.

Jeżeli w dołączonym do tej ordynacyi dodatku tabelarycznym do okręgu wyborczego przydzielony jest powiat polityczny lub sądowy, to należy go rozumieć w tym rozmiarze, jaki ma w czasie rozpisania wyboru; ten powiat polityczny względnie sądowy, nie obejmuje jednak gmin przydzielonych wyraźnie do innego okręgu wyborczego. W razie utworzenia nowego powiatu politycznego lub sądowego, uprawnieni do wyboru w obrębie nowo utworzonego powiatu politycznego względnie sądowego wykonywać mają prawo wyboru, aż do wydania ustawy zmieniającej dodatek do niniejszej ordynacyi wyborczej, w tym okręgu wyborczym, do którego podług dodatku przydzielony jest ten powiat polityczny względnie sądowy, do którego należeli przed utworzeniem nowego powiatu politycznego względnie sądowego.

Postanowienia powyższego ustępu mają analogiczne zastosowanie także i do gmin (części gmin).

Jeżeli z miastem (miasteczkiem), które w dołączonym do tej ustawy dodatku tabelarycznym przydzielone jest do okręgu wyborczego, złączone są w jedną gminę miejscową inne miejscowości (części miejscowości), w takim razie w tym okręgu wyborczym wybierają tylko uprawnieni do wyboru z obszaru miasta (miasteczka), chyba, że w dodatku tabelarycznym cała gmina miejscowa do danego okręgu wyborczego jest wyraźnie przydzielona.

§ 13.

Miejscami wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej są miasta, wymienione przy każdym okręgu w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi.

Miejscem wyboru w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek jest każda gmina miejscowa i każda w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi osobno wymieniona część gminy (miejscowość, okręg miejski, dzielnica miasta).

Gmina miejscowa, która według ostatniego spisu ludności liczy wraz z obszarem dworskim mniej niż 500 mieszkańców, nie wliczając osób będących w czynnej służbie

wojskowej, może być zarządzeniem Namiestnictwa połączona z jedną z najbliżej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

O ile jednak wyborcy z tej samej gminy i obszaru dworskiego ze względu na swoją narodowość należą do różnych okręgów wyborczych tej samej klasy wyborczej, a w gminie tej i na obszarze dworskim, według ostatniego spisu ludności nie ma 500 mieszkańców, którzy jako język swój potoczny podali język polski względnie ruski, to wyborcy ci mogą być zarządzeniem Namiestnictwa przyłączeni do jednej z najbliżej położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

Wydane w tym względzie zarządzenia należy ogłosić w starostwie przez przybicie na urzędowej tablicy, tudzież w sposób w miejscu praktykowany w odnośnych gminach równocześnie z rozpisaniem wyboru.

§ 14.

Prawo wybieralności na posła służy każdemu mężczyźnie, który przynajmniej od lat trzech posiada obywatelstwo austryackie, ukończył 30-ty rok życia, po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru nie jest wyjęty lub wykluczony i w jednej z klas wyborczych w kraju, uprawniony jest do wyboru posła na Sejm.

Zastępcy posłów, którzy w okręgach Nr. 30, 37, 38, 39, 40 i 104 do 119 włącznie mają być wybierani, muszą posiadać tężsame warunki wybieralności.

§ 15.

W stałej czynnej służbie pozostający oficerowie, duchowni wojskowi, gażyści bez rangi, tudzież osoby, należące do stanu szeregowców siły zbrojnej, a względnie do żandarmeryi — łącznie z czasowo urlopowanymi — są wyjęci od wybieralności, a wyjąwszy klasy wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej, także od prawa wyboru.

W klasach wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej mogą osoby, wymienione w pierwszym ustępie, głosować tylko przez pełnomocników.

Urzędnicy wojskowi, pozostający w stałej służbie czynnej, są wyjęci od wybieralności, posiadają jednak czynne prawo wyborcze.

Zresztą nie mogą osoby, odbywające w dniu wyboru przejściowo czynną służbę wojskową, wykonywać swego prawa głosowania w żadnej klasie wyborczej.

§ 16.

Od prawa wyboru i wybieralności są wykluczeni:

1. Wszystkie osoby, zostające pod władzą ojcowską, opieką lub kuratelą, z wyjątkiem dopuszczonym w § 4 niniejszej ordynacyi co do prawa wyboru.

2. Ci, którzy pobierają z funduszów publicznych lub gminnych zaopatrzenie jako ubodzy lub także zaopatrzenie pobierali w roku, wybór bezpośrednio poprzedzającym, albo wogóle korzystają z dobroczynności publicznej.

Nie należy jednak ze względu na prawo wyborcze uważać za zaopatrzenie ubogich albo za akty dobroczynności publicznej: wsparć z Kasy chorych, rent pobieranych z powodu wypadku, podeszłego wieku lub przez inwalidów, zasiłków pobieranych przez członków rodziny osób powołanych do czynnej służby wojskowej, bezpłatnego pielęgnowania w szpitalach publicznych, uwolnienia od opłaty szkolnej, obdarzenia środkami naukowymi, zasiłków na kształcenie w jakiejkolwiek formie, jakoteż zapomóg z powodu klęsk.

3. Osoby, do których majątku otwarto konkurs, aż do ukończenia tegoż, a jeżeli upadłym dłużnikiem jest kupiec, aż do uzyskania powtórnie zdolności do praw oznaczonych w § 246 ordynacyi konkursowej z dnia 25. grudnia 1868, Dz. u. p. Nr. 1 z roku 1869.

4. Osoby, które zostały zasądzone na karę za zbrodnię lub za przekroczenie kradzieży, sprzeniewierzenia, uczestnictwa w tychże, oszustwa, stręczenia do nierządu (§§ 460, 461, 463, 464, 512 u. k.), za czyny karygodne, oznaczone w § 1 ustawy z dnia 28. maja 1881, Dz. u. p. Nr. 47 i w § 1 ustawy z dnia 25. maja 1883, Dz. u. p. Nr. 78, lub też za przekroczenie §§ 1, 2, 3, 4 i 5, ustęp przedostatni ustawy z dnia 24. maja 1885, Dz. u. p. Nr. 89.

Skutek ten zasądzenia ustaje co do zbrodni wymienionych w § 6 l. 1 aż do 10 ustawy z dnia 15. listopada 1867, Dz. u. p. Nr. 131, z końcem kary, co do innych zbrodni po upływie lat dziesięciu, jeżeli winny był zasądzony najmniej na pięcioletnią karę, zresztą zaś po upływie lat pięciu, zaś co do reszty wyżej wyliczonych czynów karygodnych, po upływie lat trzech od ukończenia kary.

5. Osoby, które skazane zostały na karę z powodu występku po myśli §§ 66, 67, 68 i 69 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, na okres trzech lat od ukończenia kary.

6. Osoby, które sądownie skazane zostały na karę z powodu występku przeciw prawno-karnym postanowieniom dla ochrony wolności wyboru, jeżeli czyn popełniony został przy wyborach do Izby posłów Rady państwa, lub do Sejmów, a to stosownie do postanowień ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymusowych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

8. Osoby, którym sąd odjął władzę ojcowską nad ich dziećmi, jak długo dzieci pozostają pod obcą opieką, w każdym razie na okres trzech lat po sądowem zarządzeniu.

9. Osoby, które skazane były więcej jak dwa razy na karę aresztu za pijaństwo lub opilstwo na podstawie powszechnej ustawy karnej lub ustawy z dnia 19. lipca 1877 Dz. u. p. Nr. 67 lub innych wydać się mających postanowień ustawowych, na okres trzech lat od ukończenia kary.

§ 17.

Namiestnik wyznacza dzień wyboru posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ordynacyą wskazanych. Dla wyborów z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wyznacza Namiestnik równocześnie także dzień ewentualnych wyborów ściślejszych.

Dnie wyborów przy wyborach powszechnych mają być wyznaczone w ten sposób, aby najpierw wybrała posłów klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, następnie klasa powszechna miast, po niej klasa cenzusowa miast, następnie Izby handlowe i przemysłowe oraz stowarzyszenia przemysłowe, po nich klasa średniej posiadłości ziemskiej, a na ostatku klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Dla każdej klasy wyborczej ma być wyznaczony ten sam dzień na wybory i ten sam dzień na ewentualne wybory ściślejsze; tylko w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek Namiestnik może wyznaczyć dla wyborów oraz dla ewentualnych wyborów ściślejszych wiecej dni wyborczych.

Dnie wyborów mają być tak wyznaczone, by wszystkie potrzebne czynności przygotowawcze mogły być przedtem ukończone.

§ 18.

Rozpisanie powszechnych wyborów należy ogłosić w krajowym dzienniku urzędowym i plakatami we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i miejscach wyborczych w kraju.

Rozpisanie poszczególnych wyborów uzupełniających ogłosić należy w krajowym dzienniku urzędowym, a wyborów uzupełniających z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, nadto także plakatami w gminach (obszarach dworskich) i w miejscach wyborczych tego okręgu wyborczego, w którym wybór ma się odbyć.

Dzień ogłoszenia w dzienniku urzędowym uważa się za dzień rozpisania wyborów.

Zwierzchności gminne i Przełożeństwa obszarów dworskich są obowiązane oba powyższe obwieszczenia ogłosić przez ich wywieszenie.

II. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

§ 19.

Uprawnienie do wyboru ustala się przez wpisanie do listy wyborczej.

§ 20.

Uprawnionych do wyboru z każdej gminy i z każdej klasy wyborczej wraz z uprawnionymi do wyboru wchodzącego ewentualnie po myśli § 6, ustęp 3 w rachubę obszaru dworskiego, wpisze naczelnik gminy (burmistrz) do osobnych list (list wyborczych) w porządku abecadłowym, z podaniem imion, nazwisk, zawodu i mieszkania.

W listach wyborczych dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uwidoczni naczelnik gminy nadto w odnośnej rubryce, czy wpisanemu wyborcy służy jeden głos, czy też głos podwójny (§ 8, ustęp 4 i 5).

Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wy-

borczych, to należy dla każdej części gminy, przydzielonej do pewnego okręgu wyborczego, sporządzić osobną listę wyborczą w porządku abecadłowym. Tak samo, jeżeli czynność wyborcza w obrębie jednej gminy odbywać się ma w kilku lokalach wyborczych, do których wyborcy podług terytoryalnej przynależności są przydzieleni (§ 26, ustęp 4), należy listę wyborczą sporządzić dla każdego z odnośnych terytoryalnych obszarów gminy z osobna w porządku abecadłowym.

Jeżeli uprawnieni do wyboru w gminie należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, natenczas należy sporządzić w gminie oddzielne listy wyborcze według narodowości, jedną dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, drugą dla reszty wyborców.

Gdy uprawnieni do wyboru z kilku gmin, wybierają w jednem zbiorowem miejscu wyborczem (§ 13. ustęp 3 i 4), natenczas za podstawę czynności wyborczej mają służyć listy wyborcze poszczególnych gmin miejscowych, uporządkowane kolejno po sobie jako listy częściowe, bez sporządzania z nich listy ogólnej.

Przy układaniu list wyborczych wpiszą do nich naczelnicy gmin z urzędu wszystkie te osoby, których uprawnienie jest im znane lub też zapomocą pewnych danych może być stwierdzone.

Przy układaniu list wyborczych dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, należy brać za podstawę ostatni ogólny spis ludności i rubrykę języka potocznego.

Listy wyborcze sporządzać należy przynajmniej w dwóch egzemplarzach.

§ 21.

Po sporządzeniu listy wyborczej przedłoży naczelnik gminy oba egzemplarze przełożonemu starostwu, w stołecznem mieście Lwowie zaś Namiestnictwu. Dla miasta Krakowa wyznacza Namiestnictwo kierownika władzy politycznej, któremu poruczono sprawdzenie list wyborczych, jakoteż rozstrzyganie reklamacyi; temu przedłoży Prezydent miasta listę wyborczą.

Wraz z listą wyborczą dla wyborców z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborców z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek przedłoży naczelnik gminy właściwej Władzy politycznej także ten spis osób i opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, na podstawie którego obliczono, którym z tych osób służy prawo wyboru w klasie cenzusowej miast w myśl § 3, ustęp 1 tej ordynacyi, względnie prawo podwójnego głosu

w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek w myśl § 8, ustęp 4.

Władza polityczna sprostuje z urzędu dostrzeżone usterki w liście wyborczej i jeden egzemplarz sprostowanej listy zwróci naczelnikowi gminy.

Przeciw sprostowaniu listy wyborczej dokonanemu z urzędu można wystąpić tylko w drodze reklamacyi.

Naczelnik gminy wyłoży listę przez dni czternaście w lokalu urzędowym gminy, codziennie w czasie przez władzę polityczną oznaczonym i publicznie obwieścić się mającym, dla wolnego przeglądu i poda to wyłożenie listy wyborczej do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia, przytaczając zarazem postanowienia § 22 niniejszej ordynacyi, odnoszące się do sposobu wnoszenia reklamacyi i rekursów. Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych (§ 20, ustęp 3, zdanie pierwsze), listy wyborcze wyłożyć należy w obrębie odnośnych okręgów wyborczych. — Wraz z listą wyborczą dla wyboru z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek wyłoży naczelnik gminy dla wolnego przeglądu także spis, o którym mowa w ustępie drugim niniejszego paragrafu.

Prawo przeglądu listy wyborczej uprawnia także do robienia przy sposobności tego przeglądu notatek z tej listy.

W gminach liczących nie mniej niż 5000 mieszkańców lista wyborcza musi być wyłożona do przeglądu każdego dnia przez pięć godzin, w gminach ponad 5000 mieszkańców przez ośm godzin; nadto należy odbić listę wyborczą w czas w dostatecznej liczbie i z chwilą nastania terminu reklamacyjnego wydać na żądanie każdemu odbitkę za zwrotem przypadających za jeden egzemplarz kosztów sporządzenia.

Kto żąda wydania takiej odbitki listy wyborczej, ma to oznajmić ustnie lub pisemnie naczelnikowi gminy w ciągu dni ośmiu po rozpisaniu wyboru; oświadczenie tego rodzaju zobowiązuje żądającego do odbioru zamówionej listy i zapłaty kosztów jej sporządzenia, przypadających za sporządzone egzemplarze.

Zgłoszeń po tym czasie wpływających nie należy uwzględniać.

W ciągu dalszych dni ośmiu należy złożyć u naczelnika gminy 50 procent przybliżonych kosztów sporządzenia, w przeciwnym razie zgłoszenie jest bezskuteczne.

Przy odbiorze uiścić należy resztę kosztów, które w razie nieodebrania listy przez zgłaszającego, mogą być także ściągnięte w drodze politycznej egzekucyi.

Pod tymi samymi warunkami wydawać należy każdemu na żądanie także ewentualne dodatki do listy wyborczej.

§ 22.

Reklamacye przeciw liście wyborczej mogą być wnoszone:

1. z powodu wpisania nieuprawnionych do wyboru;
2. z powodu niewpisania uprawnionych do wyboru;
3. z powodu przyznania wyborcom z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek głosu liczącego się za dwa, zamiast głosu liczącego się za jeden;
4. z powodu nie przyznania wyborcom z tejże klasy głosu liczącego się za dwa, lecz tylko głosu liczącego się za jeden;
5. o przeniesienie wyborcy z listy ogólnego okręgu do listy okręgu narodowego;
6. o przeniesienie wyborcy z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego.

Reklamacye z powodów podanych pod 1, 2, 3 i 4, może wnosić każdy wyborca, który w listach wyborczych danego okręgu jest zapisany; reklamacye z powodów podanych pod 5 i 6 może wnosić każdy wyborca umieszczony na jednej z list wyborczych obu okręgów, o które idzie.

Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został; do żądania przeniesienia wyborcy z listy okręgu wyborczego ogólnego na listę okręgu narodowego lub odwrotnie, uprawniony jest wyłącznie sam wyborca, o ile reklamacya opiera się na twierdzeniu, że wpis języka potocznego podany przy ostatnim spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy.

Reklamacye wnosić należy w każdym poszczególnym wypadku z osobna. Kto żąda wykreślenia osoby w liście zapisanej przytoczyć powinien fakty, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym niema prawa wyboru.

Kto żąda wpisania osoby w liście niezapisanej, przedstawić powinien dowody, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym ma prawo głosowania.

Jeżeli reklamujący domaga się przeniesienia go z listy okręgu ogólnego do listy okręgu narodowego, lub z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego, to powinien przytoczyć i wykazać fakty, które

twierdzenie jego o narodowej przynależności uzasadniają, na przepisanym do tego celu formularzu.

Tego rodzaju reklamacye osób trzecich należy odrzucić, jeżeli wpis reklamowanego do listy wyborczej, zgadza się, co do języka potocznego z wynikiem ostatniego spisu ludności.

Reklamacye należy wnosić u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

§ 23.

Na podstawie reklamacyi, wniesionych w wyznaczonym terminie, sporządzi naczelnik gminy wykaz osób reklamowanych, do którego należy wciągnąć osobno:

1. osoby, co do których zażądano ich wykreślenia z listy wyborczej (§ 22 punkt 1).

2. osoby, co do których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się tylko za jeden, a nie za dwa (§ 22 pukt 3).

3. osoby, co do których zażądano dodatkowego wpisania ich do listy wyborczej (§ 22 punkt 2).

4. osoby, dla których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się za dwa a nie za jeden (§ 22 punkt 4).

5. osoby, co do których zażądano przeniesienia ich z listy ogólnego okręgu do listy okręgu narodowego (§ 22 punkt 5).

6. osoby, co do których zażądano przeniesienia ich z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego (§ 22 punkt 6).

Wykaz osób reklamowanych wyłoży naczelnik gminy najpóźniej trzeciego dnia po upływie terminu reklamacyjnego w miejscach, wskazanych w § 21 ustęp 5 do wolnego przeglądu przez trzy dni i ogłosi to publicznie. W ciągu tych trzech dni wolno osobom interesowanym (§ 22 ustęp 2 i 3) wnosić obrony względnie sprzeciwy przeciw reklamacyom.

Osobom, co do których wniesiono reklamacye z powodów wymienionych wyżej pod 1 i 2, winien naczelnik gminy na ich żądanie w ciągu powyższych trzech dni dać możność poinformowania się o motywach tych reklamacyi.

Obrony i sprzeciwy wnosić należy u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

Wniesione reklamacye przedłoży naczelnik gminy do rozstrzygnięcia oznaczonej w § 21 ustęp 1 Władzy politycznej dołączając do poszczególnych reklamacyi wniesione obrony i sprzeciwy.

Przeciw rozstrzygnięciu reklamacyi przez starostwo może ten, kto wniósł reklamacyę, jak i ten, którego osoby wydane rozstrzygnięcie dotyczy, wnieść w ciągu dni trzech odwołanie do Namiestnictwa przez starostwo.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

Reklamacye i odwołania, które wniesiono po upływie terminu należy odrzucić jako spóźnione.

W razie uwzględnienia reklamacyi przeprowadzi oznaczona w § 21, ustęp 1, władza polityczna sprostowanie listy wyborczej w sposób rozstrzygnięciu odpowiadający.

Jeżeli władza rozstrzygnie, że osoba, co do której wniesiono reklamacyę, ze względu na swą narodowość nie należy do tego okręgu wyborczego, na którego liście została umieszczona, to polecając wykreślenie jej z tej listy, zarządzi równocześnie zapisanie jej na listę wyborczą okręgu wyborczego, do którego z tytułu swej narodowości należy.

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 21 ustęp czwarty) sprostowania listy wyborczej należy przedsiębrać tylko o tyle, o ile jest obowiązkiem władzy politycznej aż do czasu na trzy dni przed terminem wyboru, wykreślić z listy wyborczej te w niej zapisane osoby, co do których utrata obywatelstwa austryackiego, lub okoliczność, uzasadniająca po myśli §§ 15 i 16 tej ordynacyi wyjęcie lub wykluczenie od uprawnienia do wyboru, dopiero później nastąpiła lub na jaw wyszła.

Sprostowania listy wyborczej, przez władzę polityczną dokonane, podać należy do wiadomości naczelnika gminy w celu sprostowania także egzemplarza tej listy znajdującego się w urzędzie gminnym.

Najpóźniej ośm dni przed wyborem przedłoży naczelnik gminy znajdującą się u niego listę wyborczą ponownie władzy politycznej, która zbada, czy sprostowania listy wyborczej zarządzone w czasie postępowania reklamacyjnego zostały przeprowadzone, a zatem, czy obydwa egzemplarze listy wyborczej zgadzają się ze sobą. W razie przeciwnym sprostuje władza obydwa egzemplarze zgodnie ze sobą.

Jeden egzemplarz listy wyborczej należy doręczyć komisarzowi wyborczemu.

Jeżeli zajdzie konieczna potrzeba nowego sprostowania listy wyborczej już po jej oddaniu komisarzowi wyborczemu, to władza zawiadomi o tem natychmiast naczelnika gminy miejsca wyboru i komisarza wyborczego. Naczelnik gminy sprostuje listę w obecności komisarza wyborczego, dołączając do niej polecenie władzy, zarządzające sprostowanie.

§ 24.

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacyi sprostowaną zostanie, wyda władza polityczna w § 21, ustępie 1 ozna-

czona, dla miejsca wyboru właściwa, wyborcom karty legimacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 13 ustęp 3 i 4) to celem wystawienia kart legitymacyjnych, należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej dla miejsca wyboru właściwej.

Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącej listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej, jakoteż godzinę, kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 8 ustęp 4 i 5), i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności.

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

W miastach mających własny statut można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta.

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy.

Władza, która wydaje karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonem.

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej, wyda powołana do pierwszego wystawienia władza uprawnionemu na jego żądanie duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru.

§ 25.

Celem dokonania wyboru posłów należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnemi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pieczęcią urzędową oznaczonej w § 24, ustępie 1. władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 24, ustęp 4) i które nadto zawierać mają uwagę, że każda inna, nie z urzędu wydana karta do głosowania, uważana będzie za nieważną.

Na karcie do głosowania wymienić należy, na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła, czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborcy służy głos podwójny (§ 8, ustęp 4 i 5) to okoliczność ta powinna być oznaczona wewnątrz karty do głosowania oraz zewnątrz w sposób taki, aby po złożeniu karty było to widoczne.

Karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystawienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób.

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wyda na żądanie uprawnionych do wyboru władza wyżej wspomniana względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy, inne karty do głosowania.

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możności dla wyborców zabezpieczone.

§ 26.

Kierownictwo czynności wyborczej, odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utworzonej z wyborców komisyi wyborczej, składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców z pięciu członków.

Z reguły ustanowić należy w każdem miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisyę wyborczą.

Gdyby w którem miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych (§ 20, ustęp 4) natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisyę wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzać dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Gdzie ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, władza polityczna, nad gminą bezpośrednio przełożona, zarządzić ustanowienie kilku komisyj wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców należy dla każdych 1000 wyborców ustanowić osobną komisyę. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisyj wyborczych odbywać się ma przy tem podług porządku abecadłowego

albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie we właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie podług przynależności terytoryalnej (§ 20, ustęp 3) ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porządku abecadłowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisyi wyborczej postara się gmina miejsca wyboru o odpowiedni lokal wraz z potrzebnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisyi wyborczej.

§ 27.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo, a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju, to starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.

Urząd komisarza wyborczego jest, niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia obowiązany jest każdy, kto w miejscu wyborczem jest do wyboru uprawniony.

Każdej komisyi wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić będzie protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisywać do niego wszystkie ważne wydażenia, które zaszły podczas czynności wyborczej. w szczególności rozstrzygnięcia powzięte przez komisyę wyborczą.

§ 28.

Reprezentacya gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznaczą po trzech, względnie po dwóch członków komisyi wyborczej i po dwóch zastępców członków komisyi z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym.

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców), wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisyi wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danem kole wyborczem, prawo wyboru.

Gdyby i przy drugiem głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy.

§ 29.

Członkowie komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większością głosów przewodniczącego.

W razie równości głosów rozstrzyga los, przez komisarza wyborczego wyciągnięty.

§ 30.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisyi wyborczej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków.

Uchwały komisyi wyborczej zapadają bez względu na liczbę głosujących, względną większością głosów.

Przewodniczący komisyi wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.

§ 31.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga komisya wyborcza tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstaje uzasadniona wątpliwość co do tożsamości osoby zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, z osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawiona;

b) jeżeli jest wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nietylko komisarz wyborczy i członkowie komisyi wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie lub pisemnie, i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym o tyle tylko, o ile ktoś twierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austryackie albo z powodów, przewidzianych w §§ 15 i 16 tej ordynacyi straciła prawo wyborcze.

Rozstrzygnięcie komisyi wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.

§ 32.

Komisarz wyborczy utrzymuje spokój i porządek podczas czynności wyborczej i czuwa nad przestrzeganiem postanowień

ordynacyi wyborczej. — Nie powinien także dopuścić, aby komisya wyborcza przekraczała swój zakres działania.

W szczególności zaś sprzeciwi się komisarz rozstrzygnięciu komisyi wyborczej popowziętemu wbrew ustawie i zażąda wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 33.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonej tam godzinie, celem wzięcia udziału w wyborze.

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. O ile się to do prawidłowego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbie ograniczonej, nie mniej jednak jak po trzech, do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu — w większych miastach do dziesięciu — mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcie wyborczym zarówno w komisyach szczegółowych jak i w komisyi głównej, aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczem.

Tych mężów zaufania podadzą najpóźniej do ośmiu dni przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej miejsca wyboru (Prezydenta miasta), która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, uwzględniając o ile można wszystkie ubiegające się stronnictwa.

Co do dopuszczenia mężów zaufania do czynności głównej Komisyi wyborczej, mają być zastosowane postanowienia ustępu trzeciego i czwartego.

Mężowie zaufania są jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 31 lit. a) i c), prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej.

W czasie czynności wyborczej nie wolno w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez poli-

tyczną władzę powiatową oznaczonym, wygłaszać przemów do wyborców, jakoteż w jakikolwiek inny sposób agitować. Lokal wyborczy należy tak urządzić, by wyborcy mogli swobodnie wchodzić i wychodzić.

Obwód, w którym są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacye wyborcze, oznacza polityczna władza powiatowa i ogłasza to w miejscu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministeryalnego z dnia 30. września 1857 Dz. u. p. Nr. 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej zarządzi komisarz wyborczy, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznem na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.

§ 34.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o godzinie oznaczonej i w przeznaczonem do tego miejscu, ukonstytuowaniem komisyi wyborczej, która odbierze listę wyborczą, jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.

Gdyby z braku ustawowych warunków komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisyi wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30 ustęp pierwszy), natenczas czynności komisyi wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.

§ 35.

Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania.

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu.

Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być napisane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 36.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania przekona się komisya wyborcza czy urna przeznaczona na karty głosowania jest próżna.

Głosowanie zaczyna się od tego, że członkowie komisyi wyborczej oddają swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborcy.

Każdy wyborca oddając głos ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzeniu.

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków komisyi wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.

§ 37.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący komisyi wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej, nie otwierając jej, i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym się za jeden, nie oddano karty z głosem liczącym się za dwa.

§ 38.

Głosowanie raz rozpoczęte z reguły nie może być przerwane.

Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosów wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym, w poczekalni przez komisyę wyborczą dla wyborców przeznaczonej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przedewszystkiem komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osoby te od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może komisya wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma komisya wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartemi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.

§ 39.

Po ukończeniu głosowania, które przewodniczący komisyi wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko komisarz wyborczy i członkowie komisyi wyborczej wraz z protokolantem i mężami zaufania (§ 33, ustęp 3).

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, pomiesza przewodniczący komisyi wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków komisyi wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom komisyi.

Dwaj członkowie komisyi wyborczej mają prowadzić każdy z osobna dla osób, które otrzymały głosy, listę obliczenia głosów, do której wpisuje się każdego, kto otrzyma głos na posła, po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1, przy drugim na niego oddanym głosie liczbę 2, przy trzecim liczbę 3, i t. d. Obie te listy obliczenia głosów muszą się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków komisyi i komisarza wyborczego. Suma głosów oddanych na każdego kandydata musi być także literami w protokole wpisana,

Postanowienia ustępu poprzedniego obowiązują także pod względem wyboru zastępców (§ 45.), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła. W liście obliczenia głosów dla zastępców należy przeto obok imienia i nazwiska wybranego, podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).

§ 40.

Głosy oddane na osobę, która po myśli §§ 15 i 16 tej ordynacyi jest wyłączona lub wykluczona od wybieralności, głosy oddane warunkowo lub głosy, do których dodano polecenia dla mającego być wybranym, nakoniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej nimi osoby, wreszcie o ile wybór odbywa się na podstawie zgłoszeń kandydatów, głosy oddane na nie zgłoszonego kandydata, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do ilości oddanych głosów nie należy wliczać próżnych kartek do głosowania oraz kartek, które zawierają tylko nieważne głosy.

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek do głosowania opiewających nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na kartce do głosowania umieszczone.

§ 41.

Po ukończeniu czynności wyborczej należy zamknąć spisany z niej protokół, a człon-

kowie komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant mają go podpisać, równie jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanemi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania, tak ważnemi jak i za nieważne uznanemi, wspólnie opieczętować i opatrzywszy napisem, treść oznaczającym, oddać komisarzowi wyborczemu.

Wynik obliczenia głosów ogłosi przewodniczący komisyi wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akt wyborczy Namiestnictwu; gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tego samego wyboru odbywało się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu, ustanowionemu dla głównej komisyi wyborczej.

Jeżeli nie wszyscy członkowie komisyi wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.

§ 42.

W tych przypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednem zgromadzeniu wyborczem, zestawienia ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania dokona główna komisya wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej komisyi wyborczej, akta wyborcze, przysłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.

Komisarza dla głównej komisyi wyborczej wyznacza władza oznaczona w § 27, ustęp 1, i. ona też wyznacza dzień i godzinę zebrania się tej komisyi.

Główna komisya wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego w miejscu wyznaczonem i ogłoszonem przez Namiestnictwo w obrębie odnośnego okręgu wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których po trzech członków (i po dwóch zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym reprezentacya gminna siedziby głównej komisyi wyborczej i komisarz wyborczy; siódmego członka wybiera się, lub mianuje po myśli postanowień § 28. Przewodniczącego głównej komisyi wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie komisyi względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 29).

Członkowie komisyi wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru

w miejscu głównej komisyi wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej komisyi wyborczej.

Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisya wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisyi wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 34, ustęp 2).

Podczas obliczania wyników wyboru mają wstęp do lokalu tej komisyi tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej komisyi wyborczej, protokolant i mężowie zaufania.

Główna komisya wyborcza ma zestawić wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisye wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tych komisyi.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie komisyi wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez poszczególnych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczętują, a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który prześle wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej komisyi wyborczej ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisyjnego.

§ 43.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej, niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów przystępuje się do wyboru ściślejszego.

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada (§ 8, ustęp 1), to za wybranych uważa się tych, na których opiewa więcej niż połowa wszystkich ważnie oddanych kart głosowania; gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów. niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów

osiągnęła wymaganą liczbę głosów, niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru resztującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które po wybranym przy głównym wyborze pośle, względnie posłach, najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób, pod ściślejszy wybór poddać się mających, będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.

Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, rozstrzyga kto z nich ma być uznany za wybranego.

§ 44.

47

W okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wybór przychodzi do skutku, gdy jeden kandydat otrzyma więcej niż 40% a drugi więcej niż 30% wszystkich oddanych ważnych głosów, albo gdy dwóch kandydatów otrzyma więcej niż po jednej trzeciej części wszystkich oddanych ważnych głosów. W takim razie ci dwaj kandydaci są wybrani.

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej ilości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padnie najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzie-

lone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej rozstrzyga, które z nich mają być uznane za wybranych.

Gdyby przy pierwszym względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezzwłocznie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze należy zastosować przepis § 43.

Alternatywa.

§ 44. a.

W okręgach wyborczych Nr. 105, 106, 107, 109 do 116 włącznie, dalej 118 i 119 pod względem narodowym mieszanych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wyborcy głosować mogą tylko na kandydatów poprzednio zgłoszonych.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wyznaczy Namiestnik termin conajmniej czternastodniowy, w ciągu którego najmniej pięćdziesiąt osób, zamieszczonych jako wyborcy na liście wyborczej danego okręgu, mogą w którémkolwiek starostwie tegoż okręgu wyborczego zgłosić kandydata, wymieniając jego imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania, oraz oznajmiając, czy żądają umieszczenia go jako kandydata na liście polskiej, czy też na liście ruskiej.

Jako kandydat na jedną z tych dwu list narodowych może być zgłoszony tylko taki wyborca, który przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny, język tej narodowości, na której listę został zgłoszony. Żądanie umieszczenia kandydata na liście polskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język polski. Tak samo żądanie umieszczenia kandydata na liście ruskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język ruski. Żądanie takie powinno być zgłoszone przez każdego z wyborców osobiście we właściwem starostwie i przez nie zapisane do protokołu, przyczem nie wymaga się, aby wszyscy zgłaszający równocześnie się jawili; może być również przez wyborców pisemnie wniesione.

Jeżeli zgłaszający osobiście wyborca nie jest w starostwie osobiście znany, musi identy-

czność jego osoby być stwierdzona przez naczelnika gminy zamieszkania lub innych dwóch, wiarygodnych w starostwie osobiście znanych świadków.

W protokole zgłoszenia ma starostwo co do każdego zgłaszającego wyborcy stwierdzić urzędownie identyczność jego osoby, jego uprawnienie wyborcze w danym okręgu, tudzież okoliczność, iż przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny język tej samej narodowości, do której należy zgłoszony przez niego kandydat na posła. Jeśli zgłaszający wyborca był konskrybowany w obrębie tego starostwa, w którem następuje zgłoszenie kandydata, okoliczność powyższą ma starostwo sprawdzić w krótkiej drodze na podstawie operatu konskrypcyjnego. Jeśli zaś wyborca ten był konskrybowany w innym powiecie, winien do protokołu zgłoszenia przedłożyć co do swego języka potocznego, jaki podał przy ostatnim spisie ludności, poświadczenie urzędowe tego starostwa, w którego powiecie był konskrybowany.

W razie pisemnego zgłoszenia, mają być podpisy wyborców uwierzytelnione sądownie lub notaryalnie.

Kandydat względnie wyborca, który w ostatnim spisie ludności nie był wykazany, jako zamieszkały w kraju, musi przedłożyć politycznej władzy powiatowej odpowiednie oświadczenie co do swej narodowości.

Po upływie terminu wyznaczonego na zgłaszanie kandydatów, przedłożą starostwa protokoły zgłoszeń Namiestnikowi, który sprawdzi, czy zgłoszenia te uskuteczniono zgodnie z ustawą, zestawi je ostatecznie, ułoży listę kandydatów polskich i listę kandydatów ruskich dla danego okręgu wyborczego i prześle je starostwom tegoż okręgu, celem ogłoszenia ich plakatami w każdej gminie (obszarze dworskim), zarządzając równocześnie ogłoszenie ich w krajowej Gazecie urzędowej. Tak na plakatach, jak i w Gazecie urzędowej umieścić należy zastrzeżenie, że głosy, któreby padły na kandydatów na listach tych nie zamieszczonych, nie będą liczone jako głosy ważne.

Ogłoszenie list kandydatów nastąpić powinno najmniej na dziesięć dni przed wyborem.

Gdyby w tym terminie i w sposób wyżej przepisany tylko na jedną listę narodową zgłoszono kandydatów, Namiestnik ma ten fakt ogłosić w sposób wskazany w końcowym ustępie tego paragrafu i wyznaczyć trzydniowy termin, w którym mogą być jeszcze kandydaci na drugą listę zgłaszani.

Gdyby i ten termin upłynął bezskutecznie, będą wyborcy ograniczeni przy głosowaniu tylko do kandydatów zgłoszonych na jedną listę narodową, a zresztą przy wyborze znajdą zastosowanie przepisy § 44 tej ordynacyi.

Gdyby zaś w sposób wyżej przepisany nie zgłoszono wcale żadnych kandydatów lub w ogóle tylko jednego kandydata wówczas przy wyborze znajdą w całości zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.

Gdyby kandydat zgłoszony na listę narodową zmarł przed wyborem, w takim razie wyznaczy Namiestnik nowy ośmiodniowy termin zgłaszania kandydatów na podstawie tej samej listy wyborczej, a w razie potrzeby termin wyboru odroczy.

Zgłoszenia już uskutecznione pozostają w mocy.

O zarządzeniach wynikających z postanowień ustępów 9, 10 i 11 niniejszego paragrafu Namiestnik zawiadomi Starostów danego okręgu i poleci ogłoszenie tych zarządzeń.

§ 44. b.

Jeżeli wybór odbywa się na podstawie ogłoszonych list kandydatów, ma główna komisya wyborcza zestawić z całego okręgu osobno liczby tych głosów, które padły na kandydatów listy ruskiej a osobno liczby tych głosów, które padły na kandydatów listy polskiej. Wpierw wymienioną listę uznaje się za listę większości a drugą za listę mniejszości narodowej.

Do ważności wyboru potrzeba, aby suma głosów, oddanych na kandydatów listy większości, wynosiła przynajmniej 50%, a suma głosów, oddanych na kandydatów listy mniejszości, przynajmniej 25% oddanych ważnych głosów, tudzież, aby zarówno jeden z kandydatów listy większości jakoteż jeden z kandydatów listy mniejszości otrzymał bezwzględną większość głosów z ogółu głosów, które padły na kandydatów tej samej listy. W takim razie ci dwaj kandydaci mają być uważani za wybranych.

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy. Do ściślejszego wyboru wchodzi trzech kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów, z ogółu ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru. Gdyby jednak wszystkich trzech wypadło wziąć z pośród kandydatów listy większości, to zamiast trzeciego wchodzi kan-

dydat, który jako kandydat listy mniejszości otrzymał największą ilość głosów z tej listy.

Za wybranych należy uznać tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów. Gdyby jednak głosy tak się rozłożyły, że kandydat listy mniejszości otrzymał z pośród trzech najmniejszą liczbę głosów, ale liczbę wynoszącą co najmniej 25% ogółu ważnych głosów, to za wybranych należy uważać najpierw tego kandydata, który z pośród dwóch kandydatów listy większości, otrzymał większą ilość głosów a za drugiego wybranego uznać kandydata listy mniejszości.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi wyborczej.

§ 45.

We wszystkich tych okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§ 44), wybiera się zarazem zastępców.

Przepis § 44. a. co do zgłaszania kandydatów, nie odnosi się do zastępców posłów.

Wyboru dokonywa się za pomocą tej samej karty do głosowania, którą wyborca oddaje głos na posła a to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym, w którym dokonano wyboru posła.

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kartach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcą uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy niemi los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisyi, którą z tych osób uważać należy za wybraną zastępcą.

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępcą został wybrany, opróżni się. Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcyi jako zastępca, natenczas w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie

należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów, względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.

§ 46.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy, względnie jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych, komisarz wyborczy głównej komisyi wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.

§ 47.

Namiestnik po przejrzeniu aktów wyborczych, nadesłanych mu po myśli §§ 41 i 42, wystawi i każe doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 47 w razie opróżnienia mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 14 niniejszej ordynacyi, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności, zostanie odmówione wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła, mającego certyfikat wyborczy, albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 45), dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.

§ 48.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni ośmiu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu,

a w razie wyboru uzupełniającego, po otwarciu najbliższej sesyi sejmowej, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie, dokonane przez Marszałka krajowego na publicznem posiedzeniu Sejmu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpisać nowy wybór.

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 45 zastępca posła, znajdą zastosowanie postanowienia przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.

§ 49.

Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych, użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izb handlowych i przemysłowych.

§ 50.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.

§ 51.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej w obecności komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów i znajdą zastosowanie postanowienia § 43, niniejszej ordynacyi wyborczej.

§ 52.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi, celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 47).

IV. O przeprowadzeniu wyborów z klasy stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa.

§ 53.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacyi będą stosowane także przy wyborze z klasy

stowarzyszeń przemysłowych miast Lwowa i Krakowa z następującemi zmianami:

§ 54.

Wyboru posła z klasy stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa dokonują przełożony każdego stowarzyszenia i jego zastępca o ile posiadają obywatelstwo austryackie i nie są po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi wykluczeni, lub wyjęci od prawa wyboru.

§ 55.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów Namiestnik wezwie pisemnie Prezydentów miast Lwowa i Krakowa do sporządzenia listy wyborczej. Lista ta ma być sporządzona w porządku abecadłowym z podaniem imion, nazwisk i mieszkania wyborców, tudzież nazwy stowarzyszenia, którego są przełożonymi względnie zastępcami. Po sporządzeniu ma być lista ta wyłożona w Magistracie przez czternaście dni do wolnego przeglądu i wyłożenie to podane do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego liczącego się od dnia obwieszczenia.

§ 56.

Reklamacye należy wnosić u Prezydenta miasta, który przedłoży je do trzech dni Namiestnictwu.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

§ 57.

Po sprostowaniu listy wyborczej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych reklamacyi przez Namiestnictwo, Prezydent miasta wystawi i doręczy poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania.

§ 58.

Kierownictwo aktu wyborczego mającego się odbyć w obecności komisarza wyborczego, którego Namiestnik wyznaczy, porucza się komisyi złożonej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy.

§ 59.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.

V. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej.

§ 60.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacyi będą stosowane także przy wyborach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednak z następującemi zmianami.

§ 61.

Listę wyborczą dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej sporządza Namiestnictwo i obwieszcza przez zamieszczenie w krajowym dzienniku urzędowym z wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.

W ten sam sposób Namiestnictwo po upływie terminu reklamacyjnego obwieści wykaz osób reklamowanych (§ 23 p. 1, 3, 5 i 6), wyznaczając ośmiodniowy termin liczący się od dnia obwieszczenia, w którym wolno osobom interesowanym wnosić obrony względnie sprzeciwy. Osobom, których wykreślenia z listy wyborczej zażądano, wolno, zgłaszając w oznaczonym wyżej terminie wniesienie obrony i podając dokładnie swój adres i właściwy Urząd pocztowy, prosić Namiestnictwo o podanie motywów reklamacyi. Namiestnictwo, czyniąc zadość tej prośbie, wyznaczy dla uzupełnienia wywodami zgłoszonej obrony nieprzekraczalny pięciodniowy termin, który będzie się liczyć od dnia nadejścia pisma Namiestnictwa do wskazanego Urzędu pocztowego.

§ 62.

Władzą powołaną do przyjmowania reklamacyi, obron i sprzeciwów, tudzież ich rozstrzygania jest Namiestnictwo.

§ 63.

Po sprostowaniu listy wyborczej klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisanym czasie reklamacyi, prześle Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy Starostom w miejscach wyborczych, którzy wystawią i doręczą wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 24 i 25).

Karty legitymacyjne mają zawierać także oznaczenie godziny rozpoczęcia i zakończenia ewentualnego wyboru ściślejszego.

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej, mieszkającym w kraju, należy karty legitymacyjne przesłać; uprawnionych do wyboru, mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w krajowym dzienniku urzędowym, do podjęcia kart legitymacyjnych w starostwie miejsca wyboru.

§ 64.

Komisarzy wyborczych dla każdej komisyi wyborczej wyznacza Namiestnik.

Komisya wyborcza dla każdego okręgu wyborczego w wielkiej posiadłości ziemskiej składa się z pięciu członków z pomiędzy uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje Komisarz wyborczy.

Z takiej samej liczby członków składają się i w ten sam sposób tworzą się w każdem miejscu wyboru komisye wyborcze dla wyboru posła z średniej posiadłości ziemskiej. Komisya wyborcza miejsca wymienionego w dodatku tabelarycznym przy określeniu okręgu wyborczego na pierwszem miejscu funguje zarazem jako główna komisya wyborcza.

§ 65.

W klasie średniej posiadłości ziemskiej komisarz wyborczy każdego miejsca wyborczego zawiadomi o wyniku wyboru telegraficznie komisarza wyborczego w głównem miejscu wyborczem. Na podstawie otrzymanych wiadomości zestawi główna komisya wyborcza w obecności komisarza wyborczego i ogłosi wynik wyboru z całego okręgu wyborczego.

O wyniku wyboru zawiadomi komisarz wyborczy głównego miejsca wyboru telegraficznie komisarzy wyborczych innych miejsc wyborczych.

§ 66.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego w okręgu wyborczym klasy wielkiej lub klasy średniej posiadłości ziemskiej, to wybór ten będzie przeprowadzony w tym samym dniu w czasie oznaczonym w kartach legitymacyjnych.

60

Dodatek tabelaryczny

do ordynacyi wyborczej sejmowej.

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

a) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
1.	Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Wadowice, Biała, Oświęcim, Żywiec, Myślenice, miejsce wyboru Kraków	6
2.	Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, miejsce wyboru Tarnów	3
3.	Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Limanowa, Nowy Targ, miejsce wyboru Nowy Sącz	2
4.	Rzeszów, Strzyżów, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko, Łańcut, Przeworsk, miejsce wyboru Rzeszów	2
5.	Przemyśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, miejsce wyboru Przemyśl .	3
6.	Sanok, Krosno, Brzozów, Dobromil, Lisko, miejsce wyboru Sanok . . .	3
7.	Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, miejsce wyboru Sambor	3

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
8.	Lwów, Gródek, miejsce wyboru Lwów	1
9.	Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Kałusz, miejsce wyboru Stryj	2
10.	Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany	3
11.	Żółkiew, Rawa Ruska, Cieszanów, Sokal, miejsce wyboru Żółkiew . .	3
12.	Złoczów, Kamionka Strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Złoczów	3
13.	Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla, miejsce wyboru Tarnopol . .	3
14.	Czortków, Husiatyn, Borszczów, Zaleszczyki, miejsce wyboru Czortków	3
15.	Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, Buczacz, miejsce wyboru Stanisławów	2
16.	Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Kosów, Śniatyn, miejsce wyboru Kołomyja	2

17. b) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączony z powyższych powiatów:

	miejsce wyboru Lwów	1

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej.

a) okręgi wyborcze, składające się z powiatów politycznych:

18.	Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, miejsce wyboru Kraków. Wadowice, Oświęcim, Biała, Żywiec, miejsce wyboru Wadowice. Nowy Sącz, Limanowa, Grybów, Nowy Targ, Myślenice, Gorlice, Jasło, miejsce wyboru Nowy Sącz	1
19.	Tarnów, Pilzno, Mielec, Dąbrowa, Ropczyce, Brzesko, miejsce wyboru Tarnów. Rzeszów, Kolbuszowa, Nisko, Tarnobrzeg, Strzyżów, Przeworsk, Łańcut,	

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
	ostatnie dwa powiaty z wyłączeniem wyborców ruskich, miejsce wyboru Rzeszów	1
	b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:	
20.	Przemyśl, Mościska, Gródek Jagielloński, Dobromil, Sanok, Brzozów, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl. Jarosław, Cieszanów, Jaworów, Rawa Ruska, Sokal, miejsce wyboru Jarosław. Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, Stryj, Skole, Dolina, miejsce wyboru Sambor	1
21.	Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Przemyślany, Żółkiew, Złoczów, Kamionka Strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Lwów. Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż, Husiatyn, Brzeżany, Podhajce, miejsce wyboru Tarnopol. Stanisławów, Czortków, Buczacz, Bohorodczany, Kałusz, Rohatyn, Tłumacz, miejsce wyboru Stanisławów. Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Śniatyn, Kosów, Zaleszczyki, Borszczów, Nadwórna, miejsce wyboru Kołomyja	1
	c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów politycznych:	
22.	Przemyśl, Dobromil, Sanok, Brzozów, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl. Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Cieszanów, miejsce wyboru Jarosław. Sambor, Stary Sambor, Drohobycz, Turka, Rudki, Stryj, Skole, miejsce wyboru Sambor	1
23.	Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Gródek Jagielloński, Mościska, Kamionka	

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
	Strumiłowa, Radziechów, Brody, miejsce wyboru Lwów.	
	Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew, Jaworów, miejsce wyboru Rawa Ruska .	1
24.	Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż, miejsce wyboru Tarnopol.	
	Brzeżany, Złoczów, Zborów, Przemyślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany.	
	Buczacz, Podhajce, miejsce wyboru Buczacz	1
25.	Stanisławów, Tłumacz, Bohorodczany, Kałusz, Nadwórna, Dolina, miejsce wyboru Stanisławów.	
	Kołomyja, Peczeniżyn, Śniatyn, Kosów, Horodenka, miejsce wyboru Kołomyja.	
	Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Borszczów, miejsce wyboru Czortków	1

III. Klasa cenzusowa miast.

a) Okręgi wyborcze składające się z miast:

26.	Kraków z wyłączeniem dzielnic Ludwinów i Płaszów	6
27.	Podgórze i dzielnice miasta Krakowa Ludwinów i Płaszów	1
28.	Oświęcim, Jaworzno	1
29.	Biała, Lipnik	1
30.	Tarnów, Wieliczka	2
31.	Nowy Sącz	1
32.	Bochnia, Wadowice	1
33.	Rzeszów	1
34.	Jasło, Gorlice, Grybów	1
35.	Sanok, Krosno	1

b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast:

36.	Lwów	8
37.	Przemyśl	2
38.	Stanisławów, Knihinin Wieś . .	2

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
39.	Drohobycz, Bolechów, Dolina . . .	2
40.	Kołomyja	2
41.	Tarnopol	1
42.	Jarosław	1
43.	Sambor	1
44.	Stryj	1
45.	Brzeżany, Złoczów, Czortków . . .	1
46.	Brody, Brody Stare	1
47.	Jaworów, Gródek Jagielloński, Żółkiew, Sokal	1
	c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast:	
48.	Lwów, Żółkiew	1
49.	Przemyśl, Jarosław, Jaworów, Gródek Jagielloński	1
50.	Stanisławów, Knihinin Wieś, Kołomyja	1
51.	Sambor, Drohobycz, Stryj, Bolechów, Dolina	1
52.	Tarnopol, Brzeżany, Czortków, Brody, Brody Stare, Sokal, Złoczów .	1

IV. Klasa powszechna miast.

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
	a) Okręgi wyborcze składające się z miast:	
53.	Kraków dzielnice: I. Śródmieście, II. Wawel, III. Nowy Świat, IV. Piasek, V. Kleparz, VII. Stradom, XI. Dębniki, XII. Półwsie, XIII. Zwierzyniec, XIV. Czarna Wieś, XV. Nowa Wieś, XVI. Łobzów	1
54.	Kraków dzielnice: VI. Wesoła, VIII. Kazimierz, IX. Ludwinów, X. Zakrzówek, XVII. Krowodrza, XVIII. Warszawskie. XIX. Grzegórzki, XX. Dąbie, XXI. Płaszów, tudzież miasto Podgórze	1
55.	Tarnów, Bochnia, Wieliczka, Wadowice, Biała, Lipnik, Oświęcim, Jaworzno	1
56.	Rzeszów, Gorlice, Krosno, Nowy Sącz, Jasło, Grybów, Jarosław (z wyłączeniem wyborców ruskich), Sanok	1

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
	b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich składające się z miast:	
57.*	Lwów, dzielnice I. Halickie, IV. Łyczakowskie, VI. Nowy Świat . .	1
58.*	Lwów, dzielnice II. Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście .	1
	(Alternatywa Lwów w całości jeden okręg o dwóch mandatach)	
59.	Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jaworów	1
60.	Stanisławów, Knihinin wieś, Kołomyja, Dolina, Bolechów	1
61.	Tarnopol, Brzeżany, Złoczów, Czortków, Brody, Brody Stare, Sokal, Żółkiew, Gródek Jagielloński . . .	1
	c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich wyłączonych z miast:	
62.	Lwów, Gródek Jagielloński, Żółkiew, Sokal, Brody, Brody Stare, Złoczów	1
63.	Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jarosław, Jaworów	1
64.	Stanisławów, Knihinin Wieś, Kołomyja, Czortków, Brzeżany, Tarnopol, Dolina, Bolechów	1

V. Klasa Izb handlowych i przemysłowych.

65.	Izba handlowa i przemysłowa krakowska	2
66.	Izba handlowa i przemysłowa lwowska	2
67.	Izba handlowa i przemysłowa brodzka	1

VI. Klasa Stowarzyszeń przemysłowych.

68.	Stowarzyszenia przemysłowe miasta Krakowa	1
69.	Stowarzyszenia przemysłowe miasta Lwowa	1

VII. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

a) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).

---

*) Podział miasta Lwowa na okręgi uskuteczniono na podstawie nowego rozgraniczenia dzielnic, które ma wejść w życie z dniem 1. stycznia 1914 wskutek uchwały rady gminnej z 20. listopada 1913.

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
70.	Jaworzno, Chrzanów	1
71.	Oświęcim, Zator, Andrychów	1
72.	Biała, Kęty	1
73.	Żywiec, Milówka	1
74.	Krzeszowice, Liszki	1
75.	Wadowice, Sucha	1
76.	Kraków, Podgórze,	1
77.	Wieliczka, Niepołomice	1
78.	Skawina, Kalwarya	1
79.	Myślenice, Dobczyce	1
80.	Maków, Jordanów	1
81.	Bochnia, Wiśnicz	1
82.	Limanowa, Mszana Dolna	1
83.	Nowy Targ, Czarny Dunajec	1
84.	Brzesko, Radłów	1
85.	Nowy Sącz, Zakliczyn	1
86.	Stary Sącz, Muszyna z wyłączeniem wyborców ruskich, Krościenko	1
87.	Dąbrowa, Żabno	1
88.	Tarnów, Wojnicz	1
89.	Grybów z wyłączeniem wyborców ruskich, Ciężkowice, Tuchów	1
90.	Mielec, Radomyśl Wielki	1
91.	Pilzno, Brzostek, Frysztak	1
92.	Gorlice z wyłączeniem wyborców ruskich, Biecz	1
93.	Jasło, Żmigród z wyłączeniem wyborców ruskich	1
94.	Tarnobrzeg, Rozwadów	1
95.	Nisko, Rudnik, Ulanów	1
96.	Kolbuszowa, Sokołów	1
97.	Ropczyce, Dębica	1
98.	Rzeszów, Głogów	1
99.	Strzyżów, Tyczyn	1
100.	Krosno z wyłączeniem wyborców ruskich, Dukla z wyłączeniem wyborców ruskich	1
101.	Brzozów z wyłączeniem wyborców ruskich, Dynów z wyłączeniem wyborców ruskich	1
102.	Łańcut, Leżajsk	1
103.	Przeworsk, Pruchnik	1
104.	Jarosław, Sieniawa, Cieszanów, Lubaczów	2

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
105.	Mościska, Krakowiec, Radymno, Niżankowice	2
106.	Przemyśl, Dubiecko, Dobromil, Bircza	2
107.	Sanok, Bukowsko, Rymanów, Lisko, Baligród	2
108.	Lwów, Janów, Jaworów	2
109.	Gródek Jagielloński, Sądowa Wisznia, Rudki, Komarno, Łąka	2
110.	Bóbrka, Winniki, Szczerzec, Mikołajów	2
111.	Sambor, Drohobycz, Starasól	2
112.	Kamionka Strumiłowa, Busk, Gliniany, Olesko,	2
113.	Złoczów, Podkamień, Założce,	2
114.	Tarnopol, Zborów, Mikulińce	2
115.	Brzeżany, Kozowa, Przemyślany	2
116.	Podhajce, Monasterzyska, Buczacz	2
117.	Skałat, Grzymałów, Nowe Sioło, Podwołoczyska, Zbaraż	2
118.	Trembowla, Budzanów, Czortków, Wiśniowczyk	2
119.	Husiatyn, Kopyczyńce, Borszczów	2

b) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast) z wyłączeniem wyborców polskich:

120.	Sokal, Radziechów	1
121.	Bełz, Uhnów, Mosty Wielkie	1
122.	Rawa Ruska, Niemirów	1
123.	Żółkiew, Kulików	1
124.	Brody, Łopatyn	1
125.	Stary Sambor, Ustrzyki Dolne	1
126.	Turka, Lutowiska	1
127.	Borynia, Podbuż	1
128.	Stryj, Medenice,	1
129.	Żydaczów, Chodorów,	1
130.	Skole, Bolechów	1
131.	Rohatyn, Bursztyn	1
132.	Żurawno, Wojniłów	1
133.	Kałusz	1
134.	Dolina, Rożniatów	1
135.	Halicz, Bołszowce	1

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
136.	Stanisławów	1
137.	Bohorodczany, Sołotwina	1
138.	Nadwórna, Ottynia	1
139.	Tłumacz, Tyśmienica	1
140.	Tłuste, Potok Złoty	1
141.	Zaleszczyki, Mielnica	1
142.	Horodenka, Obertyn	1
143.	Śniatyn, Gwoździec	1
144.	Kołomyja, Peczeniżyn	1
145.	Delatyn, Jabłonów	1
146.	Kosów, Żabie	1
147.	Kuty, Zabłotów	1

c) Okręgi wyborcze, utworzone dla wyborców polskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):

148.	Rawa Ruska, Niemirów, Uhnów, Żółkiew, Kulików, Mosty Wielkie, Bełz, Sokal, Radziechów, Łopatyn, Brody	1
149.	Ustrzyki Dolne, Lutowiska, Stary Sambor, Turka, Borynia, Podbuż, Skole, Medenice, Stryj, Bolechów, Żurawno, Żydaczów, Chodorów, Rohatyn, Bursztyn	1
150.	Bołszowce, Halicz, Wojniłów. Kałusz, Rożniatów, Dolina, Stanisławów, Bohorodczany, Sołotwina, Nadwórna, Delatyn, Tyśmienica, Ottynia, Tłumacz	1
151.	Mielnica, Zaleszczyki, Tłuste, Potok złoty, Horodenka, Obertyn, Kołomyja, Peczeniżyn, Jabłonów, Gwoździec. Śniatyn, Zabłotów, Kosów, Kuty, Żabie	1

d) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składający się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).

152.	Muszyna, Grybów, Gorlice, Żmigród, Brzozów, Dynów, Krosno, Dukla .	1

